(A18 4
S5

Bequest of
Kenneth K. Mackenzie
October 1934

23

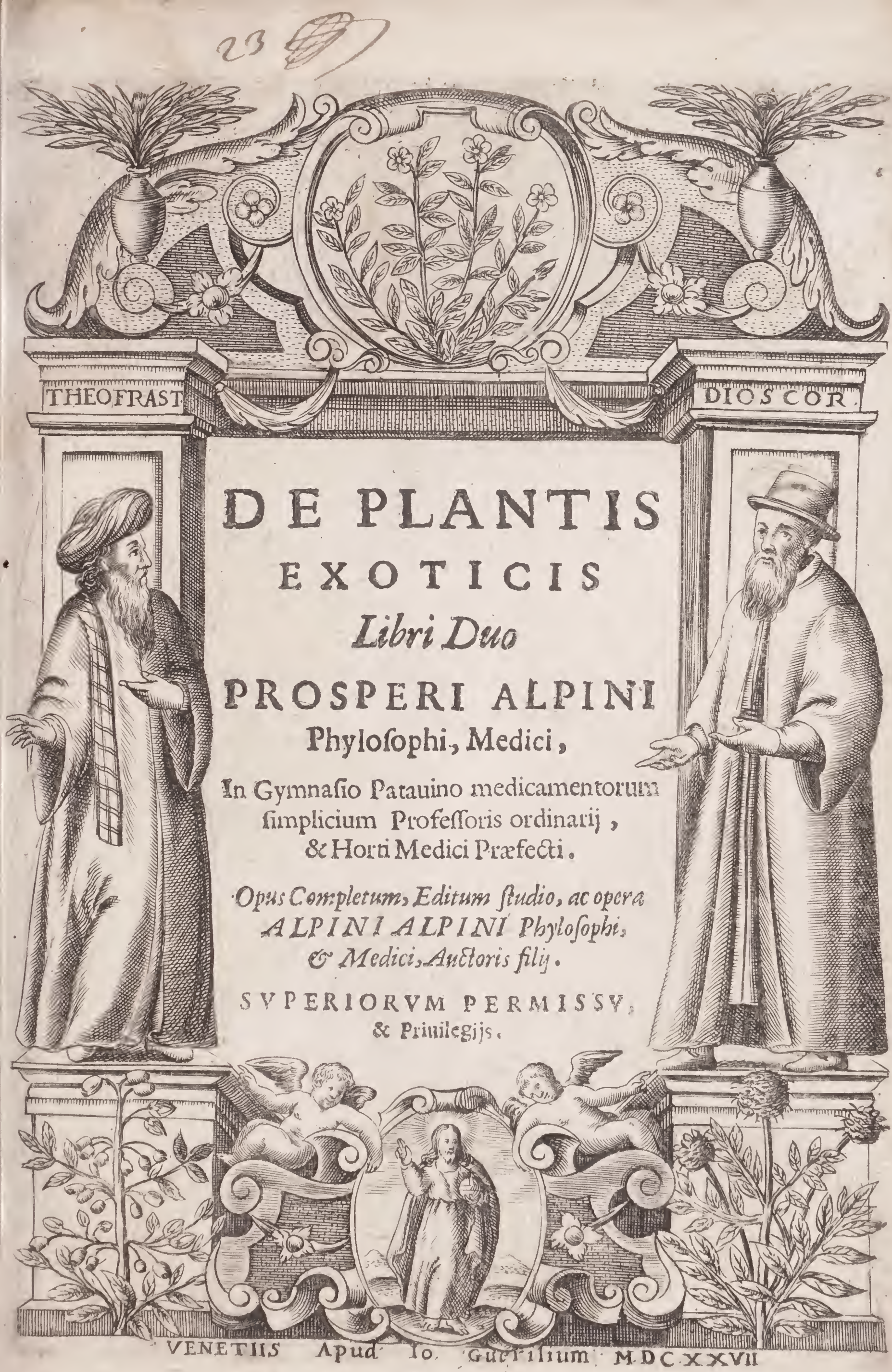

DE PLANTIS EXOTICIS

Libri Duo

PROSPERI ALPINI
Phyloſophi, Medici,

In Gymnaſio Patauino medicamentorum ſimplicium Profeſſoris ordinarij, & Horti Medici Præfecti.

Opus Completum, Editum ſtudio, ac opera ALPINI ALPINI Phyloſophi, & Medici, Auctoris filij.

SVPERIORVM PERMISSV, & Priuilegijs.

VENETIIS Apud Io. Guerilium MDCXXVII

581
A1 7

8349

ILLVSTRISSIMO

NICOLAO CONTARENO

HIERONIMI FILIO

Patritio Veneto.

Domino, ac Patrono suo Colendiſs.

ALPINVS ALPINVS S. P. D.

PLantarum legitima cognitio, quantum, in arte medica rectè exercẽda, ſit neceſſaria, æquè, ac delectabilis, tibi Illuſtriſs. viro, de hac re, præ cæteris maximè merito, ac in harum cognitione verſatiſſimo, ignotũ haud eſſe ſcio; ſi quidem ad rectam medicamentorum compoſitionem, & ad idoneum compoſitorum vſum, debet neceſſario præcedere, ſimplicium eandem ingredientium cognitio, vt de eorũdem viribus iudicium facere poſſimus, quod aſſequi (quis non videt impoſſibile) niſi ſimplicium habebimus cognitionem, extrinſecam non tantum, quæ oculis ſubijcitur, verum & multò magis intrinſecam, ad quam conſequendam odor, & ſapor primario conducunt, vtrique ad primarum,

& ſecundarum facultatum indagationem inſeruientes; hi addatur, naturalis ſimplicium temperies ex loco contracta, vbi oritur quęlibet ſtirps, ideam nobis talem, conſtituens, vt hanc perſpectam, de ipſarum qualitatibus, aliquid continuò affirmare poſſimus; ſi paluſtris enim planta (quis ibit inficias) quamuis in actiuis calida reſpectù alterius montanæ calidæ itidem, multò minorem vim in illa, quam in hac, excalfacientem, a natura inſitam eſſe, quod non ſolum de actiuis facultatibus verificatur, verum idem de paſſiuis, ab humiditate enim connaturali loci paluſtris, dum ibi planta orirur, conſtituitur talis eidem temperies, vt ſemper ſiccitas (ſi plantæ inſit) ſic refringatur a patrio ſolo naturaliter humido; vt in eiſdem paſſiuis ſit multò inferior altera, trahente originem ex ſicciore loco, quam tamen plantarum temperiem non poſſumus aſſequi, niſi primum quo nomine planta donetur, diſcamus, ad cuius notitiam conſequitur cupiditas indagandi locum, vbi viuit, mox ſi odorata, vel non, & ſi odorata ſi benè, vel male oleat, deinde ſi amara, acris, dulcis, inſipida, acida, & ſic ex conſequenti omnium, non ſolum extrinſecus, verum etiam intrinſecus conſtituentium formam, & realem quidditatem plantarum, à qua qualitates, à quibus vires, & vſus in medicina nanciſcũtur; Quis quæſo in medicamentorum compoſitione propoſitis intentionibus ſatisfaciet, cum accidat ſæpè ſæpius contrarias eſſe indicationes, pro varietate materiæ morbificæ, ſi oporteat calida frigidis admiſcere cum ratione tamen, vt calida facultas à frigiditate alterius non obtundatur, & frigiditas eiuſdem in toto à calore non diſſipetur, & hæc & illa ſecundum intentiones reſpondeat, addendo tamen, quod poſſit immodicum illius calorem, minuere; quomodo hæc perficientur, niſi ſimpliciũ facultates optimè cal-

leat,

leat,& quis verè medicus, nisi has optimè possideat; Quid? nonnè medicamentum quodlibet debet habere (loquor de compositis) tria, vnum quod habeat rationem basis, corrigentis, aliud, adiuuãtis tertium, quomodo igitur eligemus; si necesse fuerit medicamẽtum exsiccans, si exsiccare salsam pænitus ignorauerimus? vel si solum relatione hoc percepe rimus, qua securitate hac vtemur? nisi per rationẽ, aut per experientiam, aut propter vtrumque quod est (omnium tutissimum) eiusdem effectum persuasi erimus: si in hac igitur animus operantis est ambiguus, non callens eius qualitatẽ ratione, aut experientia, (cum tamen salsa omnis, quæ ad vsum, hic defertur, tota ex eodem cælo colligatur) quanto magis nos debebit alterare plãtarum vsus, cum nescierimus exactè qualitates, cum eadem planta non solum ob ambien tem calidiorem, vel frigidiorem, ob cęli mutationem factã qualitatibus sit diuersa, sed à terra plantarum matre, tanta & talis succedat eiusdem naturalis temperiei mutatio, vt nuperrimè dixerimus, ab ipsa omnino ferè pẽdere qualitates plantarum, mediante tamen Sole agente tanquam eius patre, stirpes enim omnes à Sole, & à terra trahunt, & formam & qualitates, supposito semine, à quo habent latẽtem quandam vim, sibi simile generandi: Absinthium quis negabit, quamuis calidum maiorem nanciscicaliditatem, si ex sterili & macro solo ortum traxerit, minorẽ si in locis frigidis, humiditate refertis, indifferenter tamen absinthio vtentur, vtpotè calido ad omnes morbos frigidos in eodem excessu, eum tamen semper ob diuersitatem sui ortus, sit vel magis vel minus calidum, & sic ex consequenti sæpius accidit, vt vicè iuuandi patientem, vel hoc non assequantur ob debilitatem agẽtis medicamenti, vel potius ob validiorem eius vim de morbo frigido introducant calidum, sic & pari

ratione

ratione quomodo eligemus adiuuans, & corrigens, si cum debemus corrigere frigiditatem impẽsam medicamenti nesciemus quale medicamentum moderatè calidum addere, vt aliquantulum medicamenti frigidissimi vis refringatur, sic tamen vt secundum intentionem propositam operetur, ne frigiditas ex toto aboleatur; sic & de adiuuantibus, si enim volumus addere aliquid quod inseruiat pro vehiculo medicamẽti ad partes penitiores, hoc autem eligere debeamus tenuium partium, quomodo hoc accipiemus, ignorantes, illud, vel hoc medcamentum, id præstare, & qua facultate. His sic stantibus, quis non affirmabit, simplicium cognitionem medico esse necessariam, non solum vt facultates simplicium medicamentorum optimè cognoscat ad eorundem rectum in medicina vsum, sed etiam vt tutò, citò, & feliciter operetur, ad ægrorum salutem, & ad existimationem, & vtilitatem sibi comparandam. Quid dicam secundario de iucunditate imperceptibili, quam consequitur plantarum cognitio, nonne quisque dum in suo horto varias conspicit plantarum imagines, quamuis animus sit grauioribus curis implicitus, nonnè ità distrahitur, vt omnium obliuiscatur, & solum circa contemplationem harum versetur, obseruat in specie Acacias, balsamos, cassias, in suo horto virescere, quamuis in solo diuerso à suo naturali & patrio, sic summoperè gaudet, In genere videt omnes stirpes, frutices, arbusculos, arbores ita se bene habere, se in multos propagare, vt putet se supra alios copiosissimũ fore, sicquequadam aura ambitionis (digna tamen) valdè lætatur, Si conspicit in vniuersum florum varietates (non solum bulbaceorum verum & iam iam propositorũ) copiam, pulchritudinem, eximiam magnitudinem, (respectu aliorum eiusdem tamen speciei,) ita oculus eximia voluptate perfruitur

fruitur, ita animus iubilat, vt sit impossibile sic lætantem animum verbis describere; Quid amplius? hæc omnia tibi Illustrissimo viro sunt perspectissima in plantarum cognitione nemini secundo, talis enim ac tanta est in te excellentia vt audeam hosce patris mei labores, sub vmbra protectionis tuæ in lucem promulgare, certus non solum te hos esse amplexandos, ea qua soles benignitate, verũ etsi oportuerit, ipsos a detractorum calumnijs defendẽdos esse, haud dubitans. Paruum igitur hoc munus tibi sacratum, dicatum accipe ad memoriam debitorum patris, & in signum me tibi omnia debere, meritò non solum beneficiorum à patre acceptorum, cuius cum sim hæres obligationis etiam hæres, verum in me eorundem multiplicitate, quæ in dies magis, atque magis ita augẽtur, vt beneficiorum acceptorum confusione nesciam pares tibi reddere gratias, quod cum mihi videatur impossibile, animum, qui omnia potest, tibi deuinctissimum offero. Vale.

Venetijs Anno Salutis 1627.

PRO-

PROSPER ALPINVS
AD LECTOREM.

CVm per plures annos in quibus Patauij & in Gymnasio Patauino, & in horto medico ordinariè docui simplicia medicamẽta ipsorumq; vires atq; vsus medicos, ex varijs locis ab amicis multis cõplures stirpes, raras visuque dignas acceperim præsertimque ex Creta insula a Hieronimo Capello, Senatore, & amplissimo & optimo viro sanè, in omni disciplinarũ genere adprimè erudito, maximèque in stirpium cognitione exercitato D. D. meo plurimis nominibus colendissimo: Cuius profectò mortem (obijt enim in Creta insula Prouisor Generalis) ego non absque multis lachrymis ferre potui, quam, omnes stirpium, qui rariorum exoticarum cognitione oblectantur, egerrimè ferrent, quod vir quidem nobilissimus humanissimusque hic perierit, qui omnibus medicinæ studiosis, atque ijs non minus, qui amęnis viridarijs, rarioribusque plantis delectãtur, summa liberalitate semper & Bisantio, quo tempore fuit legatus ad Turcarum regem pro Sereniſsimo Dominio Veneto, & Creta, innumeras rarioresque plantas mittebat, Ego enim magnam partem Exoticarũ plantarum, quas hactenus videre habereque potui, tanti Senatoris optimi, patronique mei maximè excolendi, liberalitati, acceptum referre debeo, à quo longè plures accepiſsem, ni mors eum vita priuaſset, inter alios, qui eo auctore ac fautore innumeras plantas easque & raras & pulcherrimas in ea Insula

videre,

videre, & habere potuit, fuit olim, Ioseph Casabona Magni Ducis Etruriæ, horti Pisani Præfectus virque in simplicium medicamẽtorum studio maximè versatus, qui in Cretam insulam tanti Senatoris ex munificentia profectus, totam eam insulam peragratus innumeras plantas abiens secum in Italiam reportauit, quibus Pisanum hortum mirum in modum locupletauit atque exornauit, quarum (vt audio) nunc magna pars adhuc supersit, diligentia Reuerendi fratris Franciscani Francisci Malochij horti illius præsidis. Ex Aegypto etiam olim à Reuerendo Presbitero Palmerio Anconitano, qui à secretis Illustrissimorum Consulum Venetorum, post meum discessum multos annos Cairi mansit, atque à Dominico à Rege chyrurgo, & pharmacopæo Veneto, & ab alijs multis amicis variarum stirpium semina, à quibus terræ commissis plures plantas vidimus. Ex Gallia vero, & ex Anglia ab amicis sæpe complura nobiliũ plãtarum semina accepi, præsertim ab Excellentissimo philosopho atque Medico Ioanne Moro, olim meo auditori, & amico obseruãdo; Ex Italiæ etiam multis locis frequentissimèque Napoli, à perillustri, & in rerum Naturalium historia doctissimo viro Ferrando Imperato, cui plures profectò plantas raras acceptas refero. Verona vero à doctissimo in simplicium medicamentorum omnium studio maxime versato Ioanne Pona amico plurimum colendo; Sed quid tandem dicam de Illustrissimo viro Patritio Veneto Nicolao Contareno, quem postea cognoui à cuius liberalitate nobilissimarum stirpium exoticarum & semina, & plãtas ipsas per quam raras perbellè etiam quasdam delineatas, sæpissimè accipio, quibus hæc mea exoticarum plantarum historia non parum ornamenti accepit. Habet hortum propè oppidum Campi Sancti Petri in quo plantæ & peregrinæ & ex proximis alpibus quam in aliquo alio hortorariores, & pul-

 chriores

chriores viſuntur, & hoc vnum libens dicam alterum Capellum (cuius nunc meminimus) ipſum in ſtirpium cognitione euaſurum. At quid etiam dicam de noſtris ijs proximis montibus? præſertimque Tridentinis, Bellunenſibus, Feltrenſibus, Tauriſinis, Baſſanenſibus, atque de Vicentinis? An non exindè ſtirpes ſæpè accepimus pulcherrimas? dignas profectò, vt in cultioribus hortis ſummo ſtudio, & cuſtodiantur, & viuant. Itaque cum (vt dixi) ex multis locis, multas exoticas plantas amicorum multorum liberalitate varijs temporibus acceperim, iucundiſsimum, vtiliſsimumque, medicinæ ſtudioſis, atque alijs qui rariorum plantarum ſtudio delectantur forè exiſtimaui ſi haſcè omnes in hoc opere ſcribendo complecterer, atque de ijs accuratius agerem.

Patauij Anno Salutis 1614. *Vigeſimatertia Menſis Martij.*

ALPI-

ALPINVS ALPINVS
BENIGNO LECTORI.

HOsce labores, in præsenti solum in lucem editos benigno vultu accipito, Candide Lector, prius enim grauioribus curis implicitus, numquam potui, ad quandam ordinis perfectionem eosdem perducere; præterquam, quod & deerant quædam stirpes delineandæ, quas temporis progressù, opportunitate inuenta, propria mea manu delineatas adiunxi, vt opus esset omnibus numeris (ab auctore statutis) absolutum; Nunc interim legas, ea vultus hilaritate, qua animi ardenti promptitudine, auctor pro tui delectatione, vtilitateque has omnes stirpes descripsit, & delineandas curauit; Sciens satis eum fecisse, qui fecit quod potuit. Valeas

Venetijs Anno Salutis 1627. Mensis vero Iulij die 6.

INDEX CAPITVM

Quæ in libris Prosperi Alpini de Plantis Exoticis continentur.

CAPITA LIBRI PRIMI.

	num.
DE Lauro sylvestri Cretica. Cap. 1.	1
De Ceraso Idea. 2	3
De Chamecerasο Idea. 3	5
De Adrachni seu Portulaca Theoph. 4	7
De Acere Cretica. 5	9
De Acacia Secunda. 6	11
De Aspalatho secundo. 7	13
De Echinopoda. 8	15
De Colutea Scorpioide odorata. 9	17
De Lino Arboreo. 10	19
De Lycio Cretico. 11	21
De Spartio Cretico. 12	24
De Spartio Spinoso. 13	27
De Spartio spinoso altero. 14	29
De Cyano arborescente longifolia. 15	31
De Cyano altera arborescente, stiracis folio. 16	33
De Scabiosa Arborea. 17	35
De Leucio spinoso Cruciato. 18	37
De Caryophillo arboreo sylvestri. 19	39
De Cassia lanorum. 20	41
De Chamedaphnoide Cretica. 21	44
De Poterio. 22	47
De Poterio altero densius ramificato. 23	51
De Tragacantha. 24	53
De Tragacantha altera. 25	55
De Echino. 26	57
De Tragacantha quarta. 27	59
De Scamonea Macroriza. 28	61

De

INDEX

De Tithymalo Arboreo.29	63
De Tithymalo Cypariſſio.30	65
De Phyllitide ramoſa.31	67
De Anchuſa arborea.32	69
De Solano ſomnifero antiquorum.33	71
De Dorycnio.34	74
De Chamepeuce.35	77
De Tragorigano.36	79
De Thymbra 37	81
De Stratiote millefolia Cretica.38	84
De Gaidaro Thimo.39	87
De Ladano Cretico.40	89
De Chameciſto.41	93
De Pſeudo ciſto ledo.42	95
De Pſeudo ciſto ledo altero.43	97
De Hyoſciamo aureo.44	99
De Roſmarino Stæcadis facie.45	103
De Arundine graminea aculeata.46	105
De Thlaſpi Cretico clipeato cretenſe.47	107
De Verbaſculo ſaluifolio.48	109
De Rubea arboreſcente.49	111
De Hormino Cretico.50	113
De Leontopodio.51	115
De Argentea.52	117
De Leucoio luteo vtriculato ſemine.53	119
De Leucoio Cæruleo marino.54	121
De Verbaſculo ſylu. Cretico.55	123
De Carduo pinea Theoph.56	126
De Echio Cretico.57	130
De Nardo Montana Cretica.58	133
De Viſcaria Maxima Cretica.59	136
De Anchuſa humili.60	139
De Equiſeto Montano Cretico.61	141
De Marrubio nigro Cretico.62.	143
De Saxiphraga 63	145
De Polio Gnaphaloide.64	147
De Santulina flore amplo.65	149
De Holoſteo.66	151

De Eryngio Trifolia. 67 153
De Dauco ſtellato. 68 155
De Anthyllide. 69 157
De Carduo Eryngioide capite ſpinoſo. 70 159
De Cyano tomentoſo. 71 161
De Cyano ſpinoſo. 72 163
De Melanthio odorato. 73 165
De Galio Montano Cretico. 74 167
De Spica trifolia. 75 169
De altera figura ſpicæ trifoliæ. 76 171
De aſciroide. 77 173
De Cnico ſingulari. 78 175

CAPITA LIBRI SECVNDI.

De quibus plantis agendum in ſecundo libro. Cap. 1 num. 177
De Liguſtro Nigro. 2 178
De Datura Contarena. 3 182
De Conuoluulo Arabico. 4 185
De Rhapontico. 5 188
De Hyoſciamo albo Aegyptio. 6 193
De Caſſabel Darrirà. 7 195
De Bammia Moſchata, vel Moſch. 8 197
De Hippomaratro ſpherocephalo. 9 199
De Braſſica ſpinoſa. 10 201
De Sideritis ſambuci folio. 11 203
De Scabioſa Centauroide. 12 205
De Linaria ſemper virente. 13 207
De Boragine Echioide. 14 209
De Laſerpitio. 15 211
De Loto Aegyptia. 16 215
De Colocaſſia Macroriza, ideſt longæ radicis. 17 231
De Colocaſſia ſtrogyloriza ideſt rotundæ radicis. 18 237
De Sinapi Marino Aegyptio. 19 251
De Marù Aegyptiorum. 20 253
De Carduo minimo. 21 255
De Hyſſopo Græcorum. 22 257
De Nigella alba ſimplici flore. 23 261

De

INDEX

De Ranunculo Cretico Echinato.24	263
De Clinopodio Cretico.C.25	265
De Rubea Argentea Cretica.26	267
De Trifolio Corniculato Cretico.27	269
De Trifolio Falcato.28	257
De Melıloto Cretico.29	273
De Trifolio Veſicaria.30	275
De Scorzonera Illirica.31	277
De Ebeno Cretica.32	279
De Iacea Maxima.33	282
De Scordoti.34	284
De Stæbe Plantaginis folio.35	287
De Marù Cretico.36	289
De Saxiphraga altera.37	292
De Galio Montano altero.38	294
De Canapi lutea Cretica.39	296
De Tythimalo ſpinoſo.40	307
De Oenanthe ſtellata Cretica.41	305
De Trifolio Clipeato argenteo.42	307
De Caucalide Luſitanica.43	309
De Echioflore eleganti.44	311
De Iacea Hiſpanica.45	313
De Hedyſaro argenteo.46	315
De Marrubio Hiſpanico.47	217
De Siſo.48	319
De Buphtalmo peregrino.49	321
De Quinque folio ſiliquoſo.50	323
De Hyoſciamo Virginiano.51	325
De Bellide ſpinoſa.52	327
De Meo Alexiterio.53	329
De Glauce.56	336
De Campanula pyramidali minore.57	339
De Rapunculo Petreo.58	342

FINIS.

PROSPERI ALPINI

Lauro Syluestri Cretica.

Arbor

PROSPERI ALPINI
DE PLANTIS EXOTICIS.

Liber Primus.

De Lauro Syluestri Cretica. Cap. I.

ARbor nascitur in montanis Cretæ insulę pumila, fruticosa, ferens virgas oblongas, graciles, nigro Cortice obductas, densis veluti nodulis inæqualiter vtrinque, & in medio positis, infectas, ligno albo, duro, ferèque gustù insipido præditus, vtrinque ramulos producentes breues, virgis planè similes, at graciliores, in quorum cacuminibus spectantur folia Lauri Syluestris figura, colore, crassitie, atq; duritie, similia, sed paulò minora, in acutum q; desinentia, pediculis breuibus inhęrentia, numero quinque, aut sex, aut plura etiam simul in ramulorū cymis inordinatim posita, ferè omnino inodora, linguam excalefacientia, cum leui adstrictione. Singuli vero ramuli habent vnū, aut duos, aut tres breuissimos caliculos, subtiles, duros, lignosos, tribus, vel quinque pediculis paruissimis, prędito s, singulis fructum rotundū ferentibus, piperis magnitudine, in tres partes latyridis modo disectum, cortice tenui, ruffo, vestitum, cuius quælibet pars continet semen albicans, oblongum, magnitudine, & figura tritico valde simile, substātia fragili, non expers odoris grauis, gustù amarescēs, atque linguam excalfaciens. Fructus quilibet, tria ex his seminibus continebat, & fructibus latyridis, figura, & magnitudine non dissimilis erat. Hāc arborem, (quod & virgarum figura, longitudine, gracilitate, coloreque, & folijs, & quadantenus etiam fructibus, cum lauro tino similitudinem haberet) laurum tinum, seu syluestrem, meritò vocandū, duximus: quod nomen retinebimus, quoad veriùs nobis illuxerit. Nulli vsus ad Medicinam in hac arbore cogniti sunt, fructus tamen & sapore sub amarescente, linguāque excalfaciente, & ex leui astrictione, erunt calidi atque sicci supra primum excessum, iudicandi, habereque ipsos vim roborandi, detergēdi, atq; meatus ab infarctù, liberandi, non erit dubitandum.

Ceraſus Idea.

Naſcitur

De Cèraſo Idea. Cap. II.

NAſcitur in Ida Monte Cretæ inſulæ, arbor frutico-ſa, cuius ramos plures exinde accepimus, quę habet, virgas graciles, nigras, rotundas, Ligno duro albo, inodoro, linguam ſubexcalfaciente, in quibus non æqualibus ſpatijs, exeunt folia oblonga in rotundum inclinantia, nigreſcentia, dura, circumcrenata, intus fulueſcentia, exteriùs candicantia, Agrifolij folijs quadantenus, & magnitudine, & figura ſimilia, ſed minus dura, aut bina ſimul, aut trina, aut quaterna ſuis petiolis inhærentia, ſurſùm acta. E quibus pediculi longi, in plures alios quippè in ſeptem, vel in nouem, vel in plures etiam diuiſi exeunt, in quorum apicibus flores albi (vt audiuimus) Cerafis ſimiles fiunt, à quibus fructus parui, ob longi, cum matureſcunt rubeſcentes, & ſiccati nigreſcentes, fabę magnitudine, guſtui ſuaues, (ſed ſiccati duri, lignoſique euadunt) ſinguli ſingulis pediculis ſuccedunt. In horum verò extremo, veluti vmbilicus cernitur, quadam alba lanugine tomentoſa obductus. Hi fructus corymborum modo, decem vſque ſimul ſuis longis pediculis coniuncti ſpectantur. Nobis viſum eſt, hanc ſtirpē, ad Ceraſum Theophraſti, nō parum accedere; Inde nos haud iniuria, Ceraſum Ideam nominandam duximus, quod in Monte Ida familiariùs naſcatur. Fortaſsè erit Agriomelta Petri Bellonij, quam in Cretæ montibus ſe offendiſſe ſcribit: quamquam à Græcis Codomalos appellari ſubdidit. Itaque hanc arborem Ceraſum Ideam vocauimus Agrifolij folio, & quod Ceraſo ſimilis viſa ſit in multis, & quod in Ida naſcatur, & quod folia habeat Agrifolij folio, ſimilia, hoc excepto quoniam ſunt Agrifolio minus dura, minuſq; aculeata. De iſtius arboris vſibus, vel etiam ad medendum nihil certi accepimus.

In 1. lib. itin. obſer. ca. 17.

Chamecerasus Idea.

Altera

De Chameceraſo Idea. Cap. III.

ALtera in Idæ Monte arbor naſcitur longè humilior ac fructicoſior Ceraſo Ideæ proxima, ramis gracilioribus, breuioribus, colore Ceraſi Ideæ, in quibus eodem modo, quo in Ceraſo, folia exeunt inordinatis interuallis ad rotundum inclinantia, parum in extremis crenata ſimul ſuis petiolis, aut terna, aut quaterna, aut quina adhærentia, ſurſum acta, Ideæ ceraſi folijs minora, ſubtiliora, minus dura, non ita crenata, neq. intus ita fulua, & exteriùs non ita albicantia. Cum ipſis ſimul exeunt frequentes pediculi ſubtiles, in plures alios diuiſi, flores ferè racematim in Cacuminibus habentes, quibus fructus Ideæ Ceraſi fructibus ſimiles, parui, rotundi, rubri ín nigrum inclinantes, in extremo quidquiam tomentoſi albi habentes, minores tamen, mirti fructibus, & magnitudine, & figura proximi, ex ijs non dubitauimus hanc quoq. ſtirpem Chameceraſum Ideæ nominare, quod priori ſimilis ſit, & quod in Idæ Monte & ipſa proueniat. Fructuſq. maturi vt Ceraſa à paſtoribus eduntur. Hæc fortaſsè planta erit Myrtomelis à Geſnero vocata, atque vitis Idea, quam C. Cluſius pro viti Idea tertia in 1. libro rariorum plantarum, propoſuit. At nullis notis ad vitem Ideam quam expreſſit Theopraſtus accedere videtur. Ramos complures accepimus ab amico ex Creta, qui ſcripſit eſſe paruam, pumilamuè arborem Ceraſo ſimilem in Monte Ideo naſcentem, fructuſq. eſſe eſculentos, & ijs paſtores libentiùs veſci. De vſibus verò ad medicinam nihil nos deprehendimus.

Cap. 48.

In lib. 3. de hiſt. piant. ca. 17.

Adrachni,

Adrachni, seu Portulaca Theophrasti.

Pro por-

De Adrachni, ſuic Portulaca Theophraſti. Cap. IV.

PRo portulaca arbore ramus ad me miſſus eſt ſine floribus atq; ſine fructibus, folijs denſis, circumquaque ſtipatis, ob longis, extremis in acutum deſinentibus, perpetuò virentibus quorum ſuperiùs folia in germine poſita arbuto ſimilia ſunt, licet latiora, inferius verò adnata longe latiora apparent, vnde in rotunditatem etiam vertuntur, hæc interna parte nigreſcunt, externa albicant, carnoſa ſunt, & dura, duris longiſq; & craſſis pediculis inhærentia ſurſum acta non ſerrata. Ramus vero hiſce folijs præditus ac vndique ſtipatus cubito longus eſt, digiti minoris craſſitie, cuius cortex cum læuore rubet, ac ſplendet, perinde ac coralij, quaſi ramus eſſe videatur, perpetuaq. fronde eſt. Lignum verò colore albicat, durum, alicuius coloris obſcuriſſimi non expers, & obſcurè ſubcalefaciens linguam. Non dubito arborem eſſe Adrachnim, ſiuè Portulacam Theophraſti (quam arborem Petrus Bellonius in Syria offendit) præſertimque cum folia ſint arbuto, ſimilia, audierimq. ferre fructum arbuti. Carolus Cluſius in 1. libro rariorum plantarū. hiſtoriæ ex Honorio Bello expreſſit iconem habentem etiam fructus arbuto ſimiles, at non potui non mirari in ea imagine ramum fructus habentem, & folijs nimis rarum videri, & folia etiam aliquantum arbuti folio diſſimilia, quæ fortaſſe in ramis fructus habētibus, ita mutari oportebit. De Adrachni Plinius ſcribit, habere folia arbuti, atq. fructum, vnde hic noſter ramus poterit eſſe Adrachnis, ſiue Portulaca. Cap. 3

Acer Creticæ.

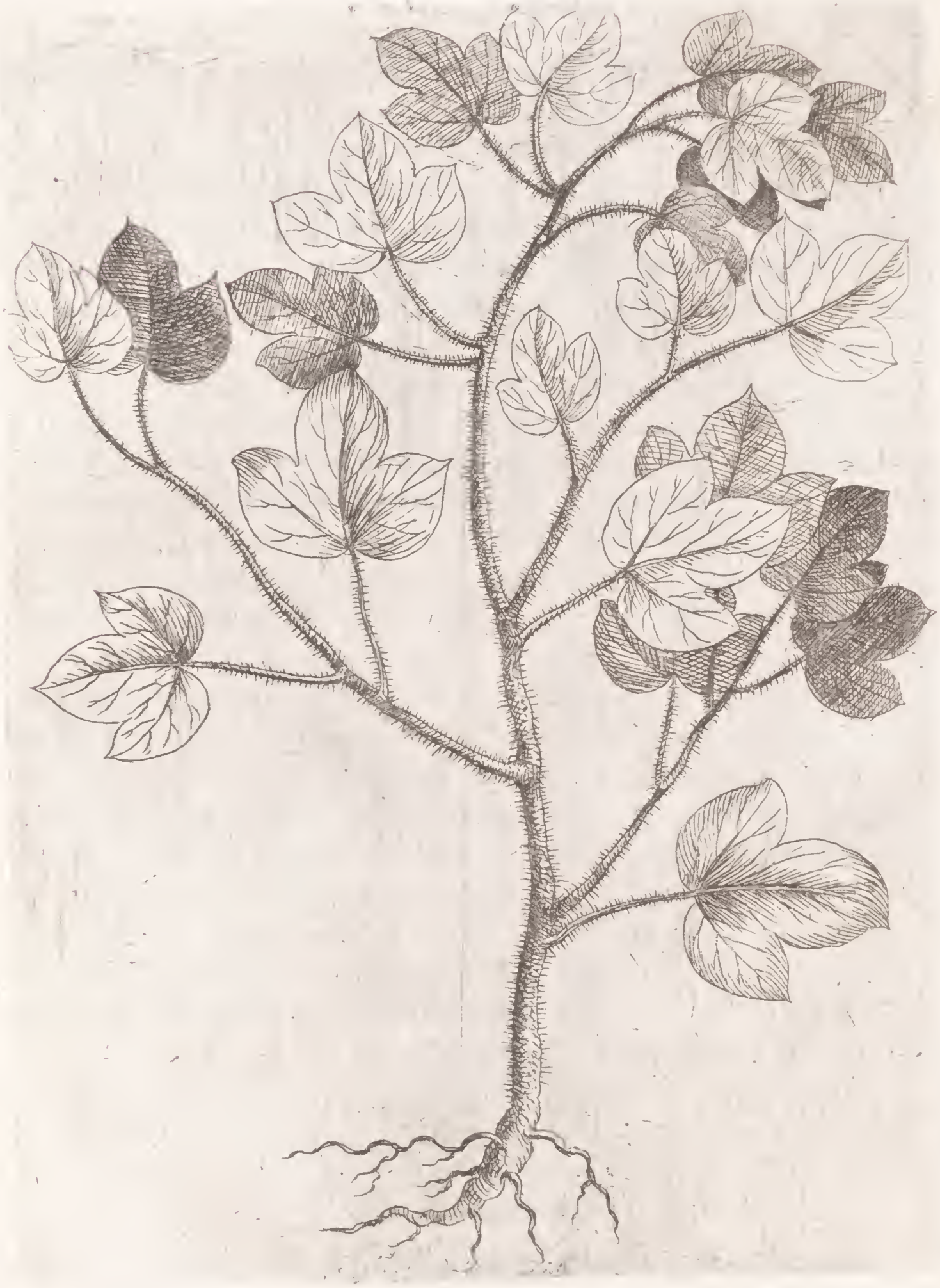

Plantam

De Acere Cretica. Cap. V.

DEplantam accepi cubitalem, quæ folia habebat hederæ helicis tenuia mollia, dilutè virescentia pediculis, longis, subtilibus, inhærentia, quæ in cymis caulium vtrinq. à breui caudice crasso, rotundo, viridi colore rubescente ad summum numero quatuor spectãtur simul ferè copulata. Internum vnicum folium cum suo longo pediculo visitur, aliquando geminum simul, geminis pediculis aliquando tria, atq. ad summum, vt dictum est quatuor. Caudex ramiq. omnes pilis albis infecti sunt. Radice nititur breui, tenui, & tota planta cum caudicibus, & ramis molli substantia constat, totaq. inodora atq. insipida visa est: eam sine floribus & fructibus accepimus, nihilominus, vt coniecimus, hæc arbor ad acerem accedere videtur, atq. ad eã præsertim, quam Dalecampius Monspelienſem appellauit, de qua ita habet. Acer Monspelienſe, arbor est mediocriter procera, ramis satis explicatis, cortice quodam modo purpurascẽte, folio aceri vulgari, simili, in tres tantum cuspides siue angulos diuiso, crasso, venoso, ex longo pediculo pendente paribus interuallis vtrinque sito fructu gemino, membranulis duabus cohærentibus, alis muscarum similibus, procul dubio crediderim descriptam à nobis hanc arborem ad acer Monspelienſe accedere. At esse ex recenter nactis. Hoc vnum est, hanc nasci in Montanis illiuſce Insulæ, quam etiam citra nomen, amicus ad nos miserat. Nullum vsum habere ad medicinam deprehendi. Tota planta præter modicam astrictionem ferè ex toto insipida est, atq. inodora.

In lib. i. hist. omnium plant. c. 28.

Acacia ſecunda.

Naſcitur

De Acacia secunda. Cap. VI.

NAscitur in Creta Insula, in Zacyntho, atque in alijs locis Orientis, plãta, quæ, Acaciam secundam Dioscoridis, nullis reclamantibus notis, refert. Est enim hæc, frutex arboreſcens, tricubitalis, & amplior, caule recto, longo, non multum crasso, cortice læui, viridis coloris saturati, spinis multis, vt in aspalatho secundo, sed rarioribus, vtrinque armato. Et enim spinæ ex caudice longæ, duræ rectę procedunt, rutæ foliis ternis simul positis contectæ; ramuli verò ex caudice sursum feruntur, cum foliis, floribus, & paruis siliquis, semina parua, rotunda, lata, dura, flaueſcentia, continentibus geniſtæ similibus. Radix radici aspalathi similis existit. Etsi hæc planta in multis, cum Aspalatho secundo conuenire videatur, tamen ab ipso, specie, distinguitur. Namq. Aspalathus spinis horret densioribus, durioribus, albicantibus nudis foliis, Acacia vero spinas habet rariores, foliis vestitas, Rursus in aspalatho folia, flores, & siliquæ, acaciæ secundæ folijs, floribus, atq. siliquis similes cernuntur, quæ tamen omnia in acacia longè maiora apparent, totaq. planta ligno constat molliori, & magis fragili, quam in aspalatho, cum eius lignũ durum sit, neutiquamq. fragile. Folia, & siliquæ acaciæ refrigerant, siccant, cum non læui adstrictione, quibus eosdem vsus in medicina habuit, quos de prima acacia Dioscorides expressit, scilicet ad repellendum atq. ad cohibendum, quodcũque profluuium, vel sanguinis, vel excrementorum sit, sunt tamen aeacia prima longe inefficaciora. Itaque ad fluxum sanguinis ex naribus firmandũ, succus foliorum, & siliquarũ viridium fronti, & temporibus adhibitus, vel intra nares inditus, maximè valet, & ad sputum sanguinis, & ad dysenteriam, ad mensiumq. abundantiam cohibendam, vel per os assumptus, vel clisteribus, & pessarijs in pudendum inditis.

Aſpalathus ſecundus.

Nosalias

De Aſpalatho ſecundo. Cap. VII.

NOs aliàs vidimus in loco propè Cretam ciuitatem Fraſchia vocato, penes portum, complures aſpalathi ſecūdi ſtirpes, ſponte natas, bicubitales, quæ ramis, nō vt in fructicibus, ſed vt in arboribus lignoſis duris, denſis, ſpinis albis, duris, crebris, dēſiſnè armatis, cōſtabant, lignū eſt album duriſſimum, & in medio nigreſcit, odoris dum recens, expers. Flores fert luteos geniſtæ ſimiles, ſed minores, ſuauiter eminus olentes. Etenim eminus flante vento odoris fragrantia ſentitur, floribus ſuccedunt exiguæ ſiliquæ, geniſtæ vulgaris haud diſſimiles, at longè minores, in quibus tria quatuoruè ſemina parua, acaciæ proxima ſed multò minora, folia verò paruiſſima terna ſimul vni loco in ramis adhærentia: Hæc planta nititur radice craſſa, longa, brachiata, dura, dum recens eſt, quippè quoad ſiccatur minimè ſuauiter olens, etſi vel etiam ſiccata obſcurum ſuffito odorem reſpiret, ſapore inſipida. De hac planta Dioſcorides ita habet: Aſpalathus frutex eſt ſurculoſus, multis ſpinis horrens. Optimus eſt grauis, detracto cortice rubeſcens, aut in purpuram vergens, odoratus, guſtatù amarus, eſt & alterum genus candidum lignoſum ſine odore quod deterius habetur: Quibus non videtur dubitandum aſpalathi à nobis deſcriptam plantam eſſe ſecundum aſpalathum Dioſcoridis. Ex ſeminibus è Creta delatis hæc planta nata eſt, quæ in locis calidis per hyemem à frigore cuſtodita, multos annos vixit, qualem nos olim apud Horatium Bembum ſtirpium rariorum egregiè ſtudioſum & eruditum Patauij in horto eiuſdem, vidiſſe meminimus. Iſtius plantæ, lignū maximèq. radicis modicè caldum eſt, quod ex læuiſſimo ipſius amarore coniicitur, ſiccum verò ſupra primum exceſſum, cum læui adſtrictione. Quibus præcipuus vſus erit ad partes corporis roborandas, atq. ad fluxiones cohibendas. Quod præſtabit puluis ad drachmam ex vino auſtero epotus, vel decoctum per os aſſumptum, Ad vlcera quoq. oris, & partium genitalium ſiccanda, puluis inſperſus efficaciter præſtabit.

In 1. de mat. me. cap. 23.

Echi-

Echinopoda.

Echino-

De Echinopoda. Cap. VIII.

ECHinopoda Græcis vocata planta frutex est, spinosus, cubitalis, & amplior, multis surculis ab vna radice proficiscentibus, refertus; duris & lignosis; colore flauescentibus, & siccatis albicantibus, foliis planè carens perpetuò tempore, spinas multas longas virgæ habent, seu ramulos spinarum instar, & figuræ, qui quoad planta viuit non duri sunt, ea vero mortua, iidem surculi indurantur, & acutæ duræq. spinæ cuadunt, quæ æqualibus ferè spaciis trinæ in ordine in ramis simul apparent, plures acutos triangulos, facientes. Planta tota siccata albicat, lignosa, dura, quadantenus aspalatho secundo similis, at eius spinæ sunt multò plures, longiores sursum ferè ex toto actæ, Flores fert paruulos luteos, asphalathi flores æmulantes, sed tamen minores, quibus succedunt techæ paruulæ, figura, triangulæ, quam exigua semina continentes. Mirum est Honorium Bellum Vicentinum, virum alioquin eruditum, scripsisse ad Carolum Clusium, vti ex ipsius epistolis ad ipsum scriptis constat; hanc plantam flores ferre copiosissimos, cum eam pauciss imos producere singulis annis viderimus, in aliquibus plantis quæ mihi multos annos vixerunt. Neque Petrus Bellonius qui hanc plantam aspalatho secundo quadantenùs similem fecerit videtur reprehendendus, cum ipsa & spinis, & floribus, & siliquis atq. toto frutice, ac ligno ab eo aspalatho non videatur dissimilis. Aliqui existimarunt ipsam quod foliis careat, & floribus, & siliquis ad spartium Dioscoridis accedere, eòq. magis, quoniam viuens, eius surculi sint tractabiles. Quod an sit verum nollo in præsentia deliberare, aliis lubens iudicium remittens. Nascitur hæc planta in Creta insula, non in montanis, quia frigora non patitur: Vnde apud nos ex seminibus orta hyeme ni in calidis locis à frigore tueatur, exarescit. Lignum aliquantulum amarescit non absque odore etiam grato, quibus, hominibus amicam esse, coniicitur, viribus atq. vsibus ad medicinam ab aspalatho secundo, non differens.

Colu-

Colutea Scorpioide odorata.

Pulche-r

De Colutea Scorpioide odorata. Cap. IX.

PVlcherrimus frutex naſcitur, & hic in Creta Inſula totus argenteo colore, qui creſcit cubitali altitudine, & ampliori, folia fert, flores, atq. ſiliquas vulgaris Coluteæ Scorpioidis, ſed in hoc differunt quod foliola in extremo latiora ſunt, pediculuſque vndecim foliis conſtat, quippè quinque vtrinq. atq. vno in pediculi extremo, quæ in extremo ſunt latiora, & coloris quidem argentei: Flores verò etſi colore & figura, ſimiles videantur floribus Coluteæ vulgaris; nihilominus differunt, quia creticæ, odorati ſunt, atq. illius fætent, ſiliquæ verò & albæ, & minores ūst. Nonnulli ſiliquis ſiue melius tribuunt facultatem purgatoriam, preſertimq. vomitoriam. De qua facultate quicquã certi non habeo. Vere ineunte hæc planta flores fert, & toto menſe Maio ſiliquę matureſcunt. Stirps eſt frigoris impatiës vnde egerrimè hyeme viuit in Italia, niſi ſumma cura cuſtodiatur in locis calidis. Flores ſunt odorati, digerentes cum lęui adſtrictione, vnde non errarent qui meliloti loco iis ad medicinę vſum vterentur. Hanc plantam ſępè nobis ex ſeminibus è Creta delatis natam habuimus, & multos annos cuſtodiuimus, quæ & floruit, & probè ſiliquas produxit, quæ etiã perfectè maturuerunt, itaut ſemina perfectiſſima fierent.

Linum Arboreum.

Ramum.

De Lino Arboreo. Cap. X.

RAmum plantæ Creticæ pro Lino Arboreo accepi, eo nomine forsitan ita vocatum, à floribus, fructibus, atq. seminibus, quæ similia sunt Lini floribus, fructibus, & omnium maxime seminibus quæ magnitudine, figura, & colore sunt vsq. adeò seminibus Lini similia, vt vix discernantur ab ipsis. Planta est arboreſcens, constans ramis obliquè actis, gracilibus, rotundis, cortice nigris, foliis Lini, sed latioribus, vt ad myrti folia magis accedant, densis, vndiq. ramos, contegentibus. In cacumine producuntur flores, & fructus suis pediculis adhærētes colore flauo, saporeq. valdè amaro. Fructus verò magnitudine cicerum visuntur, atq. quadantenus etiam figura, vel melius Lini fructibus; horum singulus continet quatuor semina, Lini seminibus, omnino similia. Quicquam, de viribus atq. vsibus ad medicinam mihi cognitum non est.

Lycium Creticum.

Tametſi

De Lycio Cretico. Cap. XI.

TAmetsi, in libro de Plantis Aegipti duas stirpes pro lycio meminerimus, quippè arbores Vzeg, & Ahialid Arabibus vocatas, nihilominus, nisi mea me fallit opinio, hisce annis proximis mihi aliam lycij plantam ex Creta missam, à vero antiquorum lycio non abhorrentem, in montanis illius ce Insulæ prouenientem, videre licuit. Hæc arbor parua est hominis altitudine supra terram elata, spinis horrens, foliis buxi, angustioribus tamen, quaternis, aut quinis simul ramorum partibus eminentioribus, citra pediculos, inhærentibus: igitur caudex habet vtrinque ramos multos, graciles, rotundos, ferè rectos, duros, lignosos, habentes quasdam inæqualitates in ipsorum rectitudine, quippè qui habeant breui interuallo, partes quasdam eminentiores, à quibus singulis, tres spinæ acutæ, nigræ, duræ, simul cum foliis buxeis, sed tenuioribus exeunt, in quibus flores duo, vel tres à suis pediculis pendẽt, à quibus defloresc entibus succedunt vna, duæ, vel ad summum tres baccę, ob longæ, nigrescentes, piperis magnitudine, & rotunditate, sapore stiptico, primò subdulci, post amarescente. Radices non vidimus, verum si ex iis, vt antiquitus fieri consueuit, succus eliciatur, lycium vocatus, tantoperè ad medicinæ vsum commendatus, planè ignoro. De eo succo, nos in libro de plãtis Aegypti scripsimus capite de Vzeg, Quod pertinet ad istius plantæ facultates, atq. ad vsus medicos procul dubio habebit & hæc planta easdem, & vires, & vsus quos antiqui de lycio tradiderunt, cum præsertim, & hæc stirps notas veri lycii habeat, & folia, & fructus cum adstrictione amarescant, primo enim gustui subdulces apparent, & mox leui ea dulcedine citò resoluta, amari esse sentiuntur, quæ amaritudo in ipsis remanet modica. Ipsorum essentia mixta est, ex substantia tenui, calida, amara, qua calfacit, siccat, detergit, ex terrea frigida, & sicca, qua adstringit, refrigerat, siccat, roborat, meatus claudit: Hinc fit, quod in actiuis qualitatibus mixtione calidæ, & frigidæ ipsius substantiæ, redduntur, temperati, siccãt verò supra secundum excessum

cum

cum adſtrictione, vnde mirum non eſt, ſi vlceribus, oris, labiorum, aurium, aui, & ſimilium partium medeantur, ſi caliginem ab oculis amaritudine detergant, atq. etiam Cæliacis, diſentericis, cruentiſq. reiectionibus, fæminarumq. profluuijs opem ferant, cum per os aſſumpti, tum intus inditi. Hæc omnia, ſuccus, qui & ex foliis, & ex fructibus, vel ex radicibus, vt voluit Dioſcorides, parabitur, præſtabit. Quomodo verò ſit is parandus, Dioſcorides, & alii probè nobis tradiderunt. Lycium à lycia prouincia abundantiùs hanc ſtirpem producente, dictum eſt, atq. vt ait Dioſcorides Pyxacantha à folijs buxeis, itidem appellatum fuit.

Spartium Creticum.

Plántâ.

De Spartio Cretico. Cap. XII.

PLanta ex ijſdem natalibus ad me delata eſt procera, denſiſſimè fruticans, bicubitalis, & amplioris altitudinis, ſurculoſa, quippè ramulis à craſſis veluti caudicibus rotundis, viridibus, densè maculis paruis albis punctorum alborū modo, infectis, naſcentibus longis, ſubtilibus, ſurſum recte actis, flexilibus, rotundis, cortice viridi prædita, Hi deorſum ramulos multos habent vtrinq. inæqualibus interuallis inordinatim poſitos, & in medio, ramis, ſolijſq. nudi ſunt & poſtea ſurſum in cymis densè ramificant. Folia habet aſpalathi, ſeu acaciæ ſecundæ, & flores, & ſiliquas. Nomine ſpartij ad me hæc planta miſſa eſt. An verò ſpartium ſit Dioſcoridis non auderem affirmare, quando eius ſpartium, ſeu geniſta nō habeat folia, & hæc noſtra geniſta ijs ſcateat vndiq. in virgis à ramis prouenientibus, etſi virgæ circa medium nudæ ſint, neq. virgæ etſi rectę, flexiles videantur, aptæ videntur ad vites vinciendas, Nihilominus, & ſi hæc noſtra planta non erit Spartiū Dioſcoridis erit ſaltem, vel notis accedet ad Spartium quod Meſues ita deſcripſit. Spartium geniſta latinis arbor eſt montana, cuius ramuli deſinunt in virgas multas, rectas, flexiles, fractù contumaces, quibus vites, & alia ligantur. Flores habet flauos lunata figura, ſiliquas phaſiolis ſimiles, & ſemina in his lenti ſimilia, interuallis diſtincta, quibus liquidò conſtabit hanc noſtram plantam non nihil ad ſpartium deſcriptum à Meſue accedere. Neque hæc ſtirps hactenus ab aliquo cognita fuiſſe videtur, niſi quis dixerit eam eſſe quam vulgus geniſtam aculeatam appellat, quæ expreſſa eſt in hiſtoria generali plantarum, Negari non poteſt hanc plantam in multis cum noſtro Spartio conuenire, quippè in ramis virgiſq. iunceis, in folijs (& ſi non perpetuò in omni exortu, terna, ſed etiã quaterna multis in locis cernantur) in floribus, & ſiliquis paruis, compreſſis, & latis, & in ſemine lenticulæ ſimili, Nihilominus toto (vt aiunt) cælo, noſtrum Spartium differt; primo noſtrum Spartium habet ramos, cortice egregiè viridi, punctis

In lib. 2. pur. g. c. 29

In lib. 2. cap. 22.

ctis, crebris albis, toto emaculato. Ab his ramis virgæ quæ lō-gæ, iunctæ, subtiles, flexiles, in altumq. rectè actæ procedunt, id proprij habent, vt in primò ferè exortù, circumquaque alias virgas paruas complures promant, foliis, floribus, & siliquis paruis, latisq. refertas, & circa medium virgarum magno interuallo, nudæ apparent, neq. ramulos, neq. folia, neq. flores, neq. aliud quicquam habentes, circa apicem verò rursus, multos surculos, circumquaq. foliis, floribusq. suo tempore, vel siliquis præditos, producentes, qui ordo in singulis virgis à ramis exeuntibus, perpetuò obseruatur, quod nullã aliam plantam facere vidimus, semina etiam genistæ aculeatę scribunt esse nigrescentia, cum nostri spartii colore subruffo, spectentur. Quid amplius? cum scribant totam plantam illiusce genistæ aculeatæ sambuci modo fætere, atq. gustui amaritudinem inducere. Nostrum vero spartium neq. fœtet, neque amarum est quin immo subdulcescit cum insipiditate. Quibus certi reddimur, nostrum Spartium nō esse genistam aculeatam, sed nouam plantam hactenus omnibus ignotam. Flores, & semina vitiæ saporem habent ex quo in actiuis, & passiuis qualitatibus videtur temperata nihilominus affirmant, & tenera germina, & flores, & semina valenter purgare pituitam, & serosos humores, & per ventrem, & per vomitum, quod & si ex qualitatibus manifestis eam facultatem habere nequeat, id ex occulta facultate à tota (vt aiunt) substantia proficiscente habebit.

Spartium Spinosum.

Est &

De Spartio ſpinoſo. Cap. XIII.

ESt & alia planta in Creta naſcens Spartio prædicto ſimilis, quę ramos multos nigros habet, à quibus virgæ exeunt, iunceæ ſubtiles, nigreſcentes, habẽtes in exortù ſurculorum, folia, in eodem exortù quina parua tenuia, & ferentes flores plures luteos, paruos, Spartii Cretici ſimiles, à quibus ſiliquæ paruæ non diſſimiles ſuccedunt. Virgæ omnes in cacumine deſinũt in ſpinas, non tamen multum duras, hiſque veluti triangulos facientes. Hæc planta veluti eiuſdem ſaporis, & odoris eſt cum Spartio, ita eiuſdem vires habere, credendum eſt.

Spartium Spinosum alterum.

Proximo

De Altero Spartio ſpinoſo. Cap. XIV.

PRoximo. Spartio ſpinoſo, planta ſimilis ad me miſſa eſt, pro thymbra ſpinoſa, quæ tantum abeſt, vt thymbra, ſit, quod ab ea potius in omnibus, præcipuiſq. notis, toto cœlo differens videatur, tymbræ enim, ſeu ſaturegiæ proprium eſt, vt acutum, ſuauemq. odorem reſpiret thymo ſimilem, atq. thymi quoq. ſaporem acrem habeat. Quibus duobus, cum noſtra planta omnino careat, cum & inſipida ſit, & prorſus inodora. Nihilq. mea ſententia erit aliud, quam ſpartii ſpinoſi altera ſpecies: ſiquidem frutex, & ipſa eſt, Spartio non diſſimilis; ramos habens craſſos, rotundos, non leues, ſed aſperos, à quibus virgæ ſurſum rectè feruntur, in ſpinas acutas deſinentes, triangulos veluti multos facientes, Folia duplici ordine in hac planta viſuntur, primum ad exortum ſurculorum, ex ramis ſpartii ſimilia, ſed tenuiora, ex vno exortù, aut trina, aut quatuor, aut quina: ſecundo ordine in virgis rectis vtrinq. crebra viſuntur, tragacanthæ modo vſq. ad apicem ferè virgularum, ſurculorum-uè, itaut à foliis ſurculorum, ſpinæ ſuperſint duræ, ſubtiles, admodum acutæ, omneſq. ſurculi in huiuſmodi ſpinas deſinũt, folia verò vtrinq. in ſurculis poſita, ſunt oblonga, parua, extrema acuminata habentia, Sparrii ſpinoſi alteri foliis planè ſimilia, aliquantulum maiora tamen. Hæc planta radice nititur longa, craſſa, lignoſa in ſubtilitatem terminante, in duas, vel tres radices diuiſa. Ab eiuſq. duobus locis quodam interuallo viſuntur, radiculæ, fibroſæ, ſubtiles, ab eodem exortù ſimul plures. Tota planta, & citrà odorem, & citrà ſaporem obſeruatur. Vnde fortè eiuſdem qualitatis, cum altero Spartio ſpinoſo eſſe, iudicandum videtur.

Cyanus

Cyanus Arboreſcens Longifolia.

Pulcher-

De Cyano arboreſcente langifolia. Cap. XV.

RVlchertimus frutex in Cretæ mõtanis naſcitur cubitalis altitudinis, & amplioris. Caudice ſcabro, duro, lignoſo, inæquali, aſpero, digiti pollicis craſſitie, roſmarini coronarii caudici valdè ſimili, à quo quidem circumquaq. ramulorum duorum in eius cortice affixo, quędam fragmenta, ſeu fruſula caudici affixa, quę caudicem adhuc magis ſcabriorem reddunt. Vnicus hic caudex craſſus ſuperius ſcinditur in tres, quatuoruè ramos, digiti craſſitie, nigros, ſcabros, inæqualis craſſitiei, & figuræ, nigros, ramulorum fruſtulos, crebro, vndiq. ſpinarum quaſi modo affixos. Quilibet verò horum ramorum quatuor in apice alios ramulos producit ſubtiliores eodem modo ſcabros, nigros, inæqualeſq; quorum ſinguli itidem promunt ſurculos rotundos plures, ſcilicet tres, quatuor, vel quinque graciles, palmum longos, tomentoſos, albicantes, crebris foliis, albis, tomentoſis, longis, magnitudine figuraq. ad ſalicis tenuia folia accedentibus, vndiq. circundatis ſtipatiſq. in quorum ſurculorum cacúmine producunt tres, vel quinque, vel ſeptem flores cyani floribus ſimiles, purpuraſcentes in ſuis calycibus paruis cyani itidem proximis, à quibus ſuccedunt papi qui in aerem euolant, inter eam papoſam mollemq. ſubſtantiam continentur ſemina parua, cyani quam ſimilia, ſed minora, & longiora. Hæc eſt arbuſcula fruticoſa, vſque ad florum foliorumq. ſurculos aſpectù ferè horrida, nigra, craſſitie ramorum iuæquali, fruſtuliſq. ramulorum ſiccorum, ſpinarum inſtar armata, & ſcabra. Ab ea parte vero ex qua ſurculi folioſi, flores vt dictum eſt, in ſuis cymis producentes, proſiliunt, tota eſt argentea, floribuſq; cyani purpuraſcentibus iucundiſſimi aſpectus. Surculi albi, folia, atq. flores, fructuſq. guſtum inſigni amaritudine afficiunt, cum aliquali adſtrictione. Vnde merito quod ea qualitate amara humores craſſos extenuet, adprimè detergit, & meatus ab infarctù liberet, vtiliſſima eſt ad obſtructos, ad ictericos, ad vrinã ſuppreſſam, atq. ad menſes itidem interceptos, mouendos. Vlceribus ſordidis medetur, atq. ad vermes necãdos maximè valẽs.

Cyanus,

Cyanus Arboreſcens altera, Styracisfolio.

Sequitur

De Cyano altera arboreſcente, ſtyracis folio. Cap. XVI.

SEquitur, poſt cyanum arboreſcentem longifoliam, altera cyani planta, quam exinde ab amico, nomine cyani ſtyracis folio, accepimus. Verèq. folia ſtyracis æmulari, & magnitudine, figura, ex candido colore videntur, & flores cyani floribus ſimiles ſunt. Hæc planta cubitalis & bicubitalis eſt, in orbemq. diffunditur, perpetuò virens, caudicem habens craſſum, vt digitus pollex, rotundum inæqualem ſcabrum, palmum altum à quo exeunt rami quatuor vel quinq. vel plures, rotundi, ſubtiles ſemi palmum longi, è quibus germina multa exeunt, quatuor aut quinq. folijs ab eodem exortú ſimul exeuntia magnitudine atq. figura ſtyracis folio quam ſimilia, interius nigreſcentia, atq. exterius cum tomento quodã albicantia, inter quæ germina, exit ſurculus, vel plures, rotundus, gracilis, palmum ferè longus, aliquot folijs paruis raris inæqualiter poſitus, & in cacumine eſt veluti corymbus, florum multorum cyani vulgaris magnitudine, atq. figura ſimilium, ab vno exortù ſimul exeuntium, colore phæniceo, calice verò longiori, quam cyani, ſquamato, colore albo, in fuluum inclinante, à floribus defloreſcentibus remanent pappi veluti ex materia ſericea, villoſa alba, intra quam continentur ſemina parua, longa, tenuia, colore albicantia. Flores autem inodores ſunt. Tota planta, & inodora, & inſipida eſt, nulliq. vſus ad medicinam hactenus cogniti cuiquam fuerunt. Elegantiſſima dum floret, viſuiq. iucundiſſima apparet perpetuò virens argenteoq. colore. Prouenit in altiſſimis pręcipitijs, inter ſaxorum rimas. Mihi ſæpius hæc planta ex ſeminibus nata eſt, plurimumque & per bellè aucta, quæ tamen numquam ad hyemem cura peruenit.

Scabiosa arborea.

Non

De Scabiosa arborea. Cap. XVII.

NOn minoris pulchritudinis, & elegantiæ planta est, quam pro Scabiosa arboreſcente accepi. Hæc caudici nititur crasso palmo alto albicante, à par ua radice diuisa, in tenues radices longas, hinc inde obliquè per terram actas. A Caudice multi caules exeunt, longi, sursum obliquè acti, graciles, in quibus debitis spatijs folia multa, magnitudine, & figura, aizoo cretico arboreſcenti similia ab eodem exottù simul exeuntia numero aut quinque, aut sex, aut, septem, vel octo, vel denique nouem, tota incana albicantia, & in caulium sumitate flores ampli, carnei coloris albicantis magnitudine & figura vulgaris scabiosæ aut, vni, aut, bini, aut, trini, è siugulo caule, suis lõgis veluti pediculis, in quos caulis diuiditur, pendentes. Flores inquam, paruuli sunt, densè in capite rotundo cerasi magnitudine, stipati, in quibus semen paruum, rotundumq. cõtinetur, quod satum in Patauino solo, difficulter nascitur, atque multò difficilius, & non nisi cura diligenti, nata planta, conseruatur. Hanc plantam olim Pisis ex horto medicinali accepi à reuerendo fratre, Francisco Malochio franciscano, illiuscè horti præsidi, quæ tamen cum multum in itinere passa fuerit, breui interijt. Hæc stirps tota incana, & alba est, pulcherrimi aspectus, & creſcit ad bicubitalem, & ampliorem etiam altitudinem. Inodora est floreſq. præsertim, sapore verò subamareſcente cum læui adstrictione gustum afficit, ex quo ipsam esse facultatis deterſoriæ, & aperientis constat, calidamq. & siccam primo exceſsù, vnde ad vlcera conglutinãda, atque in ipsis ad carnem deperditam regenerandam, vtilis erit.

Leucoium Spinosum.

Pulcher-

De Leucoio ſpinoſo Cruciato. Cap. XVIII.

RVlcherrimam elegantiſſimamq. plantã, pro Verbaſco ſpinoſo accepimus, quæ frutex eſt cubitalis, tota albicans, paucis folijs paruis candidis, oblongis in extremo acuminatis, & vtrinq. ſerratis ſimilibus erucæ peregrinæ folijs, quod alii Leucoium Patauinum vocant, ſed longè minoribus, & candidioribus, circum ramos in parte eminentiori poſitis. Surculi vero omnes, ſpinis multis paruis, vtrinq. ordinatim poſitis ſcatent, faciẽtibus veluti cruces innumeras in ſurculorum extremitatibus, à quibus nos hanc plantã, leucoium ſpinoſum cruciatum nominauimus, Flores fert in ſurculorũ cymis luteos leucoij ſimiles, à quibus ſuccedit folliculus ferè rotundus piperis magnitudine continens ſemina nigra, minutiſſima, blactariæ ſimilia. Nihil .u. habet, quod cũ verbaſco conueniat, neq. in planta, neq. in facultatibus, neque.n. folia reſpondent, ſeu conueniunt cum alicuius verbaſci foliis, neq. caules, neq. flores, neq. fructus, multominus nihil adſtrictorię facultatis habet, quæ verbaſci propria videtur. Hæc.n. planta ſapore ſubdulci prædita eſt, ad inſipidum inclinante, cum læuiſſima adſtrictione vnde ad frigidum ſiccum ipſius facultas inclinare videtur. Ad Leucoiũ vero; & foliis, & floribus luteis paruis potius accedere nobis viſa eſt, quo verò nomine Græci eam vocent, haud intelligere hactenus potuimus, neq. multò minus, quæ plãta ſit. Hoc vnum credidimus, hanc omnino antiquis ignotã fuiſſe. Nos itaq. à quadam ſimilitudine quam foliis, & floribus cum leucoijs habet, eam leucoium ſpinoſum cruciatũ, ab innumeris crucibus, quas ſpinæ in cauliculis efficere videntur. Credidi ſæpe hanc eſſe plantam quam Carolus Cluſius, à Iacobo Plateù iconẽ accepit, eamq. & ipſe leucoium ſpinoſum vocauit. Hæc ſolummodo à noſtra planta differens eſſe videtur, quod nimis ramis rara eſſe apparet, neq. eas cruces innumeras ſpinis facit, quod fortaſſe in ea non obſeruatur, quoniam tenella planta atq. non annoſa extitit. Hanc plantam eſſe quã Galaſtinida, Crerenſes vocant, qua ad ignis vſum, vti familiarius ſolent, & ad fornaces inurendas. In lib. 3. obſer. c. 7

Caryo-

Caryophylus Syluestris arboreus.

Caryophilus

De Caryophylo arboreo syluestri. Cap. XIX.

CAryophylus syluestris quinquefolius nascitur in montibus cretæ Insulæ bicubitalis, & amplioris altitudinis, caudice duro, longo, digiti crassitie, colore albicante, densè geniculato, à quo rami multi procedunt, obliquè sursum acti, densè geniculati in alios binos, vel trinos, cauliculos, in quibus, multa germina innumeris folijs longis, tenuibus, syluestris caryophyli similibus, ex eodem ortu nascentibus referta, apparent, inter quæ exeunt cauliculi tenues, flores, caryophylos paruos, odoratos, purpurascentes in album, quinque folijs constantes, odoratos, habentes.

Casia Latinorum.

Quid sit

De Casia latinorum. Cap. XX.

Vid sit plāta, cuius imaginem accuratè delineatam subiciemus, nisi ad Casias latinorū, quas Cneori nomine Græci fortasse intellexerunt, accedere dixerimus, planè ignorare fatemur. Elegantissimus tamen frutex est, cuius rami & frondes digni æstimantur, vt ad Coronarū vsum recipiantur. Habet radicem crassam longam in duas scissam, asperam, inæqualem, nigro cortice, ligno albo, duro, quod dentibus tritum nihil odoris respirat, ac ferè primum saporis etiam expers videtur, sed postea linguam acutè excalfacit, cum leui adstrictione. A radice rami multi, crassi, & graciles, rotundi, nigri, tortuosè exeunt, obliquèq. sursum aguntur, atq. ità simul stipati, scopæ modò, densam totam plantā reddunt, qui rami, etsi in plures alios subtiles diuidantur, atq. ab ipsis alii complures surculi exeant, tamen omnes nudi foliis existunt, totaq. planta hæc, maximèq. antiquata, ferè semicubiti vsq. ad altitudinem à terra ascendens, ex toto nuda foliis conspicitur, proindeq. ramorum densitate, atq. nigrore, horridum prospectum efficit; supra quam ramorum altitudinem, sequuntur surculi hinc indè ab ijs ramulis prosilientes, semi palmum longi, sursum acti, scoparum modo simul stipati, foliolis candidis, paruis, rotundis, & oblongis, in extremū acuminatis, magnitudine, & figura folioru̇m, vulgaris, seu hortensis saturegiæ, vel thymi Cretici, ita circumdatis, vt ramuli ipsorum nigrescentes, foliis obruti, nunquam appareant, sed surculi omnes ijs pulcherrimis, candidis foliis circumquaq. stipantur, & surculi omnes ferè producunt, alios plures eodē modo foliis; multis, dēsis præditos. In ramulorum cymis extimis, flosculi phænicei coloris paruissimis leucoijs persimiles, vt audiuimus suauiter olentes cernūtur: Ab iis fructus rotūdi, oblōgi milij magnitudine albicantes, succedunt; Quibus apparet hāc stirpem, partē superiorem folio sam solum modo habere, & reliquum plantæ & ramulis densissima sit ex toto foliis nuda, cernitur: Velut hæc est horridi prospectus, ita

ſuprema iucundiſſimum occulis, ameniſſimumq. intuitum prębet, ramuli enim ſupremi foliis onuſti floreſcenteſq. elegantiſſimi ſunt, atq. ita vt myrtillæ folia, ab vsù Coronarum non abhorreant. De hac planta denuò repetimus, ni ad Caſiã latinorum Poetarum accedat, nos qualis ſit prorſus ignorare. Quod verò à caſia poetarum, quam Græci Cneori nomine cognouerunt, non abhorreat, vel hoc quidem argumento deprehenditur, quod radicem magnam, craſſam in alias diuisã habeat, atq. ab ea exeant ramuli multi flexiles, quibus dum virides ſunt, poſſent arbores vinciri, ad ligariuè, ſurculoſq. in ſuprema eius parte ferat, pulcherrimis foliis paruis, oleæ figura, craſſitie, & colore quam ſimilibus, refertiſſimos, floſculiſq. odoratis cymæ vndiq. ſcateant. Quò fortaſsè mirum non ſit, ſi apes his floribus delectentur. Itaq. erit fortaſsè albus Cneorus Theophraſti de quo ita ſcripſit. Caſiæ quoq. duo genera, alia enim candida alia nigra, candidæ folium modo viticis oblongum, figura quodam modo oleagineo ſimile: candida magis ſe humi ſpargit, odorataq. eſt, nigra odorę caret. Radix ambabus, quæ alte deſcendit, grandis, ramiq. permulti, craſſi, ſurculoſi, ab ipſa protinus tellure, aut paulò ſuperius ſparſi, lenti ad modum conſtant, quamobrem hiſce ad colligandum iunci modo vtuntur, Germinant, florętq. poſt Equinoctium, autumni, & multum deniq. temporis florēt. An vero nigra, vel alba ſit hæc noſtra planta dicenda, ignoro, quoniam vti dictũ eſt maiori ex parte, vbi nudata foliis viſitur nigra eſt, & ſuperiori parte candida. Hæc ſunt quæ de hac noſtra credita caſia poetarum. dixiſſe voluimus.

In lib. 6. de cauſis plant. ca. 11.

Cha-

Chamedaphnoides Cretica, ideſt Laurcola Cretica humilis.

De Chamedaphnoide Cretica, ideſt humili Laureola Cretica. Cap. XXI.

Lantula elegantiſſima in Cretę montanis naſcitur, ſemi palmum alta fruticoſa, quæ pititur radicula gracili, rotunda, alba, breui multis tortuoſitatibus, inflexa, ſapore maxime feruido, diù linguam excalfaciente, ab ipſa duo, vel tres, vel quatuor ſurculi, iuxta radicē torti, oriūtur, graciles, rotundi, colore nigreſcentes, qui in cacumine producunt plures cauliculos breues; qui ſimul cum ſurculis, foliis veſtiuntur copioſis, citra ordinem circumquaque poſitis, ac præ multitudine ſimul ſtipatis, oblongis, in principio tenuibus, in extremo latioribus, rotundioribus, craſſis, duris, intus viridibus, extra albicantibus, ad folia buxi, vel Balſami Alpini maximè accedentia figura, vti dictum eſt, aliquantenus varia, quæ à ſurculis, quibus abſq. pediculo inhærent, incipiendo inſtar pediculi tenuia ſenſim ac ſenſim in latitudine adaucta in extremo Balſami alpini latitudinem ac figuram nanciſcuntur. Hæc inodora ſunt, guſtui vero ad modum feruida, ac guttur, ſi diù in ore tractentur, ferè inurentia. Nos hanc plantam vidimus ſine floribus, & ſine fructibus. Hæc ſtirps primo intuitù ad Vuam vrſi, quam Carolus Cluſius in libro primo rariorum plantarum obſeruationum expreſſam dedit: accedere videtur, verumtamen reuera, & planta notis, & facultate aperriſſimè videtur differre. Namq. etſi magnitudine, caulium numero, & foliis ſimilis videatur, tamen caules habet inæquales, folia rariora non ita præ denſitate ſtipata & maiora. Ex guſtu apparet eam eſſe auſteri & adſtringentis guſtus, cum igneam caliditatem, noſtræ plantæ, folia, & ex toto planta gutturi inferat. Cum itaq. vua vrſi non ſit, quo genere ſtirpium comprehendetur? An forſitan erit Balſami Alpini ſpecies, vt aliqui crediderant? nequaquam: cum Balſami alpini planta longè maior, neq. foliorum figura conueniat, nec caules ad radicem, neq. radix habeat eas multas tortuoſitates, quam notam, ceu iſtius plantæ propriam in multis plantis

can-

eandem æque obſeruauimus, præterea balſami planta tota ſtiptica, & amareſcens guſtui videtur, cum noſtra guttur calore incēdat, linguamq. plurimum ex caleſaciat. Quibus credidimus nos hanc plātam eſſe, chamedaphnoidem, ideſt paruam humilemq. laureolam, cum ex multis, tum omnium maximè ex foliis, atq. ex facultate ferè inurente, quam nos ſæpe deguſtantes animaduertimus. Fortaſſe ea planta quam C. Cluſius in regno Granatēſi offendidit, quam merito quoſdam Hiſpanos in plantarum cognitione peritos, ex foliorum craſſitie perſuaſi, chamedaphnem, appellaſſe, ſcribit. Verum vt ingenuè dicam, non puto virum in ſtirpium ſtudio clariſſimum decipi potuiſſe, cum ea planta, quam in Granatenſi quoddam colle aprico offendit, videatur diuerſa à noſtra propoſita planta, cum illa longe maior noſtra ſit, foliaque longe maiora, & rariora habeat, atq. etiam in extremis non videntur vt iſtius plantę, acuta: præterea quia ſapor in ea obſeruatur auſterus, cum amaritudine non conuenit cum noſtra. An verò hæc planta ſit Chamedaphne à Dioſcoride vocata? nequaquā in cum noſtra ſentētia, (vt etiam Dulechampius cognouit,) Dioſcoridis chamedaphne non ſit ex genere vrentium facultate plantarum. Conſultius igitur credidimus poſſe vocari chamedaphnoidem, cum ſit humilis planta, ex Daphnoidis, vulgo, laureolis vocatis, etenim conuenit & plantæ figura, atq. vrenti facultate.

Poterium.

Poterij

De Poterio. Cap. XXII.

POterij planta nascitur in multis locis Cretæ insulæfruticosa, foliis, & spinis tragacanthæ, per quam similis, quo nirum non est, si poterium pro Trangacantha ex ijs locis, ad me non semel missum sit; Large verò fruticat ramis aliquando tenuibus, vt expressit Dioscorides, & aliquando crassis, nigro cortice quasi squammatim cum spinis obductis, non longis, sed brevibus, & densis, spinis albis, acutis, horrentibus, non rectè sed oblique actis in summitatibus crassis, crassoque tomento candido inæqualiter obductis, in quo tomento flosculi tenues, leues, oblongi, colore albicantes visuntur, à quibus semen minutum, rotundum, albicans, ea lanugine obductum fit. Hęc plãta in hoc præsertim à Tragacantha differre videtur, quoniam Tragacantha, neq. caules in summitatibus crassiores habet, sed potius subtiliores, neq. etiam tomento pleni sunt, neque flores in tomento fert; Etenim Tragacantha in ramulis flores & ab ipsis paruas siliquas producit, quibus semen continetur. In poterio caules in summitatibus crassiores quasi spicæ figura cernuntur, & crasso tomento albo obducti, in quo & flores & semina producuntur. Cum Tragacantha, tum poterium habet foliola parua, oblonga, leguminis modo vtrinq. in spinis, eaq. præsertim habent in summitatibus caulium. Hæc planta poterij ita rara est vt à nemine hactenus ipsius imago affabrè delineata visa sit, etsi plures de poterio scripserint. Ego vero proximis annis ex Creta Insula à Hieronimo Capello amplissimo & humanissimo Senatore tunc temporis totius eius Cretici regni generali prouisore D. D. meo perpetuis nominibus colendissimo, accepi pro poterio absq. radice, & est planta hactenus à nobis delineata. Multa tamen, (si Dioscoridis lectio ex toto incorrupta non sit, de qua re maxime dubito) vt hæc sit poterium, desiderantur. Primũ enim eam describens, inquit. Poterium large fruticat, cortice obductum tenui, spinis horridum, lanugine spissa: Ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis: Foliis paruis,

In 3. de mat. medic. c. 16.

paruis rotundis flore exiguo candidi coloris, seminis nullius vsus, sed gustù acuto & odorato. Omnia sanè de poterio à Dioscoride tradita, huic nostro Cretico poterio conuenire videntur, hoc excepto quod non habeat ramulos longos, molles, lentos, tenues. Quando hæc nostra planta habeat ramos breues, duros, fractù non contumaces, atq. ad Crassitiem magis quam ad tenuitatem inclinantes. Verum vt ingenuè dicam, dubito an & Dioscoridis verba tractù temporis fuerint vitiata, quæ dubitatio apud me magis aucta est, & quod sciam hāc plantam in Grecia pro legitimo poterio apud omnes ferè haberi, atq. ex Dioscoride quoq. qui ait, Poterium constare ramulis Tragacanthæ proximis, sed quis quæso affirmabit Tragacantham habere ramos longos, molles, lentos, tenuesque? Cum ipsa potius ramos habeat breues, duros, non viscidos, atque potius ad aliquam crassitiem inclinantes, quod & Serapio Dioscoridis transcriptor confirmasse visus est de Tragacantha dicens, ipsam habere ramos breues, extensos super faciem terræ, quare crediderim ego hanc plantam esse legitimū poterium, & si quis etiam de semine, quod sit insipidum, minimeq. acutum, & odoratum, quale expressit Dioscorides, & de flore quod non in hac nostra planta flauescentem colorē viderimus, non album vt Dioscorides, neq. herbacei coloris, vt Plinius tradidit. Hoc minime nos turbare debebit, quando easdem sanè plantas in floribus sæpe colorem euariare nō sit nouum, de semine etiam credidi textum Dioscoridis habere vitium, vitiatumq; ab aliquo, simplicium medicamentorum inexperto, fuisse, quod ex eiusdem Dioscoridis verbis facile coniici poterit, Cū ipse præsertim dicat; Seminis nulli vsus, sed gustù acuto, & odorato. Quon odo istuc verum esse potest? quod semen poterii acutum atq. aromaticum nullius fuerit vsus? Quo credimus nullius esse vsus quia insipidum sit minimeq. acutum, atq. aromaticum, quale ita esse in nostro poterio deguſtauimus. Quibus colligimus nostram hanc planam pro poterio missam, non abhorrere à poterii notis, Accedit etiam, vt hæc veritas magis cognoscatur, quod hæc aut verè poterium erit, vt nos putamus, aut Tragacāntha, propter magnam similitudinem quam poterium habere, cum Tragacantha

In li. fim pl. c. 232.

cantha Dioſcoridis, tradidit, & in ſpinis, & in ramulis, atque quadantenus etiam in foliis, non eſt autem Tragacantha, vt nos in ipſa planta, quam nos olim in Cretæ duobus ſcopulis, quos vulgus Gozi appellant, obſeruauimus. Differt enim à poterio, vt in ſequenti capite iterum demonſtrabimus, quod ipſa ſit procerior, diuerſa à poterio, figura, ſpiniſq. conſtet lõgioribus, & poterio magis ſit foliata, atq; ita, vt & Dioſcorides confirmauit, quodam tempore, quippè in verè (tũc enim ipſa regerminat) foliis ipſis ſpinas occultat. De iſtius plantæ radice & ſucco ab ipſa manante quiquam, cum hæc non viderim, certi non habeo, vt ſcribam. Inquit Dioſcorides radicem præciſam neruis, & vulneribus glutinandis illiniri, vnde Neuras etiam dicta hæc planta fuit, Decoctum quoque eius, neruorum affectibus medetur; Galenus inquit habere deſiccandi facultatem abſq, morſu, adeo vt & neruos inciſos glutinare credatur, præſertimq. ipſius radicem hac facultate donatam eſſe.

Poterium alterum denſius ramificatum.

Naſcitur

De Poterio altero densius ramificato. Cap. XXIII.

NAscitur altera poterii planta, quæ ramis magis in latum diffunditur eosq. & breues habet, & longe plures, & spissos, itaut in planta nihil vacui appareat, à ramorum cymis proueniunt spicæ horridæ, veluti spinis crebris, densis; quibus, sic tota planta est stipata vndiq. vt tota planta contegatur, & nulli rami extra conspiciantur, cymæ etiam omnes lanugine spissa infarctæ latiores apparent. Hic ferè totus terram attingit, & supra terram vix segregatus apparet, & ipsius rami subter spinas obruti nigrescunt, & subtiliores sunt.

Tragacantha.

Veram

De Tragacantha. Cap. XXIV.

Eram,ac legitimã Tragacãtham, nos ex Aegypto olim in patriam nauigantes in duabus insulis paruis,quas indigenę scopulos Gozos appellant, vidimus,cum aliis rarioribus plantis ibi copiosius nascentibus,atq. viuentibus. Frutex est cubitalis, & amplior, etiã à terra ad sũmitatẽ vsq. totus spinis horridus, ac vndequaque stipatus spinis longis,albis, rectis, vtrinq. binis foliolis paruis,oblongis in rotundũ foliis poterii proximis. Caulis vt diximus cubitalis & amplior cernitur obliquè sursum actus, ex quò plures rami hinc inde in altum feruntur,ita spinis & foliis,densè vestiti, vt occulti oculis vix appareant. In ramulis flosculi lutei,parui Aspalathi similes,non multi à suis paruis pediculis pendẽt, à quibus succedunt paruæ siliquę Aspalathi itidẽ siliquis proximæ semen minutum continentes,atq.hæc est legitima Tragacantha Dioscoridis de qua inquit Tragacanthę radix lata & lignosa summo cespite nititur,surculos humiles robustos latissimè fundens,in quibus minuta folia nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ sub se spinas albas, rectas & firmas occulũt; radices non vidimus,quod tunc,temporis angustia eas è terra effodere minime potuerimus, neq. gummi Tragacanthũ in iis plãtis per id tẽpus nobis videre licuit. Erat mensis October quo tempore scopulos Gozos perlustrauimus,& tunc tẽporis plantæ Tragacanthæ, quæ in eo solo innumeræ ferè viuebant siliquas habebãt, & in aliquibus pauci flores supererãt, qui nondũ defloruerũt, planta quam And. Mathiolus affabre pictã dedit,huic est admodum similis,hoc excepto,quod non ita latè fruticans videtur,in reliquis eadem cum nostra planta, cuius imaginẽ damus esse deprehenditur. In vsù medicinę est eius gummi,quod ex radice emanat, quod est paruum,clarum,colore rubescens & sapore dulcescens, temperate frigida est & sicca, gummi vim habens, & quandam facultatem emplasticam, qua cutis meatus infarcit, & acrimoniam hebetat humorum acrium, vnde vsum habet ad tussim,ad gutturis,& tracheæ arteriæ,asperitatem,ad vlcera renum, & vesicæ,nec non ad vlcera pulmonum.

In li.3. de modo med. ca. 22.

Tragacan-

Tragacantha altera.

Pulcher-

De Tragacantha altera. Cap. XXV.

PVlcherrimam plantam ex Creta accepi pro Tragacantha altera missam, quæ nititur radice longa, crassa, lignosa, colore nigra, à quo quatuor, aut plures exeunt caules nigri, rotundi duri, lignosi, qui in complures ramulos diuiduntur nigros, subtiles, breues, totos spinis multis, albis, armatos, sed in summitatibus habent spinas quasdam germinum instar, foliolis paruis tenuibus ex vna tantum parte, preditas, in quibus surculorum summitatibus flores parui, prioris Tragacanthæ similes cernũtur, atq. ab ipsis succedunt siliquæ paruæ Tragaçãthæ itidem proximæ, tota hæc planta est veluti similis echino, radix insipida est, sed aliquantulum odorata, cuius & vires, & vsus ad medicinam sunt ignoti omnino; Petrus Bellonius in lib. secundo suarum Itinerariũ obseruationum ita, se in Ida monte duo Tragacanthæ genera vidisse.

Echinus,

Echinus, ideſt Tragacantha altera.

Mirum

De Echino, seu de alia Tragacantha. Cap. XXVI.

MIrum est Honorium Bellum, Echinopodã, de qua egimus ante, Echino comparasse, cum parum quidẽ cum Echino, aut nihil cõueniat, qualis ex stirpibus congruentius Echino cõparari poterit Tragacantha altera, de qua nuperrimè, atq. longe plus Tragacanthæ species de qua nunc agimus. Planta est parua echini terrestris magnitudinis, figuræq. orbicularis tota, terræ inhærẽs, & duos latos digitos supra terram eminens, atq. radicem vsq. ad surculorum medietatem terræ affixam habens, in parte interna, qua terræ adhæret apparent ramuli breues, subtiles, nigri, multi, densè simul stipati à multis radicibus paruis, tenuibus, simul coniunctis, terra occultatis, proficiscentes, desinentes, in spinas paruas, breues, acutas, tenues, latas, albicantes in extremo stellatim modò compositas nudas foliis, vnde superficies partis extimæ non plana, sed ad rotunditatem inclinata cernitur tota spinis densissime simul stipatis vndiq. horridæ, armata, quæ spinæ ex germinibus ramulorum, qui innumeri sunt, in orbem stellarum modo desinẽtes totam superficiem complent; ex germinibus innumeri flosculi hyacinti floribus ferè figura similes, sed longè tamen minores, à quibus techæ, paruæ, oblongæ, vt in altera Tragacantha vidimus totã echini dorsum exornant. Mirabilis natura, quæ Echinum animal herbaceum produxisse visa est; non Echinopoda, echinus vocari debuit, cum nihil cum Echino etsi in orbem diffundatur, conuenit, sed hęc Tragacanthæ species quam hactenus descripsimus. Quam plantam genere Tragacantharum comprehẽdi oportere, nos quoque vna cum amico, qui ad me ipsam ex Creta misit, facile credidimus. Hanc Græci Caloscirrhida nominant.

Tragácantha quarta, vel Spartium Spinosum alterum.

Nonnulli

De Tragacantha quarta, vel de Sparthio alio spinoso. Cap. XXVII.

NOnnulli ad Tragacanthas refferunt fruticosam plantam, spinosam, habentem ramos plures, lignosos, duros, colore nigrescentes à quibus procedunt surculi parui, tenues in spinas cruciatas desinentes, duras, & acutas, surculi verò vestiuntur foliis oblongis circumquaquè inordinatim positis, latiusculis, genistæ vulgaris, seu sparthii proximis, simul ferè circũ ita stipatis, vt cauliculos folia oculant, si flores & fructus vidissemus, melius quæ planta sit, iudicare potuissemus facilius ad Sparthios spinosos, quam ad Tragacanthas eam referendam esse, inclinabimus.

Scamonea Macroriza.

Ex Cretà

De Scamonea Macroryza. Cap. XXVIII.

EX Creta insula olim plantã accepimus Scamoneæ, in omnibus cum Scammonio Syriaco conuenientẽ, hoc excepto, quod nõ habet radicẽ crassam, sed lõgam, solummodoq. vt pollex crassam, vnde Scammoneam macroryzam, idest longæ radicis, hanc plantam vocauimus, lacteo verò succo madet, quò vtuntur plures purgationis gratia, purgandiq. prestantia haud cedere Syriaco Scammonio deprehensum est.

Tythymalus Arboreus.

Naſcitur

De Tithymalo arborea. Cap. XXIX.

NAscitur tithymalus arboreus in Creta insula ad hominis altitudinem, ac ampliorem etiam. Nititur radicibus multis, longis, tenuibus, albicãtibus hinc inde in terram rectè actis ad caudicis principium simul concurrentibus vel ex caudicis principio venientibus. Caudex altitudine hominis attollitur, crassus, rotundus, à quò surculi plures recti, viscidi, tenues, in vmbellæ modum simul feruntur foliis longis, characias tithymali tenuioribus circumquaque inordinatim vestiti. In horum summitatibus flores veluti in vmbellis parvis cernuntur à quibus semina parua rotunda alba succedunt, tota planta lacteo succo turget. Cuius vsus est ad purgandum, educit enim per ventrem semioboli mensura bilem pituitam atq. seroſum humorem, calida siccaq. est supra ordinem tertium quo inurit, inflamat, vlceratq. Petrus Bellonius in lib. primo itinerarium obseruationum ca. 17. inquit se in Ida monte vidisse tithymalum dendroidem duorũ hominum altitudine, & caudice humanæ coxæ, crassitie.

Tytymalus Cypäriſſius.

Subiecimus

De Titymalo ciparissio. Cap. XXX.

VBiecimus hic libenter imaginem titymali ciparissij cretici, vt affabrè delineati, vt stirpium varietate, qui delectantur videant, quantum intersit hæc planta ab ea quam alij descripserunt, quæque apud nos nascitur. Nascitur.n. tithymalus ciparissius cubitalis altitudinis ab vna radice crassa, longa, lacteo succo turgente, producente caules multos, quorum plures exeunt à caule crasso à radice quatuor digitos in altum proficiscente, tenues, graciles, iuncei, paruis capilamētis breuibus, multis, tenuibus, pini foliis, similibus vestiti, propè caudicem nudi, sed veluti punctis nigrescentibus maculati, in quorū cymis singuli vmbellam ex tribus aut pluribus cauliculis constantem, & in principio vmbellæ singuli caules vtriq. vnum foliolum, oblongum paruū, in extremis acutum myrti folio simili, minus tamen, & tenuius, quilibet etiam vmbellæ cauliculus circa medium vtrinq. foliū priori simile, & minus à quo cauliculus vsq. ad extremū spicæ modo fert foliola ex vna parte inclinātia alijs longe breuiora, latiora, cū floribus paruis, læucoij similibus atq. fructibus paruis triquetra figura, semē paruum rotundum, album pipere minus. Diximus ex radice exire caules plures, longos, graciles, propè radicem foliis nudos, punctis multis dēsè emaculatos, qui vsq. ad vmbellam foliis minutis & tenuibus, veluti capilamentis, pini foliis proximis vnde hæc planta cyparissa dicta est. Singuli caules ante vmbellarū exortum vtrinq. foliū habent myrti folio proximum, sed minus & tenuius, postea succedunt vmbellæ vt dictum est, Inter hosce multos caules lōgos, graciles, & rectos, nonnumquam vnus vel duo crassitie minoris digiti, visuntur, qui in plures itidem cauliculos foliatos diuiduntur quorū quilibet suā in summitate vmbellā habet, vti, dictū est, formata. Caules ij crassi, quoad ī caules diuidūtur, nudi sūt, atq. pūctis emaculati, tota plāta dū recēs est lacteo succo madet, quo īdigenæ tāquā purgatorio vtūtur ad purgandū per ventrē pituitosum, atq. serosū humorē.

Phylitis ramosa.

Nascitur

De Phyllitide ramosa. Cap. XXXI.

HAscitur in Cretæ insulæ (vt audio) locis humidis & opacis stirps maxime folioſa, quæ foliorum viridi colore, visum maxime delectat. Hæc caules fert ab vna radice multos, quippè numero viginti, & plures etiam longos binis ferè cubitibus, tenues, quadratos læues, ex vno latere fissuram per longum habentes, circa radicem tomento veluti quodam obsitos. Hi ab extremo vsq. propè radicem semipalmo folioſi admodum spectantur adeo vt densè vtrinque folia habeant, longa digiti parui crassitie in acutum desinentia in neruum acta vtrinque per latum densè rectis lineis signata lanceam longam figura æmulantia, quadatenus paruis phylliridis similia, angustiora tamen rectè ex oppoſito posita eò ordine & frequentia vt in filicis maris, vel lonchitidis asperæ caulibus cernuntur. Nitũtur verò ij caules, vnica radice lignoſa, dura, crassa, inæquali scabra, in rotundum abeunte, quæ vndequaq. obtegitur radicibus fibroſis, paruis, tenuibus, nigerrimis rectè, obliquèque deorsum actis, simul circũ ipsam ita stipatis, vt interius quæ est, radicem non videas, neq. discernas. Tota planta inodora est, austeri gustus & excalfacientis, quæ excalfactio tardè in lingua sentitur, tardèq. reſoluitur, itaut diù duret. Hæc planta neq. florem neq. fructum, neq. semen vllum profert, quam plantam auderem affirmare neq. antiquis scriptoribus, neq. recentioribus fuisse notam, tametsi ex feruore intenso, quo linguam afficit, fuisse in caliditate admodum efficacem. Nos ipsam phillitim à foliorum numero quasi folioſa dicatur, nominauimus, ramosã, quod ramos numeroſos pro ferat. Quicquam certi de eius vsibus ad medendum, non deprehendimus.

Anchusa Arborea.

Densè

De Anchusa arborea. Cap. XXXII.

DEnsè arboreſcit planta, quam accepimus ex Creta, ex craſſo caudice, qui à craſſa oritur radice, longa, dura, lignoſa, colore ruffeſcente inæquali, digiti maioris craſſitie, ſcabro cortice, tenui, nigro, ligno duro ſub ruffeſcente, qui in plures caules diuiditur, & caules in multos ſurculos, graciles rotundos, ſcabros inæqualiter foliis veſtitos, namq. circa ramorum cauitates folia multa ſcilicet, ſeptena, & quandoq. nouena, parua, oblonga ſatureiæ ſimilia, in extremis acuta, ſed dura, nigricantia, in neruumque acta, circum vndiq. paruiſſimis veluti ſpinulis albis, vt in anchuſa aſpera ſimul germinis modo poſita. In ſurculis verò rectis, tenuibus, æqualibus, folia alio ordine ponuntur, ſcilicet vnum poſt aliud quodam æquali interuallo circumpoſitum eſt, in quibus rara folia eſſe cernuntur, In ſummitatibus verò flores producuntur parui quadantenus anchuſæ vulgaris ſimiles, colore purpureo in phæniceum inclinante, à quibus ſemen haud anchuſæ ſemini diſſimile ſuccedit. Hanc ſtirpem nomine anchuſæ arboreæ ex amico accepimus, fortaſsè qui eam ex radice ſub ruffa, quæ manū tingit, ex foliis, quadantenus anchuſæ foliis ſimilia, figura ſcilicet, & ſpinularum aſperitate. atq. demum multò plus ex floribus, admodum, & magnitudine, & figura & colore anchuſæ floribus proximis, hanc plantam anchuſarum genere comprehendi oportere iudicauit. Quod an rectè fecerit, alii iudicabunt, Hoc vnū dicam cum anchuſis Dioſcoridis, vel nihil, vel parum conuenire. Quò etiam dicemus, verè quidem hanc plantam non eſſe anchuſam, potuiſſe verò à quadam ſimilitudine, ſiue conuenientia, quam in colore radicis, foliorum, figura, aſperitateq. & in floribus cum anchuſis videtur habere. Vires & vſus ipſius ignoti ſunt. Radix inſipida ferè omnino apparet, & inodora.

Solanum somniferum Antiquorum.

Verum

De Solano somnifero antiquorum. Cap. XXXIII.

VE um Solanum somniferum antiquorũ nascitur in Creta insula, bicubitalis, & exampliorıs etiã altitudinis, producitq. ab vna radice grãdi, non mulıtũ crassa lignosa albo cortice vestita fętida & insipida, tres, aut quatuor, aut plures etiam caules, crassos, rotundos, rectos, fractù difficiles, albicantes, à quibus surculi alij exeunt, aliquando vero vnus solum modo stipes oritur ex radice qui in multos caules diuiditur, qui longi sunt recti rotundi albicantes, folijs vestiuntur non vtrinq. binis simul, sed singulis alternatim circum ramulos à suis pediculis longis sursum pendẽtibus, mali cytonei folia magnitudine & figura, æmulãtibus, in quibus, & in ramis quædam humiditas resudat, quæ manui adhæret, In cauliculis verò iuxta foliorum sinus inter folia flores multi, parui, rubri, leucoij figura racematim circum caulem congesti cernuntur, à quibus folliculi parui rotundi in acutum terminantes, quadantenus striati succedunt, primo virides, & mox ad maturitatem perducti, rubri apparẽtes, figura planè imitantes solani vesicarij vesicas, sed multo tamen minores, intus habentes granum rotundum fructui halicacabi simile, minus tamen, & cum maturuerit rubri coloris euadit. Quibus profectò notis constare videtur hanc plantam à nobis descriptam esse solanum somniferum legitimum antiquorum, nullis hactenus cognitum, neq. delineatum, quę veritas cuique nostrum facilè innotescet, si quæ Dioscorides de huiusmodi solano scripsit, prius animaduerterint, qui de isthac planta ita inquit, solanum somniferum fruticat, multis ramis densis, lignosis, fractú contumacibus, pinguium foliorũ, cotoneæq. mali similium plenis, flore grandi rubro, fructu in folliculis crocato, radice lõga, subrubro cortice vestita, quæ notæ cum in nostra planta omnes eluceant, quis quæsò erit, qui audebit negare hanc plantam esse recipiendam pro solano somnifero Dioscoridis. Accedit etiam quod hæc nostra planta profert vesicas similes solani vesicario, minores tamen, fructum rotundum, rubrum, quem Dioscorides crocatum.

In lib. 4 de materia med. cap. 76.

catum vocat, quo veſicarium quoq. ideſt halicacabum vocatum eſt. Qua nota ſingulari intelligitur plantam à Matheolo, primo pro ſolano ſomnifico propoſitam, atque à Cluſio confirmatam, quod veſicas non ferat veſicis ſolani halicacabi ſimiles, non eſſe ſolanum ſomniferum antiquorum, Omnes enim antiqui ob id ſolanum ſomniferum veſicarium, ideſt halicacabum vocari dixerūt: Theophraſtus inquit ſolanum ſomnificum eſſe veſicariæ genus, eodem modo & Plinius ait de ſolanis ſcribens, quin & alterum genus, quod halicacabum vocant; Dioſcorides vero dixit quod & halicacabum vocant, quia halicacabum ideſt veſicarium, primo ſecundum genus ſolani eſſe ſtatuerat vt potè quod veſicas maiores granum rubrum continentes producat, vnde ſomnificum, quod facit veſicas paruas, coccineum, ſiue Crocatum colore granum itidē continentes; ſecundum halicacabum meritò appellauit. Quibus liquido cuiq, noſtrum conſtabit, noſtram hanc plantam, vel etiam ob hanc notam ſingularem, quod ſit veſicaria, pro legitimo Solano ſomnifero eſſe recipiendā, Dioſcorides hanc vim ſomnificam habere, opio mitiorem ſtatuit. Radiciſq. corticem Drachmæ pōdere ex vino in potu dari ad ſomnum inducendum, quod & Galenus affirmauit, affirmans tertio gradu ſolum modo frigidum eſſe, Fructus ad mouēdam vrinam maximè commendantur, at ſi plūs quam duodecim exhibeantur inducant inſaniam.

Dorycnium

Dorycnium.

De Dorycnio. Cap. XXXIV.

DOrycnia nascitur in Cretæ insulæ locis maritimis cubitalis & amplioris etiam longitudinis, fruticosa surculis foliisq. maxime densa, tota argenteo colore in cana, pulcherrima, visuiq. amœnissima, quam indigenæ Dorycnium appellant ex varioq. in floribus colore, quoddam rubrum, ex rubro flore, atq. quoddā album, ex albo nominant. Itaq. hæc stirps densè fruticat, ab vnica radice multis caulibus longis, rotūdis, tenuibus, sursum rectè actis, quorū quilibet in alios diuidūtur cauliculos, tenuissimos, junceos, coloreq. argēteos, foliis longis, oleæ & figura & colore similibus, in quibusdam locis, multis simul ab eodem exortù, vt quinis, vel septennis prodeuntibus, sine caulibus, absq. pediculo inhærentibus, & in quibusdam ramulis rariora apparēt, quodam tamen ordine in ramulis grandioribus vtrinque ita posita sunt, vt ferè semper tria aut plura, vti dictum est, conspiciantur, cauliculi verò summi, subtiles, recti, aut vnis, aut binis foliolis, quorum vnum, maius, alterumq. longè minus visitur, circum positis certo interuallo, vestiuntur. Qui cauliculi in summitatibus flores habent frequēter trinos aut quinos, aut longè plures oblongos, campanularum instar à paruis oblongisq. veluti suis calycibus, simul vmbellæ ferè in modum prodeuntes, quorum quidam rubri sunt, & quidam albicant. Verum album dorycnium à rubro videtur in quibusdam differens, quale verò à floribus semen succedat, nos qui plantam cum floribus solum modo missam vidimus, neutiquam cognoscere potuimus, Radix longa, & crassa cernitur, cortice nigro, dura, & lignosa, & inodora, & insipida. Hæc est planta pro Dorycnio nobis missa, cuius quidem notæ si accuratius cosiderentur, & cum illis quas Dioscorides de Dorycnio, expressit, comparentur, procul dubio hanc plantam à Dorycnio Dioscoridis haud planè abhorrere cōprehendemus. Nos profectò non latet plures antiquorum per Dorycnium intellexisse succum quendam venenatum, quo in prælijs cuspides hastarum, atq. tellorum, illinentes venenabant, quo

etiam

etiam venatores ad feras interimendas in venatione vtebantur, quod genus dorycnij ceruarium Plinius appellauit, credidisseq. visus est solanum maniacum esse huiusmodi Dorycnium, at Dioscorides longè diuersam plantam pro Dorycnio cognouit, soporiferam radicem habentẽ, quo solanum somniferum Dorycnium vocari dixit. At dorycnium ab ijs diuersum, cum quo hæc nostra planta conuenire videtur, hisce notis expressit, dicens. Dorycnion Crateuas halicacabum, aut caleam vocat. Frutex oleæ nuper prodeunti similis. Nascitur in petris non procul à mari ramis cubito minoribus, folijs oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modũ scabris, flore candido, siliquis in cacumine, ceù ciceris, densis, rotundis quinis, intus aut senis seminibus, exigui erui magnitudine, leuibus, firmis versicoloribus. Radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit. Atq. à Dioscoride ex pressa fuit hisce notis: Dorycnij planta, à qua haud dissimilis nobis visa est nostra hæc planta, Etenim frutex est, oleæ recẽter prodeunti similis, quod ramulos rectos foliis, & figura, & colore oleæ similibus, sed minoribus, vestitos habeat, quod in summitate caulium, & flores albos & siliquas semina continentes, ferat, atq. radici nitatur longa, digiti crassitie, quam creditur somniferam esse. Adde Græcos omnes in ea insula hanc plantam Dorycnion appellare, quibus constabit hanc plantam ad Dorycnion Dioscoridis verius, quam quæuis alia stirps ab aliis pro Dorycnio inuenta, atq. proposita, accedere.

In lib. 4. de materia med. c. 64.

Chamæpeuce.

Chamæ-

De Chamæpeuce. Cap. XXXV.

CHamæpeuce Cretica itidem planta eſt fruticoſa ab vna radice producẽs multos caules lõgos, tenues rectos qui circa ſummitatẽ in breues etiã multos, cauliculos tenues, diuidũtur qui flores producũt. Caules verò folijs longis tenuiſſimis candicantibus densè circumquaq; veſtiuntur piceæ ſimilibus, à quibus Chamæpeuce dicta eſt. Mirum eſt cur Plinius Chamæpeucẽ laricis folio ſimilem fecerit, crediderit q. exinde nomen inueniſſe cum picea πεύκη Græcis dicatur, vnde Chamæpeuce quaſi picea humilis vocata eſt, ſi folia laricis vt apud Plinium legitur habuiſſet, Chamælaricem, & non Chamepeucen à Grecis vocatam fuiſſe, credendum eſt, quare dicamus hanc plantam folia piceæ ſimilia habere non autem laricis, vt cum errore apud Plinium illud legatur. Perperam etiam nonnulli Græci codices apud Dioſcoridem Chamæleucem legunt: Cũ hæc planta Plinio auctore farfugium, ſiue tuſſilago quædam ſit. Itaq. caules noſtræ plantæ folijs piceæ ſimilibus veſtiũtur. In cauliculorum verò cacumine flores multi producuntur cyano ſimiles, à craſſiori calyce ſquammato prouenientes, colore in vinoſum albicantes, quibus ſemina ſuccedunt cyani haud diſſimilia. Tota plãta radice nititur ſingulari obliquè in terram acta, tenui atq. lignoſa, colore albicante, ijſq. notis hãc noſtram plantam à chamæpecue non abhorrere quiſq. cognoſcet. Radix ſubadſtringente atq. excalefaciente qualitate guſtum inficit. Quo primo ordine calidam ſiccãq. eſſe, oportebit. Quo comminuet & extenuabit craſſos humores atq. ab infarctù viſcera liberabit, flatuſq. digeret, hinc Dioſcorides dixit conciſam ſeu tritam ex aqua epotam dolores lumborum tollere. De Chamæpeuce vero ex verſione Marcelli Virgilij ita habet, Chamæpeuce Latini pariter chamepeucem dicunt facit ad lumborum dolores, in quem vſum cõciſa in aqua bibitur, ſunt qui herbam colore vndiq. herbaceo deſcribant foliolis ramiſq. inflexis, & roſeo flore.

In li. hiſt. natural. 24. c. 15.

In li. 4. de materia med. ca. 122.

Tragori-

Trägoriganum.

Tragori-

De Tragorigano. Cap. XXXVI.

TRagoriganum duplicis differẽtiæ prouenit in Creta, vnum folio & ramo maiori crassioriq; foliis asperioribus, atq. alterũ minus & tenuius, vtriũq. multis ramis ab vna radice fruticat, duris, lignosis, subasperis, tenuibus, qui hinc inde ferũt plures ramulos paruos, rectos, rotundos, graciles, vtrinque in ramis quibusdã interstitijs seruatis, positos, qui foliolis paruis, thymi latioribus, nigricantibus, vtrinq. pletũq. binis positis, quorum vnum maius, alterumq. minus, densè vestiuntur, ramos vero, in quibus flores sunt, vestiunt vtrinq. trina & plura inuicem opposita folia, maioris tragorigani maiora, & asperiora, circum, pilos asperos duriusculosq. habentia, in extremis caulibus, flores circum positi ac simul congesti, vt in marrubio, cærulei, parui, suauiterq. olentes, cernuntur à quibus semen minutum producitur. Tota planta nititur radice parua, tenui, lignosa, in alias radiculas tenuiores, diuisa. Vniuersa plãta spirat odorem suauem, gustuiq. non leuem acrimoniam inducens, & excalfactionem. Honorius Bellus credidit hanc plantã esse thymbram, de qua re in sequenti capite nos accuratius: Vnde calida sicca facultateq. est supra secundum excessum. Cum folia tum flores calorem stomachi præ langueſcẽtem restituunt roborantq. cum etiam leui adstrictione nõ careant. Morbis frigidis valenter remedio sunt, flores ad Drachmam, & folia, ex vino, aut ex alio liquore, epota. Mẽses in mulieribus efficaciter mouent vterumque refrigeratum calefaciunt flatusq. digerunt, & ex vino epota planta, tam eius decoctum epotum. Obstructo lieni atq. indurato dantur folia ex aceto decocta plures dies magno cum iuuamento. Decoctum ex cymis istiusce plantæ paratum, præter eas vtilitates quas diximus afferre id etiam habet, quod purgat, (vt auctor quoq; est Dioscorides) per ventrem bilem flauam.

Thymbra.

Crescit

De Tymbra. Cap. XXXVII.

Reſcit in aſperis locis planta thymo ſimilis, ſed ramulis thymi graciliorib. minoribus, atque tenerioribus, qui vtrinq. habent alios ſurculos, graciles non ex oppoſito poſitos, obliquè actos, folijs thymi, ſed tenuioribus, & mollioribus, herboſi coloris virescentis, multis ex oppoſito inuicem caules teneros ambientibus, Cauliculi verò in ſummitate ferunt floſculos purpureſcentes modo inter foliola, ſpicæ modo. Exili radice tenui, longa, lignoſaq. nititur, Thymo hæc ſtirps ſimilis eſt, ſed minor in altitudine, & eò longè ramulis ferè in orbem expanſis, latior, ac ad terram depreſſior. Tota eſt odorata, odorem ad thymum quadantenus inclinans, non minuſq. & acri ſapore thymum itidem ſimulat. In ciborum condimentis vſum habet, & in medicina non minus ad mouendos menſes in mulieribus, vrinam, & eius decoctum plurimum valet in tuſſientibus ex melle ad excrementa in pulmonibus infarcta extenuanda, detergenda, atq. ad ſputum, facilitanda. Calida ſiccaq. eſt vt ex acrimonia conijcitur, vſq. ad ordinem tertium inciſoriæ facultatis, ac efficaciter digerentis, atque reſoluentis. Nos hanc plantam ſylueſtrem ſatureiam Dioſcoridis legitimã eſſe credidimus, quod & notis, & viribus ei maxime conuenire videatur. Honorius Bellus qui multos annos in Cretæ Cidonia ciuitate vixit honorabiliter, ac per honorificè ibi medicinam faciens, miſit ad Carolum Cluſium pro Sylueſtri ſatureia, ſiue thymbra eam plantam, quam nos ſuperiore capite, pro tragorigano recipiendam eſſe, probare ſtuduimus, eamque preſertim eſſe maius tragoriganum, ſed certè vt ingenuè fatear, crediderim hanc nunc ſtirpem propoſitam eſſe legitimam ſylueſtrem thymbram. Quo pactò enim noſtrum maius tragoriganum thymbra eſſe poterit Dioſcoridis? cum tragoriganum thymo neq. magnitudine, neq. folijs, neq. floribus, neq. ſapore, & odore ſimile ſit, quam ſimilitudinem in-

quit thymbram habere cum thymo oportere. Etenim tragoriganum thymo maius est, ipsoq. & non minus ramis duris constat foliaq. longè maiora thymo habet, & non minus dura, præterea non habet spicas florum plenas, vt expressit Dioscorides de thymbra nāq. flores in ramulis per interualla circum simul non spicæ modo, sed vt in marrubio cernimus. Quibus nostrum tragoriganum thymbram Dioscoridis esse quidem non poterit.

Stratiotes millefolia Cretica.

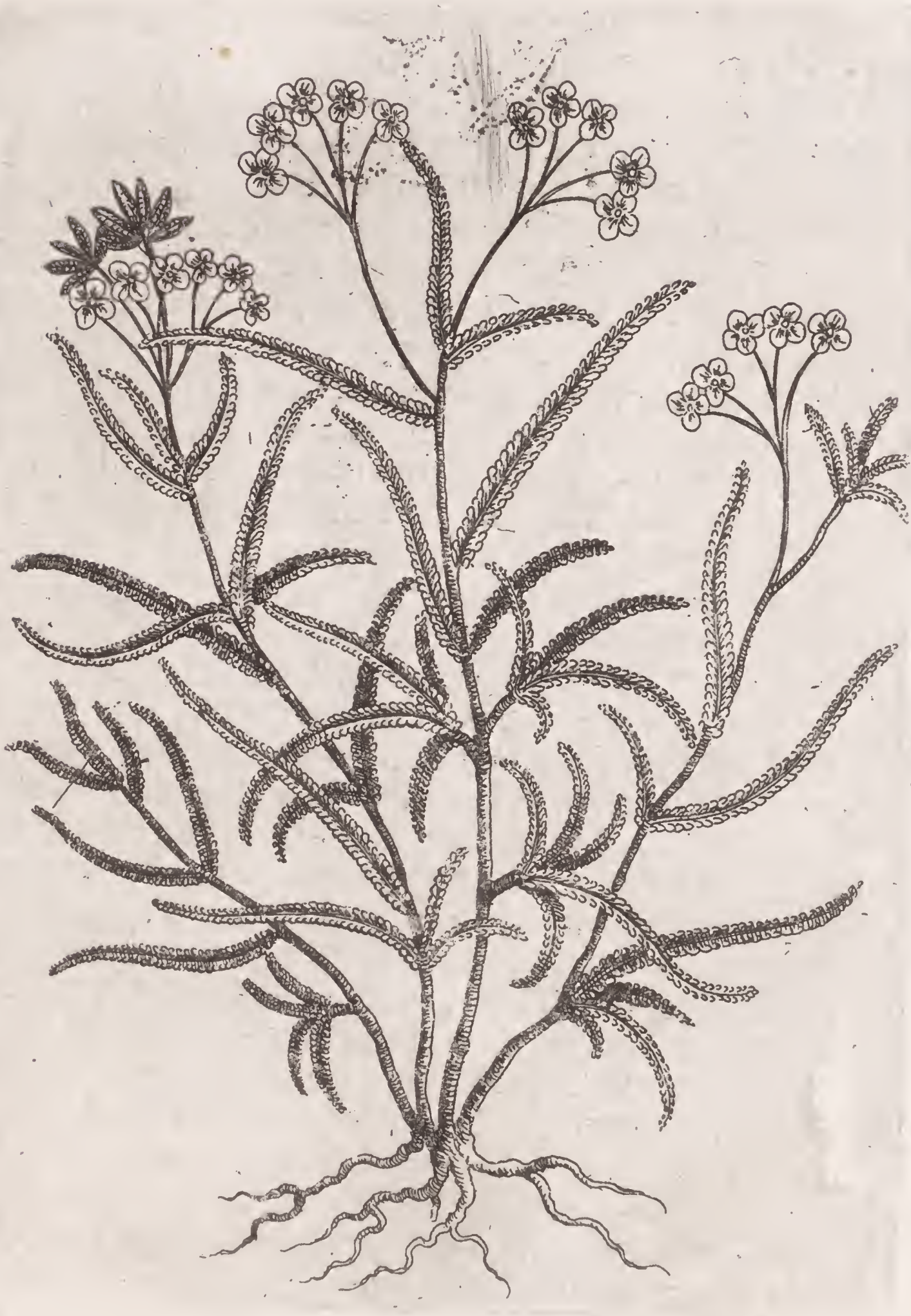

De Stratiote millefolia Cretica. Cap. XXXVIII.

STratiotes millefolia in Creta Insula nascitur circa semitas multò differens ab ea, quam hactenus herbarij cognouerint. Frutex est cubitalis ferè altitudinis ab vna radice producens caules multos longos, rectos maiori ex parte obliquè sursum actos, rotundos lanugine candida, pubescentes cortice tenui exterius candido intus vna cũ ligno faue scente folijs ordinatis spatijs, caulibus circum alternatim rarius inhærentibus, longis vtrinq. foliolis, paruis, densis, vt in Acaciæ Aegiptiæ, positis, albicantibus, at minus quam rami in summitatibusq. ipsorum vmbellæ anethi modo floribus candidis tanaceti proximis apparent. Caules verò ipsorum multi nondum adulti, vt floreant, sed instar germinum potius à medio vsq. ad extremum, eodem ordine quo folia inhærent ramis circum habent præter dicta folia longa, ex quorum radicibus producunt ramulos tenues, breuiores quã ipsa folia sint, candidos, in extremo ferentes velut i germen cãdidum, tomentosum multis foliolis, quippe sex, septemuè breuibus crassis semperuiui minoris, seù vermicularis similibus germinis modo ab eodem ortù prodeuntibus simulq. stipatis, refertum. Hi verò surculi à medio vsq. in extremum densè ijs tomentosis germinibus vestiuntur quolibet germine ex ijs habente in exortù vnum vel duò folia longa ex ijs quæ in aliis caulibus cernuntur. Hanc sanè stirpem Græci omnes vocant stratiotem chiliophillam, proq. vero stratiote millefolia accipiunt, atq. ex vsu in medicina eam antiquorum esse legitimam putant præsertim q. cum istius cæ plantæ notæ maximè conueniant cum ea, de qua Dioscorides ita scripsit. Stratiotes chiliophyllos exiguus frutex palmi altitudine aut amplius assurgit, foliis auicularum pennas imitãtibus breui admodum dissectoq. foliorũ exortù. Folia sylue stre cuminum simulant, præsertim breuitate, atq. scabritie, breuiora, paulò densiore vmbella, & pleniore, surculos in cacumine gerit exiguos & capitula in modum anethi, flores paruos, cãdidos. Nascitur in

asperis

aſperis agris pręcipuè circa ſemitas. Eximii vſus ad vlcera recẽtia, inueterataq. profluentem ſanguinem & fiſtulas. Nõ poſſum nõ fateri ex hac Dioſcoridis deſcriptione difficulter poſſe cognoſci ſtratiotem chiliophyllum quò herbarum ſcriptores merito ambigunt de planta quæ pro ſtratiote militari ſit recipienda. Dioſcorides ne verbum quidem de totius plantæ tomentoſa lanugine candida, foliorum cognitio admodum confuſa videtur, Plinius ſuum millefolium eſſe vnicaulem ſtatuit cum noſtrum numeroſos habeat, Dioſcorides vmbellarum capitula eſſe in modum aneti, cum longè maiora tanaceti ſimilia videãtur. Suſpicor ex iis textum Dioſcoridis non eſſe ſine vitio, ex quo iſtiuſce plantæ merito cognitio reddita eſt confuſa. Crediderim tamen hanc noſtram plantam propoſitã eſſe legitimum ſtratiotem chiliophyllum, & quod Græci eã (vt etiam Honorius Bellus in epiſtolis ad C. Cluſium ſcriptis non negat) μὶρίοφυλου vocent, & quod hæc planta frutex ſit, & quod folia auicularum pennas imitari videantur, neq. foliola figura à cumini ſylueſtris abhorreant, ſit vmbellifera habeatque vmbellas denſas, & plenas, in ipſiſq. flores cãdidos, & eos vſus in medendo, habeat, quos expreſſit Dioſcorides ad vlcera ad fiſtulas; atq. ad ſanguinis profluuium, tota planta argenteo colore ſpectatur, modicè adſtringit, cum quadã amaritudine quo ſiccat, calefacit, detergit, adſtringit, conglutinat vlcera, roboratq. Folia trita ad drachmam ex vino auſtero dãtur vtiliſſime ad Cruentam expuitionem non minuſq. etiam ad muliebre profluuium atq. ad menſes immoderatius profluentes. Idem poteſt ſuccus foliorum in peſſis inditus, atque epotus Gonorrheam nõ gallicam itidem ſanat eodem modo epotus. Puluis foliorum aſperſus & ſuccus etiam illitus vulnera recentia conglutinat, & vlceribus antiquis vel etiam fiſtuloſis remedio eſt, & hæc de Miriophyllo Cretico dicta ſint.

Gaidaro.

Gaidaro thymum.

Noua

De Gaidaro Thymo. Cap. XXXIX.

NOua quoq. planta in Cretæ locis aridis naſcitur quam Gaidarothymum Cretenſes vocant id eſt aſininum thymum, fortè quod eò pabulo aſini delectentur, nihil enim cum thymo conuenire videtur. Frutiçat ſemicubitum alta in orbem terram verſus diffuſa multis ſpinis, horrida, folia habet non multa, longa, digiti minoris latitudine aliquantulum in extremo acuta, abſq. petiolis ramis adhærentia, quæ vndique ramos inordinatim veſtiunt qui quadranguli ſunt cinerei coloris ſicuti folia, ramuliq. vtrinque exeunt in ſpinas veluti paruas multaſq. cruces facientes, quæ ſpinę durę ſunt atq. acutæ. Flores ferè in ramorum ſummitatibus producit vtrinq. in ramis ex oppoſito vni, vel bini ſaluiæ floribus, & colore & figura minores tamen & inodori, & inſipidi ſunt ſimul cum tota planta. Radice hæc planta nititur longa, ligneſa, cuiuſuis & odoris, & ſaporis experte. Hæc planta primum deſcripta eſt à Bello, & poſtea à Cluſio quam diligenter, cui placuit ſtachym ſpinoſam hanc plantam nominari, & cum cuius vis & odoris, & ſaporis ſit expers non video, vt poſſit ſtachys, niſi eam ſtachym, ex foliorum figura inodorã & ſpinoſam vocare voluerimus.

In Epiſt. Honorij Belli ad C. Cluſium.

Ladanum.

Ladanum Creticum.

In Cretà

De Lodano Cretico. Cap. XL.

IN Creta Insula nascitur vbiq. locorum ferè cistus, ladani ferus, ex quo Cretenses ladanum colligunt, tantopere vsui, & medicinę, & odoratorum suffituum cognitum. Hæc planta fruticat ab vna radice multis ramis, longis, lignosis, duris, ad cubitalem, ac etiam amplioré altitudinem cisti maris foliis, sed longioribus saluiæ proximis ramis æqualibus spatiis adhærentibus plerumq. ex opposito binis aut pluribus etiam ab vno exortù prodeuntibus odoratis atq. per estatem manibus ex quodam lentohumore maxime adhærentibus. Flores vero in caulículorum cacumine exeunt purpurei, cisti floribus quam similes, sed maiores tamen, à quibus siliquæ paruæ, rotundæ, oblongæ, inuolucro rotundo contentæ, colore nigrescentes, minuta semina nigra continentes. Tota planta est odorata adstringens, cum humiditate viscida odorata præsertim foliis inhærens verno tempore, ex quo patet Cretenses ex hac planta ladanum colligere. Non autem ex illa, quam Andreas Matthiolus, & alii pro ladano receperunt, quæ planta habet folia longa, tenuia, in acuctum desinentia, foliis salicis quadantenus similia, cui etiam plantæ quodam anni tempore humorem lentum, odoratum, inhærere, multi ex recentioribus obseruasse, tradiderunt, nos verò complures plantas ex iis, quæ cisti ledi genere comprehendi herbarii voluerunt, in variis locis vidimus cuiusuis viscidæ humiditatis prorsus expertes. Quo cognouimus eam plantam minime esse cistum ledum Dioscoridis, at hanc nostram quam descripsimus, cuius opinionis fuisse quoque visus est Petrus Bellonius, qui cum in Creta Insula plantas perlustrasset fassus est ladanum non ex vulgari cisto ledo, sed ex alia planta cisto nuncupata ita enim de ea scripsit. Non colligitur (ladanū) è ledo vt veteres existimarunt, sed ex alia arbuscula cisto nūcupata, cuius tanta est abundantia vt eius regionis montes isto vestiantur, Natura ea est vt defloréntibus floribus vernis, abiectisq. hybernis foliis, nouis frōdibus amiciatur

In 1. lib. Itin. obseru. c. 7.

ciatur quasi lanugine pubescentibus in proximam æstatem, quæ per Solis æstus vliginoso quodã rore pinguescunt, quoque ardentiores sunt calores, tanto abundantior ille ros foliis innascitur. Quare colligimus plantam ex quo ladanum colligitur non esse cistum ledum, sed hanc quam descripsimus, quam multos annos Patauii in fictilibus conseruauimus, atq. etiam nunc alimus. Quo tempore etiam in quo eam insulam perlustrauimus hanc ipsam stirpem ladanum esse à Cretensibus accepimus, atq. ab ea Indigenas ladanum colligere, Addimus totam plantam esse odoratam, & post vernos calores humiditate illa viscida, odorataq. refertissimam, demum cõfirmari hanc nostram opinionem vel ex eo posse credidimus, quo aperte Dioscorides vbi expresserat cistum marem habere folia rotunda de cisto ledo ita subiunxerit, Est & alterum cisti genus, ledum à nonnullis appellatum frutex simili modo nascens longioribus foliis & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam contrahunt pingue, quibus recentiorum nonnullos deceptos fuisse haud leuiter suspicatus sum; ex quo Dioscorides dixerit, ledum habere folia cisto longiora, sibi ipsis persuasum fuit eam plantam cisti ledi vocati ab ipsis esse cistũ ledum. Qui sanè neq. parum hallucinati fuerunt, quoniam ledum ab ipsis vocatum habet folia tenuia, longa, nullatenus figura cum cisti foliis, quę Dioscorides inquit esse rotunda cõuenientia, vnde Dioscoridem per cistum ledum intellexisse plantam credidimus in aliis à cisto differentem, quam quod habeat folia cisti, sed longiora quidem, quæ verno tempore humido pingui, odorato infarciuntur. Ex quibus ladanum colligunt. Nos cisti plantam ledo vidimus prope Clodiam ciuitatem in agro iuxta Brundulum, & foliis, & floribus purpureis totoq. frutice simillimum hoc excepto quod nullo tempore ipsius folia habẽt pinguem, odoratamq. humiditatem, modum quo Cretenses ex hac planta colligũt ladanum inter pigmenta odoris causa maximè expetitum, & commendatũ, & Dioscorides docuit, & ex recentioribus Petrus Bellonius in primo libro suarum itinerarium obseruationum. Folia ledi efficaciter adstringunt, siccant, quo ad sanguinis profluuium & sputum cruentum, atq. ad alias immoderatas fluxiones, euacua-

In 1. de materia med. ca. 130.

euacuationesq. cohibendas maxime laudantur. Ladanum vero quod ex ea planta colligunt optimum est, odoratum, subuiride, facile mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squallore obsitum est, resinosum, natura ei spissandi ex Dioscorides calefaciendi, emolliendi; Galenus scribit hanc cisti plantam, à regione in qua nascitur eximiam, peculiaremq. digerentem caliditatem nactam fuisse, ladanum vero calidū ad secundum ferè gradum esse, & habere paululum adstrictionis, esseq. tenuis substantiæ moderate emolliens, ariterq. digerens, & concoctorium. Defluentes capillos retinet, si cū vino illinatur cutis, aut simul cum mirrha, & oleo myrtino, ex mulso dissolutum instillatur in aures ad tollendum acutū dolorem vtilissime, idem facit, & cum rosaceo dissolutum, ex vino verò cicatrices emēdat. Suffitu in enixis secundas educit. Inditum autem pessis vteri duritiem emollit, aluum sistit cum vino antiquo epotum, & vrinam mouet, vsum non minus habet ad vnguenta odoratiora paranda.

Chamecistus.

Exiguè

De Chameciſto. Cap. XLI.

EXiguè fruticat chamæciſtus vocata planta elegantiſſima ab vna radice magna, in tres diuiſa, longa, craſſa in acutum deſinenti, nullis ab ea pendentibus fibris, colore nigreſcente, quæ radix ſi ad ſtirpem comparetur longè maxima videtur, Ab hac radice exeunt caules multi breues, qui in alios ramulos non diuiduntur, qui foliis ciſti ledi longiuſculis ferè criſpis binis, vel quadrimis ab eodem exortù inuicem oppoſitis æquali interuallo poſitis veſtiuntur, & in cacumine flores ciſti, ſed minores purpureſcentes, à quibus paruæ ſiliquę oblongè nigreſcentes, quæ minuta ſemina fulueſcentia continent. Viribus atque vſibus ad ciſtum accedit, vnde refrigerant folia primo exceſſu, ſiccant ſecundo, adſtringuntque efficaciter, quo ad quodcunq. profluuium vel ſanguinis ſit, vel excrementorum, foliorum decoctum, & etiam puluis tritus ex vino auſtero maxime commendatur.

Pſeudo

Pseudo cistus ledum.

Pro

De Pseudo cisto ledo. Cap. XLII.

PRo Pseudo cisto accepimus plantam, quæ ab vna radice longa crassaque mittit plures surculos rectos, rotundos, graciles, foliis fere liguſtri, sed minoribus, longis, interuallis pauciſſimis, vestitos, qui vtrinq. inordinatim in plures paruos surculos diuiduntur, in quorum summitatibus flores cisti floribus, longè minores apparent, à quibus siliquæ, rotundæ, oblongæ, in acutum desinentes, nigræ minutum semen continentes. Tota planta inodora, & insipida est. An quicquam hæc planta cisti ledi habeat, non audeo affirmare.

Pseudo cistus ledum alter.

Pseudo

De Pseudo cisto ledo altero. Cap. XLIII.

PSeudo ladanum etiam alterum Creticum delineatum hic damus, quod sanè herba est fruticosa ab vna radice parua, cauliculos plures, molles, obliquorũ foliis myrti, sed minoribus, & mollibus in nigrum albicantibus, vtrinq. binis, caulẽ certis interuallis ambientibus, à quibus foliis simul exeunt flores albicantes parui, à paruis petiolis pendentes, quibus succedunt foliculi parui, rotundi, in acutum desinentes ciceris magnitudine, colore flauescentes, qui semina minuta continent, colore itidem flauescentia. Facultates atq. vsus non planè latent.

Hyoſciamus Aureus.

Naſcitur

De Hyoſciamo aureo. Cap. XLIV.

NAſcitur in Creta Inſula Hyoſciami plãta, quæ producit ab vna radice multos caules longos, tenues, ſurſum oblique actos, quadam veluti lanugine obſitos, fragiles, herbaceos, quos folia non plura hederæ terreſtris magnitudine, & figura quadantenus, ad hyoſciami lutei cretici folia, inclinantia, molli veluti lanugine obducta, ambiunt. Flores verò & in caulibus, & in ipſorum cacumine pruducuntur parui, aurei, ex paruis citinis, non duris, leucoiis luteis ferè ſimiles, ſed tamen maioribus quinq. foliis impari magnitudine ex interna parte deficientibus, vnde ex ea parte quaſi dehiſcat, In medio autem floris, ſcilicet vmbilico, veluti oculus niger conſpicitur, à quo quaſi à centro ad circumferentiam quędam filamenta parua carnei ferè coloris diffunduntur. Flos haud congratum odorem reſpirat. His floribus ſuccedunt parui citini herbacei coloris, nigri hyoſciami multò minores, non duri, ſemina minuta colore flaueſcentia, continentes. Radix eſt parua, longa, craſſa, mollis ac tenera, planta eſt perennis. Hiſce notis cuilibet innoteſcet aureus cretícus hyoſciamus. Dioſcorides, tria hyoſciami genera reperiri, tradidit, quippe nigrum, ex nigro ſeminis colore, quod tamquam venenum exitiale ad vſum medicinæ damnatur. Subflauum ex ſemine ſubflauo, quod etſi ipſum etiam ad vſum medicamentorum quadantenus damnatum ſit, quia ambo inſaniam, deuorata, excitant, & ſoporem, tamen albi hyoſciami loco à pharmacopeis accipitur, quoniam album ferè vbique locorum hac noſtra ætate deſideratur. Quod etiam antiquis rarum medicamentũ fuiſſe ex Dioſcoride intelligitur, cum dixerit ſuo tempore, pro albi hyoſciami ſubſtituto fuiſſe in vſu ſubflauum, vel ſubrubrũ vocatum. Nos vero de albo hyoſciamo in altero libro agemus accuratius. Verum enimuero aureo hyoſciamo altera planta quæ fert flores luteos etiam in Creta inſula naſcens, & ſemina flaueſcentia producens, ſuccedit. Quarum duarum plantarum, ſemina flauo colore cernuntur, & eapropter cum

errore pro albo hyoſciamo noſtri pharmacopei iis ſeminibus
In lib. 8. simpl. vtũtur. Galenus de omnibus hyoſciamis perbellè ita inquit, Hyoſciamus cui ſemen nigrum eſt inſaniam ac ſoporem affert, ſed is cui ſemen mediocriter flauum eſt propinquam ei facultatem poſſidet. Verum vtriq. fugiendi ſunt, vt inutiles, & venenoſi, ſeu deleterij. Cœterum cuius ſemen ac flos candidus eſt ad ſanationes vel maximè idoneus eſt, ex tertio quodammodo ordine refrigerantium. Porrò flos eius quidem cui ſemen eſt nigrum mediocriter purpureus eſt, eius vero, cui eſt ſubflauum leuiter mali colorem refert: ex iis cognoſcitur Galenum hunc noſtrum aureum Hyoſciamum latuiſſe, quoniam eſt & ipſe producens ſemina flaueſcentia, ideſt ex hyoſciami ſecundo genere, qui tamen fert florem aureum, ſed tamen vti diximus vterque & aurei coloris, & ad luteum, ſeu melius, vt inquit Galenus ad mali colorem accedens vnico genere ex ſeminibus comprehenditur, quippe ſubflaui quod Dioſcorides expreſſit, eſſe ſeminis ſubflaui, & floris lutei, ad luteum enim colorem & aureus, & mali ad colorem accedens, accedit. Mirari vehementer non potui hanc plantam, quæ flores luteos, dilutos, ſiue albicantes habet viros complures, alioquin doctiſſimos pro albo hyoſciamo accepiſſe, (quã Mattheolus pro albo hyoſciamo etiam pictam dedit) cum ex colore & ſeminis ſubflaui, & floris ad mali colorem inclinantis ſit procul omni dubio Hyoſciamum ſubflauum. Albus in Aegypto naſcitur qui verè in ſeminis floriſq. colore albicat, de quo nos in altero libro (Deo fauente) agemus. Sed ad aureum Hyoſciamum Creticum redeo. Quam plantam eſſe ſubflauum Hyoſciamum, cum ex ſeminis colore ſubflauo, tũ ex flore luteo audeo affirmare, tametſi C. Cluſius eam pro Hyoſciamo albo acceperit ex Iacobo plateù; Sed ſi vidiſſet ſeminum colorem ſubflauum in eam non veniſſet ſententiam. Hyoſciamus, & niger, & flauus refrigerat quarto, exceſſu, ſiccatq. vnde partes corporis immodice refrigerando ſtupefacit ſenſumq. adimit, ex quo narcoticum cum ſit dolores acutos compeſcit. Antiquitas habuit in frequenti vſu ſuccum albi Hyoſciami extractum, aut ex ſemine recenti, caulibus foliiſq. contuſis, aut ex ſicco ſemina aqua calida macerato & contuſo, ad

so, ad dolores acutos demulcendos, præsertimq. oculorum, vnde colliria ex eo parabantur, & ad aurium itidem dolores acutos, qui vsus tamen horum medicamentorum sensum doloris adimẽtium, quæ narcotica græcis dicta sunt, optimis profectò medicis semper haud leuiter fuit suspectus. Etenim facultatem sentientem in corporibus diminuere, numquam non damnosum est. Sed de albi Hyosciami vtilitatibus in altero libro accuratius.

Rosmarinum stecadis facie.

Planta

De Rosmarino stœcadis facie. Cap. XLV.

PLanta elegantissima mihi ex seminibus Creta missis pro sticade nata est, quæ ab vna radice lignosa, tenui, in multas diuisa emittit caulem qui propè radicem in tres, aut plures surculos diuiditur longos, sursum obliquè actos, vel geminos, aut tres etiam aliquando longos, rotundos, obliquè sursum actos, qui hinc inde inferius ramulis ex opposito positis ambiuntur, à quibus eodem modo alij surculi parui recti exeunt, superius vero caules primarij vtrinq. & ipsi, & surculis alijs veluti teneris germinibus ex opposito ordinatim positis, & folijs vestiuntur, summitates enim folijs vestiuntur longis, tenuibus, in acutum desinentibus, surculis absq. petiolis inhærentibus, crebris vtrinq. ex opposito positis in obscurum albicantibus, odoratis, sticadis maxime similibus. Totaq. planta sticadi ita conspectui similis videtur, vt omnes sticadem esse dicerent. Flores vero in summitatibus inter folia emicant singuli ex folijs singulis, exeuntes, parui, & magnitudine & figura, & colore floribus roris marini coronarij similibus à suis petiolis pendentes, quibus defloreſcẽtibus succedunt, singulis, techa parua rotunda, piperis magnitudine & minor etiam ex viridi colore albicans intus minuta semina continens. Tota hæc planta obscurum respirat odorem foliorum sticadis proximum, sapore vero adstringit, aliquantum amareſcens cum obscura caliditate; Vnde viribus accedit ad sticadem, sed longè inefficacius, quam sticas incidit, extenuat, detergitq. crassos humores, in roborando vero sticadis vim superat. Verum ipsius ad medicinam vsus, mihi planè sunt ignoti. Perpetua planta est.

Arundo Graminea aculeata.

Arundo

De Arundine graminea aculeata. Cap. XLVI.

ARundo graminea aculeata nascitur in ea insula, præsertimq. in locis humidis supra terram serpens mire quidem longitudinis, vt longius quam quinque cubitibus serpat, multis ramis, calamos æmulantibus ab vna radice exeuntibus, digiti crassitie, rotundis, arundinaceis, geniculatis, inter quos medius cæteris tãquam caudex crassior est, & longior, qui hinc inde vtrinq. longis interuallis à singulis geniculis, caules producit longos, graciles, geniculatos, quorum maiores ex vna parte à singulis trinis geniculis cauliculos paruos graciles, quatuor numero, vel ad summum sex itidem promunt, qui à singulis geniculis folia vtrinq. exeunt, inferius lata, (qua latitudine vndiq. calamum à geniculo, ad geniculum vestiendo oculunt) & superius gracilia, parua, graminea, dura, spinarum modo in duros aculeos desinentia, ex quo hæc planta tota aculeis multis instar spinarum horret, Caules etiam alij omnes à radice prosilientes eodem modo, & surculos producendo, & ad folia se habent. Plãta sterilis ex toto est, neq. florem, neq. fructum, neq. semina producens; Nititur breui radice, digiti pollicis crassitie, à qua pauculæ radiculæ itidem breues fibrosę exeunt. Ad nos hanc plantam qui miserunt, ipsam arundinem repentem aculeatã, nominarunt. Verè profectò caules istius plantæ arundinacei, aut calamacei apparent, habentes à geniculis ad geniculos calamos, duros, potius ad arundinaceam substantiam, quam ad gramineam accedentes, Ex folijs vero magis ad gramen, quã ad arundinem hac plãta accedere videtur, atq. etiam viribus, quod ferè insipida sit, cum leuissima acrimonia, quo temperate frigida, et sicca primo gradù erit, essentię cuiusdam tenuitatis; At vsus sunt ignoti.

Thlaſpi clipeatum arboreſcens creticum.

Thlaſpi

De Thlaspi Cretico arboreſcente, clipeato. Cap. XLVII.

THlaſpi plantam accepimus arboreſcentem cubitalis altitudinis ramulos multos à breui caudice digiti craſſitie producentem longos, rotundos, ligno ſos, à quibus alii ramuli exeunt, qui in ſummitatibus vtrinq. ex oppoſito floſculos paruos, albos habent, crebros, à quibus ſiliquæ paruæ oblongæ depreſſę ſcutorum figura à ſuis pediculis paruis pendentes, ſemen intus continentes rotundum, depreſſum, acre, ramuli ſuperius folia pauca habent longa incana, tenuia in extremis acuta, ſed ramuli inferius ferũt ſurculos tenues, multos, ex quorum vna parte foliola oblonga, tenuia, denſa, ſimul ſtipata, pendent, quę incana ſunt. Radice nititur hæc planta multiplici, tenui, lignoſa, inutili, ſemina acria ſunt, calida & ſicca ſupra ſecundum exceſſum tenuis eſſentiæ, quæ epota vrinam efficaciter mouent, vtilia ſunt ad excrementa in pulmonibus expectoranda.

Verbaſculum ſaluifolium.

Naſcitur

De Verbaſculo ſaluifolio. Cap. XLVIII.

NAſcitur planta pedalis altitudinis, ab radice ramoſa, quippè ramos quatuor vel plures ferens quadrangulos, duros, lignoſos, rectos, incanos veluti albo tomento, obſitos, aſpero, Qui vtrinq. ex oppoſito ramulos producunt tenues. Folia alba tomentoſa ſaluiæ ſimilia, ſed minora in longum rotunda, magnis interuallis trina ſimul ab eodem exortu prodeuntia ſine petiolis, circa caulium ſummitates circum veſtiunt ipſos per interualla, flores multi in longis techis tenuibus ſimul ſtipati vt in marrubio, aurei, ſaluiæ floribus figura ſimies, à quibus ſuccedunt ſemina oblonga, nigreſcentia, radicem habet in plures, tenues longaſq. & lignoſas, diuiſa. Tota hæc planta aſpera lanugine candicat, ſapore ſtiptico guſtum inficit. Nos habemus ſtirpem bicubitalem, & ampliorem huic in omnibus ſimilem, quam pro verbaſco ſylueſtre, ſeu ſaluifolio in horto medico Patauino alimus, quadruplo hac noſtra planta maiorem. Quod vero hoc noſtrum verbaſculum non abhorreat à verbaſco ſylueſtre Dioſcoridis quiſq. intelliget, vbi memoria habuerit, quæ Dioſcorides de eo verbaſco ita ſcripſit: Sylueſtre folia fert ſaluiæ, altas virgas & lignoſas, & circa eas ramulos quales marrubium, flores luteos auri æmulos. Namq. noſtrum verbaſculum folia fert ſaluiæ non diſſimilia, & ramos altos lignoſos floreſq. luteos auri æmulos, ſed vnum eſt apud Dioſcoridē quod dubiū facit, quippe quod dixerit habere ramos circū virgas veluti marrubiū, at virgæ marrubij nullos ramulos ferunt, ſed folia, quo Andreas lacuna ait rectius in veteri codice græco legi, folia ſaluiæ ſimilia circum virgas in orbē habeat, vt marrubium, ſed cum marrubium neq. folia circū virgas in orbem habeat, neq. hoc dixiſſe potuit Dioſcorides; crediderum ego de florum paucis inuolucris forè intelligendum, cum & in marrubio, & in verbaſco ſylueſtre circum virgas ſint calices ſiue folliculi florum ſimul in orbem ſtipati, vnde poſtea expreſſit. De floribus eſſe luteos aureos Dioſcorides ait Flores aureos capillos tingere, atq. folia ambuſtis eſſe remedio, Galenus inquit: folia habere vim moderate digerendi, & ſiccandi,

In lib. 4. de materia med. c. 105.

Rubea

Rubea arboreſcens.

Rubea

De Rubea arboreſcente. Cap. XLVIIII.

RVbea ad arboream accedens naſcitur in Creta, non aſpera, ſed lenis quæ caudice conſtat breui, vt digitus, craſſo, à quo multi exeunt rami recti, rotundi, lenes, per æqualia interualla folijs breuibus, rubiæ minoribus quinq. vel ſex numero, ſtellarum modo circum poſitis lenibus, veſtiti, à quorum cacumine à foliis exeũt duo vel tres ſurculi graciles in alios quoq. diuiſi in quibus vtrinq. ex oppoſito floſculi parui albicantes cernũtur rubiæ non diſſimilibus, quibus ſuccedunt ſemina minutiſſima nigricantia. Radix parua oblonga craſſa in radiculas alias diuiſa rubei coloris. Tota planta nihil aſperitatis habet, amareſcit radix cum quodam auſtero ſapore, quò non diſſimilis facultatis ab eritrodano iudicata eſt. Proindeq. habere facultatẽ purgatoriam, qua & iecur & lienem purgat multã craſſamq. vrinam mouendo, menſes quoq. cit, nec non ea ratione iuuat quoq. articulares morbos, præſertimque coxendicos dolores, atque uon minus ictericos ſanat.

Horminum

Horminum Creticum.

Hormi-

De Hormino Cretico. Cap. L.

HOrminum Creticum est planta, quæ folia fert complura humi procumbentia marrubio similia, sed tamen multo maiora, & longiora, nigrescētia, minus crenata quasi tomento quopiam obducta, caules producit rectos pedalis altitudinis & ampliores, multos, quadrangulos, nigricātes, subasperos, in quibus per interualla vtrinq. folia apparent ex opposito absq. petiolis caulibus inhærentia. In ramorum siue caulium summitate quatuor aut sex primo foliola, parua oblonga, tenuia coloris violacei florum modo ab alijs folijs planè diuersa cernuntur, veluti elegantissimi flores violacei. Flores vero ex interuallis parui in caulibus verticillato ambitu vt in marrubio asperi, violacei dilutioris coloris, quibus succedunt semina nigra, parua, oblonga, minuta, in paruis longis folliculis deorsum inflexis. Radix parua tenuis, lignosaq. est, in alias radiculas diuisa. Hanc plantam esse horminum satiuum Dioscoridis: Andreas Cesalpinus in libro 11. de plantis haud iniuria affirmauit cum in hac planta ne vel vna quidem nota desideretur, ad satiuum horminum constituendū. Dioscorides de istiusce plantæ vsibus ad medicinam, inquit semen tritum ex melle epotū venerem maxime stimulare, & ex melle itidem illitum purgare argema, & albugines oculorum. Ex aqua quoq. illitum tumores digerit, eodemq. semine detrito, & imposito extrahuntur aculei corporis partibus affixi, ad quem vsum magis quidem hormini syluestris herbam tusam, & appositam laudauit: Hæc planta est perennis, viuitq. nata ex seminibus etiam in Italia, sed hyeme, vehementer frigida exharrescit. Præterita enim hyeme, quæ diutius vehementi frigore afflixit peregrinas plantas, innumeras in nostro Patauino horto hormini nostri interemit stirpes, quas tamen ex seminibus iterum restituimus.

Leontopodium.

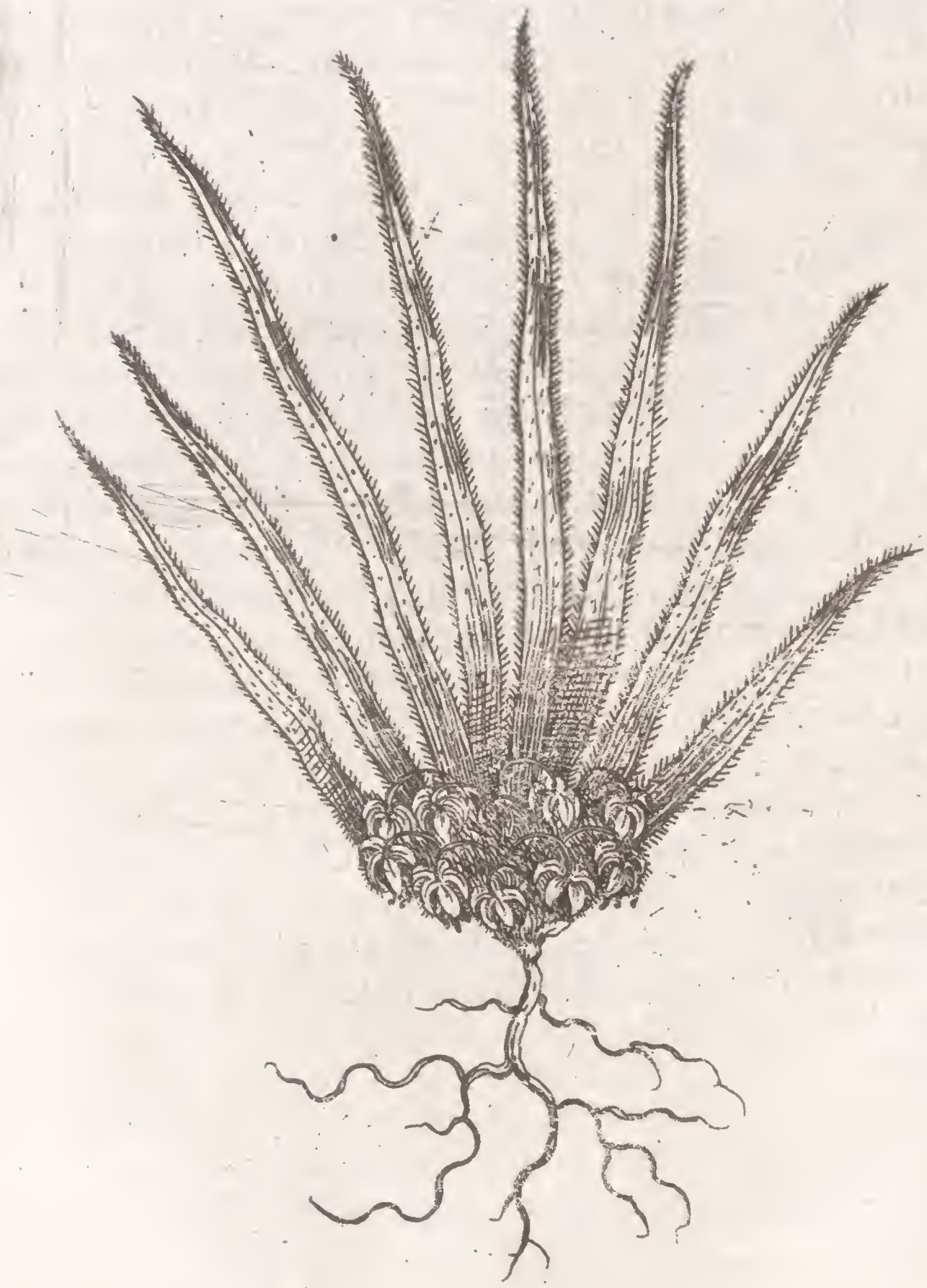

Verc

De Leontopodio. Cap. LI.

VEre quidem leontopodium vt inquit Dioscorides, herbula pusilla est digitalis, foliola quinq. vel septem ferens ab radice exili longa, gracili, tenui, ter aut quatuor digitos longa, hirsuta, quæ iuxta radicem spisso flocco canescunt, & in acutissimum desinentia, Interfolia iuxta radicem aliquot capitula à suo cauliculo deorsum tortuosè inflexa, in quibus flos niger, & postea succedit semen vsque adeo spissa lanugine inuolutum, vt vix erui queat. Sæpius ex Creta plantam siccam accepi, quæ postea ex semine nata nullis reclamantibus notis leontopodium refert. At vnum addẽdum videtur, quod de Catanãce expressit Dioscorides, scilicet hanc plantam arescentem in terra flecti & se contrahi ad speciem vnguium milui exanimati: quam plantam merito Bellus probat esse leontopodium, & non catanancem, cum hæc planta non habeat folia coronopi, neque semina orobi ferat, at potius psyllis. Verum crediderim ego forta sse lentopodiũ, & catanancem, aut eandem esse plantam, aut saltem specie non differræ, cum præsertim Dioscorides de vtraque locutus dixerit ad amatoria expeti.

Argentea.

Plantam

De Argentea. Cap. LII.

PLantam Creticam ſine nomine accepimus, quam libenter argẽteam ex colore argẽteo, quo ipſa vndique ſplendet, nominare libuit; Herba ſemicubitalis & amplior cernitur tota candido tomento molli obſita. Folioſa eſt multa ſcilicet folia proferens longa ab vna radice parua tenui & à caule longo, figura ad paſtinacę hortenſis quodam modo accedentia, ſed longe minora, tota tomento albo molli & candido, obſita. Caulis à radice fertur ſemicubitalis quadrangulus rectus, totus candidus, intus habens medullam albam, mollem, leuem, non leuiter amaram. Iuxta verò & foliorum principium, & à caule cauliculi multi recti, quadranguli, qui in cacumine habent calyces rotundos latos flaueſcentes, paruis ſquammulis obſitos, cyanis ſimiles, ſed breuiores, & craſſiores, in quibus, flores ſimiles cernũtur, aurei, qui in pappos poſtea reſoluuntur. Planta tota amareſcit cum aliquali ſtipticitate. Quidam dixere habere vim purgatoriam, at de ipſius vſibus ad medicinam quicquam certi non habeo.

Leucoium luteum vtriculato femine.

Leucoium

De Leucoio luteo, vtriculato semine. Cap. LIII.

Leucoium luteum Creticum frutex est pedalis altitudinis ramulis multis ab radice tenui lignosa, in paruas radiculas diuisa, exeuntibus, rotundis, albicantibus, asperis, in quibus folia multa circum ramulos densa, simulq. stipata, alba, leucoij vulgaris minora, in extremis latiora, asperis pilis obsita, dura, quæ in germinum fastigijs in orbem veluti aguntur. Ramuli in summitatibus, vt in nostris leucoijs flores producunt plures circum stipatos à suis longis pediculis pendentes, luteos quinquæ folios paruos, à quibus fiunt folliculi rotundi colore flauescentes semina suis loculamentis continentes, leucoijs similia, sed latiora tamen, albicantia. Planta non est annua.

Leucoium Cæruleum marinum.

Herbula

De Leucoio cæruleo marino. Cap. LIV.

Erbula perelegans viridis atq. mollis ſupra terram luxuriosè ſerpens, cauliculis multis, ab vna radice parua, tenui, exeuntibus oblique hinc inde humi procumbentibus, folijs leucoij lutei, ſed mollibus atq. coloris herbacei in extremo latiuſculis. Flores vero elegantes cærulei, inodori, plures, in caulium ſummitatibus cernuntur, leucoijs planè ſimiles, tota enim planta elegantiſſimis floribus luxuriat, quibus ſuccedunt ſiliquæ longæ leucoijs ſimiles, ſemen nigrum minutiſſimum continentes. Hæc planta verno tempore incipit ex ſeminibus ferè ſubito nata florere, & flores perſeuerant per totam ferè æſtatem, quoad planta exareſcit. Annua enim eſt. Nullius vſus, quod ſciam, ad Medicinam eſſe creditur.

Verbasculum Syluestre Creticum.

Nomine

De Verbasculo syluestre Cretico. Cap. LV.

NOmine arcturi ad me sæpius ex Creta insula missa est elegantissima planta herbacea, foliis verbasci syluestris, sed nō ita albicantibus, mollioribus, lanugine alba obuolutis, caule vnico, à radice, recto, longo, quandoque cubitali, quadrato, gracili, exurgit multis pediculis paruis flores aureos blactariæ nostrati similes, prædito, floribus succedunt folliculi rotundi parui, piperis magnitudine nigri, minutissimum semen nigrum continentes ex toto blactariæ similes. Quibus sanè non arcturus hæc planta erit, vt nos eo nomine accepimus, sed siluestris verbasci genus, quam plantam Plinius à romanis Blactariam vocari tradidit, nquitq. esse plātam verbasco similem, foliis minus albis prædītam, floribus aureis, quod vero ad blactarias vulgares hæc planta referri possit, à ratione non abhorrere videtur, cum hæc sit verbasco similis, floresq. folliculos, atq. semina ita similia vt eadem ferè esse videantur, quo non rectè ab aliquibus arction siue arcturum creditum fuisse, constabit, In Italia semina sata facile nascunt, & planta etiam lætius viuit, modo ab hyemali frigore tueatur, Quibus vero viribus, vel vsibus ad medicinam prædita sit nondum deprehensum à quoquam est. Eius singularis elegantia videtur solum modo in florum aureo splendore posita. Hanc Ioanes Pona Veronensis in simplicium medicamentorum studio maxime eruditus ex Honorio Bello in suo Baldo accuratissime descripsit, ipsiusq. & imaginem dedit, quæ aliquantulum differens à nostra visa est. Vnde fortasse istiusce eiusdem plantæ varias differentias obseruari haud erit inconueniens.

Cardus pinea Teophrasti cum radice.

Cirdui

Cardui pineæ Figura altera sine radice.

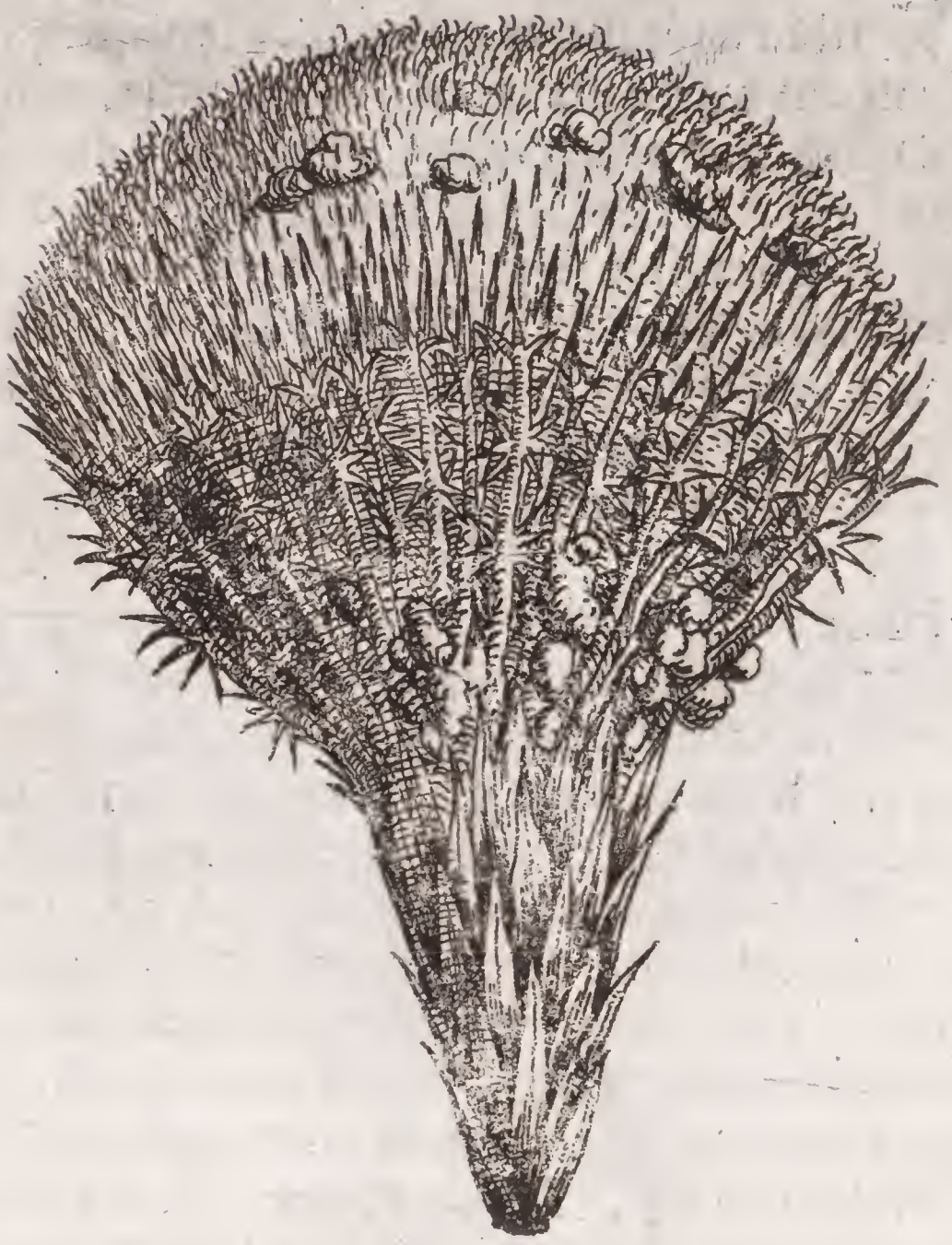

Plantam

De Carduo pinea Theophrasti. Cap. LVI.

PLantam integram ex Creta accepimus pro legitimo Chamæleone albo. Quæ ab vnica radice exit, foliaq. numerosa producit, lõga, multa, simul à radice prodeuntia, vt digitus lata in neruum acta, papyri seu cyperi folijs proxima, sed albidiora, duriora, latiora, & lenia, in quorũ medio quasi obrutum caput acanaceum occulitur, spinis exterius longis, densis, in crucis modum actis, custoditum: intus verò lanuginem albam, densam, induratam, in qua & exterius in eodem capita circa spinas gummi paruum colore fluescẽs, mastichi simile, odoratum, & calidi gustus, inhæresces, cernitur. Radix vero crassa vt pollex, longa sensim ac sensim gracilescẽs in extremumq. in tenuissimam desinens exterius fluescens in nigrum inclinans; intus alba, suauiter olens seruidi gustus carlinæ similis, ab eaq. differẽs remisso iucundioriq. odore. Hanc plãtam video multis Chamæleonem album creditam fuisse, quo nomine etiam ipsam nos accepimus, quã tamen opinionem numquam laudare potuimus eo vel vno argumento persuasi, quod hæc planta neutiquam chamæleoni albo Dioscoridis cõueniat, cum præsertim chamæleon albus folia ferat sylibo similia, sed asperiora & acutiora, & caput spinosũ cinnaræ modo radicẽq. habeat quadantenus aroma, olentẽ, graui tamen odore & dulcẽ. Nostra vero planta folia habet multa ab radice longa, parum lata, æquali cortice ac leni prædita, nullis incisuris neq. acuta, nec aspera, sed lenia, & caput ferat vti dictum est, folijs fere latens, exterius magno studio spinis pulcherrimis, atq. longis foliolis, vestitum. Quod gummi producit non autem ex radice, vt de Chamæleone albo expressit Dioscorides, emanat, sed totum circa caput concrescit, scilicet circa spinulas, caput echinaceum, vestiẽtes atque in suprema parte alba, vt ita dicam, papposa semina continente. Addo huiusce plantæ gummi non constare vim mortiferam habere, vti constat de gummi chamæleonis, quod ixiam græci vocauere, quod exitiale venenum esse Dioscori-

des

des expreſſit. Huius plantę pro Chamęleonea multis creditæ gũmi quod maſtichẽ ſimulat, mulieres Creticas maſtiches loco dentibus atterere, Petrus Bellonius eſt auctor, & Honorius Bellus perſuaſus hanc plantam eſſe album Chamęleonem in epiſtolis ad C. Cluſium ſcriptis, recitat in Creta pueros hoc gummi ex echino legere & aliquantulum maſticare, & poſtea digitis leuigare, & complanare, complicatumq. in veſiculæ formam ſuper alteram manum fortiter impellentes, edere, Hocq. eſſe ludi genus pueris cydonijs familiare etiam tradidit. Quibus non leui profectò cõiectura, aſſequimur illud gũmi non habere facultatem venenatam, quod in ore libere & abſq. vlla noxa, dentibus tractetur. Hinc etiam deprehenditur hoc gummi ab ixia differre, quod circa radicẽ chamæleonis quæ venenata eſt, colligi Dioſcorides auctor ſit. Quo etiam liquidò conſtabit hanc plantam non eſſe chameleonem albũ, vt falsò multis fuit perſuaſum, quæ igitur planta erit ni chamęleo albus hæc ſit? ea inquam vt credidimus de qua Theophraſtus ita ſcribit, Cardus pinea haud multis prouenire in locis poteſt. Eſt ab radice foligera qua de medio ſeminalis acanus veluti malum extuberat folijs nimirum ocultatus, Hic lacrymam iucundi ſaporis parte profert poſtrema, quam ſpinalem maſtichen vocant. Neſcio an melius hæc plãta à Theophraſto deſcribi potuerit. Addo vt magis pateat hanc plantam non eſſe chamęleonẽ album, de hac planta ipſum Theophraſtum, ſcribẽtem ne verbum quidẽ ixia gummi feciſſe. Aliqui crediderunt ixiam gummi eſſe propriam nigri chamęleonis, & non albi, Neque eſt, vt putemus quod aliquibus viſum ſit hanc plantam ixiæ, venenati gummi, plantam à Chamęleone diſtinctam, quoniam codex græcus Theophraſti iſtiuſce plãtæ gummi ſcilicet cardui pineæ ixinim habeat ex quo aliqui hoc nomine decepti exiſtimarunt eſſe ixiam de qua Dioſcorides in ſexto libro de materia medica inter uenena comprehẽſa egit. Namq. ſi cardus pinea ixia eſſet procul dubio haberet vim venenatam, cuius quidem expertem eſſe, nupperrimè ſatis aperte deprehendi, oſtendimus. Neque eſſe poteſt quod per cardum pineam, chamæleonem albũ vt perperam (quia Græcus codex Theophraſti ἰξίνην habet) Dalecampio fuit

In lib. 6. de hiſto. plãt. c. 4.

per-

perſuaſum, Theophraſtus intelligi voluerit. Nũquam enim plantam aliquam bis Theophraſtus deſcribere conſueuit, etenim ſi hic Chamæleonem album deſcripſit, & de ipſo egit, quamobrem iterũ poſtea, quippe in libro nono hiſtoriæ plantarum accuratiſſimè ſcripſit? cur & hic ſolummodo de albo meminit & non de nigro vt fecit in poſteriori libro? omnes quidem conſueuerunt de albo & de nigro chamæleone ſimul agere, quare hic nõ de Chamęleone albo, ſed de alio carduo, quem Cardum pineam Theodorus Gaza eſt interpretatus. Certè vt etiam de Chamęleone albo dicam ſuſpicor abſq. dubio Petrum Bellonium, (qui dixit ſe vidiſſe iuxta Idam montem in Creta verum Chamæleonem & album, & nigrum, albumq. habere radicem humanæ coxæ craſſitie, atq. apud nos nuſquam hoſce veros Chamæleones naſci, ſolummodoq. in Creta inſula) deceptum fuiſſe, qui aliam profectò plantã pro albo Chamæleone viderit; Ad nos Ioſeph Aromatarius Aſiſenſis iuuenis doctiſſimus ex aſſo monte miſſit ni fallimur legitimum Chamæleonem album Dioſcoridis deſcriptioni planè conuenientem; quo cognouimus non differre album Chamæleonem, à nigro, niſi coloris foliorum differẽtia, quoniam albus folia alba, & niger, nigra habeat, vnde vulgarẽ Carlinam ex foliorum nigro colore, nigrum eſſe Chamæleonem non dubitamus. Quod cum ſit verum, cur & Bellonius & Bellus, plantam cardum pineam à Gaza vocatam, quod nonnullas chamæleonis notas habeat, credidiſſe eſſe legitimum Chamæleonem album, quæ planta tamen folia non habet ſylibi, ſed potius papyri, aut caricis, non aſpera, non acuta, ſed lenia, nullis ſpinis crenata: neque circa radicem lachrymã fert, vt de Chamæleone expreſſit Dioſcorides, ſed in capite, & hæc de carduo pinea dicta ſufficiant.

In lib. 6. hiſt. plã. cap. 4.

In ca. 13.

In 1. lib. obſeruat. itin. cap.

Echio

Echium Creticum.

De Echio Cretico. Cap. LVII.

DE Echio ex Creta accepimus semina parua, rotũda in longum albicantia tritici magnitudine, figuram vero vsq. adeo serpentis viperei capitis præseferebat, vt meritò capita tot viperarum nobis visa fuerint. Semina hæc terræ commissa sicuti feliciter, nata, fuerunt, ita ex ipsis quæ natæ sunt plantæ, difficillimè à nobis conseruari potuerunt, vnicam tamen plantam per annum in horto habuimus, ex qua eius imaginẽ delineatam hic damus. Hæc planta fert ab radice complura folia oblonga, tenuia in acutum desinentia albicantia, quadantenus ad anchusam accedentia, sed longe minora, crassa pilis veluti spinis tenuibus aspera atq. horrens. Cauliculos è medio foliorum producit palmum vix altos, rotundos, asperos, pilis tenuibus, durisq. obsitos, in his parua foliola, longa aspera pauciſſima sine petiolis cernuntur itidem albicantia non vtrinq. sed ex vno latere inordinatim longo interuallo posita. In summis vero cauliculis flores multi sparsim in suis aspernimis calycibus paruis oblõgis quasi corymbos seu vmbellam facientibus, exeunt lutei anchusæ similibus. Quibus succedunt semina parua albicãtia figura capita serpentum æmulantia. Radix parua lignosa, subest & nigra, in paruas radiculas diuisa, hæc est planta quã pro Echio ex Creta accepimus. De qua aliqui dubitauere an verũ echium sit, quod flores istius plantæ neq. sint purpurei, neq. secundum folia nascantur, nec minus folia subrubra sint, & non ex vtroq. latere vt expressit Dioscorides posita. Verum enim vero etsi etiam quæ & Dioscorides & alij de hac planta scripserunt nos accuratius considerauerimus, nostram plantã echium esse ex semine, & alijs confirmabimus. Dioscorides enim ita habet: Echium habet folia oblonga, aspera, aliquantum tenuia, anchusæ proxima, minora tamen, subrubra, & pinguia, spinulas tenues incumbentes, quæ etiam folia exasperant: Cauliculos tenues multos, & ab his vtrinq. foliola minuta, expansa, nigra, in summo caule proportione minora. Flores iuxta folia purpureos in quibus semina capiti viperarum

In lib. 4. de materia medi. cap. 25.

rum ſimilia inſunt, Radix digito minor eſt & ſubnigra. Plinius tamen de hac planta (eam Alcibiadium vocans forte ab inuentore Alcibiadio vt Nicander auctor eſt) inquit Alcibiadium qualis eſſet herba apud auctores non reperi ſed radicē eius & folia trita ad ſerpentis morſus imponi & bibi iubent. Poſtea vero eius iterum meminit duobus ſignis eam [nobis monſtrando], inquit autem. Item altera quæ lanugine diſtinguitur ſpinoſa cui & capitula viperæ ſimilia ſunt, nos vero inter alias notas vnam præcipuè magnifacimus, quippe quod habeat ſemina in quibus ſerpentum capita vere quidem, & apertiſſime, impreſſa videntur, quare huic ſigno maxime fidere voluimus, quo natura hominibus voluit præmonſtrare, quantum ea planta valeret aduerſus ſerpentum morſus, vnde mirum non eſt ſi vt Dioſcorides atq. alij tradiderunt, ſemina trita epota ex vino, vel ex aceto nedum preſeruent à viperarū morſibus & aliorum ſerpentum, ſed quinimmo etiam demorſis ab ijs preſentaneo ſit auxilio. Succus etiam foliorum, & ſemina trita morſibus impoſita idem præſtant efficaciter.

In li. 17. cap. 5.

In li. 25. cap. 9.

Nardus Montana Cretica.

Plantam

De Nardo montana Cretica. Cap. LVIII.

PLantam in Cretæ locis humentibus naſcentē herbaceam pro Valeriana accepimus, quæ folioſa eſt ab radice q. fert quatuor aut quinq. folia rotūda, viridia, mollia, intus veluti cauitatem habentia magnitudine ac ferè etiam figura foliorum aſari à ſuis longis pediculis pendentia, quarum quædam poſterius nata vtrinq. veluti auriculas habent, Inter quæ caulis fertur longus, rectus, rotundus, cauus, valerianæ quam ſimilimus, qui in ſummitate bis vel ter vtrinque ex oppoſito habet folia alia alterius formæ quippe valerianæ vel eryngij ſimilia mollia primo quæ in caule ſpectantur, & poſt hæc alia eodem modo viſuntur adhuc à proximis planè diſſimilia, quando hæc longa ſint tenuia vtrinq. in acutum deſinentia, ſalicis folijs proxima & hæc ſunt iuxta vmbellarum exortum, quæ ſuis pediculis primo iuxta alarum cauum feruntur, & poſtea in cacumine fiunt amplæ, latæ, floribus cādidis valerianæ omnino ſimiles atq. etiam feminibus. Flores verò ſuauiter olent. Hæc planta eſt donata binis radicibus oblongis, nigris, odoratis, nardum redolentibus, è quibus fibroſæ radiculæ pendent. Pro nardo montana ſed Cretica quod à noſtrate nardo mōtana differat, hanc plantam eſſe accipiendam haud dubitamus, præſertim ex radice nigra in binas diuiſa nardum maxime redolente, ac vel etiam ex folijs eryngij non diſſimilibus, non duris, ſed mollibus, cum præſertim ijs notis nardū montanam expreſſerit etiam Dioſcorides. Neq. eſt quod in textu Dioſcoridis legatur, neq. caulem, neq. fructum, neque flores ferre, quando ſuperius hæc meminerit, cum dixerit, ipſum naſci caule & foliis eryngio ſimilibus, minoribus, minimè tamen ſpinoſis aſperiſque. Non enim viri eruditiſſimi in codice Græco legunt οὔτε δὲ καυλος, οὔτε καρπὸς, οὔτε ἄνθος φέρει, ſed συμφέρει, ideſt neq. caulis neque fructus, neque flores fert, ſed συμφέρει, ideſt confert quaſi dixerit, quod radix ſola vſum habet ad medicinam, propterea neq. caulem, neq. fructum, neq. flores quicquam conferre quia hæc omnia ſint inutilia, ſola

enim

enim radix quæ ſit admodum odorata vſui eſt ad medicinam. Hanc plantam etiam Ioãnes Pona vir in ſimplicium medicamentorum cognitione maximè eruditus, amicuſq. admodũ mihi familiaris, & pluribus nominibus obſeruandus in ſuo Baldo accuratè deſcripſit. Radix calida eſt primo exceſſu, & ſicca ferè ad ſecũdum, habet minorem adſtrictionem quã habeat nardus indica mixtam habet eſſentiã & calida oriri ſubſtantia, & amara non multa qua craſſos humores per os aſsũpta incidit extenuat atque detergit, ex ſubſtantia terrena itidẽ aſtringente quamquam minus Indica & Celtria aſtringat. Vnde moderata aſtrictio plurimum facit, vt efficacius acris, & amara ſubſtantia extenuet craſſos humores, & eoſdem, & viſcidos detergat. Quo mirum non eſt, ſi ad viſcera obſtructa plurimum faciat, purgat enim per vrinam, & ob id ictericis remedio eſt.

Viscaria maxima Cretica.

Plánta

De Viscaria maxima Cretica. Cap. LIX.

PLanta viscosissima nascitur in Creta insula in cuius ramulis ferè semper bestiolæ insidentes deprehensæ cernuntur, atq. ita tenax eiusce plantæ, ramorum viscida illa humiditas vt aliquando vel etiam paruæ auiculæ multum deprehensæ detineantur. Hæc planta ad lycnides syluestres fortassè accedere videbitur. Planta est folios, etenim ab radice longa crassitie pollicari alba, sensim ac sensim gracilescente, dura & carnosa fert folia innumera ferè inferius gracilia, superius lata, in acutum desinentia, crassa, dura, alba, densissimè simul stipata, auriculæ vrsi luteo flore admodum similia, interque exeunt ramuli numero plerumq. decem, & plures etiam semicubitum, longi, graciles, rotundi, rarè geniculati, albicãtes, humiditate admodum viscida, obsiti, à quorum singulis geniculis, bina folia vtrinq. ex opposito posita, exeũt, parua, oblõga, tenuia, aliorum foliorum figura. In summis vero caulibus, ramulisue iuxta geniculos ferunt ex opposito vt folia duo sur culos qui in cacumine tres aut quatuor, aut ad plus quinque flores, muscipulæ vulgaris per similes, feruntq. primo flores in cacumine suis pediculis pendentes, & inferius ex duobus ramulorum aut ad plus ex tribus geniculis itidem ex binis ramulis in suis paruis petiolis flores producunt, adeò vt ramulorum summitates floribus multis scateant, à quibus succedũt vascula parua rotunda, in acutum desinentia, os exiguum dẽticulatumq. habentia, planè vulgaris polemonii proxima, intus semina minuta nigra, vt in ocymoide apparent, continentia. Hanc plantam ad syluestres lycnides referendam esse facilè credidimus Ferrandus Imperatus vir doctissimus, & in rerum naturalium studio celeberrimus vocabat hanc plantam viscariam auriculæ vrsi folio, neq. immerito cum ferat folia vt diximus, & magnitudine, & figura, & duritie, crassitieq. & colore quam similia. Ioseph de casa bona aliam viscariam hoc nomine vocasse visus est, vt C. Clusius in suis postremis plantarum, rariorum obseruationibus tradidit; namq. scribit ex

In lib. 3. cap. 3.

semini-

seminibus à Ioſepho de caſa bona horti Piſani præfecto ex Creta acceptis ſibi natam plantam vidiſſe, quam lycnidẽ ſylueſtrem lati foliam nominauit, Cuius iconem etiam à Iacobo Plateù accepit. Diximus hanc viſcariam aliam eſſe à noſtra propoſita & merito ni fallimur, cum ea planta cuius imaginem Cluſius dedit maximè differat à noſtra, quod nimirum ſit vnicaulis, & hæc multicaulis, cauliſq. eius ſit tres cubitos longus, & ramoſus, & noſtræ viſcariæ caules vix cubitum attollantur, nulloſque ramos circum ferant, iis exceptis in quibus flores producuntur, amplius illius folia pauca ſunt, & radix fibroſa, primulæ veris perſimilis, & noſtræ folia innumera ferè ſunt, ſimul denſiſſime ſtipata, & radix craſſa, & longa, minime fibroſa, quare hæc planta à nobis propoſita ab ea quam Cluſius dedit longè diuerſa apparet. Fortaſſe, ſi lycnis Coronaria credita, ſit vera antiquorum, hæc noſtra non abhorrebit à ſylueſtri, & eo magis quod referant qui ad nos miſerunt, radicem, & ſemina purgare per aluum flauam bilem, & ictis à ſcorpionibus auxilio eſſe. Nos verò quicquam certi de iſtiuſce plantę viribus, & vſibus experti ſumus, Radix inſipida cum tota planta, atq. inodora.

Anchusa humilis.

Anchusa

De Anchusa humili. Cap. LX.

ANchusa humilis elegantissima in locis montosis & siluis Cretæ insulæ nascitur, quæ ab vna radice (lõga pollicari crassitie, in extremum sensim ac sensim gracilescente rubescente colore, magnitudine, & figura radici cardui pineæ maximè simili, in terram oblique acta) plures surculos semidigito longos producit vtrinque foliis longis albis anchusæ proximis, sed minoribus densissime vndiq. vestitos, atq. in summitate ipsorum flores rubri ad purpureum inclinantes in suis paruis cálycibus spectantur anchusæ maioribus, figura coluteæ vesicariæ à quibus semina producuntur, techis paruis oblongis asperis álbicantibus. Radix tempore æstatis succo rubro turget, quæ manus rubro colore inficit. Ab ijs gentibus multis laudibus concelebratur ad serpentum morsus ac non minus quam Echio, ad id & radicem, & folia, & semina ex vino assumpta efficaciter præstare.

Equiſetum Montanum Creticum.

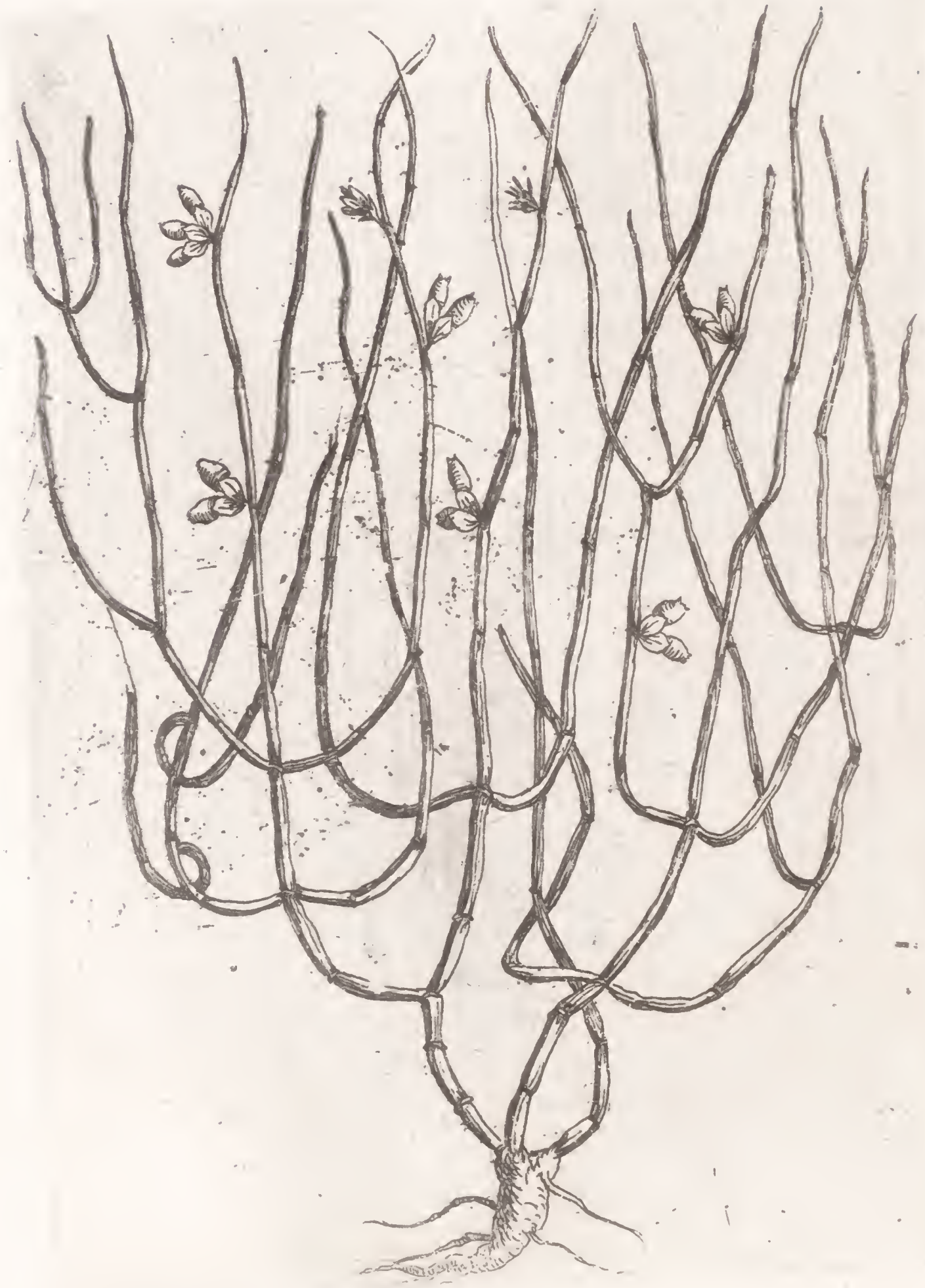

Equiſeti

De Equiſeto montano Cretico. Cap. LXI.

EQuiſeti planta naſcitur in montanis Cretæ, quæ quarto equiſeto Mattheoli eſt maxime ſimilis, in hoc ab ea differēs, quod Creticum equiſetum flores ferat circum virgarū geniculos atq. in paruis ſiliquis ſemina minuta habeat. Hęc planta fert ab radice duos vel tres caules longos, graciles, geniculatos, nigricantes ſurſum obliquè actos, quorum profecto caulium quilibet, & infernè, & ſupernè vtrinq. ex oppoſito alias virgas profert eiſdem ſimiles, à quorum geniculis floſculi apparēt, à quibus techæ paruæ rotundæ, oblōgę, rubeſcentes, in acutum deſinentes, ſuccedunt, ſemina minuta continentes, Radix parua eſt, longa, in duas diuiſa, tenuis, aliquibus fibris ab ea pendentibus, tota planta ſapore eſt ſtiptica planè inodora cū leui amaritudine, nonnulli putant eſſe equiſetum quartum Mattheoli, quando cum equiſeto quarto quam maxime conueniat, differt nihilominus, & flore, & fructù. Quoniam illud Mattheoli ſterile eſt nec florem, nec fructum ferens, omnes indigenæ herba vtūtur (quod frigida ſit, ſicca, & maxime adſtringens cum leui amaritudine) ad quodcumq. profluuium vel ſanguinis vel excrementorum cohibendum. Iis qui per tuſſim ex pectore & ex ſtomacho etiam vomitù ſanguinem excernunt, aut ſuccum ex vino aut aqua ad duo cochlearia exhibent. Ad fluorem ſanguinis ex naribus, in nares ipſas ſuccum immittunt, ad menſtruum profluuium, ſic ad vteri profluuium ſuccum ex peſſo indunt. Quò efficaciſſime cohibent minuſq. etiam ad idem atq. ad dyſenteriam ſuccum per os vtiliſſimè exhibent; ſunt qui aquam ſtillatitiam per os ad vntias quatuor pro vlceribus renum, atque veſicæ, ſummo cum iuuamento exhibent.

Marrubium nigrum Creticum.

Elegans

De Marrubio nigro Cretico. Cap. LXII.

LEgans ad nos ex Creta insula delata est plãta marrubij nigri nomine vocata. Quæ ab radicibus multis primulæ similibus folia complura profert oblonga in extremis acuta, paruis suis pediculis sursum in orbem acta, nigra, & nigra lanugine obsita; marrubij albi, foliis, maiora, longiora, & latiora, magnitudine, & figura ad apiastri ferè folia accedentia, E quibus sanè duos vel plures caules producit longos, rectos, quadrangulos, nigros, per interualla geniculatos, in quibus à singulis geniculis exeunt circum ipsos ex opposito folia complura, numero ferè septena, ac plura etiam oblonga, prioribus similia, sed longe minora, multùm nigricantia, quæ circum ramum veluti in orbem aguntur, in caulium summitatibus flores vtrinq. virgas ambiunt, non dissimiles à marrubij floribus itidem nigricantes. Tota planta colore nigricat, vt de industria ab aliquo videatur eo colore infecta. Fortasse ex hoc colore aliquis credet hanc plantam esse legitimum marrubium nigrum antiquorum. At ingenuè dicam hanc plantam nobis prorsus nouam videri ab omni marrubio distinctam, quippè, & à nigro ballote vocato, & ab albo, tum quod neq. hæc planta in foliis, neq. in floribus, neq. in foliorum, florumq. positù, neq. in hoc quod ipsa sit expers & saporis & odoris, vnde & nos quicquã de ipsius viribus, atq. vsibus ad medicinam certi habere potuimus.

Saxiphraga.

Naſcitur

De Saxiphraga. Cap. LXIII.

NAscitur, & inibi in asperis, & saxosis in saxorum q; rimis, planta, quæ ab vna radice lõga, tenui, in gracilitatem desinente, paucis fibris à parte superiori pendentibus, ramum siue caulem fert, qui paulo supra radicem in tres vel plures diuiditur non rectè, sed oblique actos, albicantes, rotundos, lignosos, qui & ipsi in alios complures ramulos diuiduntur rotundos, graciles rectos, qui per interualla vtrinq. ex opposito habent foliola parua, oblonga ad extrema in acutum desinentia, tragorigani & magnitudine proxima, atq. inter folia fert hæc planta, flosculos paruos capillaceos albicantes. Tota planta est inodora atq. insipida ferè, quam indigenæ putant esse saxiphragam Dioscoridis, tum quod sit frutex surculosus in petris & asperis locis nascens, tum multo plus quod calculos in renibus valenter comminuat, atq. expellat, Radix istiusce plantæ addrachmam ex vino, aut aqua epota, tum etiam quoniã planta epithymo non sit dissimilis etenim non minus frequentius epithymum circum tragoriganum quam circa ipsum thymum nasci in Creta insula visitur. Neq. enim nos multum laboramus, an in græcis codicibus legendum sit τῶ ἐπιθυμῶ, an τῶ θυμῶ, aut neutrum legendum sit vt multis scriptoribus visum est. Satis esse duximus vt saxiphragam hanc plantã nominauerimus, quæ vi præcipua valeat ad comminuendos calculos, & in renibus, & in vesica etiam, illosq. præsertim, qui nondum ad lapideam duritiem coaluerunt, experientia cognitum est, radicem tenuissimè tritam, & ex vino albo tenui, aut ex aqua anonidis maxime valere, vt in renibus, atq. in vesica calculos comminuat, atq. expellat. Quò indignum mihi visum non est, antiquorum saxiphragam eam dicçremus.

Polium Gnaphaloides.

In ma-

De Polio Gnaphaloide. Cap. LXIV.

IN maritimis Cretæ insulę copiosissime prouenit plãta, quam ad nos propolio marino amici demiserunt fortasse à quadam similitudine ad polij folia, atq. ad odorẽ, & saporẽ, cuius quidem flores istiusce plantæ haud omnino vidẽtur expertes. Tota plãta tomẽtosa est cãdida atq. maxime mollis, Fruticat ab vna radice longa, tenui, demittẽte ramum obliquè actum folijs paruis figura polii maioris, nõ dissimilibus præsertimq. per exterius polii modo crenatis totis mollibus, candidis, tomentosis, simulq. adeò stipatis, vt ipsũ caulẽ occulãt, ex hoc ramo oblique posito, complures exeunt caules recti, longi, rotundi, candidi molles, hinc inde per interualla foliolis referti paruis, oblongis inferius latis absq. pediculo ramis inhærentibus, in acutũ desinentibus per exterius modice crenatis ex toto tomentosis candidis mollibusq. inter quorundam foliorum alas, exeunt germini longi, grãciles, tomentosi, densis foliolis oblongis stipati. In summitatibus vero caules diuiduntur in plures cauliculos subtiles, rectos, in quibus flores, vmbellarũ modo, lutei, suis paruis calycibus rotundis, contenti, qui in pappos euadunt, inter quos sunt semina parua, tenuia, flauescentia, molliaq. Radix est tenuis, longa, lignosa, & dura. Hæcq. est istiusce plantæ delineatio. Qua constabit non esse Gnaphalium Clusii, quod offendidit, in Valentini regni maritimis atq. in littore maris iuxta Monspellium, tum quia folia illiusce plantæ figura, quippe quod myrti foliis magnitudine, & figura sint similia, maximè differant, neq. pilis infecta sunt, sed tota tomentosa apparent, præterea, neq. quicquã odoris, & saporis ad polium accedentis, flores gnaphalii sapiunt. Quare alia hæc nostra erit planta non parum ad polium & gnaphalium accedens. vnde nos polium gnaphaloidem ipsam lubentius nominauimus; polium gnaphaloidem inquam, quod foliorum figura, & sapore amaro, & acri polium maxime representet, gnaphaloidem vero, quod folia tomentosa sint, & pro tomento, gnaphaloidem vero quod folia tomentosa sint, & pro tomẽto vsurpari possint flores & cymæ supra secundum excessum calidi sunt, & sicci primo, vnde decoctum obstructos maximè iuuat, & ad vrinã, mensesq. mouendos, efficax est.

In lib. 3. obser. ca. 26.

Santulina flore amplo.

Planta

De Santulina flore amplo. Cap. LXV.

PLanta conſpectu tenera mollis ac delicata tota candida naſcitur in montanis illuſce inſulæ arboreſcentis figura, folijs parvis oblongis multis ſimul ſtipatis circum ambientibus ramulos & ſpiſſitudine occultantibus candidis abrotani fœminæ adprimè ſimilibus non tamen per exterius ſerratis. Hæc planta ab vna radice longa, craſſa, tenera, caulem rectum, rotundum, digiti craſſitie, album ex quo virgę exeunt rectæ, graciles, complures, in cacumine in ſurculos duos, vel tres diuiſæ, habentes flores ſantulinæ ſed quadruplo maiores, ad calendulæ vulgaris magnitudinem, atq. aureũ colorem maximè accedentes, à quibus ſuccedunt ſemina minuta, oblonga ſonco, proxima. Nuſquam hæc planta vel odorem ſpirat, vel linguam amaro ſapore multum inficit, amariſcula enim vt vix percipi queat, apparet. Ad me hęc planta nomine ſantulinæ montanæ Creticæ olim delata eſt, quam eos qui ſic ipſam nominarunt neutiquam defraudare volens eodem nomine hic eius imaginem delineatam dedi. Tametſi vt dictum eſt parum amaroris habeat ſiccat, parum calfaciens cum leui adſtrictione. Quibus mirum quidem non eſt, ſi multum apud mõtanos homines apud quos hæc planta naſcitur, vſum herba habeat, & ad vermes in pueris interimendos per os aſſumpta, aut eius ſuccus vel decoctum ad ictericos, & obſtructos, & ad mouendam vrinam efficax ſit, ſordida quoque vlcera, ſucco illita, aut puluere aſperſa, relatione accepimus.

Hole-

Holosteum.

Hic da-

De Holosteo. Cap. LXVI.

HIc damus plātam quæ antiquorum holosteum meritò credita est, nascentem in ijsdem locis, Frutícat palmari altitudine ab vna radice longa, tenui, alba, multis ramis, qui parum supra radicē, producūt folia multa, longa, in cuspidē desinētia, tenuia, & subtilia, per inferius, & iuxta summitates parum lata, ad similitudinem plātaginis tenuifoliæ, recta, mollia, & alba, inter quæ exeunt cauliculi recti, rotundi, graciles, ferentes in cacumine spicas cum suis floribus albicantibus, coronopi proximis. Tota planta est folioſa albicat, incana tactui maxime mollis sentitur, parum adstringit, & radicem habet albam tenuemq. Quibus quidē non videtur abhorrere à legitimo Holosteo Dioscoridis de quo idem, ita scripsit. Holosteum quadrantalis herbula est humi repens, folijs viticulisq. coronopo, aut gramini proximis, gustu adstringentibus, radice alba prætenui vsque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. Nos non dubitamus hanc plantam esse holosteum, atq. etiam quod tota mollis est, An vero C. Clusius eandem viderit, ignoro, quod hac nostra planta folia longe plura ferat, magisq. foliata videatur, quā sit salmaticense, holosteum, ableo descriptum, foliaq. nostri, longiora sint, neq. humi strata. Neque negandum videtur propius magis eam ad hāc nostram, quam alias accedere. Leniter refrigerat, siccat magis, & adstringit, vnde plures vsus ad medicinam habuit, quippe ad vulnera conglutinanda. In qua re adeo efficax deprehensa est, vt ruptos epota maxime iuuet, & quandoq. sanet, & hic fuit (auctore Dioscoride) eius vsus pręcipuus apud antiquitatem ita celebratus, vt carnes dissectas cum hac herbula percoctas simul coalescere deprehensum fuerit.

In li. 4. de materia med. c. 13

In lib. 5. rar. plāt. cap. 15.

Eryngio

Eringium trifolium.

De Eryngio trifolia. Cap. LXVII.

ERyngij planta itidem in aſperis naſcitur prorſus ſtirpium ſtudioſis noua, nuſquam alias viſa, cubitalis, & folioſa eſt ab radice, fertq. folia complura, longa, tenuia, viſu holoſtei folijs maxime ſimilia, duriora tamen. Quorum quædam in ſummitate tria folia habent oblonga. E medio verò foliorum exit caulis vnus, rectus, rotundus, gracilis, hinc inde folijs trifolijs per interualla conſtans, in ſummitate vero caulis, duo, aut plures flores, lati, rotundi, purpurei, foliolis oblongis circumdati, eryngij montani floribus proximi, à quibus ſemina itidem ſimilia lata, longa, tenuia fiunt. Radix eſt breuis, craſſa, rapunculo ſimilis, odorata atq. aromatica. Vſum habet ad mouendum vrinam, & ad venerem augendam radicem tam crudam, quam coctam eſitant.

Daucus ſtellatus.

Naſcitur

De Daucostellato. Cap. LXVIII.

NAscitur, & planta fruticosa cubitalis longitudinis, magnęq. latitudinis odorata, & aromatica, vnicaulis, sed propè radicem folios a. Folia verò & suis caulibus petroselino quam proxima, apparent. Ramuli enim, & illius diuisionis sunt, vtrinq. folia parua ad petroselini foliola accedentia, daucum creticum ferè redolentia, linguamq. excalfacientia, habentes, inter quæ exit caulis rectus rotundus hinc inde ramificatus eadem folia ferens, in ramulorum vero cacumine flosculi lutei vmbellatim ferè producuntur, à quibus fiunt fructus parui, oblongi, inferius lati, & habentes, quinque spinas, paruas, stellarum modo flauescentes bases, fructuum circumdantes, à quibus sursum quædam paruæ fibræ, quippe quinque, vel sex veluti in conum desinentes procedunt. Fructus hi mirabili profectò artificio à natura elaborati videtur, sunt odorati, atq. aromatici. Radix longa crassa, carnosa, petroselini, aut pastinacæ similis, odorata, atq. aromatica, qua indigenæ vescuntur, & cruda, & cocta in acetarijs. Tota planta calida est, & sicca ferè ad secundum ordinem excalfacientiū, tenuis substantiæ. Inter alios vsus ad medicinam, præcipuum habet radix ad mouendam vrinam, & menses. Cruda radix esitata, maximè facit ad venerem excitandam, augendamq.

Anthilis.

Veram

De Anthyllide. Cap. LXIX.

VEram ni fallor anthyllidem in ijs locis maritimis copiosius nascentem accepimus, quæ exigua herbula est, palmū alta, fruticosa valde. Namq. ab radice plures caules fert, numero ad minus quinque lōgi, graciles, rotundi, albicantes à quibus hinc inde breuibus interuallis exeunt surculi multi tenues atq. breues folijs multis paruissimis, lentis magnitudine, & figura vndiq. circumstipati, qui & ipsorum multitudine, & folijs mūltis ipsos circumdātibus frutex densus admodum apparet, & in orbem etiam actus, in surculorum verò cacumine flosculi parui exeunt, quibus proseminibus succedunt fructus parui oblongi rotūdi, scilicet tritici ferè magnitudine, & figura. Tota planta albicat, & salsum saporem sapit. Radix vero longa, tenuis, geniculata, alba cernitur, eodem salso sapore gustum inficiens. Quibus notis hanc plantam à vera anthyllide Dioscoridis non abhorrere existimauimus, neque immerito, cum de ea Dioscorides ita scripserit: Quædam enim lenti simillima folijs mollibus, rectis ramulis palmi altitudine, radice parua tenui. Nascitur in salsis terris, & à sole illustratis, non insulso gustū. Quis ex ijs dubitabit, nostram hanc plantam esse anthyllidem primam Dioscoridis, cum & ipsa sit palmum ferè alta, habeat folia lenti quam similia, & rectos ramulos, radicem q. parnam tenuem, & gustū salso, & nascatur in Cretæ locis maritimis salsis. Modice siccat cum leui adstrictione, & calore vnde vulnera sanat, sed eius decoctum datur etiam ad vrinę difficultatem, atq. ad renes detergendos. Mihi vero minimè notum est, an ex ipsa vsta fiant cineres vtiles ad vitra conflanda, quales ex altera quam Arabes Kali vocant, in Aegypto vsta fieri solent.

In lib. 3. de materia medi. cap. 154.

Cardus

Carduus Eryngioides capite ſpinoſo.

De Carduo Eryngioide capite ſpinoſo. Cap. LXX.

ASCITUR, & mihi cardui genus quoddam quod habet folia eryngij, ſed mollia tamen, caulēq. fert ab vna radice rectum, cubitalis, ac amplioris etiam altitudinis, in quo folia prædicta rariſ interuallis poſita, cernuntur. In ſummitate verò duo vel tria capita profert magna, rotūda, cactis longè minora ſquammis pulcherrimis circum extrema crenatis, obſita inter quas ſpinæ multæ exeunt ſtellarum modo acutæ albicantes, & duræ flores vero quadantenus cyanis ſimiles purpuraſcentes exeunt, à quibus ſemina cactis ſimilia ſed minora exeunt, flaueſcentia, tota planta ſed maxime capita colore flaueſcunt. Radix craſſa, carnoſa qua indigenæ libentiſſime, & cruda, & cocta veſcuntur, libidiniſq. eſſe excitamentum affirmant.

Cyanus

Cyanus tomentosus.

Plantà

Do Cyano tomentoſo. Cap. LXXI.

PLanta eſt ſurculoſa, ferẽs ab radice ſurculos plures, longos, gracil es, rotundos, oblique actos ſurſum, lanugine candida obſitos, cubitales, & ampliores etiam, molles, foliis hinc inde veſtitos longis, tenuibus, per exterius ſerratis, in acutum deſinentibus, candidis, tomentoſis, cyani foliis, figura ſimilibus, ſed multò minoribus. Surculi in cacumine habent flores purpuraſcentes, cyanis ſimiles, ſuis paruis calycibus, & exterius ſquammis obſitis, contentos. Radix tenuis in multas diuiſa, lignoſa.

Cyanus Spinosus.

Est, &

De Cyano ſpinoſo. Cap. LXXII.

ESt, & alter cyanus ſpinoſus naſcens in multis Cretæ locis aſperis, ſqualidiſq. ſatis elegans planta tota candida, palmaris altitudinis, perennis, quæ ab vna radice longa aliquatenus craſſa caulem fert, alios cauliculos producentem, qui in longas acutaſq. ſpinas deſinunt, iuxta quas flores parvos, colore carneos habet, cyanis ſimiles, ſed multo minores. Folia ad radicem multa fert, figura vulgaris ſcabioſæ, ſed minora, totaq. candida. Ita natura ſtirpium varietate luxuriat. Hanc plantam hortus medicus nunc alit.

Melanthium odoratum.

Mirabilis

De quodam Melanthio odorato. Cap. LXXIII.

MIrabilis Melanthii planta Cretica cognita eſt, quę ab radice parua, tenui, fibris tenuibus multis prædita, cauliculos plures producit, graciles, teneros, rotũdos, palmum altos, foliis lini ex oppoſito veſtitos, in caulium ſummitatibus flores fert cęruleos papaueris ſimiles, à quibus ſiliquis quinque partitis, ſemina nigra, minuta, odorata, continentur. At in cauliculis etiam alia ſemina minuta, rotũda, racemorum modo albicantia, pendent. Quibus hanc plantam naturæ ſummoperè curæ fuiſſe cõſtabit, quod eam, ne deficeret duplici ſeminis genere donauit.

Gallium Montanum Creticum.

Abu ndat

De Galio Montano Cretico. Cap. LXXIV.

ABundat Creta insula quodam galio elegantissimo in montanis, quæ planta parua est, cauliculos supra terram ferens, ab radice enim crassa tres vel quatuor ramos producit digiti minoris crassitie, & tenuiori etiam, rotundos, duros, lignosos, albicantes, ex quibus singulis complures surculi tenuissimi, rotundi foliis veluti thymi vestiti exeunt, in flosculos paruos desinentes, racematim coherentes, à quibus fiunt minutissima semina nigra. Nititur verò hæc planta radice longa, crassa, lignosa, in tres alias diuisa, Hæc planta etsi galium sit, nullis reclamantibus notis, tamen vulgari longe est minus, & gracilius, & quasi surculis supra terram serpentibus, ramis verò ac radicibus maioribus, durioribusq. quam vulgaris constat. Pastores vt audio coaguli vice, eo ad lac coagulandum familiarius vti solent, quod id quam nostrate efficacius præstat, quod eo longè siccius, & calidius, & non expers alicuius facultatis adstrictoriæ, siccat enim supra secundum excessum parum calidæ facultatis, & adstringentis habet. Vnde merito nedum flores sed et radix profluuium sanguinis sistit, daturq. idcirco sanguinem quomodolibet reiicientibus, dysentericis, ac veteri fluxionibus. Flores igni ambustis vtiliter illlinuntur, & aliqui affirmant, radicem venerem, concitare, si per os assumatur.

Spica Trifolia.

Mirabilis

De Spica trifolia. Cap. LXXV.

MIrabilis quidem est natura, quæ innumera ferè, & in plantis mirabilia facit, neq. vero inter plantas admirabiles presens, quam natã in Creta insula proponimus, planta minus admirationis habere videtur, cum non vna quidem, sed duæ diuersi generis plantæ simul esse videantur, prima est planta festucacea, spicis multis ramorum instar ab radice exeuntibus, colore subruffo flores oblongos magnitudine atq. figura hyacinti floribus similes, albos interseptos, ferentibus, dum recentes sunt suauiter olentes, à quibus fiunt semina alba, rotunda, paruissima, ab radice vero ex spicarum festucis capillamenta cuscutæ similia subtiliora tamen albicantiaq. ita innumera ferè exeunt, spicas ex toto occulentia, desinentiaq. in folia parua, elegãtissimi trifolij pratensis folijs, similia, minora tamen, & exterius per pulchrè crenata, tota hæc planta lata est in orbem veluti acta exterius trifolium simulat, & interius nimirũ in parte conuexa ad terram spectante festucacea planta tota esse videtur, & floresens multam elegantiam præseferre videtur. Spica siccantè facultate prædita est, cum obscura caliditate. Quos verò vsus ad medicinam habeat nondum intelligere potuimus.

Spicæ trifoliæ altera figura.

Damus

Spicæ trifoliæ altera est. Cap. LXXVI.

DAmus, hic alteram iconem spicæ trifoliæ, aspectu diuersam à iam descripta, quamuis sit eadem cū prima; vt studiosi videant diuersitatem, & varietatem, sic in plantis, quemadmodum, & in aliis rebus naturalibus. Hæc foliolis, est donata, vt altera similiter, verum sunt hæc pauciſſima, quemadmodum illa innumera, est tota festucacea, vt ex præsenti icone apparebit.

Aſciroides.

Plantam

De Aſciroide. Cap. LXXVII.

DElantam flore elegantiſſimo ex Cretæ ſeminibus delatis atq. terræ commiſſis, natam vidimus, vnicum caulem rectum palmari altitudine gracilem rotundum folijs multis ab radice longis latiuſculis viridibus ad aſciri folia quadantemus accedentibus, in ſummitate caulis fert tres aut quatuor flores veluti in aſciro, ſed quadruplo maiores aurei coloris quibus defloreſcentibus ſemen nigrum ſuccedit. Anno ſecundo in quo exauit ferebat eximo caule plures alios ramulos, ſed tunc ex largis pluuijs hæc planta corrupta interijt.

Cnicus

Cnicus singularis.

Cnicus

De Cnico singulare. Cap. LXXVIII.

CNicus singularis nascitur in Cretæ locis, vnicũ caulem ab radice producens, rectum, rotundum, semicubitalem hinc inde, foliis longis in acutum desinentibus vndique crenatis, & spinosis, vestitum, in cuius summitate caput extat inter folia spinosa cõseptum attractilis magnitudine, in quo exeunt capillamenta densa crocei coloris simul stipata florem constituentia, in quibus semina alba Centaurei maioris similia continentur: Radix verò est crassa longa ad rapunculi radicem accedens, nigricans. Seminibus vtuntur montani purgationis gratia.

Finis Libri Primi.

PRO-

PROSPERI ALPINI

De aliquibus Plantis Exoticis.

LIBER SECVNDVS.

De quibus plantis agendum in ſecundo libro. Caput Primum.

POſteaquam ſuperiori libro exoticas plãtas eas quas ex Creta inſula varijs temporibus accepimus, cõplexi ſumus; reliquum eſt vt preſentem etiam librum ſcribamus de alijs peregrinis ex varijs orbis terræ partibus ad nos delatis, neq. tamen ommittemus plantas nõ paucas, quas etiam ex Creta inſula ſperamus in hoc libro recenſere deq. ipſis agere. Inter quas complures erunt in Aegypto naſcentes de quibus hic dedita opera libenter, atque accuratius quam in hiſtoria rerum in Aegypto obſeruatarum in qua de ijs veluti per tranſcurſum ſcripſimus, fecerimus, ſcribere debemus. Inter quas præcipuum locum habebunt liguſtri nigri planta Briſſantio ad nos viuens delata, Datura Alexandrina flore pleno, à vulgari rotũda admodum differens, Conuoluulus arabicus, Rhapunticum ex Thraciæ monte Rhodope aduectum, Hyoſciamus albus Aegyptius, Caſſabel Danirà, cuius ramos plures Oriẽtis medici pro calamo aromatico antiquorum receperunt, abel Moſch Hippomaratnum ſpherocephalum, braſſica ſpinoſa, echioides, ſcabioſa centauroides, ſideritis ſambuci folio, dens leonis anglicus, & aliæ eiuſmodi complures, quas, ſuis locis, dabimus.

Liguſtrum nigrum.

Biſantio

De Liguſtro nigro. Cap. II.

BIſantio plantam fruticoſam arboreſcentemq. accepimus liguſtro Italico maxime ſimilem, hæc ab radice producit multos caules graciles, rotũdos, rectos, tricubitales, & ampliores, duros, lignoſos, cortice viridi, in nigrum inclinante, veſtitos. Folia vero habent complura a radice, ad cacumina vſq. ex oppoſito leguminis modo poſita, ex viridi nigreſcentia, in caulium ſummitatibus omnino vulgaris liguſtri ſimilia, à ſummitatibus vero deſcendendo tri folia primo cernuntur cytiſi foliis longis non diſſimilia, mox quinque folia, & prope radicem quinque folia itidem, etſi ſpectentur tamen extremum folium exterius aliqualiter crenatũm non liguſtro, ſed potius Chethmiæ folio ſimile. In cauliũ itidem cacumine flores muſcoſi, racemoſi viſuntur liguſtris non diſſimiles, ſed longe maiores cyanei coloris nigreſcentis odorati, planè flores ſyringæ cæruleæ magnitudine, figura, colore, atq. odore æmulãtes, quibus ſuccedũt folliculi parui, oblongi, nigricantes, ſemina minuta nigra continentes. Radice nititur hæc plãta magna, lignoſa, in plures diuiſa. Nobis libuit hanc ipſam ſtirpem nigrum liguſtrum nominare quod liguſtro maxime ſit ſimilis, & quod tota planta colore nigreſcat præſertimq. floribus, & ſaporem ſapiat liguſtri; Quo haud diſſimilibus viribus etiam prædita eſſe credidimus. Tria vero cognita hactenus fuerunt liguſtri genera, primum Italicum vulgare omnibus notum, alterum Aegyptium, quod Cyprũ etiam appellatum eſt, & ab Aegyptijs elhanne, atq. demum nigrum à nobis ex nigro colore præſertim florum vocatum Biſantinum, quam plãtam acceptam ferimus liberalitati munificentiæq. Hieronimi Capelli qui cum ibi oratorem pro Sereniſſima Veneta Republica ad Turcarum Imperatorẽ ageret, hanc Venetias miſit, de quo fortaſsè Columella meminit cum dixerit: & nigro permixta liguſtro, balſama cum caſſia nectens. Primum vero genus liguſtri vbiq. locorum in Italia circa ſæpes prouenit. Alterum in Aegypto, Syria atq. Cypro,

de qua planta, & in libro de plantis Aegypti, & in hiſtoria Aegyptiaca ſatis ſuperq. egimus. Foliorumq. puluerem apud eas gentes archenda vocari diximus, quo quidem Indigenæ luteo colore tingunt equorum caudas, & mulierum manus, atque pedes, vngueſq. maxime. Dioſcorides Italicum liguſtrum deſcripſiſſe viſus eſt, & cum Aegyptio confundiſſe, cum ita de hoc ſcripſerit. Cyprum Romani, liguſtrum dicunt; oleæ ſimilia folia per virgas profert, latiora tamen moliioraq. & magis herbaceo colore. Flores habet cãdidos, muſcoſos, & odoratos. Fructum fert nigrum ſambuco ſimilem. Atq. hiſce verbis nullis reclamantibus notis noſtrum vulgare liguſtrum, & foliorum magnitudine, figura, colore, floribus, candidis, muſcoſis atq. fructibus ſambuci ſimilibus. Confundiſſe verò viſus itidem eſt Italicum cum Aegyptio inquiẽs, Probatiſſimũ naſcitur in Aſcalone Iudeæ, & in canopæ Aegypti. Italicum liguſtrum in Aegypto non naſcitur neque in Iudea vt ſciã. Cypriũ enim ſiue Aegyptium liguſtrum rara planta eſt ſolummodo in Aegypto, Iudea, Syria atq. Cypro naſcens nullis Europæ locis conceſſa, quæ flores non candidos ſed cineritios producit, neq. baccas, vt vulgare, nigras itidem habet, ſed paruos folliculos rotundos paruis rucis ſimiles, ſemina minuta nigra continẽtes, vel melius coriandri fructibus ſimiles, quod perbelle, & Plinius ita expreſſit dicens: Sed ſemina coriandris ſimilia, foliaq. ziziphi, & flores non candidi, ſed cinereo colore infecti. Ex hoc paratur oleum cyprinum vocatum odoris ſuauitate valens. Noſtrum verò nigrum vocatum, vt audiuimus in Thraciæ locis naſcitur. Nos viribus proximè ad Italicũ accedere iudicauimus. Quos vero particulares vſus habeat nondum deprehendere quiuimus.

In lib. 1. de mate. med. ca. 107.

Datura

Datura Contarena.

Ramum

De Datura Contarena. Cap. III.

RAmum cuius hic imaginem damus, plantæ, quã vulgus ſtramonium vocat, accepimus daturæ Alexandrinæ nomine à Nicolao Contareno Patricio Veneto Illuſtriſſimo in plantarum cognitione maximè erudito, cuius rami plantam alit in ſuo Horto rariorum ſtirpium inſtructiſſimo. Planta eſt vegeta, vnicaulis mediocritatis altitudinis, & amplioris etiam, arboreſcens, caulibus rotundis, craſſis, colore violaceo in nigrum ſplendeſcente, quæ folia fert ſtramonii rotundi ſimilia, oblonga, in acutum deſinentia, longis pediculis pendentia, maiora circum crenata, minora vero circum nullis crenis referta ad lauri folia figura inclinantia coloris violacei nigreſcentis. Flores autem inter alarum ſinus producit longis pediculis annexos, longos, magnos in latum campanæ modo deſinentes, triplici foliorum ordine prædítos, primus ſex ſeptemue habet folia longa, lata, in acutum deſinentia, exterius violaceo perameno colore infecta, intus candida, ſecũdus ſex aut quinque atq. poſtremus in medio poſitus eodem ferè, & numero, & figura itidem habet, eodem etiam colore extimo violaceo, atque interno candido, quibus flos efficitur pulcherrimus, viſui iucundiſſimus, odorem etiam ſuauem reſpirans, à quibus nuces rotundæ pro fructu ſuccedunt cortice ſpinoſo ſemina candida in fructu mali granati modo ſimul ſtipata albicantia primo aſpectu citri ſemina quadantenus imitantia, triangula, quadrangulaq. figura, radice nititur longa, craſſa, rubeſcente, odore ad opium inclinante. Hæcq. eſt delineatio, quibus conſtat eſſe plantam vulgo ſtramoniam vocatam, ſed ab ea differens ramorum colore violaceo, & flore pleno violacei, & candidi coloris, cũ vulgaris ſtramonia caules albos habeat, flores, ſimplicis, candidique coloris. Verum enimuero ex iis conſtabit hanc plantam æquè atq. albam ſtramoniam eſſe legitimam nucem mettellam Arabum, præſertimq. Auicennæ qui de hac ipſa plãta ita inquit: Nux methel quid eſt? eſt venenum, & eſt ſtupefactiua, ſimilis nuci ſuper

In lib 2. tract. 2. cap. 509.

quam

quam sunt spinæ grossæ, breues, & est similis nuci vomicæ, & eius semen est simile semine citri. Vnde haud dubium est, stramoniam rotundam esse nucem methellam Auicennæ, sed quid dicemus de Stramonia longa? quam Turcæ, & Persæ Tatulam appellant, & alii Daturam. An, & ipsa erit nucis metellæ genere comprehendenda? Certe quidem videtur, cum ex facultate stupefactiua quæ per os assumpta faciat, vt Auicenna expressit magnam ebrietatem atque subet. Nos cum in Aegypto moraremur audiuimus à medicis Arabibus atque Aegyptiis latrones istiusce stramoniæ (vulgo longæ vocatæ) seminibus tritis longè familiarius vti ad mercatores ebrios reddendos vt commode ipsorum merces depredari queant, præsertimque eundo in comitatibus, (quas Arabas Carauanas appellãt) commodam occasionem expillandi mercatores nanciscuntur. Etenim mercatoribus seipsos consociant fingentes itet cum ipsis in Carauana facturos, simulq. comedentes, iis bellaria nuce methella infecta obferunt, quibus esitatis in ebrietatem, & in sõnum profundissimum delabuntur quod plerumq. non nisi triduo excitantur, interimq. ipsi raras merces, aurum, argentumq. expillant. Quare ex hac facultate ebrietatem cum stupefactione cerebri, & profundum somnum inducente nõ abhorrebit datura à natura nucis methellæ, addimus notas eiusdem plantæ singulares ex florum præsertim figura, & odore depromptas nec non ex fructu spinoso, atq. ex seminibus rotundis lentis magnitudine, & figura quæ meritò Serapio ex Haese medico, mãdragoræ seminibus similia esse, fecisse visus est, à quibus solo nigro colore distinguuntur. Quibus fortasse dicendum erit Auicennam per nucem methellam intellexisse stramoniam rotundam, cum eius semina citri seminibus similia fecerit, & Serapionem longum, qui eius seminà magnitudine, & figura mandragoræ seminibus itidem similia fecerit. Nulli dubium videtur hasce duas plantas esse congeneres, & pro nuce methella vtramq. posse vsurpari quippe stramoniam, & rotundam, & longam. Hanc doctissimus Fabius columna merito solanũ maniacum, & Dioscoridis, & Theophrasti esse credidit. Neque in ea re (vt opinor) deceptus est,

cum

cum omnes notę ſolani maniaci cum hac planta conuenire videātur, neq. etiam abſurdum erit credere vna cum Anguillara eſſe Hippomanem Crateuæ cum Theocriti ſcholiaſtes de ipſo ſcripſerit, Crateuas Hippomanes plantam eſſe dicit, quę fructum habet cucumeris ſylueſtris modo, ſpinoſum. Semina atq. radix iſtiuſce plantæ eſt frigida, & ſicca ſupra tertiū ordinem, cuius profectò obolus inducit ebrietatem cum profundo ſomno, & drachmę pondere epotum interimit. Semina vero longi ſtramonii ad ſemidrachmam deuorata, obſeruatum eſt facere mētis alia nationem cum ſomno profundo. Nos hanc plantam in horto aluimus anno MDCXIII. & eius flores pulcherrimi certe ſunt, & quod pleni ſunt, & quod exterius venuſtiſſimo violaceo colore, interius candido oculos oblectent, & ſuaui odore olfactum inficiant, quam plātam Daturam Contarenam vocare, ex auctore primo iſtiuſce ſtirpis, libenter audiuimus.

Conuoluulus

Conuoluulus Arabicus.

De Conuolnulo arabico. Cap. IIII.

EX Aegypto semina quædam parua, rotunda magnitudine, & figura orobum imitantia, albicantia cum leui quadam tomentosa lanugine nomine conuolnuli arabici accepimus: ex quibus plantam sæpius natam vidimus vituculosam, quę circa perticas maxime in altum luxuriat, in immensam enim altitudinem ascendit, virorem oculis iucundissimum præseferens. Folia habet viticis septena simul coniuncta momordicæ folia quadantenus simulantia longis pediculis pendentia. Fert ab radice caulem, (& quandoque plures assurgunt, præsertim autumno, quo tempore maxime luxuriat, floribusq. ferè innumeris redditur oculis spectatissima) longum obliquè sursum actum, ex quo alii cauliculi exeunt in quorum cymis flores cernuntur quasi vmbellas efformantes, qui sunt simul plures plerumq. septem & nouem ac vel etiam plures volubilis maioris similes, sed vinosi sunt coloris, nihilq. odoris respirantes. Radicibus multis nititur, longis, albis, & annuam esse mihi persuadeo. Elegantissima planta est, in pergulis amœnissimū prospectum faciens. Sæpe apud me, & in fictilibus, & in terra viuens per bellè floruit, nunquam verò semen aliquod produxit. In morbido solo ita luxuriat, vt vel etiam vnica planta suis cauliculis per terram serpentibus maximam vel etiam aream occupet, in quibus etiam serpilli modo radices in terram demittit, et eò modo seipsam multiplicat mirum in modum, sed hoc apud nos autumno facit, post quem statim toto frigore exaresçit. Nullos vsus istius plantæ audiui.

Rhaponticum

Rhaponticum.

De Rhapontico. Cap. V.

DE Rhapontico, etsi proximis annis accuratissime in schola Patauina egerimus (quæ disputatio etiam à Petro Bertelli bibliopola typis fuit anno præterito euulgata) nos hoc loco etiam agere statuimus, sed tamen vt hactenus fecimus, compendiosa tractatione. Præsertimq. cum noster hortus medicus etiam hucusq. habeat, & alat legitimam plantam Rhapontici ex Thraciæ monte Rhodope ad nos delatam. Nascitur enim spontè ibi in quadam planitie in qua lacus extat, à quo Hebrus fluuius originem habet, Nascitur etiam, vt à quibusdam nostra ætate deprehensum est, in multis Scythiæ locis. Planta est lapatiorum genere comprehensa pulcherrima tamen, quādam veluti maiestatem foliorum amplitudine, præseferens. Hæc igitur ab radice folia fert multa, longis pediculis sursum acta ampla, quadantenus ad magnæ lapæ, figura inclinantia, maiora tamen, & latiora, quæ id proprij habent, vt in circumferentia quibusdam miris circum volutionibus agantur, quibus quasdam magnas cauitates præseferre videntur. Colore vero viridi in nigrum inclinante spectantur, neque terræ procumbunt, at sursum in aerem suis pediculis longis, crassis, latis, intus, cauis, exterius conuexis, striatisque in orbem expanduntur. Inodora sunt, sapore vero subacido haud iniucundo linguam afficiunt. Fert vero è medio foliorum caulem, vt semel in hac planta obseruare potuimus vnicum, cubitalem, ac ampliorem etiam, folijs concolorem quadantenus ad rubrum inclinantem, rotundum, crassum, cauum, striatum, geniculatumque, à cuius geniculis furculi recti exeunt duo, vel tres vtrinque ex opposito, simul cum vnico foliolo qui in plures alios diuiduntur, flosculis albis muscosis, sambuci floribus similibus, racematim vndique congestis, præditi, non iniucundè olentes, sapore subacido, & gustui non ingrato. Iis semina parua succedunt, triangula figura, paruis folliculis membranaceis contenta, nigra, hyp-

pola.

polapathi ſeminibus planè ſimilia. Planta nititur radicibus multis ab vno, vel à multis germinibus proficiſcentibus, longis, rotundis, centaurei maioris figura ſimilibus, ſed minoribus tamen: ſtatim è terra erutis ex toto ruffis nigreſcentibus, ſed poſtea ſiccatæ radices exterius nigreſcunt, & interius ruffo colore cernuntur, à germine verò radices numero tres vel quatuor obliquè per terram aguntur, hæ ſtatim effoſæ ſine vllo odore ſunt, ſubſtantiam raram, laxam, leuem, ruffamque habentes, quæ commanducata croci colore tingit, & ſi pluſculum in ore dentibus agitetur, glutinis modo lenteſcit, ſub calidumque non expertem alicuius amaritudinis ſaporem guſtui inducens. Hæcq. eſt iſtiuſce nobilis plantæ delineatio in planta quam alimus in horto medico ſemel obſeruata. Fortaſſe ætate in aliquibus, aliquatenus ipſam mutari, eſtimare non erit abſurdum. Poſt triennium ſolummodo cauleſcit, floret atque ſemina producit. Amat ſolum opacum, eius ſitus vitalis eſt, vt ſeptentrionem ſpectet, orienteque Sole gaudet. An verò hæc planta ſit legitimum rheum antiquorum æſtimanda, etiam in preſentia eſt cognoſcendum; In diſcurſu de rhapontico euulgato demonſtrauimus, primum iſtiuſcæ plantæ radicem reſpondere omnibus notis rhei antiquorum, præſertimque Dioſcoridis, cum illiuſce notas recenſendo dixerit: Radix nigra, centaureo magno ſimilis, ſed minor, ac intus rubicundior laxa ſeu fungoſa, aliquantum leuis ſine odore: Optimum habetur quod teredines non ſenſit, ſi guſtatum cum remiſſa adſtrictione lenteſcat manducatumque colorem reddat pallidum aut quoddam modo ad crocum inclinantem, quæ ſingulæ notæ (ne vel vna deſiderata) in radicibus noſtræ plãtæ cum obſeruentur (quippè cum radix ſit centaureo magno ſimilis, minor tamen, exterius nigra, interius ruffa, quæ in ore agitata tingit pallido colore ad crocum inclinante, atque etiam cum leui adſtrictione lenteſcit, ſitq. ipſius ſubſtantia leuis, rara, laxa, fungoſa, cum remiſſa adſtrictione lenteſcens, ſine odore) quis quæſo negabit eſſe legitimum rheum antiquorum? Arabes huic radici ineſſe ſaporem amarum dixerunt, Galenus vero ait: quod ſi pluſculum mandatur, ſubacrem ſaporem edere. Veritas eſt, vt

In li. 3. de materia med. c. 2.

In li. 1. de antid. c. 14.

est, vt nos obseruauimus rheum habere subcalidum saporem cum leuissima amaritudine, vel esse cum leui ex calfactione subamarum. Itaque cum radix nostræ plantæ omnibus ijs notis respondeat, verum esse rheum antiquorum non erit dubitandum, atque etiam non minus istiusce radicis plantam itidem rhei plantam esse. De radice Galenus in primo de antidotis non rectè sensisse visus est, qui voluerit rheum notis à Dioscoride traditis præditum, quippè quod radicis substantiam habet leuem, laxam, raram, remisseque adstringentem, esse adulteratum, legitimumque esse oportere densum graue, valde adstringens, quod falsum esse, vel ipsemet, etiam sensisse visus est, in libro octauo simplicium, quo loco ipse fassus est, optimum rheum necessario habere substantiam raram, laxam, leuem, modicèque adstringentem. Atqui volunt hanc difficultatem acuratius cognoscere, & complura alia de hac planta, legant disputationem nostram de rhapontico euulgatam, in qua omnia ad cognitionem rhei pertinentia diligentissime fuerè considerata. Liquidò igitur ex ijs cuique nostrum constabit, plantam propositam esse legitimum rheum antiquorum, atque alia coniectura etiam, quod hæc planta ad lapathum accedat, (lapathi enim genere hanc stirpem comprehendi, nemo qui ipsam sedulo obseruauerit, contendet.) Quam sane coniecturam expressisse visus est Ioannes Tzetzus Hesiodi commentator, cum dixerit lapathi radicem olim rheum à veteribus fuisse vocatam, atque hæc de planta rhapontici sufficiant. Radix perpetuo singulares vsus habuit in medicina, mistam enim habet tum temperaturam, tum facultatem, habet enim quiddam terrestre frigidum, cuius inditio, est adstrictio, & adiuncta est quædam illi caliditas: siquidem si pluisculum mandatur, subacre persentitur, quin etiam aereæ cuiusdam substantiæ subtilis, est particeps, quod indicat tum laxitas, cum læuitas: Quibus profectò non tantum conuulsis, sed, & ruptis, & orthopnoicis, hæc radix prodest, sic quoque, & liuentia, & lychenas ex aceto sanat, & ad sanguinem expuentes, & ad cæliacos atque dysentericos conferat. Hi

Capitulo de rheo.

sunt

sunt vsus ex Galeno traditi. Quibus addidit Dioscorides alios non minoris momenti, quippè radicem dari per os ad magnos dolores inflationesque, & ad lienosos, hepaticos, coxendicosque dolores, ad singultus, ad febres periodicas, atque ad morsus venenatos. Aliqui experientia cognouerunt radici istiusce plantæ inesse facultatem etiam purgatoriam, sed minorem quam in Rhabarbaro.

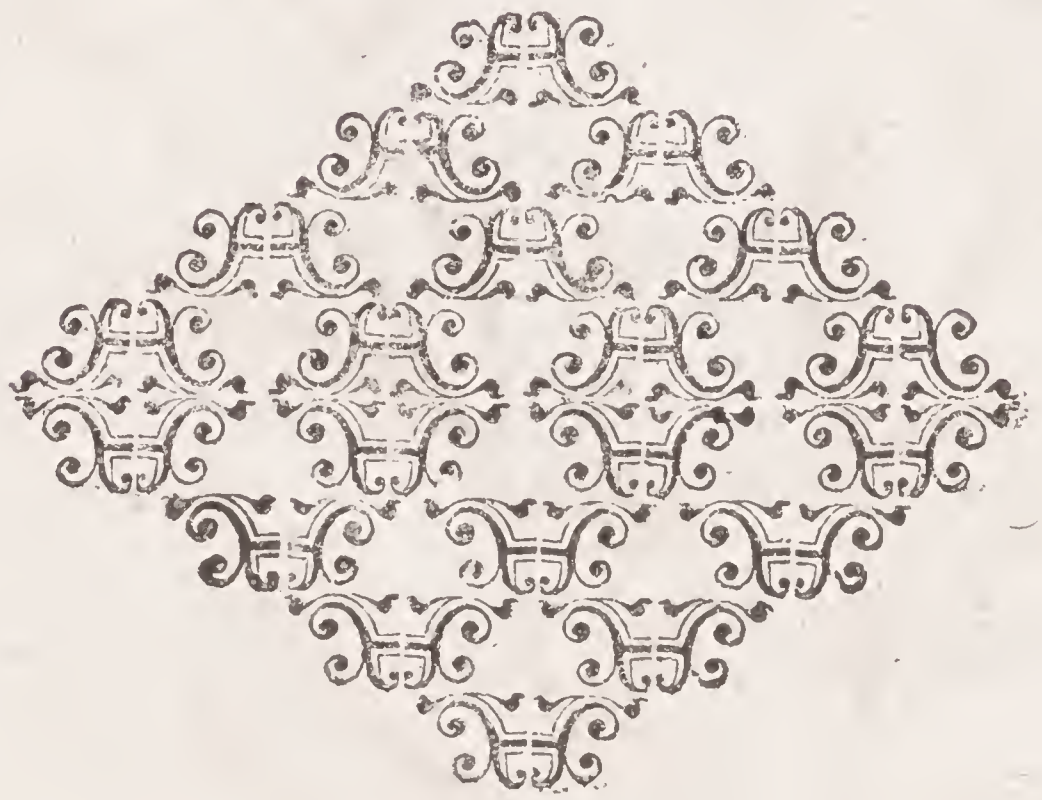

Hyosciamus

Hyoſciamus albus Aegyptius.

Duãs

De Hyoſciamo albo Aegyptio. Cap. VI.

DVas plantas Hyoſciami in Aegypto vidimus vnam annuam alteramq. perennem. Hęc album hyoſciamum, quod ſemina alba, producat; repreſentat, cuius quidem ſeminibus Aegyptij vtuntur ad medicinæ vſum. Illa vero ſecundum hyoſciami genus ſeminis flaueſcentis, quam plantam affabrè delineatam dedit C. Cluſius in rariorum plantarum ſuis obſeruationibus. Haſce duas plantas ſpontè naſcẽtes olim vidimus in Aegypto iuxta tres illas pyramides de quibus nos in Hiſtoria Aegyptiaca ſcripſimus. Albus vero hyoſciamus fruticat ab vna radice plerumq. vnico caule ſemicubitali, aut aliquãdo pluribus rectis, rotundis, gracilibus, folijs oblongis, latis in acutum deſinentibus, albo tomento veluti obductis, ijs foliis ſimilibus, quæ in ſummis caulibus lutei hyoſciami cernũtur, veſtitis. A primis verò caulibus plures alij cauliculi exeunt ijſdem foliolis, & floribus præditi, ſummitates autem caulium habent flores hinc inde vtrinq. poſitos ex ſuis cytinis exeuntes, amplos exterius albicantes atq. intus quaſi de induſtria verſicolores, vt in floribus albi digitalis viſitur, à floribus in cytinis ſemina minuta alba ſuccedunt. Quibus Aegyptii ad medicinam tutò vti ſolent. Radix verò non diſſimilis videtur lutei hyoſciami in plures diuiſa, carnoſa eſt, & albicat. Atq. hic eſt hyoſciamus albus Aegyptiorum cuius quidem ſemina alba apud nos maximè deſiderantur. Perperam horum loco noſtri pharmacopei ſubſtituunt ſemina hyoſciami lutei, quæ flaueſcũt colore vulguſq. hanc plantam falsò hyoſciamum album appellat. Vtiliſſimus eſt albi hyoſciami ſuccus ad tuſſim, ex acri vel ſalſa capitis deſtillatione, phtiſis prænuntiam. Ad eandem tuſſim moleſtiſſimam Aegyptii cũ eunt dormitum aſſumũt cochlearis menſura ſemina tenuiſſimè trita cum pari qnantitate ſacchari pulueriza ti, plurimum enim iuuant, humoris acrimoniam, & ſalſuginem hebetando atque ſomnum inducendo. Mulieres etiam ea detrita ſumũt itidem ex ſaccharo ad menſium abundantiam.

Caſſabel Darrizà.

Naſcitur

De Cassabel darrirà. Cap. VII.

NAscitur hæc planta, vt relatione accepimus, in Aegyti locis humidis, etsi nos eo tempore, quo in ea prouincia morati sumus, planè latuerit, non minus etiã in Iudea iuxta lacum Genesareticũ vocatũ, & in Syriæ multis locis. Semicubitalis, & amplior frutex, est ferẽs ab radice caulẽ longũ geniculatum ferè ex toto rotundũ, cauũ, intus habentem medullam albã, vt sãbucus colore fulueſcentẽ, & eòq. ex oppoſito ramuli exeunt recti geniculati è quibus geniculis in cauliculo vtrinq. duo ramuli exeunt ſubtiles flores ferentes magnitudine, & figura florum in lutea lyſimachia, à quibus ſuccedũt parui folliculi oblõgi in acutũ deſinẽtes, nigri, ſemen nigrum, & minutũ cõtinentes, folia vero bina in ſingulis caulium geniculis, vtrinq. ex oppoſito poſita cernũtur, oblonga, lata, inferius in acutum deſinentia, ſine petiolis adhærentia, cernuntur lyſimachiæ foliis ſimilia, ſed minora tamẽ. Radix eſt craſſa lõga in acutũ terminans. Hæc planta videtur ſimilis ex toto luteæ lyſimachiæ. Caules iſtius plantæ craſſiores non ſuperant craſſitiem digiti minoris, intuſq. cauitatem plenã habent medulla alba, vt in ſambuco, quibus caulibus ſicceſentibus medulla ipſorũ plurimum ſiccata, vt calami caui euadunt, fulueſcunt colore, sũt geniculati, facile franguntur, intuſque habent medullarem ſubſtantiam albam, quæ in ore agitata lenteſcit, inodori ſunt, vel exigui admodum, neque ingrati præſertim radix, lignum cũ aliquãta acrimonia eſt amarũ. Quibus notis ex toto caules ij craſſiores cũ conueniant cum calamo aromatico à Dioſcoride deſcripto, haud iniuria omnes Aegyptij, & Arabes iis caulibus calamis ferè ex toto ſimilibus pro calamo aromatico vſi ſunt, ac vel etiã nunc vtuntur. Hoſq. calamos appellant Caſſabel darrirà, vbiq. locorũ in medicis officinis venales reperiuntur. Nos in Italia, Germania, Gallia, & in aliis prouinciis non parui medicorum, & pharmacopeorum ſecuti, mordicus tenent hos caules, eſſe legitimum calamum, ad medicinę vſum recipiendum, de quò cum accuratè ſcripſerimus in quinto libro de medicina Aegyptiorum vltimo edito nihil aliud hic dicemus.

Mosch, idest, Bammia Muschata.

Bammiæ

De Moſch ideſt Bammia Muſchata. Cap. VIII.

BAmmiæ ſimilem plantam Aegyptij Moſch appellarunt, & ipſius ſemen Abelmóſch, quaſi dixerint ſtirpem cuius ſemen moſchum Orientalē redolet, ab odoreq. moſchi nomen inibi inuenit, quod nimirum ipſius ſemina moſchum preſtantiſſimū colore, ſapore, atq. omniū maximè odore æmulētur. Arabes idcirco moſchum oriētalem ipſis ſeminibus familiarius ita adulterare ſolēt, vt vix à peritis adulterium cognoſcatur, quod tamen tempus poſtea detegit, quando non diù hūc preſtantem ſeruet odorem, etenim in adulterato ſuauis ille odor breui tempore exhalat, & reſoluitur. Hæc planta aſſurgit vnico caule, recto, rotundo, canis pilis albicante vndiq. obſito, qui caulis æquis interuallis ab eodem exortu duo ſimul folia producit, alterum magnum, paruumque alterum lōgis petiolis ſurſum acta, & folia, & caules omnes vndiq. pilis albicantibus aſperiſq. referti ſunt. Folia vero, & magnitudine, & figura ad ſtaphiſagrię folia maxime accedunt, neq. à bammię folijs ſunt diſſimilia, hoc excepto, quod ijs longe maiora cernuntur. Flores etiam bammiæ ferè ſimiles apparent inter alarum ſinus cum ſuis petiolis exeuntes à quibus fiunt folliculi rotundi nigreſcentes, ſemina nigra, parua, lunari figura ex toto ferè ſimilia, abutili vulgaris ſeminibus, ſapore ſubamareſcē tia, & odore moſchi preſtantiſſimi; Tota planta calida eſt ad primum ferè exceſſum cum humiditate emplaſtrica altheæ non diſſimilis. Quibus folia, & radix emolliunt, laxant, digerunt, ſuppurant, ſcilicet ex aqua decocta atq. emplaſtri modo appoſita, ſemina calidiora ſunt, non ſine ſiccandi facultate, ex quibus detritis fiūt peſſus ad mulieres apnæa vexatas, ſuffituſque non minus ad menſes interceptos reuocandos. Semina detrita ad drachmam dantur vtiliſſime ex aqua calefacta ad frigidos cordis affectus, maximeque ad ipſius palpitationem tollendam.

Hippoma-

Hypomaratrum ſpherocephalum.

Planta

De Hippomaratro ſpherocephalo. Cap. IX.

DLanta ex ſeminibus ab Aegypto acceptis nobis nata eſt ferulacea, & vmbellifera caulem ferens tricubitalem, ac ampliorem, rotũdum, geniculatũ, craſſitie pollicari, & maiori etiam herbacei ſeu feniculi colore, obliquè ex geniculis ſurſum actum in ſingulis geniculis ſingulos alios cauliculos oblique exeuntes, producentem, in quorum cacumine corymbaceæ vmbellæ cernũtur in orbem actæ, à quibus floſculi elegantes emicant violacei coloris, qui mutantur in ſemina parua longa, tenuia, anguloſa, feniculi ſeminibus proxima, non parũ ex valido odore fœtentia. Tota planta folijs conſtat fœniculaceis compluribus ab vna radice proficiſcentibus, eo ordine poſitis, vt ſinguli ternis ramulis digerantur. Quo ſanè ordine poſitis eſſe obſeruantur, à ſingulis caulium geniculis exeuntia, licet longè minora exiſtant, Radix vero longa eſt, alba, carnoſa, non diſſimilis à fœniculi radice. Ex tota planta emanat odor, & validus, & ingratus maximèq. ex ſeminibus, ex quo capiti dolor, ſi multum olfecerimus, inducit. Semina etiam non carent quadam excalfactione, ſtirps perennis quoad ſemina producat eſt, quippè triennio, quibus maturefactis, marceſcit. Floret in æſtate, & ſemina maturat menſe Nouembri. Nos hanc plantam (cum plurimum accedere ad fœniculum viderimus, atq. ipſo eſſe longè maiorem, ferreq. ſemina fœniculi, nõ cachryfera) Hippomaratrum alterum ſemine non cachryfero, & ſpherocephalũ ex vmbellis in orbem verſis, nominauimus. Differt tamen ab Hippomaratro cachryfero ſemine, & quod eò longe amplior ſit, cauleſq. & longiores, & craſſiores ferat, & vmbellas colore violaceas in perfectum veluti orbem ſeù rotæ modo digeſtas, cum Hippomaratrum luteas vmbellas habeat, & ſemina cachrys ſimilia producat. Quales vſus hæc planta habet prorſus me ignorare fateor. Nunc alitur in noſtro medico viridario, vel etiam frigus hyemale ſpernens.

Braſſica.

Brassica Spinosa.

Alias

De Brassica spinosa. Cap. X.

ALias cum in Aegypto essem credidi brassicam spinosam vsq. ex Hethiopia delatam fuisse, sed eā à quodam stirpium studioso audiuerim sponte natam, & in Aegypto, & Iudea, & in Syria conspectam fuisse in eā veni sententiam, istanc plantam Aegypti,& conterminarum prouinciarum, esse propriā. Hæc dum viridis est decocta ex aqua Indigenæ comedūt. Mihi etiam posteaquam ex Aegypto patriæ restitutus Venetiis ad medicinam faciendam commorabar, ex seminibus ab Aegypto procuratis hæc planta,& nacta,& feliciter aucta est, atque eousq. etiam, vt flores produxerit, fructus verò perficere non potuit. Hæc planta crescit cubitali altitudine, & ampliori etiam multis ramis ab vna radice fruticans, longis, rotundis, mollibus, brasicæ colore crassis, & firmis, à quibus innumeri alij cauliculi exeunt, in alios ramulos, plures angulos ferè facientes, diuisi, in cauliculorum summitatibus fiunt plures tenues albæ spinæ acutæ, iuxta quas flosculi fiunt hyacinti floribus similes in rubrum albicantes, quorum vnus solum in ramo singulo visitur, à quibus fiunt fructus rotundis paruis, ciceris fructuum magnitudine in acutum definentes, qui dū recentes sunt, gustui non videntur iniucundi sed siccati lignosam duritiem,& duram contrahunt; intus colore albicant, & exterius flauescunt colore. Hæc planta est foliacea, vt brasica, multa folia ferens ab radice,& a caulibus, longa, crassa, brassicę folijs similia, quæ dum viridia sunt videntur similis ferè saporis, & gustus esse. Folia, vt dictum est, dum virescunt decocta ex aqua, aut iure gallinaceo ferculi modo comedunt, atq. etiā non minus cruda itidem folia cum sale. Mihi ignotum, est an apud ipsos alios vsus habuerit.

Sideritis Sambuci folia.

Ex Anglia.

De Sideriti Sambuci folio. Cap. XI.

EX Anglia plantã sideritis nomine sambuci folio accepimus, nobis ex seminibus delatis feliciter natã. Quæ planta multis caulibus tricubitalibus ac aliquando etiam amplioribus, rectis, quadrangulis, cauis, geniculatis à quorum geniculis vtrinq. folium exit, atq. inter eius sinum ramuli circum caulis genicula producuntur, in quorum cacumine flores fiunt purpurei, seu russi, magnitudine, & figura quadantenus similes floribus rubri digitalis, qui circum caulem vndiq. coronæ imperialis modo à suis petiolis deorsum amæno prospectu pendere visuntur. Ab his succedunt folliculi parui, rotundi, nigri, in acutum desinentes, vulgaris scrophulariæ proximi, semina, nigra, minuta continentes. Folia ab vna radice complura, magna, viridia, magnitudine, figura, colore, atq. fœtore sambuci folia æmulantia exeunt. Tota planta fœtet vt sambucus. Radicibus vero nititur multis ab vno germine proficiscẽtibus, crassis, carnosis, mollibus, fragilibus, oblongis, eodem odore fœtentibus. Viuit hæc planta libentius in locis vmbrosis & humidis, a gerrimè in siccis, & squallidis multumq. à Sole illustratis: Verumtamen ingentia frigora hyemis nõ patitur. In multis istiusce stirpis elegantia apparet, sed præsertim in florum pulcherrimo prospectu. Nascitur facile in Italiæ etiam solo humecto, & pingui, folia primum ferens lata, & in summitate rotunda, quæ postea vtrimq. ex ala in alia folia diuiduntur, sambuci modo, quæ demum perfecte auctæ prorsus fere sambuci foliis apparent, dico prima folia ab radice exeuntia. Viuit biennio, quæ, perfectis seminibus exaresçit. Videtur ex fœtido odore, ex foliorum colore ex viridi nigrescente, sapore, & gustu quibus vulgaris nostra scrophularia prędita est, etiam viribus cum eadem planta conuenire. Attamen quicquam certi de ipsius viribus, & vsibus ad medicinam haud experti sumus.

Scabiosa Centauroides.

Plantam

De Scabiosa Centauroide. Cap. XII.

PLantam olim Neapoli à Ferrando Imperato viro in simplicium medicamentorum cognitione doctissimo amicoq. plurimum obseruando ex seminibus nobis natam pro centaurei maioris spetie accepimus, quippe quod folijs centaureo maiori sit admodum similis. Hæc igitur ab radice folioſa cernitur, habet enim folia à radice multa, magna, nigricantia, centaurei maioris maximè similia, adeo ex ijs ab omnibus centaureũ maius primo anno fuerit iudicata. Verum anno secundo in quo cauleſcit fert caules per medium foliorum plures, nudos, subtiles, rotundos, ferè iunceos, rectos, bicubitales ac ampliores etiam, qui in cacumine habent capita rotunda scabiosæ capitibus similima, & floribus qui lutei sunt, & seminibus etiã non minus quæ sunt longa, & nigra. Nititur hæc planta radicibus, multis, longis, gracilibus, ab vno principio procedentibus. Hæc à nobis fuit inter scabiosa reposita, & meritò ex capitibus, floribus, atq. seminibus, ipsam verò nominauimus scabiosam centauroidem, quod folijs maxime, vt dictum, est, ad plantam maioris centaurei accedat. Semina intensè amarescunt ex quo amarore recentiorum plures facultates non parum calfactorias in suis scabiosis cognouerunt. Quod nimirum calfaciant, siccentq. non leuiter, humoresq. crassos comminuant, ac detergant. Quò etiam viscera obstructa maximè aperiunt. Vnde nonnulli exhibent decoctum ex seminibus, ac vel etiam ex radicibus in aqua paratum, & ad luem gallicã, & ad scabiem tollendam. Aliqui eximiè commendarunt succum, vel ex folijs, vel ex radicibus expressum, aut decoctũ aut radicis, vel seminum puluerem cũ modico theriacæ antiquæ, ad pestiferas febres largo sudore finiendas. Quibus quidem viribus, & nostram Centauroidem cum eodem modo amarescat, haud carere, credimus. Viuit hæc stirps in Italia, hyemalia frigora spernens, estque perennis.

Linaria semper virens.

Ex orientis

De Linaria ſemper virente. Cap. XIII.

EX orientis locis ex ſeminibus nobis natam plãtam accepimus perpetuo virentẽ, & per æſtatem totã florẽtẽ, quibus botanicæ cognitionis ſtudioſis elegantiſſima planta viſa eſt. Hæc fruticat caulibus multis bicubitalibus ac amplioribus etiam rectis, rotundis, colore in cœruleum nigricantibus, folijs vtrimque ex oppoſito longis, tenuibus ad linum accedentibus, veſtitis, quibus libuit nobis linariam iſtanc plantam nominari. Folioſa ab radice, eſt, & multum fruticoſa. Caules in cymis ſpicæ modo flores producunt cœruleos paruos, elegantes, os veluti ranæ æmulantes, à fronte latiuſculi clauſiq. cum cauda tenui inflexa, vt in conſolida regali à quibus ſemina fiunt nigra, rotunda, minutiſſima, paruis folliculis, rotundis, nigricantibus contenta, radicibus verò nititur multis, lõgis, tenuibus, albicantibus, ab vno principio procedentibus. Hanc ſtirpem ſibi plures perſuaſerunt eſſẽ legitimam oſyridem antiquorũ de qua Dioſcorides ita habet: Oſyris frutex eſt niger, ramulos ferens tenues lentos fractuq. contumaces, & in ijs folia quaterna, quina, ſenauè, ceu lini nigra in initio deinde colore mutato rubeſcentia, decoctum eius iuuat arquatos. Quæ planta in horto medico ſata, nedum, rectè vixit, at ita luxuriat atque ipſam ſobole auget, vt vix modo quin totum occupet, extirpari queat, ſuiſq. ſeminibus perennis redditur. Amara, eſt ad primeq. vtilis ad tollendas à viſceribus obſtructiones, vnde mirũ non eſt, ſi eius decoctum ſanet ictericos, & vrinam efficaciter moueat ex quo à multis etiam vrinaria dicta eſt.

Borago echioides.

Olim

De Boragine Echioide. Cap. XIV.

Lim ex Gallia semina accepi, ex quibus mihi tũc nata, est planta herbacea, maxime, & in foliis, & in floribus, & in aliis ferè omnibus cum vulgari nostro boragine conueniens, semina verò, etsi etiam colore, & magnitudine similia viderentur, tamen in hoc differunt, quod in ipsis figura capitis serpentis obseruetur, qua ad echium etiam accedit. Vndè non haud iniuria fortassè hanc planta boraginem echioidem nominauimus. Viuit hæc planta libentius in locis humidis, & opacis, ex perpetuisq. est, folia sapore dulcia, vt borago ferè sentiuntur, vnde haud dissimilem etiam viribus à boragine eam iudicandam putamus. Verumtamen fatemur nondum experientia aliquos ipsius vsus deprehendisse.

Laſerpitium.

Plantam

De Laserpitio. Cap. XV.

DElatam in horto medico alimus quam primo vidimus Patauij in Horto Bembo vocato, quo tempore illiuſce horti curam habebat Horatius Bembus ciuis Patauinus in herbarum ſtudio ad prim è verſatus, & poſtea in horto Perilluſtrium Muſſatorum ſtirpibus rarioribus maximè conſpicuo. In quo horto cũ menſe Iulio eã plantã conſpexerimus caule procero longitudine triũ cubitorũ, recto, cauo, brachij craſſitie, magnitudineq. lõgitudineq. ferulæ cauli ſimile, quin etiã, & eodem colore infecto, ita vt videretur in omnibus ei quam ſimillimus, & folioſus ab radice, foliaq. ſelinis foliis ſimilia fert, etiã folia ſylueſtris Angelicæ æmulantia licet maiora eſſent, atq. ipſius radicem brachiali craſſitie, & longitudine præditam obſeruauerimus. Iſtiuſceq. plantæ caulis, antequam in ipſo vmbella eruperit brachialis craſſitiei eſſet, atq. in cacumine veluti conum habere viderimus, & tunc temporis magnitudine, & figura caulem laſerpitii qui in antiquis Iouis Amonis numiſmatibus impreſſus cernitur, prorſus æmulari videretur. Ferreq. hunc caulem in vmbella ſemen latum, foliaceum, & particulatim vt de laſerpitio expreſſit Theopraſtus, quale eſt atriplicis hortenſis poſtea viderimus atq. etiam quod laſerpitii proprium eſſe videbatur per æſtatem quo tempore caſu eam plãtam offendi, & caulis, & radix copioſius lacteum ſuccũ odoratum fundere vidiſſemus, ſponteq. ex caule, ramis, & radice, copioſum emanaret (quod lac primum colore verè lacteo cernebatur, poſteaq. collectum, & aliquandiù ſeruatum colore fulueſcebat, & eſt odoratum alicuius excalefactionis non expers) Tunc quippè ex iis ſignis obſeruatis, eam plantam Laſerpitiũ eſſe Theopraſti, Dioſcoridis, & Plinii facile animaduertimus, quod certe ſi Theopraſto Dioſcoridi atq. Plinio (qui ſoli ex veteribus laſerpitii plantam deſcripſerunt) credendum ſit, à ratione non abhorrebit, vt omnibus perſuadeatur, verũ eam plantam eſſe laſerpitium, neque immerito ita nos ipſam plãtam nominaſſe, cum præſertim eorum veterum teſtimo

nio conſtet, olim laſerpitium fuiſſe plantam ferulaceam, caulemq. habuiſſe longitudine, & craſſitie, vt ferula, in cuius cacumine producebatur ſemen latum, & foliaceum, qualis in hortenſia triplice (auctore Theophraſto) viſitur, foliaq. habuiſſe itidem apii foliis ſimilia, & radicem craſſam ex qua, & ex caule erumperet ſuccus lacteus, odoratus. Quæ ſingula cũ in noſtra planta rectè animaduertantur, mirum haud erit, ſi nos ipſam plantam laſerpitium vocauerimus. An vero cyrenaicum ſit non audemus affirmare, at fortaſsè, quod vel in Syria, vel Armenia, vel in Media olim naſcebatur. Nos in apertione horti medici annis præteritis de hac planta diſcurſum accuratiſſimum habuimus. Tota planta calida eſt, vt ex odore grato, & ex acri ſapore coniicitur, ſed tamen non hactenus experientia cognouimus, quos vſus ad medicinam habeat; ſingulis tribus annis cauleſcit, & ſemina producit, quibus maturefactis planta emarceſcit. Hanc plantam primo ex ſeminibus ex Thracia delatis nobis natam fuiſſe, quæ in ſolo Patauino libenter viuit, & in Sole, & in vmbra.

Lotus

Lotus Ægyptia.

Tametsi

De Loto Aegyptio. Cap. XVI.

TAmetsi in nostra historia Aegyptiaca satis superq. & de loto Aegyptia seu Nilotica, & de colocassia egerimus nihilominus placuit nobis, vt denuo de eadē planta ea occasione ageretur quod Mattehus Carbonus(multos ab hinc annos in Aegypto Moratus, medicus Venetæ nationis percelebris, quiq. in ea prouincia Medicinam apud Turcas proceres, & apud alias gentes faciendo, præsertimq. ad persanandam nationem Venetam, magnam, & laudem,& famam, assecutus est) à me rogatus magna inibi vsus dil.gentia, nullis laboribus periculisq. parcens, tādem Niloticam lotum haud procul à ciuitate Cayri,in quibusdam locis aqua nili fluminis,æstate de more solito,aucti,inundatis, ac veluti lacunis effectis(quos lacus Birchas Aegyptii vocāt) offendit, ac nactus est, vsq. adeo copiosam, vt folia aquæ supernatantia istiusce plantæ vndiq. aquam lacuum occultarēt, audiuitq. propè Rossetum (Aegyptii Rassit appellant) in similibus lacunis aquæ copiosæ lotum prouenire. Huius plātæ florem cum suo caule vocant Arais el Nil folium cum itidem caule siue pediculo Biselnil,atq. radicem Biarum,quo nomine etiam magnus Abimbetar suo æuo radicem ab indigenis vocatam fuisse in libro de plantis Aegyptiis scriptum reliquit. Hac inquam occasione (quod ad me medicus hic illustris, & plantas loti cum floribus,fructibus,caulibus,foliis atq. radicibus miserit, & accuratam descriptionem totius huius stirpis, & singularum omnium partium accuratissime inibi cū aliis, quos secum duxerat Mauris factam mihi per litteras significauerit) iterum hic de eadem planta summa voluptate agendum non immeritò institui, vt ipsius veritas mortalibus tandem certa, claraq. eluceat, atq. etiam non minus, vt studiosi rei botanicæ cessent amplius de Nilotica loto quicquam dubitare. Id proprii hæc planta habere videtur quod pertinet ad ipsius magnitudinem, vt Carbonus oculata fide vidit, quippè ipsam crescere in aqua lacustri vsq. ad aquæ superficiem adeo vt quanta sit in lacuna altitudo aquę tanta itidem istiu-

In cap. de Bisaim.

sce

ſce plantæ eſſe videatur, namq. ſi aqua (exempli gratia) ſit hominis altitudinis, eadem magnitudine lotus itidem deprehẽdatur. Vndè conſtat hanc ſtirpem vbique locorum equalem altitudinem non habere, proprietaſq. eſt vt in aqua ſolũmodo viuat ad eius ſolum modo ſuperficiem aſcendens, floreſq. numquam intra aquam aperiẽs, ſed ſupra ſuperficiem aquæ. Neque deprehenſum, eſt abipſo, atq. ab iis, quos ſecum habuit Mauris, vt flos, & caput ſupra aquæ ſuperficiem multũ aſcendat, vt Theophraſtus, & Plinius locuti de mirabili iſtius ſce plantæ ad Solem conuerſione affirmarunt. At de hac loti proprietate paulò poſt aliquid dicemus, ſed ad plantæ deſcriptionem redeo. Primum diximus tantam eſſe iſtius plantæ altitudinem quanta eſt aquæ à fundo vſq. in ſuperficiem, at neceſſe eſt tamen plantæ flores, & capita ſupra aquæ ſuperficiẽ aliquantum emergere, ſi vera eſt eius ſolaris conuerſio magnoperè ab antiquis concelebrata. Foliis vero hæc planta cõſtat multis, numeroſis, colore atq. figura albæ nymphææ floribus proximis, vnde nos cum Aegypti loca perluſtraremus hanc plantam in lacubus ſæpius viſam pro nymphea mirum haud eſt, ſi ea ſimilitudine decepti acceperimus, negligenterque, vt nunc fatemur, eam neglexerimus. Habent ſingula hæc folia ſuos caules aut pediculos ab radice exeuntes, vt in Nymphea alba. At nedum folia Nymphææ ſimilia habet, ſed quin etiam capita, & radicem, eiq. Nimpheæ habenti radicem rotundam, quam radicem loti corſiam in noſtra Hiſtoria Aegyptiaca vocauimus quam ab hinc plures annos in Margeræ lacunis propè Venetias poſitis inuenimus, & eruimus erutamque depinximus. Itaq. loti flores ſimiles ſunt albis Nymphææ floribus, & magnitudine, & figura, & foliorum colore, atque etiam quod ſinguli, ſingulos caules virides rotundos habeãt, in quorum cacumine poſiti ſunt flores quam ſimilimi albis Nymphææ floribus, magni, candidi, aliquantulum odoris læuiſſimi ad violæ odorem inclinantis, reſpirantes.

Loti Ægyptiæ, quatuor prima folia, florem totum claudentia.

Flos

FLos vero, vt particularia attingam, quatuor primum foliis oblongis, latis, magnitudine florum lilii, & figura, exterius circum clauditur, quæ exterius viridi colore in nigrum inclinante ſpectantur, habentque exterius ſigna ſiue lineas quinque, vel ſex, vel ſeptem, ad plus per longum diſcurrentes, Intus verò hæc folia lenia ſunt, candidaq. vt lac abſque vllo ſigno, vel macula. Quæ quatuor folia hac quidem, & magnitudine, & figura exterius cernuntur.

Flos Loti Ægyptiæ medijs foliolis arcuum modo inflexis.

His qua-

His quatuor, foliis apertis alia folia numero ferè duodecim sed paulò minora succedunt, quæ vt in Nymphææ flore excluduntur exterius, intusq. ex toto candida absq. vllo signo vel macula, atq. hic est secundus foliorum ordo. Tertio succedunt alia folia numero ferè viginti quinque ad quadragena, quæ longa, & acuta in trianguli modum, scilicet quæ à principio vsq. ad medietatem candicant, & à medietate in extremitatem, vsq. luteo colore cernuntur, per longum linea tenui recta discurrente. Sunt & alia in flore folia oblonga tenuia in obtusum angulum desinentia colore luteo, quarum quædam maiora, quartum ordinem, & quædam minora, quintũ in flore ordinẽ facientia obseruantur, atq. in medio quædam alia folia parvissima ac veluti capillamẽta crassa sursum quodam tempore intorta, veluti intro arcus modò inflexa, & incuruata cumq. flores propè sunt vt folia abiicere incipiant, quippè flore declinare incipiente in medio tamquam centrum positũ adnascitur paruus globulus durus piperis nigri magnitudine, & colore ex quo augescẽte fit magnum caput, semina continens, Huiusmodiq. est loti flos, in quo post aliquod temporis interuallum folia primo lutea defluunt, reliquis flacescentibus atq. paulo post itidem decidentibus. Inter folia verò omnia sola quatuor externa persistunt, vsq. ad fructus seù capitis perfectionem. Flos verò quando habet interna foliola sursum arcuum modo incuruata, inflexa, est istiusmodi figuræ.

Flos Loti Ægyptiæ folijs expansis ad naturalem fere magnitudinem.

Flos ve-

FLos vero, & magnitudine, & figura naturalem imitatus cum omnibus folijs cuiuſq; ordinis apertis expanſisque erit, cuiuſmodi hic pictum damus.

Loti

Loti Ægyptiæ caput, in quo semina continentur.

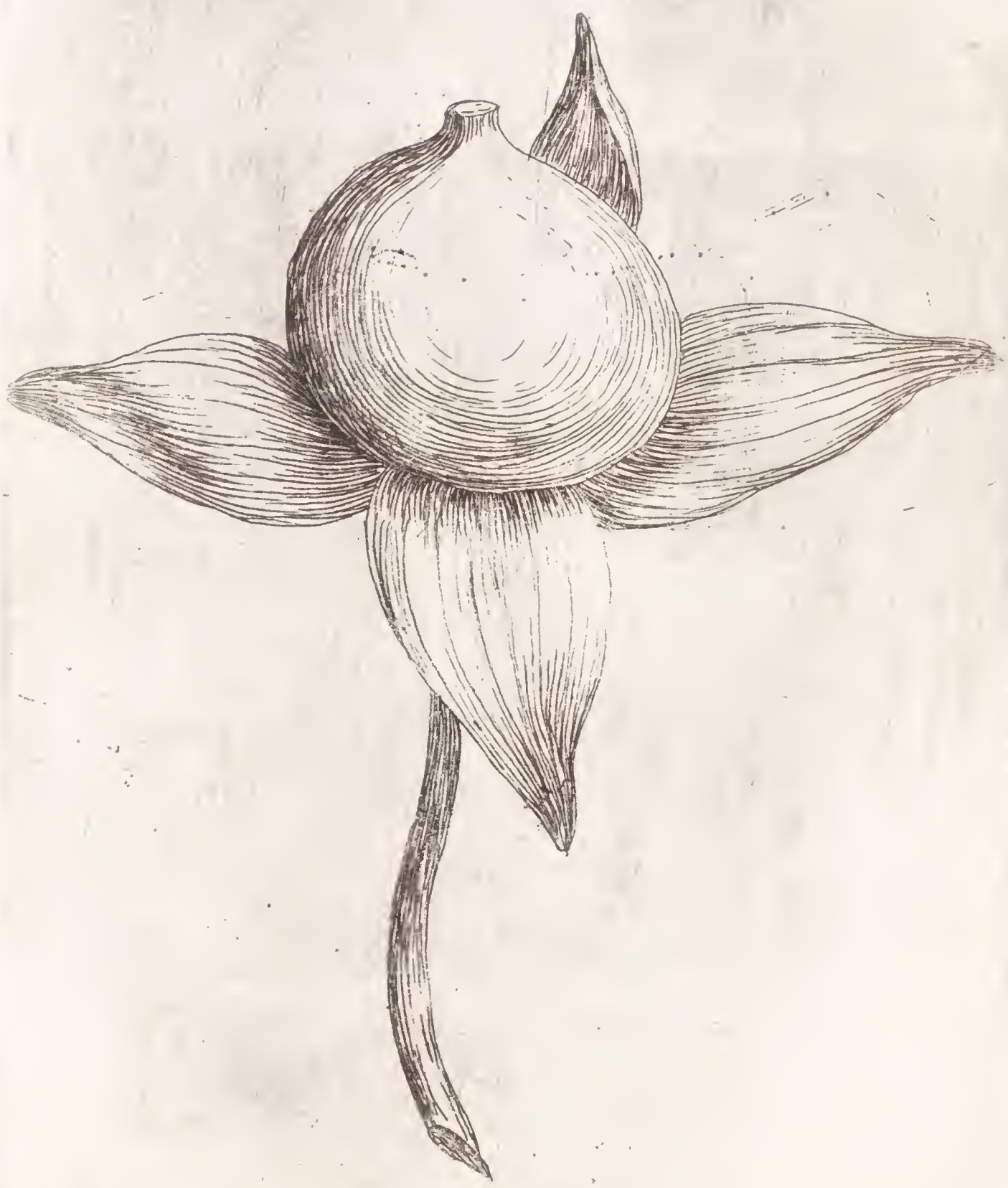

Floribus

FLoribus ſuccedunt capita rotunda, meſpilo magno, magnoque fruſtui albæ Nympheæ ſimilia, cortice viridi contecta, intus veluti longos, paruoſque folliculos habentia, quæ ſemen continent minutum, braſſicæ ſemini ſimile, Caules ſeu pediculi tum florum tum foliorum ſunt longi, craſſi vt minimus digitus rotundi, caui, vt in alba Nymphea cernuntur, pediculi florum ferè decem numero ab radice excũt, totidemque, & foliorum.

Folia

Loti Ægyptiæ folium integrum.

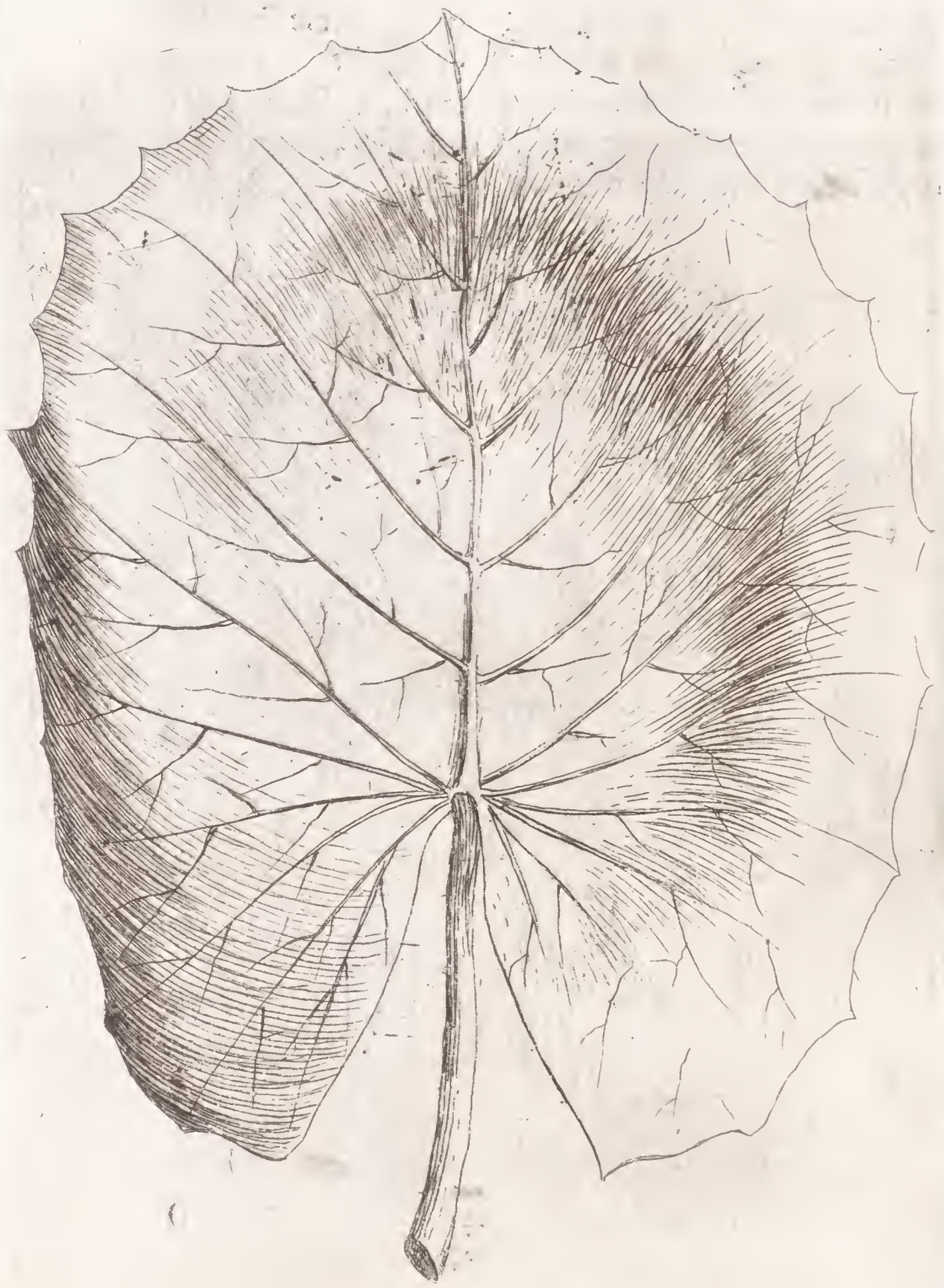

Folia

FOlia verò magnitudine, & figura Nympheæ albæ folia æmulari videntur, vndiq. crenata sunt, atq. etiam loti folia pluribus lineis vario modo per folii superficiem veluti neruulis discurrentibus infecta obseruantur. Colore virescunt in obscurum inclinante, non dissimili à Nympheæ foliorum colore, ita enim abūdant lacus quidam, (sed potius loca quædam campestria, quæ vt lacunæ per æstatem ab aqua Nili fluminis aucti inundata aliquandiù manent) loti plantis, vt tota aquæ superficies foliis contecta, occultetur, viroreq. eò amæniſſimo vndiq. oculi gaudeant. Plantaq. hæc viuens supra terram cernitur, quoad totam aquam terra fuerit absorpta, atque siccata, quod fieri solet Nouembrio mense, quo tempore loti plantæ sub terra occultantur, marcescentibus tum foliis, tum floribus, tum fructibus, cum totis suis plantis, quò constat, Lotum esse annuam plantam. Hic damus folium ex maioribus affabrè ex viuo delineatum.

Loti Ægyptiæ Radix.

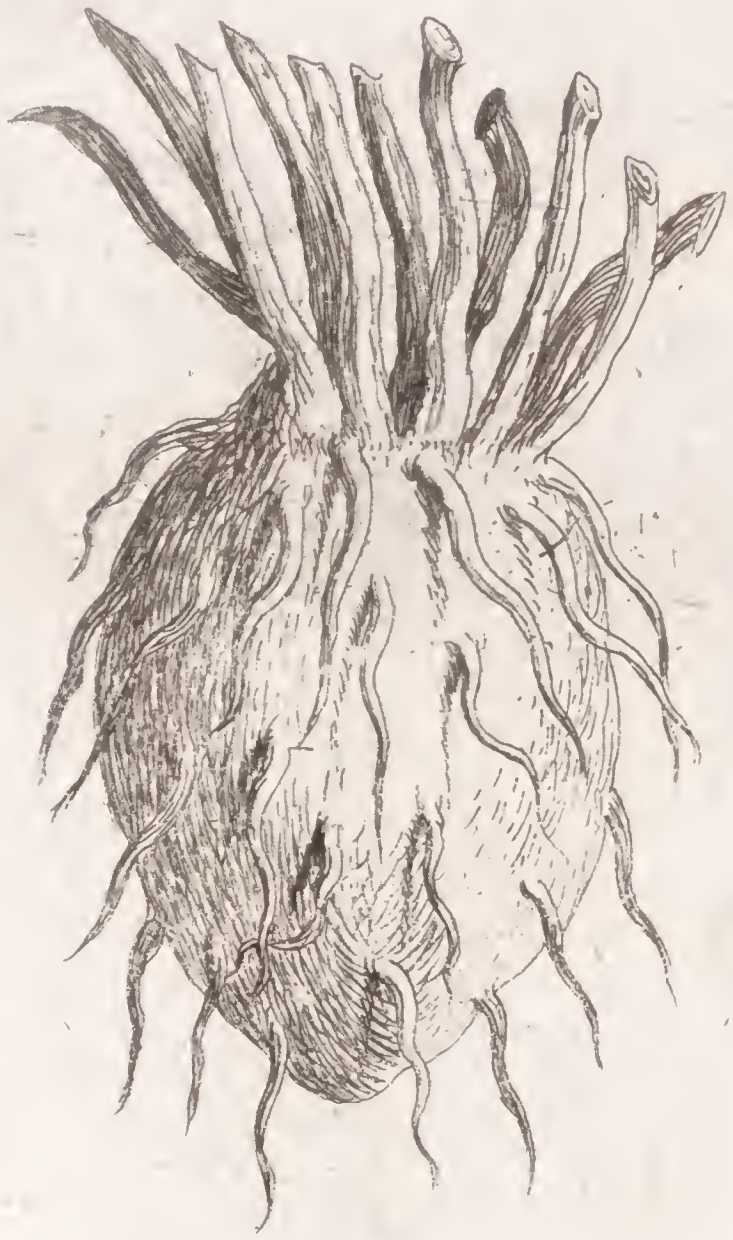

Tametſi

RAdix verò cui tota hæc planta nititur rotunda in oblongum magnitudine atq. figura, vt pyrus parua, exterius nigra, intus flaueſcens, pulpa ſanè carnoſa, & dura, guſtu adſtringens, & ſubdulcis. Prorſus verò aucta non ſuperat magnitudinem magni oui gallinacei. Indigenæ ex iure coctam libēter comedunt, videtur cocta intus colore, oui rubrum imitari. Ab hac radice craſſa, & carnoſa, innumeræ ferè fibroſæ tenues, colore albicantes procedunt. Atq. hæc eſt Arais el Nil à Matteo Carbono deſcripta. Quam plantam eſſe lotum Dioſcoridis, & Theopraſti non videtur dubitandum, cum omnes notas hæc ſtirps habere videatur quas Theopraſtus Loto Niloticæ tribuiſſe viſus eſt, cum de ea ita ſcripſerit, Lotus Aegyptia in planis parte maxima prouenit, cum rura inundantur. Huic plantæ caulis ſimilis fabæ, & fructus eodem modo, verum minores, gracilioreſq. Naſcitur fructus in capite modo quo in faba. Flores cādidis liliis foliorum anguſtia proximi multi ac denſi promiſcui exeunt, Sole occidente ſe comprimunt, caputq. integunt, ad ortum aperiūtur, & ſuper aquā aſſurgunt, idq. faciūt dum caput perficiatur, floreſq. defluāt. Capitis magnitudo, quanta papaueris maximi, & percingitur inciſuris, non alio modo quam papauer, niſi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non ab ſimilis eſt. In Euphrate caput, floreſq. mergi referunt, atq. deſcendere vſq. in medias noctes tantumq. abire in altum, vt ne demiſſa quidē manu capere ſit, diluculò deinde redire, & ad diem magis. Sole oriente iam extra vndas emergere, floremq. pateſcere, quo patefacto amplius inſurgere, vt planè ab aqua abſit altè. Aegyptii capita ipſa acerius putrefaciunt, cumque tegumenta putruerunt; in flumine lauando ſeparant fructum, & ſiccantes, pinſenteſq. panem faciunt, eoq. cibo vtuntur. Radix Loti corſium appellata rotunda eſt cotonei mali amplitudine. Cortice nigro, quali nux caſtanea tegitur, corpus internum, candidum, elixum, aſſumq. in ſpecimen albuminis vertitur, gratū cibis, mādituretiam crūdum, ſed gratius decoctum ſeu aqua. Atq. hæc Theophraſtus de Loto Aegyptia. Quibus cōſtat Lotum plantam naſci in planis Aegypti, aqua per æſtatem inundatis; Hiuſmodiq. plantam flores ferè albos liliis proximos, à

In lib. 4. de hiſtor. plant. ca. 10.

quibus fiunt capita vt papaueris capita magna, plena seminibus, milio haud absimilibus, & radix est rotunda, exterius nigra, intus candida, cotonei mali amplitudine. Quod hæc planta sit illa (quam hac nostra ætate vocant Arais el Nil omnes Aegyptij, quo nomine propriè magis loquendo intelligunt florem cum suo pediculo, veluti foliũ vocant itidem Bitelnil, & ab el Nil caput, & radicem Biarũ) Nulli profectò dubiũ debebit, cum flores ferat candidos liliis similes à quibus capita producuntur, quanta sunt papaueris magna, quæ semen continent milio simile, cum hæc planta habeat radicem rotundã, cortice nigro, & intus colore flauescat, sitq. & cruda, & cocta, edulis, & præsertim cum Abimbetar medicus Aegyptius in capite de Loto, (quam plantam vocat Bisnim) dixerit radicem esculentam Biarum ab Aegyptijs fuisse nominatam, quo nomine huius temporis Aegyptij itidem hanc radicem intelligunt. Vnum est, quod notatu dignũ esse videtur apud Theophrastum legi de radice, amplitudine mali cotanti, eam fuisse. Dioscorides ex Theopraſto dixit, similitudine mali Cotonei, neutrum verum esse deprehensum est, siquidem radix potius est pyriformis, & magnitudine ouum gallinaceum magnum non excedit. Libẽter crediderim Theopraſtum, pro Loti corsia radice, colocasiæ rotundæ radicem, cognouisse, quæ verè, & amplitudine, & figura rotunda malum cotoneum æmulatur. Accedit etiam quod addidit, intus esse candidam, cum loti radix exterius sit nigra, & intus flaui coloris, vndè meritò decocta colore oui luteum æmulari, vel etiam Dioscorides expressit. Quibus quidem colligo Arais el Nil Aegyptiorum esse legitimum lotum Niliacum Theopraſti, & Dioscoridis. Nos verò priusquam hanc plantam vidissemus, suspicati fuimus esse Nymphææ speciem, ex ea etiam famosa illiusce plãtæ conuersione ad Solem (de qua abũdè scripsimus in nostra Historia Aegyptiaca, cum in Margheræ lacunis in Nymphea alba eam conuersionem fieri sedulò obseruauerimus, & etiã inibi inuenimus, nympheam albam radice rotunda, quam eiusdẽ ferè gustus esse deprehendimus, cuius est Arais el Nil quæ est Lotus Nilotica. Mirum certè est cur veteres Lotum nympheæ similem non fecerint, & foliis, & caulibus, & floribus

bus, & capitibus, ac vel etiam radice rotundæ nympheæ, cum folia similia, & figura, & magnitudine sint, licet aliquantum minora sint, & vndiq. serrata, & habẽtia longè plures neruos paruos per longum, & latũ folij discurrentes, quid de floribus? an non ex toto similes sunt, an non habent etiam in medio foliola, longa, tenuia, sursum obliquè inuersa, quæ Dioscorides de Nymphea locutus, Crocum appellauit, caules ijdem prorsus longi, rotundi, caui, & colore viridi in nigrum inclinante. Quid de capitibus an non, & figura, & magnitudine, & colore, ea quæ in nymphea sunt, æmulantur? in semine aliquantum differunt, quoniam nympheæ capita habent semina longè maiora, non tamen nigra, vt Dioscorides meminit. Radix verò nympheę albę à nobis in Margherę lacunis effossa rotunda haud absimili a loti corsia nobis visa est. Cuius imaginem, & totius plantæ dedimus in historia Aegyptiaca, Addo radicem nympheæ loti corsię habere eundem gustum, quẽ Arais el Nil habere me obseruauisse scio. Vnde mirũ nõ est, si Theophrastus in libro nono de Hist. plantarum scripserit. Nympheæ radix dulcis est, quæ nasci in lacustribus solet, vt Orchomeniẽsi agro, & Marathone, & in Creta Insula Bœoti Madoniam hanc appellant, fructumq. mandunt, gerit folia super aquam ampla, trita imposita plagæ sanguinem sistere traditur, vtilis & ad difficultates intestinorum pota, Non dissimile traditum fuit à Plinio de lotometra, quæ fit ex loto sata ex cuius semine simili milio fiunt panes in Aegypto, à pastoribus maxime aqua vel lacte subacto. Negatur quicquam illo pane salubrius esse, aut leuius dum caleat, refrigeratus difficilius coquitur, fitq. ponderosus. Hunc panem vsù ad medicinã cum nymphea conuenire vel etiam hisce verbis nobis tradidit, dicens: Constat eos qui illo viuant, nec dysenteria, nec tenesmo, neque alijs morbis ventris infestari. Quare ex ijs nos haud male feciſſe putamus cum Arais el Nil esse lotum Niloticam Theophrasti, & Dioscoridis affirmauerimus, atq. nõ minus hanc plantam inter nymphеas albas esse comprehendendam, & hic, & alibi demonstrauerimus.

In ca. 13.

In li. 22. Hist. natur. c. 21.

Colocassia

Colocassia macroriza, idest longæ Radicis.

Flos

De Colocassia macrorizæ minore, ideſt longè radicis. Cap. XVII.

CVm Loti plãta ex Aegypto accepimus etiam colocaſſiam macrorizam alteram, ab ea, quę, & in libro de plantis Aegypti, & in hiſtoria Aegyptiaca proximè euulganda delineauimus haud parum differentem, illa enim quaſi per terram repens longè craſſior, & carnoſior viſa eſt. Hæc verò colocaſſia macroriza planta eſt, & in toto, & in partibus longè minor. Folia ſiquidem longè minora cernuntur, tenuiora, & magis in acutum deſinentia coloriſque vireſcentis dilutioris pediculi itidem ſunt longè ſubtiliores, guſtus valdè acrioris, acutioriſq. Radix verò longè gracilior, exterius obſcurior, intus non ita alba, vt altera longa viſitur, ſaporis itidem acrioris, per rectum autem in terra manere videtur, ſeu iacet, vt betæ radix. Numquam in ea regione viſum eſt hanc plantam cauleſcere, neque florem neq. fructum ferrè. Neque hæc colocaſiæ ſpecies inibi eſt multum frequens, neque minus in vſu eſt apud eas gentes familiarius cuiuſmodi eſt altera macroriza maior, quæ etiam guſtui ex vire elixa eſt ſuauior, & ea Aegyptij veſcuntur frequentius, In magna enim copia inibi naſcitur, decocta ſanè dulcis redditur, omnemq. in coctura acutum, & acrem ſaporem ammittit. Itali etiam ibi viuentes magna voluptate, & cocta, ſcilicet, & elixa, & in ſartagine frixa, veſcuntur. Inſuauioris guſtus eſt macroriza minor, & durioris ſubſtantiæ. Eſt tamen hæc cæteris aliis colocaſsijs, medicamentoſior. Decocta enim ſtomacum iuuat, appetentiam concitat, atq. efficacius vrinam mouet. Sed quædam me ad iſtiuſce ſtirpis cognitionem illiſtrandam non pigebit, & repetere, & accuratius conſiderare, & primum quid faba illa Aegyptia apud veteres fuerit, an nunc alicubi viuens reperiatur, an ſit colocaſsia, vel ab ipſa ſpetie diſtinguatur, quidque & ipſa colocaſsia dicatur, & ſi ad Arigenus eam referre debeamus, non minuſque etiam ſi eam Plinius ſolus (qui Aron Aegyptium

ptium meminerit) per Ari descriptionem intelligi voluerit. Hæc à nobis in presentia sunt cognoscenda constat vero (vt rem ipsam aggrediamur) olim fabam Aegyptiam fuisse fabam nascentem copiosius in paluſtribus, & stagnantibus Aegypti aquis, ac non minus etiam in multis lacubus, in Syria Cilicia, ac vel etiam (auctore Theopraſto) circa Toranam agri Chalcidici in quodam laco, huius autem folia fuisse ampla pilei Thessalici magnitudine, magnum scapum, flore duplo maiore, quam papaueris, colore roseo saturo: Caulemque quatuor cubitibus longum digiti crassitie, mollem absq. geniculis. Radicem verò istiusce plantæ fuisse arundine crassiorem, acculeatam, quæ cocta, & cruda illis gentibus gratissimus cibus fuit, scilcet elixa, & assa, quæque fuerat stomacho vtilis multum nutriebat, tardique (quod astringens esset) transitus. Quam radicem, vt Attheneus est auctor, Alexandrinos, & Cyprios Colocassion, & Colocassiam olim vocasse, constat. Hisq. notis faba Aegyptia fuit olim ab antiquis expressa. Hæc an nunc alicubi viuat dubium maximè est, quando in Aegypto nusquam hactenus planta inuenta cognitaq. sit illis notis prædita, maximèque quæ thyrsum illum longissimum maximumque ferat cum eo amplo flore, & fabis illis pro fructú, quæ flori succedant, exculentis, de quibus apertè meminerunt Theopraſtus, Dioscorides, Phylarchus, & quod edules essent, & quod, & in humido, & sicco solo quondam ab antiquis sererentur, non in Aegypto duntaxat, sed in multis alijs locis, Nicander de ijs in Georgicis, ita habet.

Aegyptiam tu fabam scrito, vt post metas
E floribus coronam texas: de lapſu
Maturo fructu cibaria pranſuris
Pueris, & iam pridem cupientibus in manum des
Ego quidem radicem elixam in epulas promo

Ostendunt sanè Aegyptij incolæ in lacubus, aquisque paluſtribus nasci plantam radice preditam longa, crassa, carnosa, geniculata, crassi harundini maximè simili, gustù acri adstringeque esculenta, atque in victù eosdem vsus apud Aegyptios præbente, quos fabæ Aegyptiæ radicem olim habuisse, cõstat,

quam

quam nunc omnes colocaſſiam appellant. Quo nomine vocatam quoq. fuiſſe olim à multis fabæ Aegyptiæ radicem, ſcilicet à Dioſcoride, qui dixit fabæ Aegyptiæ radicem à Cypris Colocaſſiam vocari, & Athæneus ex Nicandro, qui ſcripſit: eam radicem Alexandrinos colocaſſiam appellaſſe. Plinius verò ſcribit, In Aegypto nobiliſſima eſt colocaſſiæ, quam Cyamum aliqui vocant, quo fit ne Aegyptiæ fabæ plantā à Theophraſto, & alijs, cum caule, flore, & fructibus deſcriptam, planè (quod nuſquam in Aegypto ea naſcatur) vbique locorum periiſſe fateantur, dubitant potius ea de faba Aegyptia (quod ſcilicet caulem ferat, florem, & pro fructu fabas edules) veteres cum errore, aliorum relatione deceptos poſteritati tradidiſſe. Vnde ij idcirco fuere haud iniuria ſuſpicati fabam Aegyptiam eſſe colocaſſiam Aegyptiam Macrorizam à nobis vocatam, ideſt longæ radicis, præſertimq. cum ea radix ſit harundine craſſior, eiuſdem coloris, exterius quippè nigricātis, intus albi, ſaporis acris, adſtringentiſq. quæ decocta redditur guſtui iucundiſſima quamobrem illis gentibus in cibo eſt familiariſſima, eoſdemque vſus habet, & ad cibum apud Aegypti incolas, & ad medicamenta, quos Aegyptiæ fabæ radicem olim ex antiquis habuiſſe conſtat, Addunt folia noſtræ colocaſsię notis omnino conuenire cum fabæ Aegyptiæ folijs, & amplitudine, & figura, eamque, & propriam, & ſingularem notam habent, quæ foliis fabæ ab antiquis expreſſam fuiſſe viſa eſt. Maximè verò ab vno Strabone ita de ea dicente: Delectantur autem in Thalamegis nauibus denſiſſima fabeta, & eorum foliis inumbrati, quæ adeò magna ſunt, vt poculorum, & catinorum vſum præbeant, habent enim concauitatem ad id idoneam, vtebantur iis ad pocula. Hoc ſingulare in foliis vulgatæ noſtræ Colocaſsiæ recognouimus quum aquam multam ex pluuia in eam foliorum cauitatem delapſam multos dies conſeruatam, quam quiſque commodè ebibere potuerit, ſæpius viderimus. Hincque fortaſſe eſt, quod multi ex antiquis, cum de faba Aegyptia egerint (quod ſcirent ipſam, & colocaſſiam vnam eandemque eſſe ſtirpem) ne verbum quidem de Colocaſſia, vt Theopraſtus, & Dioſcorides fecerunt: Idem ex Diodoro

In lib. 3. deipnoſophiſtarū.

In Geographiæ lib. 17.

In i. li. de fabuloſis antiquorū geſtis.

Siculo comprehenditur, qui duas duntaxat ſtirpes Aegyptiis familiares expreſſit, ſcilicet lotum Niloticam, atque fabam Aegyptiam, ne verbum quidem de colocaſſia locutus. Eodem modo plures ex antiquis qui de Colocaſſia egerunt minimè fabam meminerunt. Cuiuſmodi ex latinis fuerunt Columella, & Paladius. Vtrique ſcripſerunt de colocaſſia ne verbum quidem de faba Aegyptia facientes, Idem fecerunt, & ex Arabibus Auicenna, & Serapio, qui de Chulcaſſia ſolummodo ſcripſerunt. Abimbetar vero medicus Aegyptius viſus, eſt voluiſſe colocaſſiam eſſe quæ habet radicem rotundam, præſertimque ad malum aurantium inclinantem. Qui tamen non negauit fabæ Aegyptiæ quam craſſiorem radice harundinis fecerat ſua ætate vocare colocaſſiam. Addunt ad eam ſententiam confirmandam complures ex antiquis ſcripſiſſe fabæ Aegyptiæ radicem Colocaſſiam appellari. Huiuſmodi fuerunt ex Græcis Dioſcorides, Diphilus, Siphnius, atque Nicander, vt Atthæneus eſt auctor. Hoc maius expreſſiſſe viſus eſt, cum dixerit.

Columella lib. 8. cap 15. Paladius de hortis in menſe Febrar.

Colocaſsiorum fabas decorticauit, & incidit: Plinius etiam vt nuper etiam meminimus faſſus eſt colocaſſiam, cyamum, ideſt fabam fuiſſe vocatam, quare nobis quidem viſum eſt colocaſſiam macrorizam, eſſe fabam Aegyptiam antiquorum, cuius opinionis fuerunt viri doctiſſimi. Hermolaus Barbarus in ſuis corollariis ad Dioſcoridis libros, M. Virgilius, & Aloyſius Anguillara, & alii viri vndequaque celeberrimi, quorum opinioni libenter nos ſubſcripſimus. Sed quid ad Nicandrum qui expreſſit fabam Aegyptiam ferre caulem maximum, ſcapum magnum, floremque roſeum, magnum, & fabas eſculentas? Suſpicatur antiquos falſa relatione deceptos hæc poſteritati tradidiſſe; fortaſſeque caulem, ſcapum, florem, atque fructum Aegyptiæ fabæ, qui fuerat loti Nilotici attribuiſſe, cuius radix eſculenta in cibis apud eas Aegypti gentes in delitiis, eſt habita, Quare colligimus colocaſſiam macrorizam maiorem ex iis, haud indigne viris maximè eruditis viſam, & creditam fuiſſe eſſe fabam Aegyptiam antiquorum

rum, eoque vel maxime illo argumento, quod illa fabæ Aegyptiæ planta olim tam abundantius proueniens in aquis paluſtribus, & lacubus Aegypti foliorum, caulium, florum magnitudine, fabis eſculentis radiceque itidem olim apud omnes incolas, eſſe in delitiis habita, nullo Aegyptio non cognita, nuſquam hac noſtra ætate in tota Aegypti prouincia naſcatur, atque à nullis cognoſcatur. In Hiſtoria Aegypti dedimus iconem colocaſsiæ macrorizæ maioris per terram harundinis radicis modo ſerpentis. Nunc alterius non ſerpentis, ſed rectè in terra actæ imaginem itidem damus.

Colocasia Strogyloriza, ideſt rotundæ radicis.

Præſentì

De Colocaſſia Strogyloriza, ideſt rotundæ radicis. Cap. XVIII.

PRęſenti hoc anno M D C XII. ex Aegypto varias radices colocaſſiarum accepimus viuentes quaſdam longas, de quibus proxime nunc egimus: quaſdam rotundas, in quibus duas differentias obſeruauimus, ſ. quaſdā illarum magnū malum cotoneum rotundum æmulantes, quales accepi ex Antonio Antonini, qui multos annos, & Chirurgiam, & pharmacopoliā in Aegypto fecerat, quiq. proximè Venetias, ex Alexandria Aegypti venerat, hæ radices germinant vt omnes alię bulboſæ faciunt in apicis radicis medio: exterius rubeſcūt, intus candicant, guſtù acres cū adſtrictione obſeruātur. Poſt aliquot menſes alias, & longas, & rotundas, accepimus ex Cairo Aepypti à Mattheo Carbono philoſopho, & medico illuſtri abhinc multos annos, vt ſuperius quoq. dictū eſt, in Aegypto medicinæ faciēdæ cauſa, morato, amico plurimi obſeruando. De lōgis ſatis ſuperq. diximus, rotūdæ in hoc à prioribus differre viſæ ſunt quod prioribus lōgę maiores in latitudine quadātenus fuerūt, & veluti cōpreſſę, & latę, quę id proprii habēt, vt nō omnes in apicis radicis medio germinent at circū circa in apice, nihil germinis in apicis medio producētes, In colore, guſtuq. aliis ſimiles viſæ ſunt, ſed agè dicamus, quæ de his ſitù digna exiſtimauimus, & primo quod quędā illarū in hortulo noſtro floruerit, atq. poſtea an hęc colocaſſia Aron Aegyptiū ſit æſtimāda: de qua re tametſi ſciā me abūdè ſatis diſputaſſe in noſtra hiſtoria Aegyptiaca, in preſentia maiori veritatis argumēto (quod hāc plātā floruiſſe viderimus) rurſus accuratiorē ſermonē habere inſtituimus, & in hoc ſenſu nō dubitabimus ſepties vel etiā repetita faſtidiū ſtudioſis nullū allatura, quod id à nobis fiat veritatis dūtaxat indagandæ ſtudio, neq. immerito ſanè, cū haud nondum earū ſtirpium Aegyptiarū cognitio planè nobis innotuerit, ſed ad rē venio. Hoc anno inquam M D C X I I. circa mediū Iulii menſis radix colocaſſiæ rotūda, ex iis, quæ germināt in apicis medio, quā præterito anno acceperā ex Alexādria Aegypti ab Antonio Antonino, quæ erat ampli-

amplitudine mali coronei, in ſecretiori meo hortulo terræ, menſe Apr. cõſita, nõ ſine maxima, & mei, & aliorũ multorũ admiratione vnicũflorẽ produxit ex cauliculo rotũdo per pediculi vnius folij maioris fiſſuram exeunte, figura, & magnitudine Ari flori, quam ſimilimum, palmarem lõgitudinem cauliculo cum flore non excedente. Primum cauliculus exijt rectus, rotundus, aſparagi craſſitie, cum folijs iſtiuſce plantæ concolor, in cuius apice vagina ſeu inuolucrum longum, ari inuolucris ſimilimum cernebatur minus quam in Aro admodum in ſubtile deſinens vndiq. clauſum coloris aurei, cui viride ſit permixtum. Quod biduo ſeſe per longum explicuit, floremque Ari modo excluſit digiti minoris longitudine, macropiperis craſſitie, colore candido, ac veluti ſerpentis caudam quaſi ſerpentis linguam foris ex ore exertam, ſimulantem, & poſt triduum inuolucrum cum flore ferè totum emarcuit, (quod non ſine, multa moleſtia tuli) forſitan ab immodica irrigatione. Hoc igitur inquam anno in noſtro hortulo colocaſsia rotunda floruit, & non ſine multa ſtudioſorum, & admiratione, ac ferè non paruo ſtupore, quos prius nõ latuerat, vllam colocaſsiarum, vel in Aegypto, vel in Creta, vel in Cypro, cum flore viſam vmquam fuiſſe. In Aegypto, (vt alias quoq. dixi) mihi conſcius ſum, numquam colocaſsiarum aliquam, caulem, vel florem prõpſiſſe Aegyptiorum vniformi teſtimonio longa experientia deprehenſum eſſe conſtare; Iacobus Mannus medicus Salodienſis qui ante me multos annos in ea prouincia magna cum laude ad Venetam nationem Illuſtriſſimam ſanandam, medicinam fecit, amicus mihi familiaris, ſæpius quam ſanctè iurauit ſe numquam, etſi magno ſtudio perquiſierit, potuiſſe aliquem florẽ in colocaſsijs videre, & multò minus aliquem Aegyptium audire, qui fortè florentem quampiam ex colocaſsijs viderit. Petrus Bellonius Cenomanus olim ſimplicium medicamentorum indagator ſolertiſſimus expreſſit, in ſuis itinerarijs obſeruationibus pluries ex Aegyptijs cum rogaſſet, vt ipſi oſtenderent, colocaſsiarum flores, & fructus, fuiſſe maxime deriſum, quaſi rem ridiculam petijſſet, qui ingenuè faterentur in eo ſolo numquam vidiſſe flores in illis plantis, neq. ab aliquo intel-

lexiſſe

lexisse eas plantas flores prompsisse, neq. vllos fructus: His vero testimonijs persuasus, numquam ante hanc diem mihi potui persuadere, multo minus in alijs locis colocasijs alienigenus, vnquam in ipsis plantis flores conspectos fuisse, neq. in alieno solo floruisse. Quis quæsò me de hac re fortiter deprehẽdet? quippè quod mordicus negauerim in Italia colocasias quasdam flores aliquando promere potuisse, si verum sit in Aegyptio solo illis patrio numquam floruisse? Nunc verò ingenuè fateor me falsò id credidisse, cum in meo horto vna vt dixi, ex colocasijs macrorizis hoc anno viuẽs vnicum florem promulerit, Quem florem viderunt plures rei Botanicæ studiosi, cum Patauini, tum aliarum nationum, primi fuerunt Germani tres, scilicet Henricus de Plettemberg liuonus, Iacobus Vvolfangus, Pomerus Norimbergensis, & Ioannes Henricus Kirchbergerus Norimbergensis vnus ex doctissimis meis auditoribus, ex Patauinis vero qui multa cum voluptate hunc florem diligenter conspexerunt, fuit Paulus Gualdus Vincentinus Patauinæ Diœcesis Episcopi Vicarius admodum illustris, generisq. nobilitate, & proprijs virtutibus inter nobilissimos præsides plurimi æstimatus, simul cum admodum Reuerendo Presbitero Laurentio Pignoria, morũ suauitate, & reconditarum litterarum studiis, editisq. doctissimis scriptis apud Gymnasii Patauini, & professores, & studiosos maxime celebris, cum multum itidem Reuerendo presbitero Martino Sandelli D. Martini Patauii præside viro in bonarum litterarum studiis exercitatissimo, Quid amplius dicam? nõnè ferè innumeri medicinæ studiosi ipsum sæpius, & videre & reuidere, voluerũt? Supposita verò hac veritate, s. quod aliquando visum sit, colocasiarum quasdam floruisse (quod & Ferrandus Imperatus, & Fabius columna viri in naturæ cognitione eminẽtissimi annis proximis me per litteras certum fecerũt, quippè non semel Neapoli aliquas ex colocasijs flores prompsisse) duo nunc cognoscenda proponimus: Vnum quamobrem, quædam colocasiarum in Italia aliquãdo floruerint, & in Aegypto, Creta Insula, & Cypro locis ijs plantis patriis, numquam: Alterum an colocasia rotunda quæ florẽ fert, quod multis viris de plantarum studio bene meritis visum

ſum eſt, Aron dici debeat, aut poſſit. Quod ad primum pertinet, ſcilicet cur ſit, quod ſtirpes in Italia ipſis peregrina aliquãdo floruerint, numquam vero in Aegypti ſolo natiuo ac proprio. Hoc aliquibus referendum placuit, in earum radicum ſtirpium pro fertili ſatu deſſectionem: Aegyptii enim quotãnis vt eas multiplicent in parua fruſtula radices antiquas ſecant, & iis radicum fruſtulis veluti paruis terra conſitis bulbis, eas ſtirpes conſerunt, & hoc ſatù colocaſſiarum abundantiam, ſibi Incolæ, quotannis comparant. Quò fit vt radices colocaſſiarum quotannis culturæ cauſa in partes recidantur, atque ex iis nulla perenniter viuat, atq. idcirco ab ipſis florum, & fructuum omnem fæcunditatem tolli. Quod tamẽ ob eam cauſam fieri multi haud iniuria negant, cum multæ ex iis ſtirpibus ſint, quarum radices ſatus cauſa non ſecantur, quippè ſylueſtres perenniter viuentes, quas tamẽ omnes ſteriles fuiſſe in eo ſolo conſtat. Nos verò iſtiuſce varii euentus cauſam referendam putamus, in Aegyptium ſolum in quo eæ ſtirpes viuunt pinguiſſimum, aqua Nili fluminis, omnium aquarum optima abunde irriguum, atq. humens. In quo ſolo maxime hæ ſtirpes luxuriant, plurimumq. & in foliis, & in radicibus augentur, indèq. radices maximè multiplicant, vt ob hanc cauſam, & floribus, & fructibus ſteriles reddantur; Non ſecus quam fiat in omnibus plantis bulboſis maximeq. in narcyſis, hyacinthis, bulbis eryophoris, bulboſiſq. iridibus, & aliis ſimilibus. De quibns è topiariis quotannis obſeruatur, quæ ex iis plurimum in radicibus augentur, atq. eas multiplicant in terra, minus florum, vel nullos ferre: Vnde fit, quod qui ex bulboſis plantis plures flores videre cupiunt, bulbos ſingulo triẽnio (quo tempore plurimum in radicibus multiplicant) à terra eruunt, quos denuò in terra macra, cretoſa, & mala conſerentes florum abundantiam ſibi comparant, quoniam in macro, & ſicco ſolo neq. in radicibus multum augentur, neq. eas multum multiplicant, vnde ſtirpium humor prolificus ſurſum in caules abundantius ex radicibus fertur, ad flores producendos. Idem etiam euenire colocaſſiarum bulboſis radicibus credendum videtur, quia in Aegyptio ſolo natiuo pinguiſſimo, optimo, maxime Nili aqua irrigato (quod Aegyptij

ita

ita procurant ad augendas colocaſſiarum radices, & ad caſdem, quæſtus cauſa, multiplicandas) conſiti ipſarum bulbi, plurimum aucti, plura eademq. ampliſſima folia cum maximis ſuis pediculis ſnppetunt, atq. ab ipſis radices fiunt maximæ, craſsiſsimæq. & in numero plurimum multiplicantes, In quibus, (quod in ipſis nutriendis, augendis, & multiplicandis ferè ex toto humor alimentalis abſumatur) mirum non eſt, ſi floribus fructibuſq. ſterileſcant In ſolo verò Italiæ illis peregrino, minuſq. congruo, & pingui, cum eæ ſtirpes nedum in ſolijs, & radicibus multum non augeantur, at quinimmo plurimum decreſcant, minoreſq. radices, numeroq. pauciores ex ea incongrua terra reddantur, mirum non eſt, ſi (humido alimentali partes ſuperiores petente aliquando flores progignerint. Itaq. in radicibus colocaſsiarum amplis, craſsis, & multum ab eo fęcundiſsimo ſolo enutritis, quæ ad nos ex Aegypti, aut ex Cretæ, aut Cypri aquis ſtagnantibus erutæ, deferuntur, oppoſitum fieri obſeruamus ſcilicet, vt dictum etiam eſt, eaſdem radices magnas, craſsiſsimaſq. in Italico ſolo conſitas, viuenteſq. multum decreſcere, parumq. vel nihil haſce radices multiplicari. Quò mirari meritò non oporteat ſi aliqua ipſarum fœcundior in partibus ſupra radices poſitis effecta, viſa ſit aliquando florem atque fructum protuliſſe. Radix autem quæ in meo horto hoc anno vnicum florem tulit, proximo anno ad me delata, erat magna, rotunda, vt maximum malum cotoneum cernebatur: Hęc cum multis alijs radicibus in horto poſita citò germinauit, multaque folia & ampla produxit, Hyeme verò ineunte, ex terra eruta, perlota, à terraque deterſa, & ſole per aliquot dies probè ſiccata, per totam hyemem in meo cubiculo lignea pyxide clauſo, conſeruata eſt, quæ è terrra eruta longè minor quam fuerat poſita euaſerat, nihilumque multiplicauerat. Hanc verè incipiente ſcilicet menſe Aprili anni preſentis in eadem terra poſita, tardius, quam fecerit anno præterito, germinauit, vixque folia tria neque ampla prompſit, tardiuſque etiam aucta. Ex fiſſura verò vnius pediculi foliorum inferius, cauliculum excluſit ſemipalmo altum, rotundum, craſsitie calami gallinacei

atque cum foliis concolorem, cumq. cæteris notis nuper expreſſis. Aliæ colocaſſiarum radices eodem tempore, quo ea, terræ conſitæ, folia longè plura, atq. ampliora produxerunt vnde nullum forſitan ob id florem itidem protulerunt. Nos digna relatione certi facti ſumus. Ex colocaſſiis tantummodo ſtrogylorizis quaſdam in Italia flores edidiſſe, aliquando vnũ interdum duos, & nonnumquam etiam tres, ex ipſis verò fructus vt fit in Aro in piſtillo rotundo productos numquã perfectam maturitatem accepiſſe. His præmiſſis vnum ſupereſt cognoſcendum (de qua re alias obiter accuratius plura animaduertimus) ſcilicet an colocaſſia ſit Arum Aegyptium. Quod verò ex antiquorum lectione poſſit cognoſci puto eſſe difficillimum. Si quidem nulli ex veteribus Arum Aegyptiorum meminerint, vno Plinio excepto qui de ipſo ita ſcripſit: Eſt inter genera bulborum, & quod in Aegypto Aron vocãt, ſcillæ proximum amplitudine, foliis lapathi, caule recto duũ cubitorum, baculi craſſitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur, & cruda. Mirum eſt, ex quo veterum ſcriptorum, hãc Ari deſcriptionem, Plinius fuerit mutuatus, Non ex aliquo Græcorum cum nemo illorum Aron Aegyptium memineritit, non inquam Theophraſtus non Herodotus, non Dioſcorides, non alius ex Græcorum ſchola. Niſi quis putet Galenũ iſtanc plantam forte nobis indicaſſe, cum de Aro in libro ſecundo de alimentorum facultatibus hæc ſcripſerit: Ad Cyrenem autem planta hęc à noſtrate eſt diuerſa, nam in illis locis Arum minimè eſt medicamentoſum, & acre, vt rapis etiam ſit vtilius. Idcirco hanc quoq. radicem in Italiam aduehunt, vt quæ longiori tempore imputris, & ſine germine poſſit perdurare, Hæc Galenus: ex quibus liquido conſtare viſum eſt Arum non Aegyptium, ſed Cyrenaicum nobis Galenum expreſſiſſe, Non tamen negandum duxerim nos poſſe exinde ſuſpicari huiuſmodi Arum, quod ſit vulgaris Colocaſsia, quã fabam Aegyptiam eſſe haud iniuria multis creditum eſt, eaque præſertim coniectura, quoniam fateatur, hanc radicem nihil medicamentoſi habere, & in cibo eſſe rapis vtiliorem; atq. etiam quia de ea dixerit: idcirco hanc quoq. radicem in Italiam aduehunt, vt quæ longiori tempore imputris, & ſine germine

16 li. 24. cap. 16.

In c. 63.

germine possit perdurare, Notæ profectò illi Cyrenensis Ari eædem videntur cum notis colocasiæ. Etenim ne vel colocasiæ radix rapis gustus suauitate in victù cedit, rapis enim longe acrior est, parum acrimonia à vulgari Aro differens, sed elixata, vt rapa dulcescit, acrimoniaq. exuitur, quæ etiam id habet amplius, quod imputris, & sine germine possit longiori tempore perdurare, Indeq. fit vt ex Aegypto, & Creta Insula & Cypro suis natalibus, & in Italiam, & in alias longinquas, exterasq. nationes incorrupta, & sine germine conuehatur. Cuiusmodi radices fuerunt, quas anno proximo accepimus ex Aegypto, quæ integræ, imputres, sine vllo germine ad nos peruenerunt, Verum enim vero, licet Galenus eò modo sũ Cyrenaicum Arum ita expresserit, tamen non necessariò indè colligi potest, arum illud colocassium strogylorizam esse: at potius credendum videtur illum descripsisse Arum specie distinctum à Colocasia, vnum idem specie, cum eo, quod Dioscorides, & Theophrastus nobis descripsisse visi sunt, quodq. in Græcia, Asia, & in Italia spontè nascitur, à Cyrenaico sol̃modo differens quia est admodum acre, & medicamentosũ, idcirco minimè esse esculentum, & in cibo vtile, vt Cyrenaicum, ex illius soli ptoprietate dulce, exculentumq. redditum cuius vis acrimoniæ expertem substantiam nactum, vt esù ipsis rapis, (decoctum tamen, non crudum cum multum habeat acrimoniæ) sit vtilius. Non enim ibi Galenus totam Ari illius Cyrenensis plantam cum singulis suis partibus, delineauit. Quare Plinius eam ari Aegyptii descriptionem ex Galeno mutuari non potuit. Multò verò minus ex Theophrasto, & Dioscoride, qui Arum meminerunt medicamentosum, in Græcia, in Asia, & in Italia spontè nascens. Ex antiquorũ itaq. lectione, non video, quomodo possimus, quid sit Arum Aegyptium cognoscere, quinimo antiqui scriptores de omnibus radicibus esculentis, quæ fuere Aegyptijs ad cibum familiares, adeo confusi, & discordes fuerunt, vt vix quicquam certi à nobis sciri queat: Etenim quidam illorum duo solummodo radicum bulbosarum esculentarum genera illis gentibus olim familiaria fuisse, posteritati tradiderunt, vt pote Lotum Niloticam Aegyptiamuè vocatum, atq. fabam Aegyptiam.

Haice duas ſtirpium radices ſolummodo Aegyptijs notas fuiſſe, ſcripſerunt, Herodotus, Diodorus Siculus, Theopraſtus, atq. Dioſcorides, Plinius, Arum Aegyptium addidit, ex latinis etiam Columella, & Paladius colocaſſiam tamquam ſtirpem Aegyptiam adiunxerunt. Neq. concordes etiam fuerunt in harum ſtirpium partium deſcriptione: De loto Theophraſtus eius radicem, & rotundam eſſe ſtatuit, & mali cotonei amplitudine eam cõſpici. Quod falſum eſſe, olim in Aegypto animaduertimus, quando, (vt alias quoq. de loto Aegyptio ſcribentes, notauimus) Planta Arais el Nil ab Aegyptijs vocata, ſit legitima nullo Aegyptio reclamante lotus Nilotica antiquorum, quæ tamen fert radicem, & magnitudine, & figura, nuci luglandi omnino ſimilem, aut pruno oblongo, Quid amplius? non nè vniformiter Theopraſtus, Dioſcorides, Nicander, & Plinius caulem fabæ Aegyptiæ, dupla papaueris amplitudine, florem papaueris itidem ampliorem roſeum, atque fabas eſculentas vt etiam dictum à nobis eſt, tribuerunt? de quibus ſuperius ſatis dubitauimus, cum nuſquam in ea prouincia in aliquibus plantis maximi ij caules, flores, atque fabæ illæ exculentæ reperiantur, neque ab aliquo Aegyptio cognoſcantur. Neque aliquis nobis obijciat, dicens: Andreæ Matthiolo eam plantam non fuiſſe ignotam, cuius delineatam imaginem nobis in ſuis ad Dioſcoridem commentarijs doctiſſimus dedit, ego etſi numquam de Mattheoli ingenuitate dubitauerim, tamen dubius ſum, quod & in Hiſtoria Aegyptiaca dixi, ne fuerit à ſuo BuſbeKe deceptus, qui fictę ſtirpis imaginem (det ueniam mihi) ab eo receperit; ego ſpero breui tempore de iſtac planta adhuc firmiorem notitiam me aſſecuturum iri: Atq. etiam ex eo fabæ Aegyptiæ icone magis dubitaui, quod eam viderim ſpinis carentem: de quibus Theopraſtus inquit: Radix enim valida eſt, nec procul harundinum ſtirpibus, verum ſpinis ſubhorrens, quamobrem Crocodilus eam refugit, ne occurens oculo offendatur, quoniam acutè non videt. Sed quid de Plinio dicemus? qui ſingula ſed cum errore ex Theophraſto mutuatus eſt? Cum errore (inquam) dico, quod ſcripſerit: fabam Aegyptiam naſci in Aegypto ſpinoſo caule, qua

In lib. 4. hiſt. plãt. cap. 10.

In li. 18. cap. 12.

de

de cauſa Crocodili oculis timentes refugiunt, ſed quid de colocaſsia? cum ipſam cyamũ ideſt fabam appellari tradiderit? fateaturq. habere thyrſum, caulemq. coctum eſſe araneoſum in mandendo. Quibus ſanè ita cognitis auderem affirmare veteres hos ſcriptores numquam prædictas plantas viuentes cõſpexiſſe. Reſtat vt preſentem diſputationem abſoluamus, quędã de colocaſſiis rotundis conſiderare, quippè quid ſint, quotuplicis differentiæ, atque an rotunda Arum dici queat. Colocaſſias vero dictum eſt eſſe ſtirpes in aquis paluſtribus, & lacunoſis ſponte naſcentes folijs amplitudine, & figura, ad perſonatiæ maioris, vt etiam Plinius expreſſit, radicibuſq. craſſis, carnoſis, bulboſiſq. quæ decoctæ apud Aegyptios ad cibum in delitijs ſunt. Hæ verò figura differunt, quoniam quædam macrorizæ ideſt longæ radicis, ſunt de quibus proximo capite diximus; quædam ſtrogylorizæ, quarum aliquæ, in apicis radicis medio, germinant, atq. hæ profectò ſunt, quæ aliquando florent. Altera eſt ex ſtrogylorixis quæ longè maior eſt, quam maximum cotoneum ſit, ſed breuior magis in ſeipſam compreſſa, quæ non in medio apicis extremi, ſed circum apicem germina producit, vnde pars in apice media germinibus vacua eſt. An colocaſſia rotunda ſpecie differens ſit, à macrori- In li. 20. cap. 15.

za, quam credidimus eſſe fabam Aegyptiam antiquorum. Paladius fortaſsè viſus eſt pro colocaſſia, radicem ſtrogylorizam eſſe intelligendam, cum in eius ſatù dixerit bulbos, eſſe conſerendos, quo nomine rotunda radix exprimi videtur, cũ bulbi omnes ſtrogylorizi ſint, De hac colocaſſia ipſa ità ſcripſit: Hoc menſe colocaſſiæ bulbos ponemus, Amant humidum locum, pinguem maximè irriguum, circa fontes lætantur, & riuos, nec de ſoli qualitate curant, ſi perpetuò foueantur humore, Frondere propè ſemper poſſunt ſi tamquam citreta tegumentis defendantur à frigore. Dubitandum videtur, an ſtrogyloriza colocaſſia ſpecie differat à macroriza; ego quidem puto eo modo ſolum, quo rapum ſtrogylorizum differens videtur à macrorizo, quippè ambas eſſe colocaſſiam, conuenireq. ſimul in foliorum, & amplitudine, & figura, non minuſq. etiam in radicum ſapore, & guſtù, & qualitate ipſa medicamentoſa, ſed tamen nondum eſt De præceptis rei ruſticæ lib. 4.

depre-

deprehenſum, macrorizam colocaſiam alicubi florem protuliſſe, Quibus colligo colocaſſiam ſtrogylorizam, ideſt rotundæ radicis, ſpecie non differat, à macroriza, ideſt longè radicis: Vtramqueq. eoſdem, & ad medicinam, & ad cibum vſus habere, coctaſq. in cibo rapis meritò eſſe vtiliores: Demũ colocaſsiam rotundam quadantenus cum Aro conuenire, nõ negamus, cum habeat folia ſimilia, radices, & flores eodem modo, atq. in piſtillo fructus producat quam ſimiles, nihilominus non concedam, ex hac ſimilitudine Colocaſſiam Arũ eſſe, quinimo ſpecie ab ipſo differre, longè plures ſunt differẽtiæ, quibus ab Aro interſtinguitur colocaſſia quam ſit cum ipſo ſimilitudo, ſi de folijs loquamur, Ari folia, alia magnitudine, & alia figura cernuntur macnloſaq. omnia ſunt, colocaſſiæ verò longè maiora latiora, & longiora abſq. vllis maculis infecta apparent. Ari quoq. flos ſimilis colocaſſiæ flori, ſed differt, quod colocaſſius flos tenuitate plus ad ariſari florem conuenit, atq. in figura. Ab Ari vero, & ariſari flore colore candido differt, fructuſq. etiam non illius colore facit. Ari vulgaris radices quod ſint paruiſſimæ nullam cum colocaſsiæ radicibus habeant conuenientiam. Eſt vero Ari mõtani, de quo poſtea ſcribemus, radix ad modum ſimilis, ſed id proprij habet in quo à radicibus colocaſſiæ differens eſt, quod diù erutа è terra, non ſeruatur viuens, neq. germinet, vt radix colocaſſiæ extra terram erutа, ſed tempore ſiccatur, exareſcit, nullis prius germinibus productis. Sed quid de Aro magno Andreæ Ceſalpini ſponte in Siciliæ aquis proueniente, quã plantam ait vulgo colocaſſiam vocari, dicemus? An erit colocaſſia Aegyptia? nequaquam; cum habeat folia maculata, erit vero Arum eſculentum cum ſit innocentis guſtus, & fortaſſe erit Arum Theophraſti de quo in libro ſeptimo de hiſtoria plantarum, dixit: Habere folium cum latitudine caulem, & cacumeraceum, & in libro ſeptimo de hiſtoria plantarum itidem ſcripſit: Ari quoq. radix cibo idonea eſt, & folia eiuſmodi decocta in aceto mandi nimirum poſſunt, ſuauis profectò, & ad fracta vtilis eſt. Hæc vt incrementum capiant, cum folijs luxuriatur, quemadmodum ampla ſparguntur folia deflectentes ipſas circum obruere ſolent, quo planta non in ger-

Cap. 12.

Cap. 11.

mina

mina excreſcat, ſed totum alimentum in ſuum attrahat caput, quod vel in bulbis nonnulli incomponendo facere aſſolent: ſed quid tandem de differentia colocaſſiæ ab Aro ex ipſius viribus, & eſculenta facultate dicemus. Radix colocaſsiæ dulcis eſt cum acrimonia, qua decocta ex toto exuitur, atque non leui adſtrictione: de qua idcirco Abimbetar medicus Aegyptius dixit Radicem colocaſsiæ decoctam omnem acrimoniam dimittere, reddique cum adſtrictione viſcidam, indeque eſſe quod ea ſit craſſi nutrimenti, & tardè concoquatur, ſtomachoque grauem moleſtiam inducere, neque eſt quod aliquis dicat Dioſcoridem, vel etiam de Aro dixiſſe Radicem eius decoctam cum minus acris ſit edi, quod, & nos fatemur, ſed ea tota acrimonia, vt colocaſsiæ radix non exuitur, ſed acris remanet poſt cocturam etiam, proinde comeditur ſane acris, & medicamentoſa, vt rectè Galenus de hoc eodem Aro ſenſit, vnde merirò dixit habere facultatem incidentem, extenunantem, atqne detergentem, quod prorſus, opponitur facultati colocaſſiæ, quæ eſt dulcis adſtringens infarciens, & obſtruens, Galenus de Aro in libro ſexto ſimplicium ſcribens dixit: illius radices habere facultatem detergentem mediocritcrque incidentem craſsitiem humorum, Quod verò etiam ex Dioſcoride cognoſcatur, radicem Ari decoctam eſse calidam, incidentem, & detergentem, neque pro alimento edi, ſed pro medicamento ex eo liquidò apparet quod Dioſcorides ſubiunxerit, Ari radicem, ſemen, & folia dracunculi vires habere, cuius quidem nemo inficias ibit, eſſe multum acres, & calidas. Quare ex facultate etiam colligimus colocaſsiæ radicem eſſe diuerſam ab ari radice. Hanc eſſe detergentem, & illam infarcientem. Quomodo itaque eæ ſtirpes, quarum vires diuerſæ contrariæque exiſtunt, non differunt ſpecie? Neque eſt inferendum, colocaſſia Aro eſt ſimilis ergo ſpecie Ari comprehenditnr, Rheum eſt ſimile rhabarbaro, non tamen vt nos in tractatù de Rhapontico oſtendimus vtriuſque radicis planta vna eademque eſt. Florem fert ariſaro longè quam Aro ſimiliorem folia magis

ad

ad perſonatiam, vel ad petaſitem; radicem vero vulgari Aro prorſus diſſimilem habet, ſimilem vero Aro noſtro Montano. Sed facultate omnibus Aris diſſimilem, vel melius dicam contrariam, cum eæ omnes admodum acres ſint, ita vt ne vel etiam coctura acrimonia exuantur, vnde medicamentoſæ detergentes, omnes comprehendantur, collocaſſiæ vero, quod coctura omnem acrimoniam dimittant, redduntur omnino alimentales craſſæque ſubſtantiæ atque viſcidæ, facultatisque ad id infarcientis,& obſtruentis,quod itaque collocaſſia ab Aro ſpecie diſtincta ſit, mirum haud eſt ſi nulli veterum ſcriptorum colocaſſiam arum vocarint, excepto Plinio qui de colocaſsia, & faba Aegyptia omnia ex antiquis, magna tamen confuſione accepit, vt ei nulla fides ſit adhibenda, idem & nos ſuſpicamur ipſum in Ari Aegyptij deſcriptione itidem fuiſſe: Viſum enim nobis eſt, quod & M. Virgilius antea nimaduerterat, Plinium illis verbis dracunculum, & non Arum Aegyptium ex Dioſcoride, qui ſcripſit maiorem dracunculum habere folia rumicis, ideſt lapati, radicem grandem, rotundam, habereque caulem rectum bicubitalem baculi craſſitudine. Quis non ſuſpicabitur Plinium ſua illa deſcriptione Ari Aegyptii ex Dioſcoride nor colocaſsiam Aegypti, ſed maiorem dracunculum delineaſſe? præſertimque cum dicat habere caulem bicubitalem, rectum baculi craſſitudine, qui eſt dracunculi maioris, non colocaſſiæ caulis, cum illa caulem dodrantalem ferat minimèque bicubitalem Colligamus itaque colocaſsiam non eſſe Arum, ſed cum ea planta quandam habere ſimilitudinem, qua tamen non impediente, colocaſſia erit planta ab aro ſpecie diſtincta, ſi enim arum fuiſſet ex veteribus, plures ipſam aron vocaſſent, neque ſpurijs Dioſcoridis nominibus prorſus fidendum etſi apud ipſum legatur, Arum Cyprijs dictum fuiſſe colocaſsiam, cum nuſquam alibi, vel apud ipſum vel apud alios id habeatur. Quod ad colocaſſiæ facultates attinet ex ijs quæ ruper dicta a nobis ſunt conſtabit ipſam calidam primo exceſſu leuiterque ſiccam eſſe, adſtringere, infarcire meatus,eoſdemque obuſtrere, Serapio ex Aben Meſuai

hanc

hanc radicem humiditatis pinguis non esse expertem statuit, qua augeat semen atque Aegyptij ob id affirmant decoctam mouere libidinem, & hæc de colocasijs.

Sinapi Marinum Ægyptium.

Plantam.

De Sinapi marino Aegyptio. Cap. XIX.

PLantam nobis ex seminibus ex Aegypto delatis natam in horto habuimus, quæ ex vna radice longa, gracili, lignosa, alba, caule vnico, vel duplici, assurgit, rotundo, rubescente, pingui macropiperis crassitie obliquè sursū, & non rectè in aere acto, qui hinc inde inæqualibus interuallis fert alios cauliculos in apice habētes flores cæruleos, vt in Leucoijs paruos à quibus defloreſcētibus succedunt siliquæ paruæ, tenues, oblongæ, in acutum desinentes quæ habent minuta semina rotunda, gustui accerrima ad rutæ odorem inclinantia, folia hæc planta habet pauca longa & lata vtrinque foliolis oblongis ordinatis quinis, senetionis, aut cinerariæ modo crenatis crassis, pinguibus, & succosis erucæ colore & quandoque rubescentibus, tota hæc planta valde acris est, & ad erucæ odorem aliquantenus inclinare videtur. Similis nobis visa est erucæ marinæ Myconi, sed tamen ea non est, quoniam habet folia maiora, & nihil in gustu amaritudinis præbeant, sed solum acrimoniam, quæ non rutę esse videtur sed sinapi, & cum cæteræ notæ à sinapi siluestri non abhorreant sinapi marinum esse idcircò credidimus. Neque chaKile etiam Serapionis esse poterit, cum nō habeat saporem salsum similem nitro, qualem saporem chaKilē habere, ex Abice Serapio expressit. Calida hæc planta & sicca tertij ordinis ex valida acrimonia meritò esse videtur, omniūque maxime semina, quo ob id erunt efficaciſſima trita, & ex vino epota ad mouendam vrinam, quod nimirum crassos humores incidant, extenuant. Audio etiam dari aquam stillatitiam ex tota planta prolecta ad mouendam vrinam, darique etiam ad flatulentos dolores quamcumque partem corporis diū vexantes, nonnulli folia, & germina, in acetarijs edunt, atque etiam decocta ad frigidum stomachum roborandum.

Marum Ægyptiorum.

Nascitur

De Marù Aegyptiorum. Cap. XX.

NAscitur in Aegypti locis ſiccis, & ſquallidis iuxta ædificiorum rudera planta quædam odorata, quę caulem vnum ab radice promit cubitalem, & am pliorem etiam geniculatum colore albicantem, ex geniculis vtrimque folio, longo, craſſo, hormino ſylueſtri, & magnitudine, & figura proximo, inodoro, ac ferè inſipidi ſaporis ſiccantis cum quadam leui adſtrictione, & lanugine alba adeo vt ex ſingulis geniculis duo folia cernantur æquè ex oppoſito poſita, & hoc obſeruatur in parte inferiori ipſius caulis, in parte verò ſuperiori ſcilicet, à medio caulis ſupra vtrimque ex geniculis exeunt vna cum folijs ramuli graciles, breues, quadrati, qui vtrimque in geniculis ferunt flores albi, ſclareæ ſeù herbæ Sancti Ioannis floribus quam ſimilimi, qui vnà cum ſuis foliolis grauem odorem prævalidum, reſpirant, non tamen ingratum, quibus ſuccedũt in ſuis paruis techis oblongis ſemina parua, rotunda, braſicæ ſeminibus ſimilia, acutum odorem reſpirantia. Cauliculorum omnium cymæ cum folijs, floribus, & cauliculis ſunt admodum odoratæ. In vmbra ſiccatæ ſeruãtur ad vſum veſtium, illis enim inſertæ ipſas tuentur à teredinibus atque odorem gratum inducunt. Siccati verò ij cauliculi validum odorem in ſuauiorem mutant. Vnde flores & ſemina calefacientis ſunt facultatis, digerentis, & reſoluentis, vſumque folia ſed præcipuè cymarum, ad dolores frigidos, & flatulentos ex vino decocta, atque dolenti parti appoſita, mirificum præſtant; Item foliorum ſuccus ex aceto, & melle ad panas ex facie delendas præſtat.

Cardus

Cardus minima.

Ex semi-

De Carduo minimo. Cap. XXI.

EX seminibus etiam nobis nata est, quã pro Carduo minimo, ex Creta insula accepimus, & carduo esculento, namq. calyces echinati, nondum dehiscentes teneros, & dulces, ea gens cum sale, & pipere auidissimè comedunt, inquiuntq. non segniter venerem excitare elegantissima quidem planta est, quæ ab vna radice lõga, tenui ad palmarem magnitudinem assurgit folijs longis, oliuaceis attractilis similibus, sed minoribus, & mollioribus, spinulis tamen armatis, caulibus vero multis obliquè exeuntibus, quorum quilibet vtrinque duos surculos, sed inæquali interuallo ex caule exeuntes habet, in quorum medio calyx, echinu suè breui pediculo cæteris maior, attractilis echino nõ maior exterius spinulis multis numero plerumq. tresdecim tenuissimis per longum ipsum calycem vestientibus, armatus, tantoq. artificio ijs spinulis tenuissimis reticulæ modo à natura elaboratis, vt vix aurifex peritissimus id opus facere potuisset. Hic echinatus chalyx suo breui pediculo inhærer, cum tribus foliolis oblongis, oliuaceis spinulis armatis ferè stellæ modo actis, singuli vero alij cauliculi in apice ferunt eosdem calyces spinosos, sed illo qui in medio ipsorum fit, minores. Qui omnes inhærẽt surculis, ceù suis pediculis à caulibus exeũtibus, sed calix in medio illorum qui fit, breuiori longe pediculo inhæret, quam in vtrimque positis. Calyces vero dehiscẽtes florem paruum, qui numquam latè dehiscit attractilis modo proferunt cæruleum, qui semina producit iu pappo parua, alba, suis staminibus mollibus inhærentia, vti in attractili, quæ calycibus latè dehiscentibus in aere euolant. Sunt dulces vti sunt omnes calyces, qui immaturi esui sunt acceptissimi. Nulli vsus ad medicinam hactenus nobis innotuerunt.

Hyssopus

Hyſopus Græcorum tempore hyemali.

Plantam

De Hyſſopo Græcorum. Cap. XXII.

DLantam nobiliſſimam ſæpè habuimus creticam ex ſeminibus in horto nobis natam, cubitalis ferè magnitudinis, origano onitiquam ſimilem, & floribus, & folijs, & vmbellis corymborum modo iunctis, quę ab origano odore ſuauiori, & validiori diſtinguebatur adeò, vt ſi quis digitos duntaxat olfaciat, qui plantam tetigerint validiorem odorem ſentiat, quam ſi origanum olfecerint. Hæc planta fruticat ab vna radice multis ſurculis, ab vna radice vel ab vnico caule exeuntibus, non ex toto rectis, at oblique actis, folijs origani heracleotici ſed candidioribus, & odoratioribus, & in caulium cacuminibus vmbellæ corymborum modo in rotæ modum cernuntur floſculis albis quales in origano onite apparent à quibus ſemen minutum nigreſcens fit. Tota planta eſt eximiè odorata, & guſtui cum valida acrimonia acceptiſſima, totaq. albicat cum leui lanugine, atq. hiſce notis hæc planta in æſtate nobis innoteſcit, Ineũte autem hyeme ferè ex toto faciem mutare videtur. Namq. ab vna radice plures cauliculi aſſurgunt ſurſum obliquè luxuriantes folijs pulegij vtrinq. binis ex oppoſito poſitis, denſius ab imo caule ad ſummitatem vſq. caulem veſtientibus: caulibuſq. rotundis leuiter lanuginoſis, albicantibuſq. inualidioris odoris quam in æſtate. Hanc plantam origano oniti adprime ſimilem, eſſe legitimum Hyſſopũ viſum eſt. Diſtinguitur ab origanis odore, vt etiam dictum eſt, & ſuauiori, & validiori. Habet folia in magnitudine heracleotici origani folijs reſpondẽtia, & in figura, & colore albidiore, & vmbellis onitis. Quibus notis Dioſcorides ſuum hyſſopum expreſſiſſe viſus eſt. An verò hæc planta ſit ea quã Lobelius, & Pena viri cruditiſſimi pro genuino Dioſcoridis Hyſſopo propoſuerunt, non parum dubito, quod planta mihi videatur procerior, atq. etiã quod, (vt Lobelius, & Pena dixerunt) floſculos purpureos proferat, & noſtros candidos. Addimus hoc Hyſſopi nomine eam plantam ex Creta Inſula ab amicis accepimus; quod verò ad iſtiuſce ſtirpis, & vires, &

Hyſſopus Græcorum, tempore hyemali.

vſus, ijs.

vſus, ijs quæ de hac planta veteres Græci tradiderunt, nihil addendum credidimus. Vehementer calfacit, & ſiccat, tenuioris eſt eſſentiæ, incidit, extenuatque humores craſſos, eoſdemq. detergit, vnde eius decoctum pectoris pulmonumq. vitijs maximè auxilio eſt. Ad ſplenis tumores, emplaſtrum ex folijs Hiſſopi, ficubus, & nitro, maximè proficit, atque ad hydropem ventri appoſitum foliorum; decoctum liuorem ſub oculis in mulieribus, ſi eo, pars liuore affecta foueatur, digerit. Ad venena frigida eſt maximi iuuamenti, & foliorum decoctum, & folia etiam per os aſſumpta. Indigenæ eorum locorum, in quibus Hyſſopus abundat, veſcuntur familiariter folijs tenerrimis cum ſale ad excitandam appetentiam.

Nigella alba, flore simplici.

Prouenit

De Nigella alba simplici flore. Cap. XXIII.

Rouenit in Creta Insula nigellæ planta annua quæ ab vnica radicula tenui, longa, in tenuitatem acutam desinente, lutei coloris vnico assurgit caule in alios paruos diuiso obliquè luxuriante, gracili, tenui, folijs non ad nigellę vulgaris, sed potius ad senetionis modum sed vtrimque magis incisis longis, & latis singulisq. ad singuli ramuli principium, floribus albis, vulgaris nigellæ quam similibus, à quibus semina nigra suauiter olentia succedunt, folliculis hyosciami cytinis proximis in quinq. costas angulis, longis, tenuibusq. diuisis, contenta, semina in vsu sunt ad medicinam, calida, & sicca sunt tertij ordinis, amara incidentia crassos humores, & viscidos detergentia, vnde illorum seminum decoctum efficax est ad tollendas viscerum obstructiones, præsertimq. si ex aceto coquantur, atq. exinde mirum haud est, si vsum habuerūt semper singularem ad febres phlegmaticas, & melancolicas, scilicet ad quotidianas, & quartanas. Vim quoq. habent singularem ad mouendam vrinam impeditam ab humoribus crassis, & lentis, atque etiam ad menses suppressos à crassitie & lentore sanguinis crassi, & viscidi, ex aceto, & melle vsum non spernendum habent semina trita ad cutis infectiones ad maculas, & sordities in ea delendas. Venenis aduersantur, & demorsis à feris venenatis auxilio sunt, Ascarides interimunt, & per os assumpta, & exterius vmbilico emplastri modo appositа.

Ranuncu-

Ranunculus creticus, echinatus latifolius.

Hanc

De Ranunculo cretico echinato latifolio. Cap. XXIV.

HAnc plantam ſic delineatam acceptam refero, Nicolai Contareni patritij Veneti Illuſtriſſimi, liberalitati, cuius imaginem hic damus. Plāta eſt, quæ ab vna radice in multas fibroſas diuiſa fruticat multis caulibus rectis rotundis, virentibus, folijs nudis, qui in plures alios ramulos diuiduntur, in quorum ſummitatibus parui floſculi lutei, à quibus ſemina ſuccedunt veluti in echinis paruis aſperiſq. contenta. Tota planta raris folijs conſtat, longis pediculis, & caulibus exeuntibus, inhærentibus ranunculi latifolij ſimilibus, ſed non ita laciniatis, & diſſectis. Radix craſſa eſt in capite, quæ finditur in innumeras radiculas, fibroſas, longas, tenues, primulæ veris radicibus, proximas. Tota planta eſt guſtui accerrima ſed omniū maximè radix, quæ ſi aliquandiù cuti inhæreat, eam inflammat, & exulcerat, vnde intelligitur hanc plantam, eſſe inurentis facultatis non minus, quam noſtrum batrachium, ideſt ranunculus, cuius radicibus contuſis vtuntur medici ad ſua maledicta veſicantia cōcitanda. Qua ratione ſolent iſtiuſce præſertim radices contuſæ coxendicum cuti adhiberi, ad tollendum ſcilicet coxendicum dolorem. Folia contuſa atq. ipſorum contuſorum, in mortario expreſſum ſuccum ſingulare medicamentum ad ſcabiem & ad ſimiles alias cutis infectiones eſſe, ſi eò cutis ſæpè in die illinatur, certa experientia deprehenſum eſt.

Clinopo-

Chinopodium Creticum.

Planta

De Clinopodio Cretico. Cap. XXV.

PLanta itidē ex Creticis seminibus nobis nata est quæ ab radice sex, septēuè, aut pluribus, aut pauciorībus cauliculis dodrantalibus, vestitur rectis, rotundis, gracilibus, foliolis serpilli, & magnitudine, & figura, & ordine similibus, æqualibus, paruissimisq. spacijs binis ex opposito ipsos cauliculos densè vestientibus, inter foliola verò & caulem exeunt bini aut trini flosculi vinacei coloris, à quibus semina minutissima fiunt. Tota planta respirat odorē serpilli, sed suauiorem, gustum excalfaciens. Radix est longa, gracilis, lignosa, sine odore, & sapore. Folia sunt duplo minora, quam in eius imagine, quam hic damus cernantur. Qui ad nos istiusce plantę semina miserunt nomine saxiphragiæ eam plantam vocarunt, quod nimirum hæc planta eximijs viribus ad calculos in renibus, & in vesica comminuendos, prædicetur, Nobis verò visum est Clinopodij antiquorum notis satis conuenire. Cum de Clinopodio Dioscorides scripserit: Clinopodium frutex folijs serpillo similis, surculosus, duum dodrātum altitudine, nascitur in petrosis. Flores marrubij modo ex interuallis distincti speciem lecti pedum præbent. Quibus quidem hanc nostram plantam maximè accedere ad Clinopodium existimauimus, ea præsertim similitudine ad serpilli folia, maximè persuasi, si enim flores serpilli modo haberet, serperetq. per terram, vt serpillus serpilli speciem illam plantā feciſſemus. Hæc planta maximè similis videtur cum saxiphraga à nobis in primo libro descripta, præsertimq. in folijs, & floribus, nihilominus illa neq. alicuius odoris est particeps, nec est surculosa, & humilis, vt nostrum vocatum Clinopodium. Ex odore, & sapore, calidæ siccantisq. facultatis esse, haud dubium nobis est, & saltem supra primum excessum, cum tenuitate ipsius substantiæ, leuique adstrictione, vnde ad calculosos, & ad similes alios affectus non ineptæ vtilitatis esse credidimus, verè tamen ipsius vsus ad medicinam nōdum deprehendimus.

In lib. 3. de materia med. cap. 91.

Rubea Argentea.

Surculo-

De Rubea argentea Cretica. Cap. XXVI.

SVrculosam Clinopodij prædicti modo, ex Creticis seminibus natam perelegantem per exiguam plantam in horto habuimus totam aspectu argenteam, ab vna radice parua longa, tenui, exili, multos surculos rectos, graciles, semidrodātalis altitudinis, producērem foliis rubię sylvestris mollibus, paruis, oblongis, argenteis, lenibus simul ab eodem exortù quatuor ex opposito æqualibus interuallis densè stellarum modo, surculos connectientibus, Inter quæ Clinopodij Cretici modo pauci exilesque flosculi flauescentes cernuntur. Tota planta est inodora gustu adstringens. Quo haud iniuria audiuimus, eam plantam tritam ex vino dari vtilissimè ad quodcumque profluuium, & sanguinis, & excrementorum cohibendum.

Trifolium Corniculatum Creticum.

Ex Cre-

De trifolio Corniculato Cretico. Cap. XXVII.

EX Creticis itidem ſeminibus nomine corniculati trifolij habuimus plantam habentem cauliculos plures, longos, graciles, humi ſtratos, folijs trifolii ſeu citiſi in extremo latioribus, flore cicerculæ, ſed longè minore, luteo, in ramulorum cacumine vnico apparente, cui ſuccedit ſiliqua rotunda macropiperis craſſitie in obliquum acta, quæ continet ſemina quatuor, aut quinque parua rotunda flaueſcentia. Siliquæ ſunt dulces, piſis guſtui non diſſimiles, vnde mirum non ſit, virentes eas eſſe eſculentas, & ſummoperè illis crudis pueros veſci. Si verum tamen ſit, vt nos credimus, hanc plantam eſſe ἱέρακίνην Creticam Honorij Belli à doctiſſimo Ioanne Pona amico plurimi obſeruando in diligentiſſima ſtirpium in celebri Monte Baldo naſcentium Hiſtoria perbellè deſcripta. Quam ſanè eandem planè eſſe affirmare, auderem, modo ſiliquæ in Hieracij imagine non latæ, ſed rotundæ & in obliquum circuli modo actæ cernerentur, quales nos ex Creta accepimus, & plantæ nobis in horto natæ protulerunt. Iſtius plantæ à nobis imaginem delineatam hic damus, quam Trifolium Corniculatũ Creticum appellauimus, ad differentiam Italici trifolii Corniculati. De iſtius plantæ viribus, atque vſibus ad medicinam, quicquam certi, haud deprehendimus.

Trifolium falcatum.

Huic

De Trifolio Falcato. Cap. XXVIII.

IVic plantæ trifolii Corniculati alteram trifolii itidem falcati plantam ex seminibus Creticis, nobis natam proponimus, quam statim natam credidimus esse trifolium vesicarium à nobis etiam describendum, sed postea visis, & caulibus, & foliis, floribus atque fructibus aliam ab ea esse, & multùm diuersam esse deprehendimus. Hæc planta est admodum in radice folios, sed folia humi procumbunt, quæ trifolii magni folia imitantur oblonga in extremis lata, & rotunda, aspera, in albo nigrescentia quæ circa exortum habent alia foliola parua trifolii modo. Fert ex radice inter folia surculos, plures, graciles, longos, humi stratos, obliquè actos, foliis inferius quinis, superius verò ad flores trinis singulis florum cauliculis inhærentibus. Flosculi verò in summis cauliculis fiunt trifolio falcato similes, lutei coloris à quibus succedunt tres vēl quatuor siliquæ foliaceæ, paruæ in rotundum falcis modo actæ exterius circinatæ, vnguis humani rotundi magnitudine simul coniunctę, siue vnum eundemque exortum habentes. Nititur hæc planta radicibus paruis, tenuibus: Aliqui dixerunt quosdam pharmacopeos vti floribus, & seminibus pro Meliloto, cuius verò facultatis sit, & quos vsus habeat hæc planta mihi nondum compertum est. Accipitò ergo studiosè Lector à nobis, quæ nos scire itidem potuimus. Numquam vsus stirpium experientia deprehensos, cognitosque ommittemus, & in quibus nulli fuere cogniti, nihil de iis dicemus, vt studiosi illis, quos expressos fecimus, planè fidere queant.

Melilo-

Melilotus quædam Cretica.

Prouenit

De quodam Meliloto Cretico. Cap. XXIX.

NObis itidē ex Cretico semine meliloti nomine accepto planta trifoliacea nata est, quæ à radice gracili, longa, tenui, lignosa, in aliquot radiculas diuisa fert cauliculos longos, graciles, foliis viridibus, trifolii Corniculati Cretici similibus sed in longius porrectis, vestitos, terræ stratos ac veluti luxuriantes in quorū summitatibus fiunt bini flores lutei trifolio falcato magnitudine & figura, similes, odorati, à quibus bini corniculi recti succedunt flauescentes semina parua, minuta, rotūda, flaua continentes, gustui primò subdulces, mox cum modico calore modice adstringentes: Quibus quidem notis nonnullis creditum est hanc plantam melilotum esse, atque vires meliloti habere: Præsertimque quod Serapio ex sacho Eben Amxo scripserit: Alchimelech est herba quæ habet folia rotunda viridia, & ramuli eius sunt subtiles multum & folia rara, & fructus habens vaginas subtiles, rotundas, sicut virgæ puerorum paruulorum, & sunt in eis grana pauca, glauci coloris, rotunda minora. Dubium quidem non est, nostræ plantæ hasce notas meliloti haud parum conuenire, quod si vires etiam ex Galeno meliloti perspectas habuerimus, scilicet esse mixtæ facultatis, sed in eo copinsiorem esse calidam substantiam, quam frigidam, habereque leuem adstrictionē. Quæ vires in seminibus istiusce plantæ propositæ facile deprehendi possunt cum semina leuiter adstringant & gustù primo subdulcia appareant, & mox cū manifesto aliquo sensù caliditatis. Ni verò hæc planta erit legitimus melilotus antiquorum poterunt tamen securius ad vsum medicinæ medici istiusce plantæ seminibus vti. Calida certè est sed moderatè quidem cum adstrictione, seminum facultas exindeque digerens & resoluens. Vnde digerendo emollit decoctum ex seminibus paratum. Maxime commendatur ad oculorum inflamationem si eò oculi foueantur, ad aurium quoque dolorem, & inflammationem, ad dolorem ventris, stomachi, & aliarum partium decoctum spongia susceptum mirificè iuuat. Emplastrum ex seminum farina ex aqua paratum partes induratas emollit, idcircoq. tumores duros digerit, & emollit.

In libro de simplicib. c. 18.

Trifolium Veſicarium.

Abhinc

De Trifolio Vesicaria. Cap. XXX.

ABhinc multos annos nobis ex seminib. nata est planta humi late procumbens, foliis trifolio falcato vsque adeo similis, vt vix ab ea primis diebus, quoad scilicet caulescat, distinguatur, in radice enim folioſa est latè foliis viridibus humistrata, ferè foliorum magnitudine & figura non differens, hoc excepto, quod in hac folia albicant cum leui quadam lanugine, tresque vt plurimum, ex radice, quæ longa est, gracilis, exeunt cauliculi inæqualiter obliquè acti, rotundi, foliati hinc inde folium trifoliatum, cuius medium longum, latum in rotūdum declinans, cum duobus folijs paruis, & aliquando quatuor vtrimque in fòlii pediculo posìtis, & simul cum folio trifolio, exit pediculus paruus habens in cacumine tres quatuor, vel quinque, & quādoque etiam sex vesiculas, oblongas, paruas in extremis ad acutum desinentes, in extremo tamquam in calice floſculos carnei coloris, proferētes, à quibus intus eas vesiculas, producuntur vnum vel duo, vel ad plus tria grana rotunda, parua, simul coniuncta tamquam folliculi rotundi, intus duo, vel tria semina, fænugræci seminibus similia, eiusdem ferè gustus cum quadam leui caliditate: Germina viridia, & folia sapiunt saporem frigidum, subacidum, vnde hanc plantam inclinare ad frigidam qualitatem, & semina ad calidam liquidò consta bit. Ferrādus Imperatus semina istiusce plantæ nomine trifolii vesicarii olim ad me misit, ea liberalitate, qua mihi lon gè plura alia cōmunicauit. Ideo nomen à tanto viro impositum, & confirmare huic plantæ, & sequi placuit.

Scorzonera Illirica.

Ex Illiri-

De Scorzonera Illirica. Cap. XXXI.

EX Illiria Dominicus Rizotomus detulit ad me plures plantas scorzoneræ admodum diuersas, ab ijs, quæ hactenus nobis innotuerunt. Siquidem planta hæc est admodum folioſa adeò vt ad radicem habeat complura folia in aliquibus numero quinquaginta, & in aliquibus, vel etiam centum vsq. palmaris altitudinis quam hiſpanicæ tenuiora, trineriua, ab radice inter folia exeunt cauliculi plures numero ferè viginti foliis quadantenus longiores, tenues, graciles, recti, in quorum ſummitatibus flores aurei præ elegantes inodori ſatis hiſpanicæ ſcorzoneræ ſimiles, & calycibus præſertim quibus ſuccedunt ſemina parua, oblonga, tenuia, albicantia tritico ſimilia, quæ maturefacta cum ſuis pappis albis in aerem volant, quod eſt naturæ artificium vt ex ſeipſis ſerrantur. Planta radice nititur longa, in aliquibus, brachiali, vel etiam craſſitie viſitur, exterius nigra, lacteo ſucco turgens, interius alba guſtù dulcis, & ſuauis. Differt hæc planta ab alijs ſcorzoneris tum in folijs numeroſioribus, minoribus, & tenuioribus atq. in radice craſſiori, & nigricante. Hęc inquam, & ipſa Dragopogi eſt ſpecies, & ijſdem viribus præſtat, videtur radix tẽperatè calida & ſicca, ſed putant omnes ferè habere eandem vim aduerſus morſus viperarum, atq. aliorum ſerpentum perinde atq. Hiſpanica, & in febribus malignis, & peſtilentibus nonnulli vtuntur aqua ſtillaticia, eam in potu exhibentes, & ad vermes in pueris. Sed dicam ingenuè me ſæpè in febribus malignis ægrotis ſine vllo vtilitatis fructù, dediſſe. Vnde ego ſemper credidi ſolam ſcorzoneram, hiſpanicam ex proprietate illius ſoli, in quo primò inuenta eſt, & viuit nanciſci eam facultatem alexiteriam, quæ ijs auxilio eſt qui ab ijs ſerpentibus demorſi ſunt, & non in quibuſuis alijs locis natis. Quare cum errore medici plures & aqua ſtillatitia, & radicis vsũ affectant in febribus peſtilẽtibus, & in demorſis à ſerpẽtibus venenatis, cũ omnes alię ſcorzonere ſint expertes facultatis alexiterię, & alexipharmacæ.

Ebenus

Ebenus Cretica.

Crescit

De Ebeno Cretica. Cap. XXXII.

Reſcit in Cretæ inſulę multis locis montanis ſiccis & aſperis arbuſcula fruticoſa elegantiſſima tota argentea, folijs & floribus cytiſo ſimilis. In qua ab radice ſtipes aſſurgit rectus, tricubitalis, & amplior, argentei coloris, à quo plures rami exeunt ſurſum ex obliquo in rectum acti, folijs cytiſi ſed longioribus, & tenuioribus in acutū deſinētibus, trinis ſimul iunctis, totis cādidis. In sūmitate verò cauliū flos viſitur, rotūdus flori pratenſis trifolij figura, & magnitudine quā ſimilis coloris purpurei, & in aliquibus carnei ex multis floſculis cytiſi florum ęmulis, congeſtus, qui circumquaq. intermixtos habet quoſdam villos albos tenuiſſimos veluti ſericeos, quorum mixtione ex rubro colore flos redditur longè viſui elegantior. Radix iſtius plantæ eſt longa, gracilis, lignoſa, nigra, bifida. Hæc planta fuit deſcripta ex Honorio Bello à doctiſſimo Ioanne Pona mihi amicitiæ vinculo coniunctiſſimo in ſuo Baldo. Tametſi ego plantis exoticis Creticis primum librum dederim, nihilominus eo libro abſoluto, nō ommittendas alias Creticas plātas, quæ poſtea mihi innotuerūt, optimū duxi, quarū numero preſens hæc deſcripta inter elegantiores, & nobiliores comprehendenda, mihi viſa eſt, de qua egi, poſteaquam, & planta, quā in fictili plures annos ſeruaui hoc anno eleganter floruit, & ſiccatam integram ſtirpem nomine Ebeni Creticæ ab amico ex Creta accepi. Hanc cytiſum eſſe vt Bellus exiſtimauit ex Dioſcoride non videtur poſſe affirmari qui expreſſit cytiſum folia habere fænugræci, aut loti trifoliæ, ſed noſtri ebeni folia cum fænugræco nullam ſimilitudinem habent cū ea lata ſint & hæc tenuia in acutum deſinentia, addo Dioſcoridem ſubiunxiſſe Cytiſi folia trita erucam olere, & guſtata recens cicer ſapere. Quo odore, & guſtù cum hæc noſtra planta planè careat. quis quęſo poterit affirmare cytiſum eſſe? Non negamus tamen in multis cum Cytiſo conuenire, quippè in fruticoſa figura, in foliorum numero, & quadantenus figura, & ſi ſint tenuiora, acutiora atq. minora, in floſculis quibus magnus

flos

flos rotundus congeritur, & in ligni materia dura, intus nigro colore infecta. Quo vero hanc ſtirpium genere quis comprehendet, Crediderim ego ipſam ab Ebeno fruticoſa Theophraſti non abhorrere, cum ligni materia dura, & nigra ſit atque Cyciſo ſit ſimilis de qua ſtirpe Theophraſtus inquit naſci in Grecia, & eſſe fruticoſam Cytiſi modo, & de Cytiſo etiam tradidit; eſſe Ebeno ſimilem, & fruticoſam vt Cytiſus & habere medullam ſpiſſam & nigram vt Ebenus, quare hæc planta vel erit Ebenus vilior, quæ naſcitur in Græcia, vel Cytiſus Theophraſti Ebeno ſimilis. Non patitur noſtrum hyemale frigus, ſed in Hypochauſtis hyemali tempore commodè conſeruatur. Nihil virium iſtiuſce plantæ, & vſuum ad medicinam certi deprehenſum eſt.

In lib. 4. de hiſtor. plāt. c. 5.

In lib. 9. de hiſtor. plāt. c. 9.

Iacea maxima.

De Iacea maxima. Cap. XXXIII.

PRoximis diebus dum hæc ſcriberem accipio à Ioãne Baptiſta Aliyſio Bergomenſi pharmacopeo illiuſtri ramum cuiuſdam plantæ Hieroſolimitanę, ex ſeminibus ſcilicet ex Hyeroſolima delatis illi natæ. Hæc vero planta in ſuo horto nata ab radice tulit caules ſex quinq. cubitos altos rectos, ſcabros, ad imum denſè foliatos à quorum medietate hinc inde ſurculi plures recti, graciles, rotundi exeunt, in quorum ſummitatibus producuntur calyces parui cyani magnitudine atque figura è quibus exeunt flores lutei cnici floribus ſimiles, quibus in calycibus ſuccedunt ſemina centaurij maioris ſeminibus proxima, ſaporis leuiter amari. Planta propè radicem, & in caulium infernis partibus admodum eſt perfoliata; Folia vero hcienij foliis ſimilia videntur, ſed minora quædã reuoluta in ſeipſis quaſi luxuriantia, lanuginoſa, & quadantenus mollia cuiuſuis odoris expertia, non ſine leui amaritudine. Fortaſsè inter carduos hæc planta erit recenſenda, quòd radix eius viſu ſit longa craſſa in tenuitatem deſinens, quibuſdã pauculis radiculis fibroſis referta, colore alba, cinnaræ radici omnino ſimilis, atq. nõ minus etiam guſtu vt Ioannes Baptiſta Aliyſius ſe obſeruaſſe me ſuis litteris commonitum fecit. Hactenus vero aliquis vſus nobis non innotuit, & potiſſimum an ſit eſculenta.

Scordotis.

De Scardoti. Cap. XXXIV.

ABhinc annos viginti plantam in meo horto ex seminibus ex Creta ab Illustrissimo felicissimæ recordationis Hieronymo Capello, mihi scordotis nomine communicatis, natam alui, quæ marrubij aut mentastri folia habebat crassa, tomentosa, albicantia, allij odorem respirãtia feruidi gustus etenim ab radice parua oblonga crassa, carnosa, nigra rapunculi æmula, quippè magnitudine & figura surculi tres vel quatuor assurgunt longi, quadranguli humi ferè procũbentes obliquè acti æqualibus interuallis foliis ex opposito binis mẽtastri magnitudine & figura, vestiti, in quorum summitatibus flores cernuntur quadantenus albi marrubio similes in quadam veluti spica simul cõgesti, quibus nigra semina rotunda minuta succedunt tota planta candida est & allii odorem respirat. Bellus credidit hanc plantam esse nouam, nihilominus Iosephus de casa bona & alii non pauci ante ipsum eam cognouerunt, & Hyeronymus Capellus vir Illustrissimus abhinc annos supra viginti ad me semina ex Creta misit, eamque plantam cògnouerat, Quid vero hæc planta sit facilè innotuit, scilicet scordium alterum Plinii quam stirpem scordotim priuatim appellauit de qua ità scripsit: Alteram leuem scordotim siue scordium ipsius manu adscriptã, magnitudine cubitali, quadrangulo caule, ramosum quercus similitudine, foliis lanuginosis. Reperitur in Põto campis pinguibus, humidisque gustus amari, est & alterius generis latioribus foliis mentastro similis. Plurimosque vtraque ad vsus per se & inter alia in antidotis; Hæc Plinius vtraque scordii ab odore allii species nobis innotescit. Alteram vero scordium, scordotim vocauit esse vero hanc nostram scordotim scordii speciem quadãtenus etiam ex facie, sed maximè ex viribus & vsibus ad medicinam atque ex odore allii cõiicitur, Plinius Scorodoti eosdẽ ferè ad medendũ vsus tribuisse visus est, quos Græci Scordio tribuerunt. Nobis istius ce plantæ figuram affabrè delineatam nobis Doctissimus Pona in suo Baldo dedit. Tota planta calida, &

In libro 25. histo. natu. c. 5.

sicca

ſicca facultate eſt cum leui adſtrictione acris, & ſubamareſcens; vnde detergit, aperit, & roborat. De qua planta hos ſingulares vſus expreſſit, primum ad ſerpentum morſus ictuſue herba ex vino pota, & illita, eundem ſanè vſum Dioſcorides ſcordio tribuit. Ad facilë excreationem atque ad tuſſim commendatur mixto naſturtio, & reſina cum melle, tuſa arida, ſuccus ſtomachum roborat: Ventrem ſiſtit ſcordotis recentis drachma ex vino trita, vel decocta pota: Purgat itidem vlcera cum melle, Mouet efficacius menſes, & ſudorem potù, & illita, & ſucci drachma ex hydromelle, partum accelerat. Hi ſunt particulares vſus ad medendum, qui ijdem videntur cum ijs, quos de Scordio Dioſcorides nobis tradidit.

In li. 25. hiſt. nat. cap. 8.

In li. 26. cap. 5.

Cap. 6.

Cap. 8.

Cap. 14.

Cap. 15.

Stæbe plantaginis folio.

Ex Cre-

De Stæbe plantaginis folio. Cap. XXXV.

EX Creticis seminibus mihi nata est planta Chondrillacei generis ni fallor, foliis multis plātaginitenuifolio magnitudine, & figurā similibus, humi stratis, crassis, colore viridi in luteum saporis insipidi in orbem in terra actis, molibus, fragilibusque ex quibus caulículi semidrodantales teneri, graciles, assurgunt in quorum summitatibus pro calycibus capitula parua, oblongaque cernuntur è quibus flosculi ex toto lutei exeunt, à quibus semina parua succedunt, oblonga, scabiosæ haud dissimilia. Hæc vero planta nititur radice parua digiti minoris crassitie in tenue desinente multis fibrosis capillamentis vestita, alba, molli, tenera, gustū insipido. Vnde ad frigidam facultatem hanc plantam inclinare haud dubium erit, atque etiam ex notis foliorum, caulium, florum, atq. radicis cichoraceorum genere cōprehendi. Hæc planta mihi primum visa est sesamoides paruū Mattheoli, sed tamen ea parcius planta magis considerata, atque etiam vt credidit Nicolaus Contarenus, quem honoris causa semper nominaui in plantarum cognitione exercitatissimus nullo pacto cum Sesamoide eam posse conuenire cognoui. Iconem istiusce plantæ quem hic damus prædicto Contareno acceptum tulimus.

Marù Creticum.

Ex ſe-

De Marù Cretico. Cap. XXXVI.

EX seminibus ex Creta delatis sæpe mihi nata est planta, quæ multos annos in horto medico vixit, floruit, & semina produxit: Surculosa est, crescitque palmi altitudine foliolis paruis, minutis candicantibus, sapore acutis, maximè odoratis, fertque à radice lignosa, gracili, parua, surculos plures, rectos, rotundos, tenues, lignosos, qui ab radice vsque in summitates ferunt ex opposito ex interuallis binos ramulos folijs binis vtrinque ex opposito densè vestitos. In cacumine vero flosculi purpurei origani heracleotici modo admodum odoratis. Istiusce verò plantulæ semina nomine Mari Cretici accepimus, & ex notis legitimum marum esse credidimus, cuius plātæ notas præcipuas expressit Dioscorides, ita inquiēs Marum herba cognita vulgò surculosa, flore origani, folijs multò candidioribus, flore odoratiore, quæ notæ omnes huic nostræ plantæ maxime conueniunt, Ex Galeno vero constat hanc plantam similem esse sampsucho, sed ea planta esse candidiorem, foliaq. habere minutiora, cādidiora, totamque plantam cum floribus esse amaraco odoratiorem, vnde vsum habebat apud antiquos ad vnguenta odorata. Neque audiendi sunt qui marum esse amaracum, nostris maioranam vocatum, atque ob id caput de maro ab aliquibus additum fuisse, etenim Galenus in libro primo de antidotis in hedycroi compositione apertè profert in Italia marum raram esse plātam, numquamque in Italia eam vidisse nisi ex Creta insula aduectam, Amaracum vero sponte in Italia nascētem se conspexisse. Nos vero qui, vtrumq. sampsuchi genus, vulgus vocat maioranam, & maiorem, & minorem in multis locis Italię scimus prouenire affirmamus tātummodo in Creta Insula Marum sponte nascentem vidisse, & puto Lobelium, & Penam per Syriacum Marum nostrum Creticum intellexisse, cum rabipsis ea Mari Syriaci imago data omnibus ferè notis, cum nostro conuenire visa sit. Plinius meminit duo mari genera scilicet lydium & Aegyptium, Inquit enim: In Aegypto nascitur & Marum peius quod lydium

In lib. 4. de mate. med. c. 42

In 1. de antidot.

In li. 12. hist. nat. cap. 24.

diū, maioribus folijs, ac variis, illa breuia, minuta, & odorata. Numquam in Aegypto Marum inibi prouenientem videre potuimus, nisi per Marum eam stirpem Plinius intelligi voluerit, quam nos in libro de plantis Aegypti nomine Zatarēdi pictam dedimus, cuius foliis siccis cum pane pro obsonio origani modo Aegyptii vescuntur. Auderem affirmare lydiū (quod Plinius expressit habere folia breuia, minuta, & odorata) esse vnam eandemque plantam cum Cretico maro, Galenus fatetur, & (pse se hanc plantam vidisse in Asia prouenientem. Certe non video huic Cretico Maro esse præferendum lydium, vel alibi in Asia prouenientem cum creticum odoratius esse & gratius ita, vt ampliùs, & odoratiùs, & gratiùs esse nequeat. Igitur hanc nostram plātam marum esse legitimum antiquorum affirmare non dubitarem, quod in hac planta omnes mari antiquorum notæ eluceant cum, sampsucoque magnam habeat similitudinem a qua plāta ipsum distinguit, odor suauior & validior, & sapor acris, & feruidus, cum sampsuchus non acris, sed amarus, vt Galenus expressit, existat. Quò etiam dicemus ipsum esse valde calidū & siccum, quippè supra secundum excessum, vnde decoctum & florum, & foliorum vrinam efficaciùs mouet, & menses in mulieribus, ad venena per os assumptum est efficax vnde in antidotis vsū habuit, & Dioscor. meritò ipsum viribus sisymbrio comparauit & in hoc non recte dixisse postea visus est, qui dixit modice calefacere, quod ex ipsius acrimonia longè calidius esse oportet: Inquit illitum succum serpentia vlcera sistere.

Saxi-

Saxiphraga altera.

De Saxiphraga altera. Cap. XXXVII.

EX Creticis seminibus mihi nata est planta surculosa ab vna radice assurgens multis surculis longitudinis drodantalis, tenuissimis ex interuallis geniculatis, ex quorum singulis geniculis vtrimq. ex opposito bina foliola exeunt tenuissima longa in acutum admodum desinentia, garyophylli minimi foliis proxima, sed minora tamen, & tenuiora, tunicæ minimæ verius similia, aut sola, aut vna cum ramulis binis tenuissimis ex ijsdem surculorum geniculis itidem prodeuntibus, in summitatibus vero flosculi purpurei paruis caryophillis non dissimiles emicant, & in surculorum cymis paruarum ferè vmbellarū modo, atq. nō in surculorū ramulorum summitatibus à quibus semen minutum nigricans succedit; Tota planta est inodora gustù tamen modice adstringit, siccat absq. vlla amaritudine, vel acrimonia, eodem modo se habet istiusce plantæ radix quæ longa est in acutum desinens, lignosa, vtrimque demittens aliquot radiculas longas, tenues, fibrosas per latum in terræ superficie actas, quæ eiusdem sanè saporis sunt. Qui hāc plantam ad me seminibus ex Creta Insula communicarunt, dixerunt saxiphragam inibi ex vi quam habet ad mouendam vrinam ex renum calculis impeditam, appellari, Ideoque ad calculos in renibus comminuendos, & radicis, & totius plantæ puluis ex vino albo, vel ex totius plantæ decocto parato est vtilissima; Nascitur in locis aridis, & squallidis.

Galium Montanum alterum.

Est al-

De Galio altero montano. Cap. XXXVIII.

Est altera galij montani planta ſurculos plures lõgos, tenues, quadrangulos ex interuallis geniculos ab vna radice tenui, longa, dura, lignoſa, alba, in plures radiculas longas diuiſa, proferens, ſurculi verò ex multis interuallis in geniculis habent duo, aut tria foliola parua, oblonga tenuia in extremis latiuſcula colore viridi nigreſcente, in ſummitatibus ſurculorum floſculi cernuntur albicantes, cymam ſurculi, ſpicę modo conueſtientes, non odorati, ſapore ſubadſtringentes, & ſiccãtes. Vſus vero iſtiuſce ſtirpis mihi ignotiſunt.

Canapis

Canapis lutea Cretica ex Ioanne Pona.

Doctissi-

De Canapi lutea Cretica. Cap. XL.

DOctissimus Ioannes Pona Veronensis in suo elegantissimo Baldo ex Honorio Bello luteæ vocatæ plantæ, & imaginem affabrè delineatam, & descriptionem dedit, qui ita habet, lutea Cretica maxima planta est pulcherrima neminique cognita ea enim vno tantum hoc loco inuenitur, qui vocatur ἐφίδερμα tertio ab vrbe lapide inter mõtes nascitur in aquis, & locis humentibus, ibi etiam viculus quidam è fonte scaturit, qui per angustam vallem discurit, in quo inuenitur, & etiã iuxta eius ripas: an alibi nascatur, ignoro, Radicem maximam profert, lignosam in multas partes diuisam, crasso & luteo cortice vestitã: Stolones plures ab vna radice nascuntur, brachiali crassitudine quinq. sex vsque ad decẽ cubita attollũtur, qui hyeme pereũt: folia fert magna pinnata ex folijs multis magnis constãtia, lõgis, serratis, vt cannabis, vnũ contra aliud, sed non ordinatim, vt illud quod in fine est, non vnico, sed ex duobus aut tribus à natura formatum est stolones sesquicubitũ absq. folijs nudi cernuntur, & prima folia maiora sunt absque pediculis, trunco inhærent non ordinatè, vnum contra aliud sed absq. ordine vndiq. truncum ambiunt, & folia sensim pediculos mniores acquirunt, ita vt eorum quæ in medio caule sunt pediculi spitamam longitudine superent: trunci pars superna in maximam spicam desinit, duos & amplius cubitos longam, quibusdam vasculis longis & angustis densisq. conflatam, similibus eis, quos rheseda vulgaris profert tenuissimo longiusculoq. semine plenis ad ruffum tendente flores minimi in viridi pallescunt, ramos non profert, sed in cauitatibus alarum scilicet vbi pediculi foliorum singuli trunco iunguntur duo aut tres, quatuoruè spicæ absq. pediculis nascuntur, eisdem vasculis confectæ cubitum longæ quibusdam foliolis angustis vt linariæ, digitum longis vndiq. vestiuntur, in semia rumq. flectuntur, quemadmodum, & ea quæ in cuspide est, aliquantulum flectitur eisdemque foliolis angustis, sed maioribus ornatur, spicarum color fuluus cernitur, at folium, viri-

dis

dis, & ſplendens parte ſuperna eſt procul intuentibus canabis planta videtur. Tota herba, & radix ita amara eſt, vt aloen & colocynthidem (meo iudicio) amaritudine ſuperet. Colore luteo inficit autumno, ideo lutea vocaui, antiquis ignotam puto, & nemini adhuc cognitam: Planta hæc inuenta fuit à Sylueſtro Todeſchini pharmacopæo plantarum cognitione peritiſſimo, qui eam mihi primus oſtendit. Hæc Pona ex Bello, Quibus quidem credendum eſt, & deſcriptionem, & imaginem nobis expreſſam fuiſſe ſtirpis antiquæ quandoquidem in planta vnum, vel alterum annum nata neque ea radicis craſſitudo quam fortaſsè longo tempore radix contrahit neque ſtolonum numerus, cum hoc tempore vnicaulis ſit, obſeruatur.

Cannabis lutea fertilis Contareni.

Cum

CVm vero in horto Nicolai Contareni Patritij Veneti Illustrissimi bimæ duæ luteæ plantę alantur, in quibus vir ille in stirpium cognitione maximè eruditus plura scitù digna de istac planta obseruauerit, & ad nos duas ipsius stirpis imagines delineatas, scilicet sterilis, & fertilis ab ipso vocatæ miserit, haud iniucundum Botanicæ facultatis studiosis forè credidimus, si nos ex ipsius viri nobilissimi relatione istiusce plantæ historiam accuratè conscriberemus, quod libenter nunc facimus, & primum denuo illiusce plantæ descriptionem hic quasi repetentes, sed prius istiusce plantæ præmissa distinctione, quod quædam sit sterilis, & quædam fertilis, atque hanc ferre cum floribus pro fructù vascula parua Rhesedæ similia semine minuto oblongo ad ruffum inclinante, atque illam vt supradictus Contarenus obseruauit solummodo flosculos paruos canabis floribus similes, quibus nulli fructus, vel semina succedunt. Hæc vero planta primis annis arborem videtur imitari, quoniam ab radice vnum fert veluti caudicem crassitie ferè brachiali in superna parte vt arbores, ramosum, hinc inde plures ramos producentem, atque inferius ad radicem per quoddam interuallum, tum ramis, tum folijs caudicum arborum modo nudum. In Creta Insula caudicem longitudine à sex cubitibus ad decem vsque excrescere auctor est Pona, & hic in solo Patauino ipsum sex ad pedes vsque auctum obseruatum est in bimo, fortasse si vixerit diù altiores caules proferet, Itaque talis est istiusce plantæ caulis caudicisue bimi, & crassities, & altitudo. Nudus verò ferè est ad medietatem in parte inferna, ramosus vero vsque in cacumen cernitur, innumeris quidem ramis absque ordine densè exeuntibus, sursum quasi in orbem, vel melius in pyramidem actis singulis veluti in longas spicas desinentibus folijs primum canabinis, & postea vsque in cacumina tenuibus paruis in acutum desinentibus linariæ similibus vtrinque ex opposito binis densè ramos connectientibus inter quæ flosculi multi exigui in sterili planta ad luteum viresentes veluti in spica cubitum longa, ligno densè inhæresentes canabinis flosculis per similes cernuntur.

Canabis Lutea sterilis Contareni.

In fertili vero florũ loco vascula Rhesedę similia flosculos virides per exiles admodũ superferẽtia inter folia eodem modo quo flosculi in sterilis ramulis, sed cum suis pediculis densè in spica longa inhæresc unt. De folijs verò primis quæ suis longis pediculis ex caudicibus non ex ramis exeunt canabinis similes esse dicimus vtpotè tũ figura tum magnitudine. Quæ suo cuique longo pediculo aut tria numero sunt,(scilicet ex oppo sito bina, atque in extremo vnum quæ primo anno in planta nullis petiolis cauli coniungũtur, sed alijs annis succedẽtibus, suos petiolos,quibus suo pediculo inhærent,nanciscũtur) aut quinque aut septem numero cernuntur suis petiolis pediculis ex opposito vtrinque bina,singula posita cum vno folio in extremo pediculi: Sunt vero omnia circum laciniata figura magnitudineque canabis similia viridia in luteum declinantia, lucida. Folia vero quæ secundo in ramis cernũtur linariæ proxima apparent,vt dictum est, rami,caudexq; cortice crasso cõueſtiuntur, viscido,non facile fragili vt cãnabis,lutescentis coloris,eximiæ amaritudinis,vnde tota planta cannabi mari similis videatur qua similitudine persuasus Illustriss. Contarenus canabim luteam appellauit, radice nititur hæc planta bima, tenui in multas radices lõgas,tenuesque diuisa, In annosa verò stirpe fortasse crassam magnamque contrahit vt in icone, & descriptione luteæ à Pona ex Bello,nobis data cernitur, Radix verò longè amarior est quam sint aliæ istiusce plantæ partes, Nulli tamen vsus vel ad medicinam vel ad alias artes nobis innotuerunt. Ad pleniorem istiusce plantæ cognitionem etiam imaginẽ nobis ex Pona datam hic dare voluimus vt differentiæ inter hanc,& Contarenam interstinctæ dignoscantur,nos quoque quasdam plantas ex Creticis seminibus hoc anno terræ commissis natas in fictilibus alimus quę cum hucusque parum creuerint,paruæque ideirco sunt vix palmum vel parũ plus altæ cũ folijs numero septem,vtrimque tria ex opposito, cum folio in extremo quod reliquis maioribus duplo maius cernitur, Itaque cum hæ stirpes paruæ sint,vt non potuerim quic quam de ijs, quæ in proposita istiusce stirpis historia dicta sunt, recognoscere. Ideo hanc figuram ex Pona conspicie ndam admittimus.

Tythimalus

Tithymalus Spinosus Creticus.

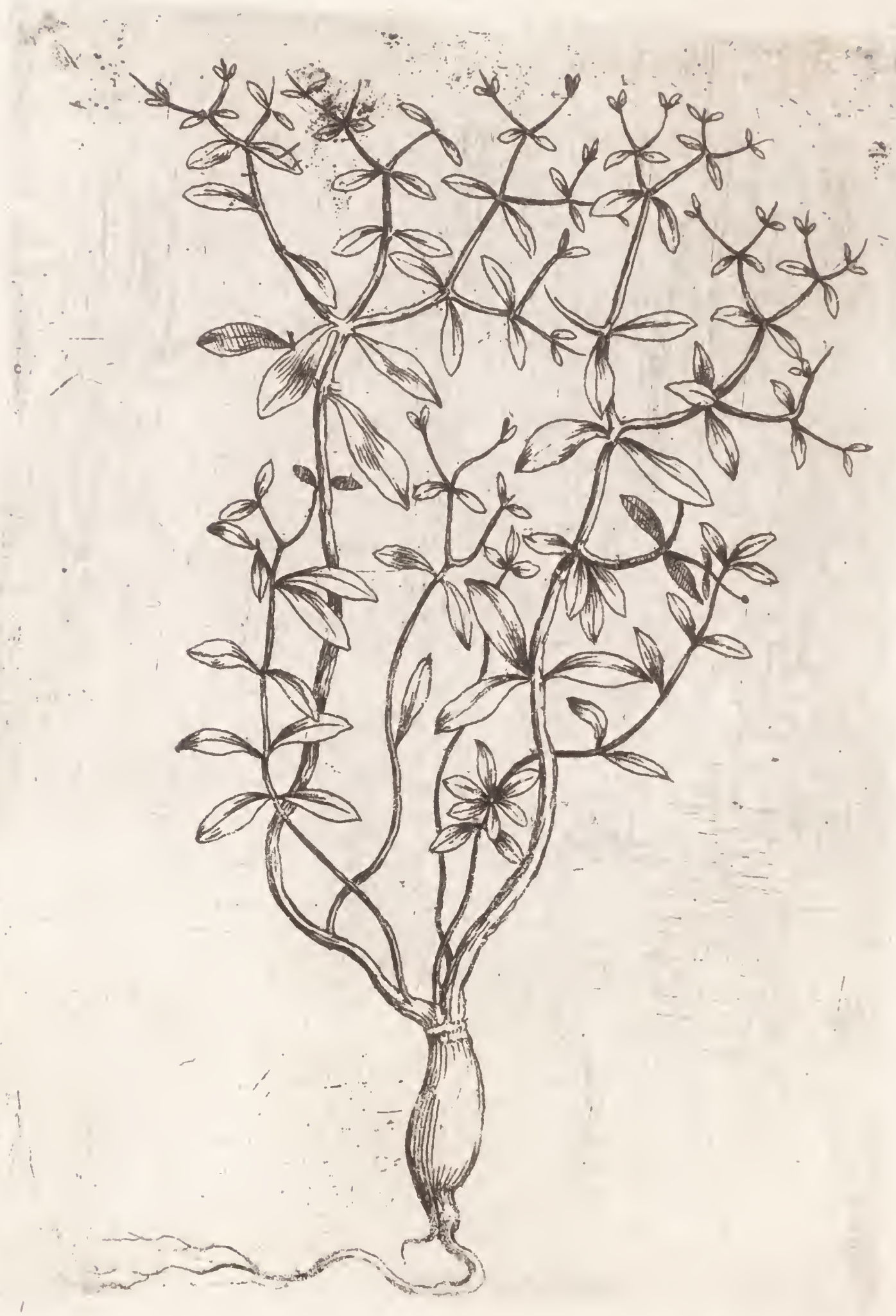

Ex semi-

De Tithimalo ſpinoſo. Cap. XL.

EX ſeminibus mihi ex Creta Inſula communicatis nata eſt planta dodrantalis parua Tythimalorum ex genere primo anno ſuæ ætatis ramulis, & folijs apios Græcorum maximè æmulatur, & eò magis conſtat quoniam radice nititur in principio craſſa, tuberoſa, ſed longa in acutum, & exile deſinente non abſimili apios radici. Anno vero ſecundo ramuli breues, tenues, dodrantales in cymis ramificant, & in crucium modum ramulorum extrema diuiduntur, & deſinunt in ſpinulas tenues, acutas. Aeſtate foliola ramuli abijciunt, quo ſpinulæ duriores, & nigræ euadunt, quæ autumno planta noua germina producente corrumpuntur, & ſponte decidunt. Certum eſt totam plantam lacteo ſucco acri abundare, & non carere facultate purgatoria.

Oenanthe Stellata Cretica.

Planta

De Oenanthe stellata Cretica. Cap. XLI.

PLanta olim mihi ex Creticis seminibus nata est Oenanthe alterę Mattheoli quam similima, & post multos annos caulem vnicum promit rectum, rotundum, dodrantalem, non admodum crassum qui in summitate in quinque ramulos diuiditur, graciles itidem rectos, rectèque actos qui vmbellam albam Oenanthes modo producunt, quæ vmbellæ post flores mutantur, veluti in quinque stellas habentes octo,& quandoq. plures radios,longos,latos,acutos,scilicet in acutum desinentes, & in medio sunt flores paruuli in orbem comprehensi,qui postea indurescunt, & mutantur in semina parua, oblonga, tenuia, scabiosæ indicæ similia simul compacta, & durissima, atq. eæ stellæ maturitate nigræ reddunt, folia cernuntur cuiusmodi sunt Oenanthes secundæ sed pauciora, & maiora in verè visuntur, & æstate maturis seminibus decidunt, & tota hyeme nos sub terram latent, Verèque planta regerminat. Tota planta nititur sex septemue radicibus longis,crassis,carnosis,in acutum desinentibus,ab eodem principio proficiscentibus quã proximis vulgari filipendulæ,aut radicibus asphodeli,sed minoribus tamen,Capita in summitate cauliculorum primo colore viresc unt cum nigrore,& tandem vbi semina perfecta fuerint nigra euadunt,& lignosa, & dura, Auderem affirmare hanc plantam esse legitimam Oenanthẽ, cuius notas Dioscorides perbellè ita expressit:dicens:Oenanthe folia habet pastinacæ florem candidum, caulem crassum, palmi altitudine, semen attriplicis, radicem magnam in multa rotunda capitula extuberantem, nascitur in petris: Caulis eius, & folia cum mulso vino pota secundas eijciunt:Radix è vino vrinæ stillicidio conuenit. In lib. 3. de mate. med.cap. 115.

Trifolium Clipeatum argenteum.

Elegan-

De Trifolio Clipeato Argenteo. Cap. XLII.

ELegantissima planta parua humi procumbens ac ferè strata trifolio pratensi similis mihi ex seminibus Creticis nata est, quam habui in horto medico Patauino, & habeo flore argenteo inodoro, sapore modicè acri, à quibus floribus (qui singuli ramulo plures simul congesti veluti caput efficiunt argenteum) succedūt semina nigra, oblōga, lata, tenuia, foliacea, quæ semina maximè figura ad antiquos clipeos Venetos accedere videntur. Planta est annua, & æstate semina perficiuntur, & facilè nascuntur in solo Patauino, modice flores, folia, & semina calfaciunt, siccant, detergunt & digerunt, & decoctum ex ijs omnibus paratum valenter digeret dolores, & à flatibus obortos sanat.

Caucalis Lusitanica.

Planta

De Caucalide lusitanica. Cap. XLIII.

PLanta vmbellifera mihi ex seminibus lusitanicis nata est quæ folia rara habet, & vulgaris nostræ caucalidis floribus figura similia. Caulem vnicũ habet qui in alios multos ramulos finditur rectũ cubitalem, & ampliorem, rotundum, gracilem qui in caulículorum summitatibus fert vmbellas albas à quibus semina lata rotunda producuntur, alba, proxima seminibus tordilij Cretici, aliquantum linguam excalfacientia, & odoris modicũ respirantia. Semina idcirco excalfaciunt ad ordinem supra secundum. Certe ex ijs omnibus liquidò nobis constabit hanc caucalidem è lusitania acceptam non respondere ex toto caucalidi antiquorum, vt ex notis caucalidis ex Dioscoride constat qui ita ait: Caucalis, quam alij sylueſtrem daucum vocãt, caulículo dodrantali aut maiore cõstat subhirsuto folijs apio similibus feniculi modo per extrema, multifidis hispidisq. candida in cacumine vmbellam suauiter olentem proferens, Crudũ coctumue olerum modo estur, vrinã mouet. At longe clarius cognoscitur non esse legitimum caucalidem antiquorum, & nec vel etiam ex particularibus viribus, etenim Galenus etiam cõparauit caucalidem viribus calfactorijs ad daucum, qui ita habet: Caucalis, quidam daucum sylueſtrẽ nuncupant, est enim ei adsimilis, gustù simul ac viribus: excalfacit enim, vt ille & desiccat, tum vrinam ciet, & muria ad repositionem conditur, Verumtamen non erit viribus spernenda nostra caucalis. Viuit libenter in nostro Horto Medico.

In lib. 2. de mate. med. cap. 132.

In lib. 7. simpl.

Echium

Echium nigrum flore eleganti.

Ellard

De Echioflore eleganti. Cap. XLIV.

ETiam nata est in nostro horto, Echij elegãtissima ſpecies quam ex floribus, colorũ varietate, Echiũ nigrum flore eleganti nuncupauimus. Planta est procera ferẽs quinq. caules, & plures etiam craſſos, rotundos, non in rectum, ſed oblique actos, & quaſi in terra ſtratos folijs multis denſis, oblongis in acutum deſinentibus, veſtitos, aſperos, ſpinulis acutis vndiq. armatos, & folia, & fructus eodem modo ſpinulis præditi ſunt, in ramulorum ſummitatibus flores viſuntur haud ita parui, vt in alijs anchuſis, lõgi, verſicolores, itaut quidam ex floribus purpureſcant, alij cyaneo colore dilutiori cernantur, flores figura ad paruas campanulas accedunt, ſed ora hiantia habent ac ex ijs ſingulis quatuor aut quinq. fillamenta tenuiſſima promunt, parum odoris reſpirant, folia ſapore dulci ſubacri ſapiunt, à floribus in ramulis numeroſis ac ſimul denſatis fiunt ſemina in quibuſdam vaſculis oblongis, nigro colore, & figura viperinis capitibus ſimilia, vnde à nobis hęc planta Echium ex ſeminibus Echinis, nigris, nigrum nuncupatum eſt flore eleganti: Natitur tota planta vnica radice oblonga pollicari craſſitie, in tenuitatem deſinente, colore albo guſtũ eodem.

Iacea Hiſpanica.

Elegan-

De Iacea Hiſpanica. Cap. XLV.

Legantiſſima planta Iaceæ Hiſpanicæ nomine mihi nata eſt, ex ſeminibus Anglicis, quæ ad me miſit Doctiſſimus Ioannes Morus philoſophus, & Medicus Illuſtris. Hæc planta vere Iacea nuncupata eſt cum, & ſolijs, & floribus, & caulibus ex toto Iaceæ vulgari ſit ſimilis. Flores vero ad flores cyani maxime accedunt, & magnitudine, & figura, & colore etenim colore albeſcunt in cæruleum, & veluti radios elegantiſſimos habet. Planta annua eſt, & ſapore amareſcit, quo non eſt expers facultatis calidæ.

Hedysarum argenteum.

Inter

De Hedyſaro argenteo. Cap. XLVI.

INter varia Hediſari, ſecuridacæue genera, vnũ Creticum argenteum eſt maxime ab herbarijs commendatum argenteis floribus ornatum, elegantiſſimoque florum candore, plãta cernitur, quæ eſt fruticoſa, foliaq. habet cõplura ciceris ſimilia, & flores argenteos trifolijs proximos multos in cauliculorũ cacumine ſimul congeſtos parum olentes, guſtù ſubdulci amareſcente, à floribus cornicula tenuia ſuccedunt in quibus ſunt ſemina parua rotunda; procul dubio hæc planta Hedyſarum maxime æmulatur à Dioſcoride deſcriptum, hiſce profectò verbis inquiente: Hedyſarum, quod vnguentarij pelezinum, ideſt ſecuridacã vocãt frutex eſt, folijs ciceris, ſemen ruffum in ſiliquis fert corniculorum modo aduncis, quod ancipitem ſecurim ęmulatur, vnde nomen accepit, amarum guſtù, ſtomacho vtile in potù, additur in antidota, naſcitur in ſegetibus, & hordeis, Galenus addidit amarum, & ſub acerbum apparet, quamobrem potũ gratum eſt ſtomacho, & viſcerum obſtructiones expurgat. Veram ſecuridicam deſcriptam nos alimus in horto Patauino, quæ planta noſtro hedyſaro eſt amarior, & calidior, Folia noſtri hedyſari cum ſint ſubamara, & ſubacerba cum ſubdulcia, grata ſunt ſtomacho, & ſunt eſculẽta. Planta eſt perpetua, & numquam vel etiam hyeme folijs ſe expoliat.

In lib. 3. de mate. med. cap. 124.

In 6. ſim. pl.

Marrubium Hiſpanicum.

Marrubij

De Marrubio Hiſpanico. Cap. XLVII.

NArrubij plantam ex Hiſpaniæ delatis ſeminibus natam habui à Reuerendo fratre Georgio Regiano Capucino in ſtudio herbarum admodum exercitato, quæ furticoſa tota candida eſt, cum leui lanugine alba, & caules aliquot profert quadratos cubitales, & ampliores obliquè actos. Folia habet oblonga, alba, lata, in acutũ deſinentia duplo maiora Cretici marrubij, & ex oppoſito in caulibus æqualibus interſtitijs poſita candida, ſubhirſuta. Flores æqualibus ſpatijs itidem in caulibus, & ramulis cernũtur verticillato ambitù candidi, à quibus ſemina parua producuntur tenuia, oblonga, ſapore amaro, ſubacri. Tota planta nititur radicibus tenuibus, longis, lignoſis, multis, Facultatibus calfactorijs, & non inſtrenuè ſiccantibus tota planta prædita eſt, præſertim flores ſemina atque folia, quæ non minus amareſcit, quam Creticum ferè marrubium. Vnde ſingulares vſus ad medendum obtinuit præſertim que adhepar & lienem grauibus antiquiſſimis obſtructionibus vexatos, eodẽ modo folia purgant pectus atque pulmones à craſſis viſcidiſque humoribus. Vnde ad tuſſim antiquam ad difficilem reſpirationem decoctum foliorum ex melle præſentaneo eſt remedio, non minus etiam in mulieribus menſes ſuppreſſos reſtituit, Succus vero ex ſaccharo ad vitius claritatem commendatur.

Siſum.

Sisum.

Ab hinc

De Siſo. Cap. XLVIII.

A Hinc plures annos Ferrandus Imperatus Neapolitanus vir ſanè in ſimplicium medicamentorum cognitione illuſtris, ad me miſit ſemina paruiſſima apio ſimilia, nigra, odorata, guſtui ſubamareſcentia, quibus in meo horto Patauino ſatis, mihi nata eſt planta quam ſimilima ſed longè minor quæ vnicum caulem bicubitalem protulit, rectum, gracilem, rotundum, geniculatum folia capillacea fęniculo ſimilia odorata, quippè odore ad fęniculum, & ad anethum inclinantia. In caulium cacumine vmbellæ paruæ raræ, floſculis albis prędita, & etiam ferè ex ſingulis geniculis exeunt ramuli inſummitate etiam paruiſſimas vmbellas ferrentes in quibus defloreſcentibus fiunt ſemina nigra, paruiſſima, oblonga, odorata, cuiuſmodi diximus, & ſubamareſcētia. Tota nititur plāta radice lōga, alba, gracili odorata anetho proxima. Aliquibus viris alioquin in herbarum ſtudio exercitatiſſimis viſum fuit hanc plantā eſſe legitimū ſeſeli maſſilienſe. Quæ tamen opinio (pace illorū dixerim) mihi viſa eſt à veritate aliena, cū Dioſcor. de Seſeli maſſilienſe protulerit habere folia fęniculi, ſed craſſiora, caulem vegetiorem, & vmbellas anethi, in qua ſemen oblongum, anguloſum, guſtui ſtatim acre, quæ de noſtra planta non ſpectantur, ſi quidem folia ſunt fæniculi tenuiora, itemq. caulem fæniculo eſſe ſtrigoſiorem tenuioremuè, & vmbellā itidem anethi eſſe longè minorem rarioremq. & noſtræ ſtirpis ſemina non acria ſed ſubamareſcentia experiantur. Quibus fieri quidem non poteſt vt Seſeli Maſſilienſe ſit, quid igitur erit? vt opinor Siſon, ſi quidem Dioſcorides de eo ita ſcribit: Siſon exiguum ſemen eſt, in Syria natum apio ſimile, nigrum, feruens oblongum, ſed Galenus de eo inquit Siſon calidum & ſubamarum guſtù. Commendatur verò ad mouendam vrinam & ad mouendos menſes, & ad omnes viſcerum obſtructiones. In lib. 3. de materia medi. cap. 53.

Buphtalmum

Buphtalmum peregrinum.

Etiam

De Buphtalmo Peregrino. Cap. XLIX.

ITiam ex Ferrante Imperato missa fuerunt semina quibus nata mihi est planta elegantissima ob flores aureos oculis adprimè iucundos, quæ perennis est, hyemisq. frigora spernit, florereq. incipit Verè, & tota æstate, & vsq. etiam in hyeme floret. Fruticat hæc planta multis caulibus rectis, rotundis, gracilibus, sed ab vna radice obliquè actis densis, tricubitalibus colore viridi nigrescente. Folia plura habet quadantenus fœniculo similia, iucundo virore oculos delectantia, in cauliculis verò flores cernuntur aurei coloris fulgescentis duplo anthemidis maiores, à quibus fiunt semina parua, oblonga, tenuia, nigra, Radices subsunt longæ, graciles, subnigrescentes. Imperatus nomine buphtalmi ad me ea semina misit, itaut vir ille doctissimus hanc stirpem esse legitimum Buphtalmum crediderit, & mea sententia rectè sanè sensisse visus sit, quam Andreas Matthiolus de suo Buphtalmo senserit, cum suum Buphtalmum non habeat folia fœniculi vt ait Dioscorides, neque caules molles cum potius asperi sentiantur, neq. flores anthemide appareant maiores. Vnde cum Imperato facilè inclinati sumus vt hæc nostra planta legitimum sit Buphtalmum, de qua Galenus perbelle ita scripsit: Buphtalmum sic appellatũ est à floribus, qui figura quidem bouum oculis videantur adsimiles, colores autem anthemidis floribus simillimi sunt, sed multo illis tum maiores, tum acriores, proinde & vehementius digerunt adeo vt & durities sanent, etiam cerato misti. In 6. simpl.

Quinque folium ſiliquoſum.

Ex Sy-

De Quinquefolio siliquoso. Cap. L.

EX Syriacis seminibus mihi nata est plantula elegãtissima in qua licet admirari summum naturę artificium. Primo hæc planta herbacea vnicum cauliculum semicubitalem fert, qui in alios videlicet in duos vel tres diuiditur, est rotundus, rectus, gracilis, mollis totus à principio ad cacumen vsq. foliolis densis conuestitus, infernè posita folia maiora cernuntur, & quinq. numero vt in lupinis cum suis petiolis, & longis, & breuissimis in parte superiori foliola sunt trifolia, cum petiolis breuissimis densè caulem conuestientia, in cacumine cauliculorum primò quasi vmbellæ modo sexdecim ramuli quasi petioli longi, equales, in quibus singulis feruntur alij quatuor aut quinq. petioli æquales ferentes singuli flosculos singulos vnifolios, paruos, latos, oblongos, atq. albos, leuiter olentes, eorum petioli iterum, aliqui vbi deflornerint, ad hunc producuntur, & quatuor vel quinq. alios petiolos tenuissimos veluti capillamenta adhuc ferunt, à quibus siliquæ oblongę rotũdæ, habentes extrema in acutum desinentia, in quibus continentur semina nigra, rotunda, minutissima, quæ non sunt expertia alicuius facultatis calidæ, sed nondum aliquis quicquã certi de istiusce plantæ facultatibus, & de vsibus ad medicinã opportunis. Plãta est fertilissima quoniam semper per totam æstatem flores augentur, vnde siliquæ innumeræ fiunt ad fæcunditatem. Annua est, nihil tamen ab hyemali frigore patitur, etsi etiam semina autumno terræ committantur, subsequentibus frigoribus hyemalibus.

Hyoſciamus Virginianus.

Ab hinc

De Hyoſciamo Virginiano. Cap. LI.

AB hinc annos duos mihi nata eſt planta ex ſeminibus nomine Lyſimachię Virginianæ ad me miſſis à Ioanne Moro medico, & philoſopho anglo eruditiſſimo. Quæ planta fert caulem craſſum, rotundum, veluti ſtrijs actum, rectum, non durũ, bicubitalem, & tricubitalem, qui poſtea paulò ſupra radicem profert duos alios, aut tres cáules parum primo minores, bicubitales, rectos, rotundos, fere ad craſſitiem digiti minoris, folijs multis, longis, non tenuibus, extrema acuminata habentibus, atque circum leuiter crenatis, & ambitum inequalẽ poſſidentibus caulibus inordinate ab imo ad cacumen vſq. inhærentibus, Ex ſingulis verò alarum foliorum cáuis exibat petiolus digitali longitudine ferè rotundus, gracilis, mollis, qui in cacumine fert florem luteum quadrifolium leucoijs ſimilem, ſed maiorem in medio illius exeunt multa capillamenta tenuia, lutea, quibus defloreſcentibus ſuccedũt ſiliquæ paruæ, craſſæ, oblongę, in extremis tenuiores, & in medio craſſiores quæ matureſcẽtes indureſcunt, & circum ſtrijs aguntur, colore viridis dilutioris figura, & magnitudine ad hyoſciami albi ſiliquas non parum inclinant: ad ſaporem ſubdulcem accedentes & inodorę etiam ſunt. Tota planta nititur radice craſſa in multis diuiſa craſſa alba, & abſq. odore & ſapore. Credidi ego hanc plantam eſſe hyoſciamum nigrum Verginiæ familiarem, folia enim ſiliquæ, & ſemina hyoſciamo Aegyptio à nobis deſcripto ad hyoſciamum accedunt, ad quem ſemina magnitudine, & colore maximè accedunt, & ex ſapore inſipido ſubdulci conijcitur eſſe frigidioris temperamenti, cuiuſmodi eſt Italicus hyoſciamus.

Bellis Spinosa.

Accepi

De Bellide ſpinoſa. Cap. LII.

ACcepi à Ferrando Imperato nomine Bellidis ſpinoſæ ſemina quibus terrę commiſſis nata eſt mihi planta elegantiſſima floribus ex toto aureis. Tota planta eſt fruticoſa, habetque à radicibus multis, gracilibus, lignoſis, caules plùres, rectos, graciles, ramoſos folijs multis oblongis, ſpinulis crenarum loco in ambitù armatis, paruis, oblongis ad myrti folia accedentibus. In cauliculorum ſummitatibus fiunt flores toti lutei, lati, rotundi ad modum anthemidis nudi folijs, quibus ſuccedunt ſemina paruiſſima, oblonga, mollia, & nigra. De facultatibus, & vſibus nihil hactenus cognitum eſt.

Meum Alexiterium.

Ragusio

De Meo Alexiterio. Cap. LIII.

RAguſio miſſa eſt mihi planta Mei nomine à Franciſco Craſſo philoſopho clariſſimo, medicoque doctiſſimo, Patritio Raguſino, ſcripſitq. ad me Raguſij appellari à vulgo, herba dalle Serpi, ab alijs verò eruditioribus Meum vocari neque (vt mea fert opinio) immeritò quoniam notas legitimi Mei haud iniuria habere videtur, ſi quidem maximè cum anetho conuenire apparet: quod codices fideliores omnes habẽt, etenim Meum ſimile anetho eſſe, & non aniſo vt legit Plinius & ipsũ ſecutus M. Virgilius, omnes ferè etiam Græci legunt ἀνίθῳ, & non ἀνισῳ ſimile eſſe vt aliqui perperam voluiſſe viſi ſunt, At præter græcos ſcriptores Serapio Dioſcoridis tranſcriptor fideliſſimus aperte inquit Meum habere folia, & caulem ſimilem anethi folijs, & cauli, vndè doctores raguſei, merito hanc plantam Meum eſſe, exiſtimarunt, Planta ſanè aſſurgit caule cubitali, & ampliori, rotundo, geniculato, viridi, vt anethum non minus craſſo, fert vmbellas paruas floribus paruis, candidis, à quibus ſuccedunt ſemina minutiſſima oblonga, odorata, & linguam excalfaciẽtia, ex nodis verò ſingulis exeunt cauliculi parui cum vmbellis, Planta autem nititur tota radice lõga, gracili, digiti minoris craſſitie, alba, in radices aliquot, in radicis extremo diuiſa, eſt odorata, atque acris. Habeo in horto medico plantam huic ſimillimam, quam reperi in Montibus Baſſanenſibus, & alias eam pro Meo accepi, & ſi radix eſſet, & odoratior, & acrior, certè affirmaſſem eſſe Meum legitimũ antiquorũ, quod de Raguſino Meo audebo affirmare, quando notæ ex Dioſcoride maximè eluceant, qui inquit: Meum, quod Athamanticum vocant in Macedonia, & Hiſpania plurimum gignitur, anetho folijs, & caule, ſimile, ſed eo craſſius binum fermè cubitorum altitudine attollitur, ſparſis in obliquum rectumque radicibus longis, tenuibus, odoratis, linguam excalefacientibus. Quæ feruæfactæ ex aqua, vel tritæ citra coctionem precluſorum renum, veſicæque in farctæ vitia potù leniunt, vrinæ difficultatis medentur, ſtomachi inflatio- In 1. lib. de re med. c. 3.

nes diſcutiunt: Torminibus affectæ vuluæ, articulorum doloribus atq. fluxionibus pectoris trita cum melle in eclegmate auxiliantur, ſanguinem per menſtrua pellunt de ſectionibus feruefactæ, Infantibus autem illitæ imo ventri vrinam mouent, quod ſi plus quam deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt: Non video Meum Raguſinum habere tãtum odorem, & acrimoniam, vt Dioſcorides dixiſſe viſus eſt de acrimonia, cum dicat: vrinam mouere eſſeque ex eo vreticam plantam; ſed Raguſinum præſertim eius radicem potam vel aſſumptas cuiuslibet ſerpentis morſui, atque veneno valenter obſiſtit, vnde ad omnes morſus venenoſos ſerpentum ſit efficaciſſimum medicamentum, quò merito dicta herba ſerpentum, ego vero Meum Alexiterium idcircò nuncupatus ſum.

Sium minimum.

De Sio Minimo. Cap. LIV.

EX seminibus ex aliquibus Italiæ locis delatis primo, nata mihi est herbula fruticosa, mollis, quam postea in Marosticense agro in locis vmbrosis, humidis, spontè natam offendimus, nondum ab alijs, quod sciam alias descriptam. Herbula pedalis, & aliquando amplior fruticat recto caule folijs erucæ syluestris proximis minoribus tamen ex vna parte crenatis, colore nigrescentibus. Ex caule vero plures ramuli exeunt, in quibus, vt in syluestri eruca vtrimque ex opposito multæ siliquę, paruæ, tenues, longæ, erucæ syluestris proximę aut erysimi secūdi cernuntur, & semina habent minuta alba, quæ continuò nata maturitatē perfectā, planta tota ea semina è siliquis eiaculatur, & eodē semina eiaculata in orbem vt in caltha, vertuntur. Mirabile dictù est, si aliquis manu ipsa semina perfectè matura comprehendere tentauerit, continuò instar animalis indignati, semina omnia magno impetù continuò in manum, plantam comprehendentem, & in faciem eiaculantur, non modò sanè dissimili vt in ciclamino fructus maturi semina itidem eiaculantur, & in ea etiam planta, quam idcirco nonnulli, nolli me tangere, nominarunt. At certè longè admirabilius videtur quod nos sæpè conspeximus, scilicet istam herbulam habētem in techis semina matura, si manus alicuius, qui fingendo ipsam velle attingere propius accedat, etsi verè quidem non attingat, omnium scilicet, quarum semina matura, magno impetù eiaculari in hominem, atq. ita, vt multis ea repentina, cum siliquarum apertione, tum seminum eiaculatione, non leuem inducat timorem. Quibus profectò dubitari posset, an hæc planta ad Aeschinomenem vocatam tantoperè olim ab Apollodoro Magno cōcelebratam, quadantenus accedat, at constat illam ab aliquo animali tactam folia in se contrahere: De qua antiquitas an animal esset meritò dubitauit: Hanc vero veluti indignabundam semina in illos qui ipsam attingere vel etiam confingunt vt animal indignatum magno impetú eiaculari hæc ex subacri sapore non

non iniucundoque folia præſertim cruda in acetarijs ſunt acceptiſſima. Calida eſt, & ſicca ſupra ſecundum ordinem, humores craſſos incidit, extenuatque, aperit, digerit. Vrinam ſemina mouent, & foliorum vſus venerem auget, & deperditam reſtituit. Annua eſt ſed tamen ſuis ſeminibus ſuam prolem, vbique locorum fœliciter propagando perpetuitatem nanciſcitur, præſertim in loco humido, & opaco in quo libentiùs luxuriat. Viſitur in horto Patauino.

Arum Montanum.

Prnximis

De Aro Montano. Cap. LV.

PRoximis diebus in quibus egimus de Colocasijs à Dominico Zanetto noſtro familiari rizotomo Ari (vt ait) radices aliquot quas in proximarum Alpium vigum, vmbroſis conuallibus effoſit figura, radiculis fibroſis, & in alijs prorſus paruis colocaſijs ſtrogylorizis per ſimiles, & etiam in magnitudine tanta numquam ab alijs hactenus ſcriptoribus botanicis delineatis. Quæ Ari radices hæ omnes (vt poſtea vidimus) ſexſeptemuè ad plus folia producebant ampla, longis pediculis prædita ad perſonatia, quam Ari vulgaris magis accedentia, elegantioriſq. viriditatis, interquæ caulis exibat rectus dodrantalis, craſſitie ferè digiti minoris cum inuolucro Ari vaginæ ſimili, ſed longiori, & latiori cum flore Ari & fructibus, ſed longè minoribus, ſed vt ad radicem redeam vti diximus rotunda eſt, & in germen ad acutum declinans exterius tenui acte tegitur ad obſcurum fulueſcente intus candida eximiæ acrimoniæ, exterius etiam quoſdam globulos paruos inæqualiter per totam ſuperficiem ſparſos habet qui ſuo tempore germinant non ſecus quam in colocaſijs atq. etiam radiculæ paruæ, iongæ, fibroſæ albæq. clenſius circum in ſuperiori parte inæqualiter ortæ inferius delabentes cernuntur. Quibus omnibus paruis colocaſijs rotundis maxime ſimiles apparent. Fortè hæc planta ad magnam Arum Dioſcoridis, & Theophraſti accedere nobis viſa eſt, ſiquidem ex Dioſcoride Arum habet radicem bulboſam rotundam radici dracunculi ſimilem liquido conſtat Theophraſtuſq. expreſſit Ari radicē eſſe carnoſam vt feta, & folia cucumeracea, & cum latitudine habere cauitatem inquitque ruſticos ipſas coctas edere. Certè mirari ſatis non poſſum ex multis qui hactenus de plātis ſcripſerunt, nobis huiſmodi arum quod legitimum antiquorum nullis reclamantibus notis viſitur, neminem propoſuiſſe, cognouiſſeque ac præſertim ipſius radicem magnam atq. craſſam. Naſcitur, (rizotomo affirmante) in alpium proximarum iugum in opacis conuallibus his profectò radici-

In lib. 1. de hiſto. plāt. c. 10.

bus

bus decoctis Montani vescuntur: ex coctura eæ radices, etsi crudæ immoderatius linguam mordicent, tota acrimonia exuuntur adeòque in decoctis ijs radicibus acrimonia remittitur vt Montani meritò edere queant. Quibus ad cibum vtuntur eò duntaxat tempore in quo cibrum inopia vexantur. Non tamen omnes, quod eæ plurimum sint medicamentosæ, Vnde pastores ea Montana habitantes ad multas ægritudines eas radices edere solent præcipueque ad antiquas viscerum obstructiones ex aceto decoctas, & ex melle ad tussim antiquam, orthopneam, & ad respirationem quouismodo impeditam, atque ad mouendam vrinam. Radix itidem cocta in vterum pessi modo indita ipsum purgat, & ipsius morbis frigidis remedio est, atque etiam ex vino decocta datur ad venerem augendam in refrigeratis, & proli inhabilibus, Exterius vero adhibita cum cruda, tum ex aceto decocta vtilis est ad cutis infectiones, ad vlcera sordida, & cancerosa. Mulieres vtuntur aqua stillatina ex radice ad facitem maculis detergendam. Oleum amigdalinum, & dulce, & amarum in quo prædicta radix ebullierit est vtilissimum ad neruorum contusiones, & ad partes articulares confractas experitur.

Glaux

Glaux.

De Glauce. Cap. LVI.

IN locis maritimis paluſtribus iuxta Clodium Venetorum vrbem, naſcitur planta elegans fruticoſa ab vna radice longa, tenui, lignoſa, in aliquot alias diuiſa plures ramulos cauleſuè ferrens ſcilicet ternos, aut quinos longos dodrantales, & ampliores, graciles ſurſum in aere obliquè actos, folijs æqualibus ferè interuallis raris ſimul ab eodem exortù quinis, veſtitos, ſtellarum modo cytiſo ſimilibus ſed longioribus, & tenuioribus ſupernè virentibus, infernè candidis non abſque leui quadam lanugine candida. Ramuli vero hinc inde raro interuallo plures tenues & breues ſurculos promunt ijſdem folijs ſed dēſius veſtitos, in quorum cacuminibus flores ſimul ab eodem exortù quaterni aut quini, aut terni quaſi vmbellæ modo ſimul congeſti ad coluteæ ſcorpioides Creticæ, & magnitudine, & figura, & colore albicante in carneum inclinante, à quibus techæ breues rotundæ paruæ ſuccedunt tria, quatuor, aut quinque, continentes ſemina minuta, rotunda, dura, inſipida, ad ſubdulce inclinantia, dubitari vero poſſet à nobis de caulium altitudine quando Dioſcorides dixerit eſſe dodrantales, & noſtræ glauces ſint longè altiores adeò vt aliquando altitudine & cubitali, & amplius attollantur. Verum putamus id poſſe ex ſoli varietate prouenire vt in noſtro glauce in horto olim à me inſerto, vidimus primis annis ex terra dura macra, paruiſſimam habuiſſe magnitudinem, ſed poſterius iſtanc plantam adoleuiſſe fuit obſeruatum. Folia & flores non ſunt expertes alicuius caliditatis, & odoris. Atq. hæc eſt iſtius plantæ hiſtoria ex qua multis in plantarum ſtudio exercitatis haud abſurdum videbitur, ſi eam glaucem vel ad ipſam glaucem maxime accedere dixerimus. Melchior Guilandinus, præceptor meus numque ſatis laudatus etiam hanc plantam hoc nomine vocabat. Dioſcorides etiam hanc plantam pro glauce hiſce verbis deſcripſiſſe maxime viſus eſt, inquit enim Glaux cytiſo aut lenticulæ folijs ſimilis, quæ ſupernè virent auerſaque candidiora ſpectantur. Ramuli exiliunt quini, ſeniue, tenues ab radices

dice dodrantem alti, flores violæ albæ purpurei exeunt, minores tamen. Naſcitur iuxta mare, coquitur cùm hordeacea farina ſale, & oleo in ſorbitione ad reuocandam extincti lactis vbertatem, Galenus propterea hanc plantam eſſe calidam, & humidam ſtatuit. An vero noſtra glaux hanc facultatem lactis augendi habeat, nondum experti ſumus.

Campanula Pyramidalis minor.

Elegan-

De Campanula pyramidali minore. Cap. LVII.

Legantissima planta nascitur in Valle sanctæ Fidatæ propè Bassanũ oppidum duobus miliaribus in locis opacis & humidis (quam plãtam vt sciam) non vidi ab aliquo fuisse descriptam, neq. alibi eam vidi nascentem. Ab radice tres vel quatuor, vel plures etiam caules assurgũt bicubitales, & etiam ampliores, recti, graciles, rotũdi ex quibus hinc inde ramuli multi ascendunt infernè longi, supernè breues, ita vt seruato æquali ordine in ijs ramulis, quasi pyramis cum ramulis floribusq. appareat, vnde nos campanulam pyramidalem minorem nominauimus, ad differentiã pyramidalis vulgatæ herbariorũ, quod hæc campanula longe nostra amplior sit, Ex summitatibus verò ramulorum flores propendent innumeri, qui paruis campanulis sunt similes colore aut candido, aut cœruleo dilutiori: Hæque campanulæ sunt cum suis paruulis rhodopalis (tanto artificio à natura elaboratæ, vt vix artifex peritissimus ita perbellè eas faceret) deorsum propendentes, figura florum, qui in vulgaribus ranunculis spectantur, sed paulo maiores, colore vt etiam dictum est aut candido aut cœruleo dilutiori, suauiter olentes. Hæc stirps infernè iuxtà terram admodum est foliosa. Folia verò spectantur longa, viridia, inferius latiuscula, & in acutum desinentia, magnitudine, & figura quasi ad rapunculos accedentia, vel ad intybi sylueſtris folium longè tamen breuius, extrinsece vndique circinata, supernè verò in planta longè minora ac tenuiora cernuntur singulaq. ad singuli ramuli in caule exortũ habentia. Radix autem isti usce plantæ est pergrandis, crassa, breuis, nucis iuglandis longæ ferè magnitudine, & figura licet quædam sint longiores in acutum desinentes, colore albo ferè translucido ad rapunculi itidem radicem maximè inclinãtes sapor verò insipidus viscidus obseruatus est attamen nõ ausus sum exactius masticatione experiri ne latens quædam facultas deleteria subesset, Namque suspicati sumus plantam esse venenosam, & fortasse ad Aconitum folio intybaceo

Theo-

Theophraſti accedentem at numquam experimentum fecimus. Si radix eſſet eſculenta in omnibus ad rapunculos inclinare dixiſſemus cum & caulibus, & folijs, & floribus & ſeminibus minutiſſimis, & radicibus magnam habeant ſimilitudinem: De aconito (cui facultate venenoſa eam plantam ſimilem eſſe dubitauimus) Theopraſtus ita ſcripſit: Aconitum naſcitur in Creta zacyntho ſed plurimum optimumque in heraclea pontica. Conſtat id folio intybaceo, radice tum ſpecie, tum colore nuci proxima. Vim illam mortiferam in hac eſſe, folium, & fructum nihil nocere affirmant, Verum tamẽ cum Theophraſtus addiderit, aconitum eſſe herbam breuẽ frumento ſimilem, propterea hæc noſtra campanula pyramidalis illud aconitum non erit. Negandum tamen haud eſt, eſſe pulcherrimam plantam, tum ob innumeras pro floribus campanulas quas profert, odoratiſſimas coloris argentei, aut cœrulei dilutioris. Stirps perennis eſt, & quò annoſior, eò radices habet numeroſiores, & craſſiores. Quiſque in horto medico videre poterit.

In lib. 9. de hiſtor. plãt. c. 16.

Rapunculus Petreus.

Nascitur

De Rapunculo petreo. Cap. LVIII.

NAscitur planta satis elegãs propè Bassanum in agro Marosticensi vix à Brenta flumine vix tertia parte milliaris distante in colle lapideo septentrioni exposito, radice rapunculi alba, cimis saxorum infixa, vt propterea magno labore eruatur vixq. integra, quæ radix in quam est oblonga, digiti minoris crassitie carnosa, alba, rapunculo maximè similis, sapore dulci subacri vnde in acetarijs rapunculi modo, (vt audio) est satis accepta gustui. Ab radice folia complura fert longis suis pediculis gracilibus inhærentia, hederæ folijs carnosis quam proxima, minora tamen, longiora, magisque in acutum definentia, tenuiora, colore viridi nigrescentia, è foliorum medio duo aut tres surculi graciles, duri, gracillimi, longi, recti, rotundi, dodrantales cum paruis foliolis longis, tenuibus, vtrinq. vnis alternatis cum suis petiolis in caule positis. In cauliculorum cacumine capitulum paruum, rotundum, aut oblongum extuberat, flosculis compluribus cœruleis in ipsum vndiq. congestis, inodoris, quibus succedunt semina minutissima, rotunda, colore fuluescentia papaueris similia: Nos vero ex radice rapũculi magnitudine, figura, & colore albo, & gustu rapunculum petreum (quod in saxorum fixuris nascatur) appellauimus non nisiq. proueniat in locis petrosis. Nonnulli inter saxiphragas hanc plantam referendam voluerunt neq. iniuria, cum radices lapides frangere videatur. Quid verò de viribus istius plãtæ cognitum sit, fateor me non cognouisse. Altera ex prædicto rapunculo petræo, stirps etiam prouenit, à priori differens folijs tenuioribus tum floribus forma non rotunda, sed oblõga. Folia etenim istius plantæ longa visuntur in acutum desinentia, & ad laurina quadantenus accedentia.

FINIS.

an. 16. 1781. 3.

LOT 67